

บทที่ 2

สุขวิมละวัพลวง : แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย

ในการศึกษาเรื่อง สุขวิมละวัพลวง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ที่มิต้องสังคมนั้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุขวิมละวัพลวง เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับท้องถิ่นในเชิงโครงสร้างหน้าที่ อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ โดยจะ เริ่มกล่าวเป็นลำดับดังต่อไปนี้

2.1 สุขวิมละวัพลวง : ชาตคนอกนิบาต

สุขวิมละวัพลวง จัดเป็นชาตคนอกนิบาต เนื่องจากไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้ใน พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย และ อรรถกถาชาดก หรือแม้แต่ใน ปิณฑาสชาดก ซึ่งเป็นชาตคนอกนิบาตก็ตาม จึงเป็นข้อสันนิษฐานว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ น่าจะสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อต้องการนำเสนอความคิดหรือเรื่องราวในท้องถิ่นด้วยรูปแบบของชาดก ทั้งนี้เพราะประเพณีการทำเรื่องราวในท้องถิ่นหรือนิทานพื้นบ้านให้เป็นชาดกนั้นเมื่ออยู่ในทุกประเทศที่พุทธศาสนาเข้าไปถึง อันเป็นการผสมผสานหรือยก ระดับนิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้าไปในอารยธรรมพุทธศาสนา (ศิราพร ฐิตะฐาน ฌกลาง, 2537:46) สำหรับวิธีการดัดแปลงเรื่องราวในท้องถิ่นให้กลายเป็นชาดกนั้น ผู้สร้างสรรค์เพียงแต่แปลงบทบาทของมนุษย์ สัตว์หรือเทวดาให้เป็นบทบาทของพระโพธิสัตว์ (Winternitz อ้างใน นิยะดา เหล่าสุนทร, 2538:19) ด้วยประเพณีและวิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและยอมรับในสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอ นั้น ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง สุขวิมละวัพลวง ปรากฏสัญลักษณ์ และ ความเชื่อที่น่าสังเกตหลาย ๆ ประการเช่น สัญลักษณ์แห่ง วัว ปราสาทเสาเดียว และอานิสงส์ของการให้ทานปราสาทเสาเดียว ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้ได้ปรากฏเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติในด้านประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มชนเช่น กลุ่มชนชาวไทเขินและ ไทลื้อ อีกทั้งวรรณกรรมเรื่องนี้ยังมีอิทธิพลต่อการสร้างภาพจิตรกรรมฝาผนังในกลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง ประเทศพม่า แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ผู้สร้าง

สรรค้นำเสนออันได้แก่ สัญลักษณ์และความเชื่อ นั้น มีสัมพันธ์ภาพกับท้องถิ่น จึงได้รับการยอมรับจากกลุ่มชน โดยมีวรรณกรรมชาตกนอกนิบาตเรื่องนี้เป็นสื่อกลาง

2.2 ความแพร่หลายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวิมลเวฬุ

สุชวิมลเวฬุ มีความแพร่หลายทั้งในรูปแบบของวรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่ม อันได้แก่ ไทวน ไทลื้อ ไทเขิน และไทใหญ่ โดยมีรายละเอียดของวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ผู้ศึกษาใช้เป็นต้นฉบับดังนี้

คัมภีร์ต้นฉบับ / แหล่งข้อมูล	ลักษณะ เอกสาร	ผู้แต่ง/ผู้จาร/ผู้สร้าง วันเดือนปีที่จาร	วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของต้นฉบับ
ต้นฉบับ ไทวน วัดวาลุการาม ต.ป่าแฉะ อ.ดอยสะเก็ด จ. เชียงใหม่	1. คัมภีร์ใบลาน ความยาว 10 ผูก 2. บันทึกด้วยอักษร ไทยวน 3. ใช้คำประพันธ์ ประเภทคร่าว - ธรรมแบบร้อยแก้ว	1. ผู้จารคือ - ทนายนไชยา คิดการดี - น้อยสิมุล สุธาชัย - อานันทภิกขุ (ทนายน คือ ผู้ลิกจาก การเป็นพระ น้อย คือ ผู้ลิกจากการเป็นเณร) 2. ผู้สร้างธรรมคือ พ่อแดง แม่ปิ่น และบุตร หลาน	1. เริ่มต้นด้วยการไหว้พระพุทธรูปเจ้า และยกภาษาบาลีที่เกี่ยวกับปัจจุบัน วัตถุก่อนดำเนินเรื่อง 2. ไม่ปรากฏวาทะจากผู้จารถึงผู้ฟัง หรือ ผู้อ่าน 3. มีสโมธานในท้ายเรื่อง 4. มีบิณฑานของผู้สร้างธรรม คือ ปรารภนาให้ถึงพระนิพพาน 5. มีอาณิสงส์ของการสร้างธรรม และอาณิสงส์ของการอ่าน การฟัง

คัมภีร์ต้นฉบับ /แหล่งข้อมูล	ลักษณะ เอกสาร	ผู้แต่ง/ผู้จาร/ผู้สร้าง วันเดือนปีที่จาร	วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของต้นฉบับ
		3. จาร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 12 ก.ย 2507 เดือน 12 ขึ้น 4 ค่ำ	วัฒนธรรมเรื่องนี้ปรากฏในท้ายเรื่อง
ต้นฉบับไหลื้อ วัดพระธาตุ- สายเมือง อ.ท่าซำเหล็ก จ. เชียงตุง	1. คัมภีร์ พับসা ความยาว 10 ผูก 2. บันทึกด้วยอักษร ไหลื้อ 3. ใช้คำประพันธ์ ประเภทร้อยโบราณ	1. ผู้จารคือ สิทธิภิกขุ วัดคุณหลวง 2. ผู้สร้างธรรมคือ นางโอร่อง 3. ไม่ปรากฏวันเดือนปี ที่จาร	1. เริ่มต้นด้วยการไหว้พระพุทธเจ้า และยกภาษาบาลีที่เกี่ยวกับปัจจุบัน วัตถุประสงค์ดำเนินเรื่อง 2. มีวาตะจากผู้จารถึงผู้ฟังว่า .สาธโว พังคฺฐรา สัมบุริสะหังหลาย ผู้มิจิตปสาทัทธาดวงประเสฐ จุง จักฟังนิยายล้ำเลิศฉัम्मเทศนา... 3. มีโสมธานในท้ายเรื่อง 4. มีบนิธานของผู้สร้างธรรม คือ ปรารภนาให้ถึงพระนิพพาน 6. มีอานิสงส์ของการสร้างธรรม และอานิสงส์ของการอ่าน การฟัง ธรรมเรื่องนี้ปรากฏในท้ายเรื่อง
ต้นฉบับไทเขิน	1. คัมภีร์พับসা ความยาว 7 ผูก	1. ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร	1. เริ่มต้นด้วยการไหว้พระพุทธเจ้า และยกภาษาบาลีที่เกี่ยวกับปัจจุบัน

คัมภีร์ต้นฉบับ /แหล่งข้อมูล	ลักษณะ เอกสาร	ผู้แต่ง/ผู้จาร/ผู้สร้าง วันเดือนปีที่จาร	วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของต้นฉบับ
<p>วัดหนองคำ อ. เมือง เชียงใหม่ เชียงใหม่</p>	<p>2.บันทึกด้วยอักษร ไทเขิน 3.ใช้คำประพันธ์ ประ เภทร้าย- โบราณ</p>	<p>2.ผู้สร้างธรรม คือ นายอุชาย และนางนวล ทองดี พร้อมด้วยบุตร หลานและญาติพี่น้อง 3.วันเดือนปีที่จาร วันพุธขึ้น 11 ค่ำ ปีระง เม็ด (ปีมะแม) จ.ศ 1353</p>	<p>วัตถุประสงค์ดำเนินเรื่อง 2.ปรากฏวาตะจากผู้จารถึงผู้ฟังว่า .สาธโว หิงคุรา สัมปุระสังหลาย ผู้มิลัทธิชาตวงประเลฐ จุงฟังนิยาย อันล้ำเลิศ ชัมมเทศนา ... 3.มีสโฆธานปรากฏในท้ายเรื่อง 4.มีบิดานของผู้สร้างธรรม 2 ประการ คือหวังที่จะได้พบกับ ความสุข ความเจริญในชาตินี้ และปรารถนาให้ถึงนิพพาน 5.มีอานิสงส์ของการสร้างธรรม และอานิสงส์ของการอ่าน การฟัง ธรรมเรื่องนี้ปรากฏในท้ายเรื่อง</p>
<p>ต้นฉบับ ไทใหญ่ วัดปางหมู ต.ปางหมู อ. เมือง</p>	<p>1.คัมภีร์พับสา ความยาว 1 พับสา 2.บันทึกด้วยอักษร ไทใหญ่</p>	<p>1.ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร 2.ผู้สร้างธรรม คือ นายจอบินนะพร้อมด้วย บุตรและภรรยา</p>	<p>1.เริ่มต้นด้วยการไหว้พระพุทธรูปเจ้า และยกภาษานาฬที่เกี่ยวกับปัจจุบัน วัตถุประสงค์ดำเนินเรื่อง 2.ไม่ปรากฏวาตะจากผู้จารถึงผู้ฟัง หรือ ผู้อ่าน</p>

ดัมภีร์ต้นฉบับ /แหล่งข้อมูล	ลักษณะ เอกสาร	ผู้แต่ง/ผู้จาร/ผู้สร้าง วันเดือนปีที่จาร	วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของต้นฉบับ
จ.แม่ฮ่องสอน	3. ใช้คำประพันธ์ ประเภทความหลวง (ความหลวงคือคำ ประพันธ์สำหรับอ่าน โดยไม่ต้องประกอบ กับดนตรี ใช้คำ- ศัพท์สูง มีศัพท์บาลี สันสกฤตปะปนอยู่ ด้วยจำนวนมาก)	3. ไม่ปรากฏวันเดือนปี ที่จาร	3. มีสโฆธานปรากฏในท้ายเรื่อง 4. มีปณิธานของผู้สร้างธรรม คือ ปรารถนาให้ถึงพระนิพพาน 5. มีอานิสงส์ของการอ่าน การฟัง

2.3 บริบททางสังคมของวรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวหลวง

ศิราพร รัฐะฐาน ๗ กลาง (2537 : 84) กล่าวว่า การศึกษาบริบททางสังคมของวรรณกรรม ได้แก่ การศึกษาถึงสังคมที่อยู่แวดล้อมของวรรณกรรมว่าวรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มีบทบาทใดในสังคม อันจะทำให้ ผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ศึกษา ได้เข้าใจวรรณกรรมท้องถิ่นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบชีวิต การที่วรรณกรรมเรื่องสุชวิณะวิวหลวง เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งมีความแพร่หลายอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่ม จึงน่าที่จะได้รับการศึกษาบริบททางสังคมเพื่อทราบถึงบทบาทหน้าที่ว่าเป็นวรรณกรรมที่รับใช้สังคม มีความสำคัญและสัมพันธ์อย่างไรต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชนในท้องถิ่น

ภาพที่ 1 ต้นฉบับวรรณกรรมเรื่อง สุชวันทะว่าฬาง และเจ้าของต้นฉบับ

ฉบับไทยวน

ครูบาอิ่นแก้ว อินฺหฺชโน

ฉบับไทลื้อ

พระภัททันตอัครคณาธิบดี เตร

ฉบับไทเขิน

ดร. อนุโตล โรเจอร์ เบ็ตตีเยร์

ฉบับไทใหญ่

พระปลัดปิยะศักดิ์ ปญฺทีโต

2.3.1 สุขวิณะวิหหลวง ฉบับไทยวน

ไทยวน หรือ ไทล้านนา คือชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่ง เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในล้านนา หรือ บริเวณ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน และ เชียงใหม่ ปัจจุบันมักเรียกตนเองว่า คนเมือง

คัมภีร์ต้นฉบับของวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวิหหลวง ฉบับไทยวน เป็นคัมภีร์ใบลาน ของวัดวาลุการาม (ป่าแงะ) ต. ตลาดขวัญ อ. ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีครูบาอินแก้ว อินฺหฺชโน อายุ 93 พรรษา 72 เจ้าอาวาสวัดวาลุการาม เป็นเจ้าของต้นฉบับ ครูบาอินแก้ว (สัมภาษณ์ 25 สิงหาคม 2538) กล่าวว่า พ่ออุ๊ยปิง ชันคำ ได้นำคัมภีร์ต้นฉบับซึ่งไม่ทราบแหล่งที่มา มาให้พ่อหนานไชยา คัดการดี พ่อน้อยสิมมูล สุธาชัย ผู้มีความสามารถในการอ่านและจารอักษรไทยวนลงบนใบลานและอาสน์ทักขุซึ่งเป็นพระลูกวัดเป็นผู้จาร สำหรับการเทศนาธรรมเรื่องนี้ได้เทศน์เพื่อฉลองศรัทธาของผู้สร้างธรรมถวายคือพ่อแดงและแม่ปันพร้อมด้วยบุตรหลาน หลังจากจารเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2508 ในช่วงฤดูเข้าพรรษาเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ปัจจุบันคัมภีร์ใบลานธรรม สุขวิณะวิหหลวง สำนวนนี้ได้รับการเก็บรักษาไว้ในหอธรรมของวัดวาลุการาม (ป่าแงะ)

นางจันทร์ดี ชาวอิน อายุ 59 ปี และ นางบุญยวง แก้วใส อายุ 62 ปี ชาวบ้าน ตำบลตลาดขวัญ (สัมภาษณ์ 25 สิงหาคม 2538) กล่าวว่า ได้เริ่มไปฟังเทศน์ที่วัดในช่วงฤดูเข้าพรรษาที่วัดวาลุการาม (ป่าแงะ) ตั้งแต่อายุ 40 ปีแล้ว แต่ไม่เคยได้ฟังธรรมเรื่อง สุขวิณะวิหหลวง เลย ส่วนหนานถวิล สุธาชัย อายุ 54 ปี (สัมภาษณ์ 25 สิงหาคม 2538) กล่าวว่า เคยเห็นคัมภีร์ใบลานนี้เมื่อตอนบวชเรียนในขณะที่รับใช้ครูบาอินแก้ว คัดแยกคัมภีร์ แต่ไม่เคยเทศนาธรรมเรื่องนี้เนื่องจากชาวบ้านจะนิยมฟังธรรมชาดกเรื่องอื่น ๆ เช่น รัตนะแสงคำ ควายสามเขา ดิษฐ์กุมาร และ กำพร้าวิหทอง เป็นต้น อย่างไรก็ตามหนานถวิล สุธาชัย สามารถเล่าเนื้อเรื่องของธรรม สุขวิณะวิหหลวง ได้อย่างถูกต้อง

2.3.2 สุขวิณะวัพลวง ฉบับไทลื้อ

ไทลื้อ คือชนเผ่า ไทกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในเขตสิบสองพันนา มณฑลยูนนาน ในประเทศจีนตอนใต้ แถบบริเวณ 2 ฝั่งตอนต้นของแม่น้ำโขง กระจายอยู่ในภาคเหนือของลาว เวียดนาม พม่าและ ได้อพยพเข้ามาอยู่ทั่วไปในล้านนา เช่น ในเขตอำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน, อำเภอพาน อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา , อำเภอเชียงของ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ,อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ และ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นต้น

จากการสำรวจข้อมูลวรรณกรรมของกลุ่มชนชาวไทลื้อ ในเขตสิบสองพันนา ซึ่งเป็นแหล่งที่มีกลุ่มชนชาวไทลื้ออาศัยอยู่มากที่สุด พบว่าวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง ไม่มีปรากฏในกลุ่มชนทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2498 : 358-359 และสุชาติ ภูมิบริรักษ์ (ผู้แปล), 2535) และ นายเจริญ มาลาโรจน์ (มาลา คำจันทร์ : กวีซีไรท์ ประจำปี 2534) ผู้มีเชื้อสายไทลื้อ และ ภูมิภิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอพาน จังหวัดพะเยา (สัมภาษณ์ 4 กรกฎาคม 2538) กล่าวว่า ในกลุ่มชนไทลื้ออำเภอพานนั้น วรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง เป็นที่รู้จักเพียงชื่อว่าเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และมุขปาฐะเท่านั้น แต่ไม่เป็นที่ยอมรับ ชาวไทลื้อในอำเภอพานนั้นจะนิยมวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เช่น สังคายนา หั้วพุทธเสนาะ จันทราสาร เป็นต้น โดยที่วรรณกรรมเหล่านี้ปรากฏในกลุ่มชนทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์ วรรณกรรมมุขปาฐะและคำขับ

คัมภีร์ต้นฉบับของวรรณกรรมเรื่อง สุขวิณะวัพลวง ฉบับไทลื้อ เป็นคัมภีร์พับสาของวัดพระธาตุสายเมือง อำเภอท่าซี้เหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศพม่า มีพระภัทนต์อัคคมหาบัณฑิตเถร (ครูบาแสงหล้า ธมฺมสิริ) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุสายเมือง เป็นเจ้าของต้นฉบับ พระทิพย์ชุตินุโม รองเจ้าอาวาสวัดพระธาตุสายเมือง อำเภอท่าซี้เหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2538) กล่าวว่า ที่วัดพระธาตุสายเมืองมีประเพณีการตั้งธรรม มหาชาติ และ สุขวิณะวัพลวง เป็นประจำทุกปี และมีคัมภีร์ในลานและพับสาธรรมเรื่องนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ส่วนวน กลุ่มชนชาวไทลื้อศรีท้าววัดพระธาตุสายเมือง เช่น นางนวลและนางบัน (สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2538)

กล่าวว่า ทุก ๆ ปี ในช่วงฤดูกาลเข้าพรรษาชาวไทลื้อและชาวไทเขินศรัทธาวัดพระธาตุสายเมือง จะมีโอกาสได้เข้าร่วมประเพณีตั้งธรรม **สุขวิมละวัพลวง** โดยมักจะมีชาวไทลื้อและชาวไทเขินซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เข้าร่วมประเพณีนี้เสมอ อันตรงกับคำกล่าวของนายองค์ แสงคำ จิตรกรชาวไทลื้อผู้มีความสามารถในด้านจิตรกรรมฝาผนังซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอแม่สาย และเคยเข้าร่วมประเพณีดังกล่าวมาโดยตลอด (สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2538)

พระมหายี่ อภิโชโต พระภิกษุชาวไทเขิน พระลูกวัด วัดพระธาตุสายเมือง ผู้มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในด้านคัมภีร์ไทเขินและไทลื้อ เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ประจำโครงการเก็บรวบรวมคัมภีร์โบราณ (สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2538) กล่าวถึงประเพณีการตั้งธรรม **สุขวิมละวัพลวง** ของวัดพระธาตุสายเมืองว่า เป็นประเพณีซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากกลุ่มชนชาวไทเขิน เนื่องจากเดิมนั้นวัดพระธาตุสายเมืองเป็นวัดร้างมารวม 200 ปี โดยมีชื่อเดิมว่า **วัดเกตุ** ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2510 กลุ่มชนชาวไทลื้อจากสิบสองปันนาซึ่งอพยพมาอยู่ใกล้ ๆ บริเวณดังกล่าว ต้องการมีวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมและที่พึ่งทางใจ จึงร้องต่อคณะสงฆ์เมืองเชียงตุงให้พิจารณาดำเนินการ คณะสงฆ์เมืองเชียงตุงได้ส่งพระใส่หลวง พระภิกษุชาวไทเขิน มาเป็นประธานในการแผ้วถางตลอดจนบูรณะซ่อมแซมและก่อสร้างศาสนสถาน เมื่อวัดได้รับการก่อสร้างและบูรณะเสร็จจึงตั้งชื่อว่า **วัดพระธาตุสายเมือง** พระใส่หลวงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส แม้ว่าจะจะเป็นเจ้าอาวาสของกลุ่มชนชาวไทลื้อ แต่พระใส่หลวงพระภิกษุชาวไทเขินก็ได้นำวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนชาวไทเขินเมืองเชียงตุงมาใช้เป็นหลักในการเผยแพร่ คัมภีร์ที่ใช้ในยุคแรกๆ นั้นเป็นของกลุ่มชนชาวไทเขินทั้งสิ้น รวมทั้งประเพณีการตั้งธรรม **มหาชาติ** และ **สุขวิมละวัพลวง** ก็ได้รับการริเริ่มและเผยแพร่จากเจ้าอาวาสรูปนี้ พระใส่หลวงดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสได้ประมาณ 5 ปี จึงลาสิกขาบท คณะสงฆ์เมืองเชียงตุงพิจารณาให้พระภิกษุชาวไทลื้อคือ พระสิทธิแสงหล้า ธมฺมสิริ (ครูบาแสงหล้า ธมฺมสิริ) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระธาตุสายเมือง สืบต่อจากเจ้าอาวาสองค์ก่อน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีการปรับเปลี่ยนให้วัฒนธรรมไทลื้อเข้ามามีบทบาทในกลุ่มชนชาวไทลื้อวัดพระธาตุสายเมืองก็ตาม แต่วัฒนธรรมประเพณีการตั้งธรรม **มหาชาติ** และ **สุขวิมละวัพลวง** ก็ยังคงได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า วัดพระธาตุสายเมืองเป็นวัดไทลื้อเพียงวัดเดียวที่มีประเพณีและพิธีกรรม อันเกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

เรื่อง **สุชวัณณะ** **ว้าวหลวง** ที่เนื่องมาจากการปฏิบัติสืบต่อวัฒนธรรมประเพณีมาจากกลุ่มชนชาวไทเขิน พระมหายี่ กล่าวต่อไปว่า คัมภีร์ที่ใช้ในวัดพระธาตุสายเมืองนั้น แต่เดิมจารด้วยอักษรไทเขินแทบทั้งสิ้น เพราะนำมาจากกลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง เพิ่งจะมีการคัดลอกให้เป็นภาษาไทยในระยะเวลาหลัง เนื่องจากคัมภีร์เดิมชำรุดเสียหายอันหมายรวมถึงคัมภีร์เรื่อง **สุชวัณณะ** **ว้าวหลวง** ด้วย สำหรับประเพณีการตั้งธรรม **สุชวัณณะ** **ว้าวหลวง** นั้น พระมวงคล จันทบุญโญ พระภิกษุชาวไทเขิน พระลูกวัด วัดพระธาตุสายเมือง ปัจจุบันจำพรรษาที่วัดท่ากระดาศ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2538) กล่าวเพิ่มเติมว่า มีการตัดพิธีกรรม การเช่นไหว้พระยาว่าว **สุชวัณณะ** และนางอุมมาทันที ตลอดจนไม่มีการจัดทำปราสาทเส้าเดียวถวายดังที่กลุ่มชนชาวไทเขินในเมืองเชียงตุง ปฏิบัติเป็นธรรมเนียมมาโดยตลอด รวมทั้งไม่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังของวรรณกรรมเรื่องนี้ปรากฏที่วัดพระธาตุสายเมืองด้วย สำหรับการตัดพิธีกรรมและธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าวออกไปนั้น พระมหายี่ได้แสดงความคิดเห็นว่าอาจจะเป็นการลดขั้นตอนพิธีกรรม และกลุ่มชาวไทเขินไม่เห็นถึงความสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าว อีกทั้งกลุ่มชนชาวไทเขินที่มีจำนวนไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของชาวไทลื้อก็ไม่สามารถตัดทอนวิถีปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ได้ ทั้งนี้ชาวไทลื้อที่วัดพระธาตุสายเมืองได้นำ สามสมถิ์กัน อันเป็นวรรณกรรมที่กลุ่มชนชาวไทลื้อ เมืองเชียงตุง ให้ความนิยมเนื่องจากมีความเชื่อว่าอันส่งผลแห่งการตั้งธรรมขาดก เรื่องนี้คือ การสมปราธนาในสิ่งที่ต้องการอย่างพ้นอกทันใจ มาเพิ่มเติมในประเพณีตั้งธรรมนี้ด้วย

2.3.3 **สุชวัณณะ** **ว้าวหลวง** ฉบับไทเขิน

ไทเขิน คือ ชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในรัฐฉาน ประเทศพม่า มีเมืองเชียงตุง เป็นศูนย์กลาง ในราวพุทธศตวรรษที่ 18 เคยรวมอยู่ในอาณาจักรล้านนาสมัยราชวงศ์มังรายต่อมาได้แยกเป็นอิสระ เมืองเชียงตุงเคยเป็นเมืองประเทศราชของพม่าและมีกษัตริย์ปกครองสืบมากกว่า 40 พระองค์ ก่อนที่จะถูกผนวกให้เป็นจังหวัดสหรัฐไทยเดิมของประเทศไทยใน พ.ศ. 2485 และถูกพม่ายึดครองใน พ.ศ. 2490 ปรากฏจนกระทั่งปัจจุบัน ในล้านนามีหมู่บ้านชาวไทเขินหลายแห่ง

เช่น ในอำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง อำเภอสันป่าตอง และอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากพระเจ้ากาวิละ ได้กวาดต้อนผู้คนเข้ามาไว้ในล้านนาในยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง (ทวิ สว่างปัญญางกูร, 2527:7 และ สรัสวดี, 2529 :121) ปัจจุบันในเขตชุมชนชายแดนเช่น อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สาย และอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีชาวไทยเชื้อสายพม่าตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวเขินมักเรียกตัวเองว่า ไทเขิน

คัมภีร์ต้นฉบับของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันตะวัพลวง ฉบับไทเขิน** เป็นคัมภีร์พับสาของวัดหนองคำ เมืองเชียงตุง มี ดร.อนาโตล โรเจอร์ เบ็ลติเยร์ เป็นเจ้าของต้นฉบับ ซึ่งเบ็ลติเยร์ (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2538) กล่าวว่า จากการที่ได้เดินทางเข้าไปศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมไทเขิน ในเมืองเชียงตุง ได้เห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ ลายปักบนผืนผ้าและตุ้มที่ปักเรื่องราวจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันตะวัพลวง** อันเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจปริวรรตวรรณกรรมไทเขินเรื่องนี้เป็นภาษาไทยปัจจุบัน ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส โดยวรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการพิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2536 และพระอธิการอานนท์ อาทิตตธมฺโม พระภิกษุชาวไทยเขิน เดิมจำพรรษาอยู่ที่วัดจอมคำ เมืองเชียงตุง เจ้าอาวาสวัดท่ากระดาศ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2538) กล่าวว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับความนิยมเลื่อมใสเป็นอย่างมากในหมู่ชาวไทยเขิน เมืองเชียงตุง โดยจะมีประเพณีและพิธีกรรมในการตั้งธรรม **สุชวันตะวัพลวง** จัดทำปราสาทเส้าเดียวซึ่งกล่าวไว้ในเนื้อเรื่องถวายเป็นทาน ตลอดจนมีการปักเรื่องราวของวรรณกรรมเรื่องนี้ลงบนผืนตุ้ม เพื่อจัดถวายเป็นพุทธบูชา และภาพจิตรกรรมจากวรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่างสูงสุดเทียบเท่ากับ มหาชาติ ซึ่งความนิยมเลื่อมใสจนปรากฏใน ประเพณี พิธีกรรมและจิตรกรรมฝาผนังนี้ ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร (2537 : 19 และ 92-93) ก็ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง **เสียบเมืองเลน และ วรรณกรรมชาดกในจิตรกรรมฝาผนังเมืองยอง** รวมทั้งนฤมล เรื่องรังษี (2537 : 74) กล่าวว่าวรรณกรรมพื้นบ้านบนผืนตุ้มที่จัดทำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาที่วัดป่าแดง เมืองเชียงตุง นั้น เป็นเรื่องราวของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันตะวัพลวง** จำนวน 18 ภาพ ใช้เวลาทำทั้งสิ้น 25 วัน สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อวรรณกรรมเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

ในด้านประเพณีและพิธีกรรมนั้น นายสุวรรณ เจริญราษฎร์ และนางหน้อย ผ่องนวล ชาวไทเขิน หมู่บ้านกุงกุน อำเภอท่าลี่เหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2538) กล่าวว่า ได้เข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมการตั้งธรรม สุธวัณณะวัฬหลง ที่วัดกุงกุน ท่าลี่เหล็ก ซึ่งจัดเป็นประเพณีประจำปีมาโดยตลอด

อนึ่ง พระมหาแสง ฐิตธมฺโม พระภิกษุชาวไทเขิน พระลูกวัด วัดหัวข่วง เมืองเชียงใหม่ ได้บันทึกภาพประเพณี พิธีกรรมและจิตรกรรมฝาผนังจากวรรณกรรมเรื่องนี้ จากวัดจอมคำ เมืองเชียงใหม่ (เก็บข้อมูลเมื่อ 10-12 สิงหาคม 2538) และพระบุญสม อุดคธมฺโม พระภิกษุชาวไทเขิน พระลูกวัด วัดท่ากระดาศ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้บันทึกภาพประเพณี พิธีกรรมและจิตรกรรมฝาผนังจากวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัฬหลง กับเวสสันดรชาดก จากวัดหัวข่วงและวัดเชียงชุม เมืองเชียงใหม่ (เก็บข้อมูล 2 - 10 กันยายน 2538)

สำหรับผู้วิจัยนั้นมีโอกาสได้เข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมการตั้งธรรม สุธวัณณะวัฬหลง ที่วัดปางควาย หมู่ที่ 6 ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างวันที่ 16 - 18 กันยายน 2538 จึงตระหนักถึงการให้ความสำคัญและความศรัทธาของชาวไทเขินอพยพ ที่มีต่อประเพณี และ พิธีกรรมอันเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัฬหลง

2.3.4 สุธวัณณะวัฬหลง ฉบับไทใหญ่

ไทใหญ่ คือ ชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในรัฐฉาน ประเทศพม่า และอีกส่วนหนึ่ง อยู่ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ชาวไทใหญ่กระจัดกระจายกันอยู่เป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยในหลายประเทศเช่น จีน อินเดีย พม่า และได้อพยพเข้ามาอยู่ทั่วไปในล้านนา เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชาวไทในล้านนามักจะเรียกชาวไทใหญ่ว่า เจียว คัมภีร์ต้นฉบับของวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัฬหลง ฉบับไทใหญ่ เป็นคัมภีร์พับสาของ วัดปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพระปลัดปิยะศักดิ์ ปญฺหิโต เจ้าอาวาส วัดปางหมู เป็นเจ้าของต้นฉบับ ซึ่งพระปลัดปิยะศักดิ์ (สัมภาษณ์ 12 กรกฎาคม 2538) กล่าวว่า

ลึกลวงเรื่อง นางผักขมหนาม (สุชวันฉะวีวหลวง ฉบับไทใหญ่) นั้นไม่เป็นที่นิยมของชาวไทใหญ่ ชาวไทใหญ่ในแม่ฮ่องสอนจะนิยมอ่านและฟังลึกลวงเรื่องอื่นๆ เช่น จินตารมณี (เนื้อเรื่องคล้ายกับ สุวรรณสังข์) บัวหอมพันกานและอลองกินหนอน เป็นต้น และนางจิตรถดา สุขเมืองมา อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนสารภีพิทยาคม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผู้มีเชื้อสายไทใหญ่ และมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2538) กล่าวว่า เมื่อครั้งที่นางมิ่ง ลิงห์ใจยะ ผู้เป็นมารดามีชีวิตอยู่นั้นได้สะสมลึกลวงไว้อ่านในบ้านจำนวนหนึ่งโดยมีลึกลวงเรื่อง นางผักขมหนาม (สุชวันฉะวีวหลวง ฉบับไทใหญ่) รวมอยู่ด้วย 1 พับสำ แต่ต่อมาเมื่อมารดาถึงแก่กรรม ลึกลวงทั้งหมดที่มีอยู่ได้สูญหายไป

ในส่วนของกลุ่มชนชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ประเทศพม่า นั้น พระอธิการอินตา อินฺทวิโร พระภิกษุชาวไทใหญ่จากรัฐฉาน ประเทศพม่า เจ้าอาวาสวัดป่าเป้า อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 20 มิถุนายน 2538) กล่าวว่า สุชวันฉะวีวหลวง ไม่ปรากฏทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ ตลอดจนประเพณี พิธีกรรม และจิตรกรรมฝาผนังในกลุ่มชนชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ซึ่งคำกล่าวนี้ตรงกับคำกล่าวของ นายชายชื่น ยอดคำแดง ไตย วิทยากรท้องถิ่นชาวไทใหญ่และครูสอนภาษาไทใหญ่ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านภาษาและวรรณกรรมไทใหญ่เป็นอย่างดี (สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2538)

จากการศึกษาบริบททางสังคมของวรรณกรรมเรื่อง สุชวันฉะวีวหลวง สามารถสรุปได้ว่า

1. ในกลุ่มชนชาวไทยวนในดินแดนล้านนา และ ชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น วรรณกรรมเรื่องนี้ปรากฏเฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์เท่านั้น โดยไม่ได้รับความนิยมและไม่พบบทบาท หรือความสำคัญใด ๆ ต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชน และไม่ปรากฏวรรณกรรมรวมทั้งบทบาทใด ๆ ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องนี้ในกลุ่มชนชาวไทใหญ่ ในรัฐฉาน ประเทศพม่า

2. ในกลุ่มชนชาวไทลื้อนั้น นอกจากจะปรากฏวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์แล้ว ก็ยังมีประเพณีและพิธีกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องนี้ปรากฏในกลุ่มชนชาว

ไทลื้อ อำเภอท่าซำเหล็ก จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้รับการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีดังกล่าวจากกลุ่มชนชาวไทเขินและในปัจจุบันมีการตัดพิธีกรรมการ เช่น ไทลื้อลักษณะของตัวละครจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง** ออกไป

3. ในกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น วรรณกรรมเรื่องนี้มีบทบาทต่อวิถีชีวิตทั้งในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม และ จิตรกรรมฝาผนัง ในกลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงใหม่ ประเทศพม่า ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวยังได้ปรากฏในกลุ่มชนชาวไทเขินอพยพหมู่บ้านปางควาย ตำบลแม่คะ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ด้วย

บริบททางสังคมของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง** ที่มีความแพร่หลายในกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่มนั้น ในกลุ่มชนชาวไทเขินจะมีบริบททางสังคมที่เด่นชัดที่สุดอันแสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีสัมพันธภาพกับกลุ่มชนชาวไทเขินเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องอาศัยการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อให้เข้าใจถึงกลไกแห่งความสัมพันธนั้นต่อไป

2.4 การศึกษาแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง**

จากการสำรวจค้นคว้าของโครงการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณล้านนา ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในช่วงเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2529-2532) พบว่า ชาตคเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมากที่สุด (ทรงศักดิ์ ปรากฏวิมลมากุล, 2532 : 1-2) เนื่องจากวรรณกรรมชาตคให้ทั้งความบันเทิง และยังเป็นสื่อในการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้อ่านผู้ฟัง วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลวิหหลวง** นอกจากจะมีความแพร่หลายในกลุ่มชน และมีคุณค่าสมบัติของชาตคดังกล่าวมาแล้วอย่างครบถ้วน คุณค่าที่สำคัญที่สุดของวรรณกรรมเรื่องนี้คือคุณค่าต่อสังคมในเชิงบทบาทหน้าที่ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ เป็นเบื้องต้นในบริบททางสังคมไปแล้วนั้น การศึกษาถึงแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย จะช่วยให้การรู้จักและเข้าใจวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นไปอย่างลุ่มลึก อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาวเคราะห์ในแง่มุม และประเด็นต่าง ๆ ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.4.1 ทฤษฎีแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย

นักคติชนวิทยา ได้ศึกษานิทานที่มีการแพร่กระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วพบว่าถึงแม้ นิทานเหล่านั้นจะมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของท้องถิ่น แต่เมื่อศึกษาอย่างละเอียดแล้ว เนื้อหาสาระโดยทั่วไปของนิทานจะมีความคล้ายคลึงกัน ผลของการศึกษาถึงการแพร่กระจาย และสาเหตุที่ทำให้ให้นิทานเรื่องเดียวกันแต่ต่างสำนวนมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดทฤษฎีแหล่งกำเนิดขึ้น 2 ทฤษฎี คือ

ก. ทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis)

ข. ทฤษฎีพหุกำเนิด (Polygenesis)

ก. ทฤษฎีเอกกำเนิด

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นิทานทั้งหลายกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันแล้วแพร่กระจายไปยังถิ่นอื่น ๆ อาจเรียกว่า ทฤษฎีอินโด - ยูโรเปียน (Indo - European) ผู้นำความคิดเรื่องนิทานมีแหล่งกำเนิดจากที่เดียวกันนี้คือนักภาษาศาสตร์ชาวเยอรมันพี่น้องตระกูลกริมม์ ได้แก่ ยาคอบ กริมม์ (Jakob Grimm) และวิลเฮล์ม กริมม์ (Wilhelm Grimm) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องการกลายเสียงของกลุ่มภาษาโบราณ ได้แก่ ภาษาสันสกฤต กรีก และละติน กับกลุ่มภาษาเยอรมัน ได้แก่ ภาษาอังกฤษ กอซิค เยอรมัน และดัตช์ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า กลุ่มภาษาโบราณดังกล่าว และกลุ่มภาษาเยอรมันมีความสัมพันธ์กัน อันน่าจะเป็นเพราะมีกำเนิดมาจากที่เดียวกัน และอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกันเรียกว่า ตระกูลอินโด - ยูโรเปียน ซึ่งผลของการศึกษานี้นำไปสู่ข้อสรุปว่า นิทานยุโรปกับนิทานอื่นเดิมมีแหล่งกำเนิดร่วมกัน นิทานเหล่านั้นจะถ่ายทอดจากปัจเจกบุคคลหนึ่ง ไปยังอีกปัจเจกบุคคลหนึ่ง จากวัฒนธรรมหนึ่ง ไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่ง จากอาณาเขตหนึ่ง ไปยังอีกอาณาเขตหนึ่ง และจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ขบวนการถ่ายทอดนี้อาจมีการดัดแปลงเนื้อหาของนิทานบ้างอันเป็นธรรมชาติของการแพร่กระจาย

จากข้อสรุปของทฤษฎีเอกก้าเน็ด ที่ว่า นิทานอินเดีย และ นิทานยุโรปมีแหล่งกำเนิดเดียวกันนั้น ซีโอดอร์ เบนเฟย์ (Theodor Benfey) นักคติชนวิทยาชาวเยอรมันได้แสดงทัศนะคัดค้าน โดยกล่าวว่า อินเดียเป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่และเจริญมากจนกระทั่งขยายตัวไปทางยุโรปและนิทานยุโรปหลายเรื่องตัดแปลงมาจากนิทานอินเดียอันเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม 2 กลุ่ม ซึ่งไม่ใช่การสืบทอดทางวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันตามแนวคิดของกริมม์ ดังนั้นจากแนวความคิดของเบนเฟย์จึงได้เกิดทฤษฎีการขอยืม (Theory of Borrowing) ขึ้นมา (Alan Dundes, 1965 : 224-225 , ศิราพร, 2522 : 11-12 และ อัญชลี สิงห์น้อย, 2537 : 37)

ข. ทฤษฎีพุก้าเน็ด

ทฤษฎีนี้ เชื่อว่านิทานที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันนั้น อาจเกิดขึ้นได้พร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ นักมานุษยวิทยาที่เชื่อในเรื่องพุก้าเน็ด เช่น แอนดรู แลงก์ (Andrew Lang) นักคติชนวิทยา - มานุษยวิทยา ชาวสกอตแลนด์ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ความคล้ายคลึงของนิทานอาจเกิดขึ้นได้โดยอิสระหลายหนและเป็นผลมาจากเอกภาพในจิตวิจิมมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์ในทุกท้องถิ่นทุกสังคมย่อมมีสภาพจิตใจอย่างเดียวกัน ดังนั้นผลผลิตอันได้แก่นิทานหรือคติชาวบ้านอื่น ๆ ที่เกิดจากจิตวิจิมมนุษย์ ซึ่งอยู่ต่างสถานที่กันจึงปรากฏออกมาเป็นแบบเดียวกัน หรือ คล้ายคลึงกัน (Dundes 1965 : 53 และ Mac Edward Leach อ้างใน ผ่องพรรณ มณีรัตน์, 2533 : 32)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีแหล่งกำเนิดทั้งสองทฤษฎีนี้ ต่างก็มีข้อบกพร่อง กล่าวคือ ทฤษฎีเอกก้าเน็ดสามารถอธิบายความคล้ายกันของนิทานโดยการให้เหตุผลว่ามาจากแหล่งเดียวกันแต่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุในกรณีที่นิทานยุโรปจำนวนมากมีเนื้อเรื่องต่างจากนิทานอินเดียได้ ในขณะที่ทฤษฎีพุก้าเน็ดสามารถอธิบายได้แต่ในกรณีที่ว่านิทานของแต่ละท้องถิ่นเป็นผลผลิตทางจิตใจของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุกรณีที่นิทานสองแหล่งมีเนื้อเรื่องเหมือนกันทุกประการ ซึ่งควรจะอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการขอยืม หรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม 2 กลุ่มตามแนวคิดของเบนเฟย์ แนวโน้มของนักคติชนวิทยาตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมานั้น ยอมรับ

ทฤษฎีเอกกำเนิดกับการแพร่กระจาย คือเชื่อว่า นิทานมีแหล่งกำเนิดที่สำคัญเพียง 2 - 3 แหล่ง และแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดนั้น ๆ ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ (ศิราพร 2522 : 16 - 17)

ในศตวรรษที่ 19 - 20 นักคติชนวิทยา ได้ทำการศึกษาถึงการแพร่กระจายของนิทาน แล้วพบว่า การแพร่กระจายของนิทานมีความสัมพันธ์กับแหล่งกำเนิดโดยที่นิทานแต่ละเรื่องจะ เคลื่อนย้ายจากจุดเอกกำเนิด (Monogenesis) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจาย และ แนวคิด เกี่ยวกับการแพร่กระจายของนิทาน ได้แก่

1. การแพร่กระจายตามทฤษฎีอินโด-ยุโรป (Indo-European Theory)
2. การแพร่กระจายตามทฤษฎีการตกทอด (Survival Theory)
3. การแพร่กระจายตามทฤษฎีระเบียบภูมิ-ประวัติ (Historic-Geographic Method Theory)

1. การแพร่กระจายตามทฤษฎี อินโด - ยุโรป

แนวคิดในเรื่องการแพร่กระจายตามทฤษฎีนี้สืบเนื่องมาจากทฤษฎีเอกกำเนิด คือการแพร่กระจายจากจุดกำเนิดไปยังแหล่งอื่น ๆ ดังที่พี่น้องตระกูลกริมม์ ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเชิงนิรุกติศาสตร์ แล้วพบว่า ภาษาในตระกูลอินโด-ยุโรปมีรากศัพท์ร่วมกัน และด้วยเหตุที่อินเดียเป็นแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่ จึงน่าเชื่อว่า นิทานมีแหล่งกำเนิดดั้งเดิมที่อินเดียแล้วแพร่กระจายไปทางตะวันตกเข้าสู่ยุโรป ความคิดนี้นำไปสู่ข้อสรุปว่านิทานมีแหล่งกำเนิดเดียวกันและนิทานเป็นซากของนิยายปรัมปราที่ถูกถ่ายทอดมาจากอดีตของชนเผ่าอารยัน ซึ่งแนวคิดนี้ จอร์จ คอกซ์ (George Cox) นักวิชาการชาวอังกฤษ มีความเห็นพ้องโดยเชื่อว่า นิทานอินเดียมีการแพร่กระจายไปตามแหล่งต่าง ๆ โดยการค้า และการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ และแอนดรู แลงก์ (Andrew Lang) ได้สนับสนุนการแพร่กระจายของนิทานอินเดียซึ่งเป็นไปอย่างกว้างขวางว่า เนื่องมาจากการอพยพโยกย้ายไปตามที่ต่างๆ และนำนิทานของตนไปเผยแพร่ด้วย (Donald Baker อ่างในเสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2533 : 315 - 316)

2. การแพร่กระจายตามทฤษฎีการตกทอด

แนวคิดในเรื่องการแพร่กระจายตามทฤษฎีนี้ สืบเนื่องมาจากทฤษฎีพุก้าเปิด คือการแพร่กระจายที่เกิดจากการตกทอดความเชื่อของคนในสังคมอนารยะทั่วโลก ทั้งนี้ นักคติชนวิทยาที่มีความเชื่อในทฤษฎีนี้ เช่น บรอนนิสลอร์ มาลินอสกี (Bronislaw Malinowski) นักมานุษยวิทยาสำนักหน้าที่นิยมชาวอังกฤษ และ แลงก์ มีความเชื่อว่า นิยายปรัมปราเป็นสิ่งที่มิพบาพอยู่ในวัฒนธรรมดั้งเดิม ประมวลไว้ซึ่งความเชื่อ ป้องกันและเสริมสร้างคุณธรรม อีกทั้งมีความสำคัญในฐานะ เป็นเครื่องมือแสดงออกถึงความคิดของมนุษย์ในสังคมบุพกาล ซึ่งการตกทอดนี้เป็นการแพร่กระจายจากกลุ่มคนที่ไม่มีการยอมรับไปสู่กลุ่มคนที่มีการยอมรับ (Baker อ้างใน เสาวลักษณ์, 2533 : 315 - 316)

3. การแพร่กระจายตามทฤษฎีระเบียนภูมิ-ประวัติ

แนวคิดในเรื่องการแพร่กระจายตามทฤษฎีนี้คือ การนำนิทานท้องถิ่นส่วนต่างๆ มาเปรียบเทียบเพื่อหาประวัติความเป็นมาหรือจุดกำเนิดของนิทานเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยวิธีตรวจสอบรูปแบบเฉพาะของท้องถิ่น (regional form) และ ความแปร (variants) ในส่วนต่าง ๆ ของรูปแบบดั้งเดิม (Ur - form) ผู้เริ่มต้นศึกษาการแพร่กระจายตามทฤษฎีนี้ คือ จอร์จ คอกซ์ นักวิชาการชาวอังกฤษซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ซินเดอเรลลา อย่างละเอียด แล้วพบว่านิทานเรื่องนี้ที่แพร่หลายในท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น มีต้นกำเนิดมาจากนิทานฮียิปต์ โดยมีเรื่องเล่าว่า ขณะที่หญิงสาวคนหนึ่งชื่อ โรโดฟิส (Rodophis) กำลังอาบน้ำอยู่ มีนกอินทรีตัวหนึ่งบินมาคาบรองเท้าข้างหนึ่งไปทิ้งลงในถังของฟาโรห์ พระองค์ทรงตกลงพระทัยที่จะอภิเษกกับหญิงสาวที่สวมรองเท้านั้นได้ จึงประกาศให้หญิงสาวทั่วอาณาจักรมาทดลองสวมจนได้พบกับโรโดฟิสในที่สุด ต่อมา คาร์ล โครน (Kaarle Krohn) นักประวัติศาสตร์ชาวฟินแลนด์ ได้นำแนวคิดนี้ไปศึกษานิทานเรื่องสัตว์ที่เล่ากันในฟินแลนด์เรื่อง The Tail - Fisher อันเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึง ฝี่ หรือ หม่าจิ้งจอก

ใช้ทางตกลาในช่องน้ำแข็ง โดยเขาได้รวบรวมนิทานเรื่องนี้ที่แพร่กระจายในยุโรปเหนือ กรีซและ
อินเดีย พบการเปลี่ยนแปลงของนิทานเรื่องนี้ในส่วนต่าง ๆ เช่น เรื่องกลายเป็น หมีและหมา
จิ้งจอก , หมาป่าและหมาจิ้งจอก ทั้ง ๆ ที่นิทานเรื่องนี้ในแรกเริ่มนั้นเป็นเรื่องของ หมีนักตกลา
แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยสาเหตุต่างๆ ของผู้ถ่ายทอด นอกจากนั้นแล้ว โครน ยังนำ มหาภาพ
คาเลวลา ของฟินแลนด์ ซึ่งอีไลแอส เลอน์รอต (Elias Lonnrot) นักคตินวิทยาชาว
ฟินแลนด์ เคยศึกษาไว้แล้วมาศึกษาโดยละเอียด เพื่อสืบหาต้นเค้าของมหาภาพเรื่องนี้ โดยเขามี
ความเชื่อว่า เรื่องราวในมหาภาพนี้ได้ขยี้มาจากกลุ่มชนเพื่อนบ้าน จึงได้ปฏิบัติงานสนามด้วย
วิธีออกเดินทางไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น การี่เสียดะวันออก เพื่อรวบรวมนิทานชาวบ้านในเขต
เหล่านั้น และโครนได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับปรุง เกิดเป็นสำนักภูมิ-ประวัติของฟินแลนด์ ขึ้นมา
การศึกษาตามแนวทฤษฎีนี้ เน้นที่การรวบรวมนิทานต่าง ๆ หลายส่วนจากท้องถิ่น
ต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเวลาและสถานที่ อันจะช่วยกำหนดรูปแบบเริ่มต้นของนิทาน
เรื่องนั้นๆ และทำให้ทราบแหล่งกำเนิดของนิทานเรื่องนั้นด้วย โครน ศึกษาอัตราการแพร่กระจาย
ของนิทานจากเขตหนึ่ง ไปยังอีกเขตหนึ่ง เพื่อพิจารณาว่าในการแพร่กระจายไปนั้น นิทานเหล่านั้น
เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเท่าใด สำหรับการแพร่กระจายตามทฤษฎีนี้ นิทานส่วนต่าง ๆ จะแพร่
กระจายดังเช่นผิวคลื่น กล่าวคือ จุดศูนย์กลางของวงคลื่นคือจุดกำเนิดของนิทาน แล้วแพร่กระจาย
เป็นระลอกออกไปรอบด้าน นิทานจะแพร่กระจายไปตามเส้นทางการค้าหรือการติดต่อทางวัฒนธรรม
การแพร่กระจายจะสะดวหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเส้นทางการติดต่อจากจุดหนึ่ง ไปอีกจุดหนึ่งว่ามี
ความสะดวกมากน้อยเพียงใด ความแตกต่างและคล้ายคลึงของนิทานส่วนต่าง ๆ จะสัมพันธ์กับ
ระยะทางที่เดินทางไป โดยนิทานอาจแพร่กระจาย จากถิ่นหนึ่ง ไปสู่อีกถิ่นหนึ่ง จากวัฒนธรรมหนึ่ง
ไปสู่อีกสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง ข้ามพรมแดนระหว่างชาติและพรมแดนระหว่างภาษาได้

โครน และ อานท์ อาร์เน (Antti Aarne) นักคตินวิทยาชาวฟินแลนด์ ได้เสนอภาพ
การแพร่กระจายของทฤษฎีนี้ไว้ 2 ทาง คือ

1. การแพร่กระจายลักษณะวงแหวนที่มีจุดกำเนิดเป็นศูนย์กลาง
2. การเคลื่อนย้ายที่หลังไหลไป เหมือนกระแสน้ำของนิทาน

โดยสรุปแล้ว แนวคิดของทฤษฎีนี้ คือการหาเวลาและแหล่งกำเนิดของนิทานโดยการสืบสาวย้อนกลับไปหาแหล่งเริ่มต้นของนิทาน และ รูปแบบดั้งเดิมที่สุดของนิทาน ควรเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด ดีที่สุดและมีเหตุผลมากที่สุด จากแนวคิดนี้ สตีธ ธรอมป์สัน (Stith Thompson) นักคติชนวิทยาชาวอเมริกัน ได้นำไปเขียนหนังสือชื่อ Motif Index of Folk Literature และ The Type of Folktale ซึ่งเป็นหนังสือคติชนวิทยาที่มีชื่อเสียงและมีคุณค่าอยู่จนถึงปัจจุบัน (Dorson และ Leach อ้างใน ผ่องพรรณ, 2529 : 36 - 37 , เสาวลักษณ์ , 2533 : 323 และ Dundes, 1965 : 229- 330)

คาร์ล ฟอน ซีโดว์ (Carl Von Sydow) นักคติชนวิทยาชาวสวีเดน ผู้มีความสนใจในการศึกษาถึงจุดกำเนิดและการแพร่กระจายของนิทานตามทฤษฎีระเบียบภูมิ - ประวัติ ไม่เห็นด้วยกับการแพร่กระจายของนิทานตามทฤษฎีนี้ที่ว่า มีการแพร่กระจายจุดนิวเคลียส โดยจุดกำเนิดของนิทานจะอยู่ที่จุดศูนย์กลาง ทั้งนี้เขามีความเชื่อว่าการแพร่กระจายของนิทานนั้นไม่ได้มีลักษณะของการกระจายไปอย่างสม่ำเสมอในอัตราเดียวกัน แต่เป็นไปในลักษณะที่มีการหยุดชะงักและก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วในบางช่วงโดยผู้เล่านิทานจะเป็นปัจจัยสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราว ทั้งนี้ ฟอน ซีโดว์ ได้แบ่งผู้เล่านิทานเป็น 2 ประเภท คือ ผู้เล่าแบบแข็งขัน (active bearers of tradition) และผู้เล่าแบบเฉื่อยชา (passive bearers of tradition) (หมายเหตุ : ผู้เล่าแบบแข็งขัน และ ผู้เล่าแบบเฉื่อยชา นั้น ปรับใช้ตาม ผ่องพรรณ, 2529 : 81) ผู้เล่าแบบแข็งขันจะเป็นผู้กำหนดชีวิตของนิทานและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการถ่ายทอดนิทาน ผู้เล่าเหล่านี้จะมีการดัดแปลงส่วนรายละเอียดย่อย ๆ ในนิทานเสมอ เขาเรียกการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าการแตกเรื่องหรือการผ่าเหล่า (mutation) อันหมายถึงรายละเอียดที่แปรไปจากอนุภาคเดียวกันโดยเปรียบว่า อนุภาคหลักคือลำต้น ส่วนรายละเอียดที่แตกแนวกันไปในั้นเป็นกิ่งก้านสาขาของต้นไม้ ซึ่งแม้จะแยกมาจากลำต้นใหญ่อันเดียวกัน แต่รูปร่าง กิ่งก้าน จำนวนใบและดอกไม่เท่ากัน มีลักษณะเฉพาะกิ่งไป

ทั้งนี้ ฟอน ซีโดว์ ได้เรียกการเปลี่ยนแปลงของนิทานที่เป็นไปในลักษณะดังกล่าวว่า Oicotype (Oicotype เป็นศัพท์จากวิชาพฤกษศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่พืชมีลักษณะต่างกัน แม้จะมีต้นกำเนิดมาอย่างเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับ

สิ่งแวดลอมบางอย่างเช่น ภูเขา ทะเล เป็นต้น โดยผ่านการเลือกสรรของธรรมชาติ จึงเกิดมีพันธุ์หลายๆ อย่างซึ่งมาจากต้นกำเนิดเดียวกัน) เขาเรียกรูปแบบดั้งเดิมของนิทานว่า Ur-Type และการที่นิทานแพร่เข้าไปในแต่ละท้องถิ่นนั้นก็มีการเปลี่ยนนิทานให้เป็นแบบย่อย (Subtype) โดยกระบวนการปรับให้เป็นท้องถิ่นโดยการเพิ่มเติม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นเข้าไปในนิทาน อันทำให้นิทานเกิดความเปลี่ยนแปลงแม้จะมาจากแหล่งกำเนิดเดียวกันซึ่ง ฟอน ซีโดว์ มีความเห็นว่า รูปแบบที่ง่ายที่สุดและ ไม่มีลักษณะพิเศษเฉพาะวัฒนธรรมหรือเฉพาะท้องถิ่นเป็นรูปแบบที่เป็นต้นกำเนิด ส่วนรูปแบบที่มีเค้าโครงหรือเหตุการณ์สลับซับซ้อนเป็นรูปแบบที่พัฒนามาภายหลัง (Dorson อ้างใน ผ่องพรรณ, 2529:36 - 37 และ Dundes, 1965 : 219 - 238)

2.4.2 ทฤษฎีระเบียบภูมิ - ประวัติ : แหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวหลวง

สำหรับการศึกษาถึงแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวหลวง นั้น ทฤษฎีที่เหมาะสมที่สุดคือ ทฤษฎีระเบียบภูมิ - ประวัติ เนื่องจากสามารถนำแนวคิดนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาได้ทั้งแหล่งกำเนิดและการแพร่กระจาย โดยในการศึกษาแหล่งกำเนิดนั้น ผู้วิจัยจะนำวรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวหลวง ฉบับต่าง ๆ อันได้แก่ ฉบับไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน และ ไทใหญ่ มาเปรียบเทียบเพื่อหารูปแบบเฉพาะของท้องถิ่น กล่าวคือ ลักษณะเฉพาะทางภาษา และ บริบททางสังคม ของวรรณกรรมเรื่องนี้ อันจะสามารถหาข้อสรุปถึงรูปแบบดั้งเดิม แหล่งกำเนิดและภาพการแพร่กระจาย อีกทั้งพิจารณาถึงกระบวนการปรับให้เป็นท้องถิ่นของวรรณกรรมเรื่อง สุชวิณะวิวหลวง เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับท้องถิ่นอีกโสดหนึ่งด้วย ดังวิธีการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

ก. ลักษณะเฉพาะทางภาษา

ภาษา คือ เครื่องมือสื่อสารที่มนุษย์แต่ละกลุ่มกำหนดขึ้นมาอย่างมีระบบระเบียบ เพื่อ

ใช้แทนปรากฏการณ์ ความคิด ความรู้สึกและวัตถุที่รายล้อมตัว ภาษาคือมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประการหนึ่งซึ่งสามารถบ่งบอกและสร้างสำนึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนแสดงพัฒนาการของกลุ่มชนนั้น ๆ ความสำคัญและคุณค่าของภาษาย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลและสังคม ดังภาษิตของกลุ่มชนชาวไทใหญ่ได้กล่าวไว้ว่า

... ลัก ไผ่คั่นก็ เครื่องมันหาย ลัก ไผ่ตายก็ เครื่องมันสุด...
(ภาษาใครสูญชาติก็หาย ภาษาใครตายชาติก็สิ้น)
และ
... ลักของเรา เอาต่างหัว ลักเห็นเอาก่ายชั้วกว่าหน้า...
(ภาษาของตนทูนไว้เหนือเกล้า ภาษาของเขา เอาก่ายเป็นสะพาน)
(เรณู วิชาศิลป์, 2537 : 1)

ในกลุ่มชนที่รวมกันอยู่เป็นกลุ่มใหญ่เช่น ในระดับประเทศ จะมีภาษาแบบแผน (Conventional Language) เป็นภาษาประจำกลุ่มและในกลุ่มใหญ่ย่อมมีพื้นที่ที่อยู่ห่างกันออกไป มีสภาพสังคมความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป เสียงและความหมายของคำ ตลอดจนสำนวนภาษาย่อมที่จะแตกต่างกันออกไปด้วย ภาษาที่แตกต่างกันออกไปในกลุ่มชนที่พูดภาษาแบบแผนเดียวกันนี้ เรียกว่าภาษาย่อย

W. Nelson Francis นักภาษาศาสตร์ ชาวอังกฤษ (อ้างในหมักหนา เกียรติพงษ์, 2531 : 4-5) กล่าวว่า ภาษาหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยหลายภาษาย่อย แต่ละภาษาย่อยจะใช้พูดในชุมชนหนึ่ง ๆ โดยที่ภาษาย่อยของแต่ละภาษาแบบแผนนั้นจะมีลักษณะ โครงสร้างร่วมกัน ภาษาย่อยมีหลายชนิด เช่น ภาษาย่อยที่ใช้พูดในกลุ่มชนที่อยู่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ เรียกว่า ภาษาถิ่น (regional dialects) และ ภาษาท้องถิ่น (local dialects)

กลุ่มชนชาวไทยวน ไทเขิน ไทลื้อ และไทใหญ่ เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษากลุ่มตระกูลไทเหมือนกัน กรรณิการ์ วิมลเกษม (2534 : 2) กล่าวว่า ลักษณะร่วมของภาษากลุ่มตระกูลไทในประการสำคัญ 2 ประการได้แก่ ประการแรก เป็นภาษาคำโดดคือ มีศัพท์ส่วนมากเป็นคำพยางค์เดียว และไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำเมื่อนำไปใช้ในประโยค ประการที่สอง มีคำศัพท์สามัญ หรือ

คำศัพท์พื้นฐาน (cognate words) ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันทั้ง เสียงและความหมายเป็นจำนวนมาก และแม้ว่าจะ เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษากลุ่มตระกูลไทเหมือนกัน ตลอดจนมีคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันเป็นจำนวนมากเพียงใดก็ตาม กลุ่มชนแต่ละกลุ่มก็ย่อมจะมีศัพท์เฉพาะในภาษาท้องถิ่นไว้ เป็นเอกลักษณ์ของตนอยู่เสมอ

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรม เรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่มโดยละเอียดเพื่อหารูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นในด้านลักษณะเฉพาะทางภาษา โดยมีแนวคิด ว่าหากมีศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต้นฉบับของทุกกลุ่มชน ก็ย่อมจะ สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันได้ว่ากลุ่มชนเจ้าของศัพท์เฉพาะนั้น ๆ คือ เจ้าของต้นฉบับดั้งเดิม หรือ เป็นแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ**

ผู้วิจัยใช้คัมภีร์ต้นฉบับของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเป็นหลักในการศึกษาเปรียบเทียบ โดย รวบรวมคำศัพท์ที่น่าสงสัยว่าจะเป็นคำศัพท์เฉพาะ ได้แก่ คำศัพท์ที่นอกเหนือไปจากคำศัพท์พื้นฐาน ทั่ว ๆ ไป เช่น พ่อแม่ พี่น้อง บ้าน แม่น้ำ รักชอบ ด้ายแดง หรือคำศัพท์บาลี สันสกฤตที่รู้จักกันโดย ทั่วไป เช่น บิดา มารดา สัตว์ ราชว เป็นต้น โดยพิจารณาถึงคำศัพท์ในหมวดคำหลัก ๆ อัน ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ รวมทั้งคำขึ้นต้นและลงท้ายในการนำเสนอเรื่อง แล้วนำไปเปรียบเทียบกับคัมภีร์ต้นฉบับของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทลื้อและ ไทใหญ่ เพื่อการปรากฏ ของคำศัพท์เหล่านั้น รวมทั้งวิธีการใช้คำเหล่านั้นด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ผู้บอกภาษาของแต่ละกลุ่มชน ซึ่งเป็นเจ้าของภาษา เป็นผู้ร่วมพิจารณาคำศัพท์นั้นๆ ด้วย ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะ เฉพาะทางภาษาของคัมภีร์ต้นฉบับวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** มีดังต่อไปนี้

หมวดคำนาม

คำศัพท์ที่ปรากฏ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เช่น วัว บ้านเมือง เส้นขน หัวมัน ดอกไม้ หลาน ปู่ เป็นต้น
2. คำต่างประเทศที่ใช้ได้แก่คำบาลี สันสกฤต จะมีปรากฏในทุกต้นฉบับเหมือนกัน เช่น บรวาร มิคโค นกชัตตฤกษ์ สมุทท์ อัญญาณ เป็นต้น

3. คำศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนปรากฏอยู่เป็นจำนวนน้อย แต่เป็นคำศัพท์ที่มีผู้ใช้ร่วมกัน ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป มิได้เป็นศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง เช่น

หันเซา	(ที่พัก)	เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนชาวไทเขิน	ไทลื้อ และ ไทใหญ่
ผืน	(ชั้นโดก)	เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนชาวไทเขิน	ไทลื้อ และ ไทใหญ่
เยเข้า	(ยุงข้าว)	เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มของชาวไทเขิน	ไทลื้อ และ ไทใหญ่
กวาน	(ชวาน)	เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มของชาวไทเขินและ ไทลื้อ อันเนื่อง	มาจากการออกเสียง /กว/ เป็น /ชว/

การใช้คำนามมี 2 ลักษณะ คือ

1. คำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน พบว่า ในเหตุการณ์เดียวกันนั้น ศัพท์ที่ใช้ร่วมกันอาจจะปรากฏไม่ครบทุกฉบับ เช่น คำว่า สบ (ปาก - อวัยวะหนึ่งบนใบหน้า) ซึ่งปรากฏในเรื่อง ตอนนางอุมมาทันตีได้พบกับสุชวัณณะแล้วเกิดความรักแรกพบ แต่ด้วยวิสัยสตรีจึงเอ่ยปากขับไล่ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...อันว่าสบนางเจ้าหื้อเจ้าพ่าย ตานางพ้อยมันชู...

(ฉบับไทเขิน : น.7 ผูก 4)

...คำตั้งนี่นางหื้อเจ้าพ่าย ตานางพ้อยม่ายมาชู...

(ฉบับไทลื้อ : น.18 ผูก 5)

...เจ้าคุณมีสำเนาเสาตนอันงาม หื้อรับหนีไฟก่อนเทอะ นางคี่ ว่า สันนี่อยู่ใจ ๆ ...

(ฉบับล้านนา : น.17 ผูก 4)

...นางอุมมาคี่ขับให้เจ้าสุชวัณณะ เติมียหนีไฟก่อนพระญาวัจจะมา...

(ฉบับไทใหญ่ : น.12)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่าการใช้คำว่า สบ เฉพาะในฉบับไทเขินเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่เป็นคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกัน มีความหมายเดียวกัน แต่ฉบับอื่น ๆ มีการปรับเปลี่ยนไปใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันแทน

2. ศัพท์เฉพาะพบว่า หากเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป กลุ่มอื่นก็จะปรับไปใช้คำศัพท์เฉพาะของตนแทนเช่น คำว่า **ทันเขา** (ที่พัก) เป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อและไทใหญ่ ปรากฏในเนื้อเรื่องตอนท้าวจตุโลกบาลได้นำพระยาวิ้วและบริวารมาสู่เมืองราชคชนคร ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...ในกาละนั้น ท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 คีमारอดที่อยู่ทันเขา จึงมาเอาถัง
ข้า ไซสุห้องฟ้าชื่อราชคชนคร...

(ฉบับไทเขิน : น.12 ผูก 1)

...ในกาละนั้น ท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 คีमारอดที่อยู่ทันเขา จึงมาเอาตนตัว
แห่งข้า แลเสนาทั้ง 4 เข้าเมื่อสู่ที่ห้องเวียง ราชคชนคร ...

(ฉบับไทลื้อ : น.4 ผูก 2)

...เพวดาทั้ง 4 ตนคีมายังที่อยู่แห่งข้า คีรู้อย่างหัวใจแห่งข้าจึงเอาเสนาทั้ง
4 กับทั้งตุ้ข้า เมื่อสู่เมืองราชคชนครทันแล...

(ฉบับล้านนา : น.3-4 ผูก 2)

...ท้าวจตุโลกบาลได้พาพระยาวิ้วและ เสนาทั้ง 4 ออกจากที่อยู่ทันเขา
ไปสู่เมืองคน..

(ฉบับไทใหญ่ : น. 8)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ในขณะที่กลุ่มชน 3 กลุ่ม คือไทเขิน ไทลื้อ และไทใหญ่ใช้คำศัพท์เฉพาะร่วมกัน กลุ่มไทยวนซึ่งไม่มีคำศัพท์นี้ใช้ก็จะปรับเปลี่ยนไปใช้คำศัพท์อื่นแทน

3. คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันอาจเขียนผิดแตกต่างกันออกไปตามการออกเสียง เช่น คำว่า เงิน (สิ่งที่ใช้แลกซื้อ) ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อ ใช้คำว่า งอน หรือ เงิน ในขณะที่ไทใหญ่และไทยวนใช้คำว่า เงิน เป็นต้น

หมวดคำสรรพนาม

คำศัพท์ที่ปรากฏ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สรรพนามที่ใช้ในคัมภีร์ต้นฉบับของกลุ่มชนชาวไทเขิน ไทลื้อ และไทยวน จะใช้เหมือนกัน และมีความคล้ายคลึงกับการใช้คำสรรพนามในวรรณคดีเชิงศาสนาล้านนาไทยโดยทั่วไป ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่ 1 จะใช้ **กู** **กูพี่** **รา** **เรา** **ข้า** เป็นต้น สรรพนามบุรุษที่ 2 จะใช้ **ท่าน** **เจ้า** **เจ้าคุณ** **น้อง** **นาง** **มิ่ง** **มิ่งนาง** เป็นต้น และสรรพนามบุรุษที่ 3 จะใช้ **เขา** **เขาทั้งหลาย** **เห็น** **เห็นทั้งหลาย** **มัน** เป็นต้น (เอมอร ชิตตะโสภณและดีเรกชัย มัทธนะสิน, 2525:92-93) แต่กลุ่มชนชาวไทใหญ่จะใช้ต่างออกไปคือ สรรพนามบุรุษที่ 1 จะใช้ **ตู** **โต** **เกา** สรรพนามบุรุษที่ 2 จะใช้ **เมื่อเจ้า** (ท่าน) **สู่เจ้า** (ท่านทั้งหลาย) สรรพนามบุรุษที่ 3 จะใช้ **มัน** (เขาคคนเดียว) **เขา** (เขาหลายคน)

2. การใช้คำเรียกแทนชื่อตัวละครสำคัญของเรื่อง คือ พระยาวิ้ว สุขวิณะ และนางอุมมาหันทิ นั้น คำเรียกแทนชื่อพระยาวิ้วจะใช้ตรงกันทุกกลุ่มชนได้แก่ คำว่า **พระยาวิ้ว** **พระยาอุสุกราช** แต่ **สุขวิณะ** และ **นางอุมมาหันทิ** จะมีการใช้คำเรียกแทนชื่อที่เหมือนกันในกลุ่มชนชาวไทเขิน ไทลื้อและไทยวน ในขณะที่กลุ่มชนชาวไทใหญ่จะใช้ต่างกันออกไปดังนี้

ไทเขิน ไทลื้อ และไทยวน ใช้คำเรียกแทนชื่อดังต่อไปนี้

สุขวิณะ - **ตมแก้ว** **โพธิสัตต์** **มหาสัตต์** **หน่อพหังกูร** **เจ้าตมบุญประเลฐ** เป็นต้น
นางอุมมาหันทิ - **นางหน่อแก้ว** **นางหน่อฟ้าเทวี** **สรีบัวบาน** **สรินิชา** **หน่วยตา**
นางแก่นไธ เป็นต้น

ไทใหญ่ ใช้คำเรียกแทนชื่อดังต่อไปนี้

สุขวิณะ - **อลอง** **หน่อพรา** **เจ้าหลอคำ** **มุนสูง** (**บุญสูง**) เป็นต้น
นางอุมมาหันทิ - **น้องนาง** **นางหน่อพรา** **นางหลอคำ** เป็นต้น

หมวดคำกริยา

คำศัพท์ที่ปรากฏ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำกริยาที่ใช้ในทุกต้นฉบับมีลักษณะร่วมกันคือ เป็นคำกริยาที่เป็นศัพท์พื้นฐานเหมือนกัน เช่น **รัก** **ชอบ** **ช่วย** **กิน** **รักษา** **อุปัฏฐาก** **ผายข้าวตอก** **หันแจ้ง** **ยอทาน** **กระนิงใจ** เป็นต้น
2. คำศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนปรากฏอยู่เป็นจำนวนน้อย แต่เป็นคำศัพท์ที่มักใช้ร่วมกัน

ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป มิได้เป็นศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง เช่น

แรนดา (ตระเตรียม)	ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนไทเขิน ไทลื้อ และ ไทยวน
ซ็อนซาก (แผ้วถางด้วยจอบ)	ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนไทเขิน ไทลื้อ และ ไทยวน
ออนทาง (นำทาง)	ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนไทเขิน ไทลื้อ และ ไทใหญ่
แม (ซ่อมแซม)	ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนไทเขิน ไทลื้อ และ ไทใหญ่
ยอน (ขอ)	ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนไทเขิน ไทลื้อ และ ไทใหญ่

การใช้คำกริยามี 3 ลักษณะ คือ

1. คำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน พบว่า ในเหตุการณ์เดียวกันนั้น ศัพท์ที่ใช้ร่วมกันอาจจะปรากฏไม่ครบทุกฉบับเช่น คำว่า กว่า (ไป) และ ซ้าย (เอียง เอียง คล้อย) ซึ่งปรากฏในเรื่องตอนชายหนุ่มลูกท้าวพระยา ได้พบกับนางอุมมาทันดีแล้วเกิดความพึงพอใจ คำประพันธ์ที่ว่า

...ในกาละเมื่อนั้น นางอุมมาทันดีหนุ่มเพ้า หันชายผู้ลูกเต้าแลหลานพระญา
มีวาจาดีด้นต่อ นางค้ำซ้ายตาผ่อผู้ชาย ชุมเขาลายปั้นบัว ผัดเข้ากว่าไผมัน...

(ฉบับไทเขิน : น.6 ผูก 2)

...อันว่าลูกท้าวแลหลานพระญา เขาหันนางอุมมาทันดีหนุ่มเพ้า นงามขึ้นช้อย
ปูนชม เขาปรารมภ์ใครได้ คืลวดเข้าไฟใกล้เจียรจา ...

(ฉบับไทลื้อ : น.20 ผูก 2)

...ยามนั้น บ่าวลูกท้าวลูกพระญาทั้งหลายค้ำหยังนางอุมมาทันดี ทรงโถมโถม
พรรณวิถะอันงามล้วนล้วนชู่แห่ง เขาค้ำเข้าไฟใกล้ แล้วค้ำเมาะ โยเหล่น...

(ฉบับไทยวน : น.15 ผูก 2)

...เมื่อนั้น ลูกหลานท้าวพระญา ได้เห็นนางอุมมาอันมีรูปโฉมงดงาม เขาค้ำพากัน
กันกว่าตามนาง...

(ฉบับไทใหญ่ : 10)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่าการใช้คำว่า กว่า เฉพาะในฉบับไทเขินและไทใหญ่เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่เป็นคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกัน มีความหมายเดียวกัน แต่ฉบับอื่น ๆ มีการปรับเปลี่ยนไปใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันแทน

2. ศัพท์เฉพาะพบว่า หากเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป กลุ่มอื่นก็จะปรับไปใช้คำศัพท์เฉพาะของตนเอง เช่น คำว่า ซ็อนซาก (ผ้าผืนด้วยจอบ) และ แรนดา (ตระเตรียม) เป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อและไทยวน ปรากฏในเรื่องตอนพระราชบิดาของสุชวักณะ ได้สั่งให้เสนาอำมาตย์จัดเตรียมเมืองไว้ต้อนรับสุชวักณะกับนางอุมมาทันตี ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...เมื่อพ่ายลุน พระญาติหื้อเห็นประดับประดาเวียง ทุกแห่งหื้อตกแต่งแรนดา
มีคคาหลวงซ็อนซาก...

(ฉบับไทเขิน : น.13 ผูก 4)

...เมื่อพ่ายลุน ส่วนตนท้าวราชา ค้หื้อเห็นประดับประดาทุกแห่ง หื้อแต่งแปง
แรนดา ทนทางหลวงมีคคาซ็อนซาก ...

(ฉบับไทลื้อ : น.9 ผูก 6)

...ตุรา เสนาทังหลาย จุ่งเอากันซ็อนซาก กวาดเผี้ยวยังเวียงเขตตุนนคร
แห่งเราที่นี้หื้อราบเพียง คือว่าที่หลักตอค้หื้อซุดเสียวซ่า ซ้ำที่แม่น้ำค้หื้อก่ายชัว...

(ฉบับไทยวน : น.8 ผูก 5)

... พระญาติให้เสนาอำมาตย์ทังหลายห้างแรมเมืองไว้ต้อนรับสุชวักณะ เตมีย
ให้ตกแต่งประดับประดาด้วยกล้วยอ้อยช่อตุงหึ่งเมืองให้ดังงาม...

(ฉบับไทใหญ่ : 25)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ในขณะที่ กลุ่มชน 3 กลุ่ม คือไทเขิน ไทลื้อและไทยวนใช้คำศัพท์เฉพาะร่วมกัน กลุ่มไทใหญ่ซึ่งไม่มีคำศัพท์นี้ใช้ก็จะปรับเปลี่ยนไปใช้คำศัพท์อื่นแทนรวมทั้งในกลุ่มไทยวนก็ได้ตัดคำว่า แรนดา ออกไปด้วย

3. คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันอาจเขียนผิดผกกันออกไปตามการออกเสียง เช่น กริยา ท้า ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อ ใช้คำว่า เยต ในขณะที่ไทใหญ่ ใช้คำว่า เซต และ

ไทรยวน ใช้คำว่า เยียะ หรือ กริยา ช่วย ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อ และ ไทใหญ่ ใช้คำว่า ซอย ในขณะที่ไทรยวน ใช้คำว่า ช่วย เป็นต้น

หมวดคำวิเศษณ์

คำศัพท์ที่ปรากฏ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำวิเศษณ์ที่ใช้ในทุกต้นฉบับมีลักษณะร่วมกัน คือ เป็นคำวิเศษณ์ที่เป็นคำศัพท์พื้นฐานเหมือนกัน เช่น ดี ชั่ว ผาน (ยากไร้) ผอม ทุกข์ร้อน เป็นต้น

3. คำศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนปรากฏอยู่เป็นจำนวนน้อยมากและเป็นคำศัพท์ที่มักใช้ร่วมกันตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป มิได้เป็นศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง เช่น

พอน (ชาวเผือก) ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนไทเขิน ไทลื้อ และ ไทรยวน

การใช้คำวิเศษณ์มี 2 ลักษณะ คือ

1. คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันอาจเขียนผิดแผกกันออกไปตามการออกเสียง เช่น คำปฏิเสธวิเศษณ์ ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อ ใช้คำว่า บ่า ในขณะที่ไทรยวนใช้คำว่า บ่ และ ไทใหญ่ ใช้คำว่า อ่า

2. ศัพท์เฉพาะพบว่า หากเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มชนตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป กลุ่มอื่นก็จะปรับไปใช้คำศัพท์เฉพาะของตนแทน เช่น คำว่า กางโหน (เวลาเช้า) เป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มของชาวไทเขิน ไทลื้อและ ไทใหญ่ ปรากฏในเรื่องตอนสุวัณณะหลงป่าและ ได้พบกับนางอมมาทันตี ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...อันว่าปราสาทหลังนี้งามผ่านผัว รอยว่าเป็นอันคู่หากได้หันแล้วแต่ กางโหน นั้นชา มาคุจักไผ่อกินเช้า ซึ่งเจ้าปราสาท อย่าหือมีจิตใจขาดเสียดังเทอ...

(ฉบับไทเขิน : น.4 ผูก 4)

...อันว่าปราสาทเขาคำหลังนี้ งามผ่านผัว รอยว่าเป็นอันคู่ได้มาหันแล้วแต่ กางโหน นี้ชะแล มาคุจักไผ่อกินยังเช้านี้ เจ้าปราสาท อย่าหือมีจิตใจขาดเสียดังนี้เทอะ...

(ฉบับไทลื้อ : น.10 ผูก 5)

...ปราสาทหลังนี้ร่อยว่าอันคู่กัน แต่เช้า นั้นเพิงมีชะแล ส่วนบุคคลผู้อยู่ใน
ปราสาทหลังนี้ร่อยว่า เป็นเจ้าแห่งจัวตังหลายฝูงนี้บ่ออย่าชะแล มาคู้จักโพขอ
กินเข้ากินน้ำกับเจ้าของปราสาทที่นี้เโทษ ...

(ฉบับไทยวน : น.12 ผูก 4)

...สุชวัณณะ เตมียได้เห็นปราสาทหลังนี้มาแต่ทางไหน จึงตกลงใจว่าจะโพ
ขอกินยังเข้าและน้ำกับเจ้าของปราสาทเสาเดียวหลังนั้น ...

(ฉบับไทใหญ่ : น. 12)

จากคำประพันธ์ที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ในขณะที่ กลุ่มชน 3 กลุ่ม คือไทเขิน ไทลื้อและ
ไทใหญ่ใช้คำศัพท์เฉพาะ ทางไหน (เวลาเช้า) ร่วมกันนั้น กลุ่มไทยวนซึ่ง ไม่มีคำศัพท์นี้ใช้ก็จะปรับ
เปลี่ยนไปใช้คำศัพท์อื่นคือ แต่เช้า ที่มีความหมายเดียวกันแทน

คำขึ้นต้น และ คำลงท้าย

การใช้คำขึ้นต้นและคำลงท้ายมีลักษณะดังนี้

1. เมื่อจะ เริ่มต้นเหตุการณ์ใหม่ในเรื่อง จะ เริ่มต้นด้วยการยกบพภาษาบาลีสั้นๆ
เพียงบทเดียวหรือสองบทคล้ายกันทุกฉบับเช่น นามิ ภุเท ตาต อถ อชช ภิกุชเว และ
อัย ปุริโส - โส มหาสตุโต - สหุเพ เทวา หรืออาจมีบพภาษาบาลีที่มีความยาวเกินกว่า 2 บท
ซึ่งปรากฏน้อยครั้งเช่น ตาต ปิตา อโรคา สหปริวาราดิ เป็นต้น แล้วดำเนินเรื่องไปตามภาษา
บาลี นั้น ๆ
2. ในกรณีที่มีการ เริ่มต้นเหตุการณ์ใหม่โดยไม่ใช่ศัพท์บาลีสั้น ๆ นำ ในกลุ่มของชาว
ไทยวน ไทเขินและไทลื้อจะใช้ คำว่า ตูกรา ตูกร บัดนั้น เมื่อนั้น ในกาลนั้น นางเหย
เจ้าลูกรักแก่แม่เหย เป็นต้น ในขณะที่ฉบับไทใหญ่จะใช้คำว่า ไทแลล๊ะ ลายซ่า (บัดนี้ กาลนั้น)
และ ก่าไหน (ในขณะนี้) เป็นต้น
3. คำลงท้ายของเหตุการณ์ในเรื่อง ในกลุ่มของชาวไทยวน ไทเขิน และไทลื้อ
จะมีการใช้คำลงท้ายที่คล้ายคลึงกับการใช้คำลงท้ายในวรรณคดีเชิงศาสนาตำนานไทยโดยทั่วไปคือ

กลุ่มคำ แล กลุ่มคำ เพย ชา เทอะ ดังนี้แล นั้นแล ว่าอัน เป็นต้น (เอมอรและดีเรกชัย, 2525:103) โดยในกลุ่มของชาวไทเขินและไทลื้อจะปรากฏเพิ่มอีก 2 คำคือ แต่เท่อและแต่เทอะ ในขณะที่ไทใหญ่จะใช้ มุนเฮ่ยมุนนอ และ สู่เฮ่ยสูนอ เป็นต้น

จากการศึกษาลักษณะเฉพาะทางภาษาด้วยแนวคิดและวิธีการดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า มีศัพท์พื้นฐานที่ใช้ร่วมกันเป็นจำนวนมาก และการใช้คำศัพท์เหล่านั้นไม่มีความสม่ำเสมอ กล่าวคือ การปรากฏของคำศัพท์นั้น ๆ มีความถี่ที่ไม่สม่ำเสมอ มีการปรับเปลี่ยนใช้คำศัพท์ให้เหมาะสมในคัมภีร์ต้นฉบับของแต่ละกลุ่มชน หรือหากมีศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง ก็จะปรากฏเฉพาะในคัมภีร์ต้นฉบับของตนเท่านั้น มิได้ปรากฏในต้นฉบับอื่น ๆ ให้สามารถนำไปเป็นหลักฐานทางภาษา เพื่อเป็นแนวทางชี้ให้เห็นถึงแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่อง สุชวันนะวัชหลวง ได้ กล่าวได้ว่า ไม่สามารถหาลักษณะเฉพาะทางภาษา ที่จะนำไปเป็นหลักฐานอ้างอิงถึงแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วยแนวคิดและวิธีการที่ผู้วิจัยวางไว้ รวมทั้งไม่สามารถบอกได้ว่าฉบับไหน ผิดหรือถูก ดีหรือเลวกว่ากัน เพราะแต่ละฉบับแต่ละสำนวนก็มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติประการหนึ่งของภาษาก็คือ เป็นเครื่องบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มชน วรรณกรรมท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ย่อมต้องมีผู้สร้างสรรค์ในกลุ่มชน มีเรื่องราวในกลุ่มชนเป็นวัตถุดิบ โดยมีภาษาเป็นสื่อในการถ่ายทอด ดังนั้นเมื่อพิจารณาหารูปแบบเฉพาะท้องถิ่นในด้านลักษณะเฉพาะทางภาษาด้วยการศึกษาคำหมวดหลักและการใช้แล้ว ไม่สามารถค้นหาลักษณะดังกล่าวได้ ผู้วิจัยจึงพิจารณาโดยภาพรวมของเนื้อเรื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้ พบว่า อนุภาควัตตุ (อนุภาควัตตุ คือ สิ่งของสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะ เป็นต้นเหตุให้นิทานเรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้นและดำเนินไป มีความสำคัญอันจะทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังและผู้เล่า นิทานเรื่องนั้นๆ จดจำและนำไปถ่ายทอดในฐานะส่วนสำคัญอันไม่สามารถข้ามไปได้) ที่กล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่องนี้มีความถี่ของการปรากฏของรูปศัพท์อย่างสม่ำเสมอในแต่ละต้นฉบับ ถึงแม้ว่าจะมีอนุภาควัตตุถึง 2 ชนิด ในเหตุการณ์เดียวกันก็ถือได้ว่าเป็นธรรมชาติของการแพร่กระจายที่มักจะเกิดความแตกต่างกันในเนื้อเรื่อง ซึ่งพบได้เสมอ เช่น อนุภาควัตตุที่นางอุทธรฯ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง นางอุทธรฯ ได้ใช้เป็นที่ซ่อนร่างให้พ้นภัยนั้น ในกลุ่มของล้านนา กล่าวไว้ว่า วัตตุนั้นคือดอกบัวและมะตูม ในขณะที่ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้กล่าวว่า นางอุทธรฯมิได้ซ่อนร่างในวัตตุใด ๆ แต่กลายร่างเป็นนกแขกเต้า (วรบฐมา

คำห่ม, 2535: 135)

อนุภาควัตถุที่สามารถใช้เป็นหลักฐานทางภาษา เพื่ออ้างอิงถึงแหล่งกำเนิดของวรรณกรรม เรื่อง **สุชาวณะวิหหลวง** ได้คือ **ศัพท์เฉพาะอันเป็นชื่อของผลไม้ที่พระยาวิวกินแล้วทำหล่นจากปากลงสู่แม่น้ำ** นางแม่มายเขมาวดีซึ่งกำลังอาบน้ำอยู่ในแม่น้ำได้เก็บผลไม้ชิ้นนั้นมาจึงตั้งครุฑและให้กำเนิดนางอุมาทันตีนางเอกของเรื่อง ชื่อผลไม้ดังกล่าวนั้นปรากฏในเรื่องถึง 5 ตอน ได้แก่

1. ตอนพระยาวิวกินผลไม้ แล้วหล่นจากปากลงสู่แม่น้ำและนางเขมาวดีเก็บมากินต่อ
2. ตอนนางเขมาวดีสมาทานศีลเพื่อขอลาภสักการะจากเทวดา
3. ตอนนางเขมาวดีเล่าถึงการตั้งครุฑของตนให้ยายเผ่าสัง ไชยา
4. ตอนนางเขมาวดีเล่าถึงชาติกำเนิดของนางอุมาทันตี
5. ตอนนางอุมาทันตีติดตามไปพบกับพระยาวิวกู้ เป็นบิดาในป่าหิมพานต์

รายละเอียดที่กล่าวไว้ในเนื้อเรื่องปรากฏดังนี้

1. ตอนพระยาวิวกินผลไม้ แล้วทำหล่นจากปากลงสู่แม่น้ำและนางเขมาวดีเก็บมากินต่อ

คำประพันธ์ตอนนี้มีใจความว่า พระยาวิวกินผลไม้หล่นจากปาก และนางเขมา

วดีกินผลไม้ชิ้นนั้นแล้วเกิดอาการกำซาบชานไปทั่วร่างกายจนนางเกิดความสงสัยว่ามีสิ่งผิดปกติใดเกิดขึ้นกับนาง

ฉบับไทยวน

...พระยาวิวกินยัง **หมากมอนจิง** อันสุกดีงามมากนึกตั้งอัน **พระยาวิวกิน** นั้นคือ
คือครั้นว่า **คุ้งกีนดูเทอะ** พระยาวิวกินครั้นใจว่าตั้งนี้แล้วคือเก็บ **หมากมอนจิง**
ลูกนั้นกินให้ทันแล ส่วนอันว่า **หมากมอนจิง** ลูกนั้นหลุดกระซังออกปากพระยาวิวกิน
ไหลล่องน้ำไฟทันแล เมื่อนั้น **นางเขมาวดี** ดิแม่หม้ายนั้นเห็น **หมากมอนจิง** ลูกนั้น
นางก็เก็บเอา **หมากมอนจิง** ลูกนั้น นางก็ลวดกินลงไฟในท้องก็มีแล

กันว่า ได้กิน **หมากมอนจิง** ถูกรู้แล้ว นางก็ชะราบไฟทั้งตัว เส้นขนลุกชันก็มี
ทันแล นางก็ตระหนิงใจว่าแต่ก่อนมาคู่กับ **หมากมอนจิง** ทั้งหลาย คืบหอนมีรสอัน
หวานฉ่ำนี้สัก เพื่อแล ...

(สรวลระว้าหลวง ฉบับไทยวน : น.24 ผูก 1)

ฉบับไทยลื้อ

...ส่วนอันว่าพระญ้าวว ไฟกิน **หมากมอนเจียง** ลูก 1 คืบไปทันเช้า คืบหลุดจาก
ปากตกน้ำมา ทัดกาละยามนั้นยังมีผู้ 1 ชื่อว่าเขมาตีแม่หม้าย ค้อยอย่างย้าย
ไฟล้นที่ ชำระสีอาบช่วย ในน้ำห้วยวังใส นางก็หัน **หมากมอนเจียง** อันไหลมา
ส่องหน้า นางหล้าจิ้งเอากิน ยินหอมหวานใจชะราบ ย้าวะยาบชนพอง ใน
กลางพองแม่น้ำ นางคืบยัด มีปิตอันชะราบ ถูกต้องอาบเต็มตน เส้นขนลุกย้าว
เยือก...

(สรวลระว้าหลวง ฉบับไทยลื้อ : น.24 ผูก 1)

ฉบับไทยเขิน

...ส่วนพระญ้าววคืบไฟกิน **หมากมอนเจียง** ลูก 1 เป่าทันเช้า หลุดจากปากตกน้ำ
ไหลมา ทัดกาละยามนั้นยังมีนางผู้ 1 ชื่อนางเขมาตีแม่หม้าย ค้อยอย่างย้าย
ไฟล้นที่ ชำระสีอาบช่วย ในน้ำห้วยวังใส นางก็หัน**หมากมอนเจียง**ลูกนั้น ไหลมา
พัดส่องหน้า นางหน่อหล้าเอามากิน ยินเสียงหวานชะราบ ยะยาบเส้นขนพอง
ในกลางพองแม่น้ำ นางยัดคืบปิตอันชะราบ ถูกต้องอาบเต็มตน เส้นขนลุกย้าว
เยือก...

(สรวลระว้าหลวง ฉบับไทยเขิน : น.10 ผูก 1)

ฉบับไทยใหญ่

...พระญ้าววเลี้ยงดูแล้วก็ได้ชบกันยัง**หมากมอนจิง** อันมีรสหอมหวานแล้ว ก็ก้มลง
กินน้ำในหนองน้ำน้อยอันมีผักขมหนาม เขียวงามอยู่นั้น **หมากมอนจิง**อันอยู่ในปาก
ก็ได้หลุดตกจากปากพระญ้าววลง ไปซ่อนอยู่ในหนองน้ำนั้น นางสิมาวตีแม่หม้ายซึ่ง
เดินทางกลับบ้านและกระหายน้ำ จึงได้ดื่มกินน้ำในหนองผักขมหนาม อันมีรสหอม

หวานด้วยหมากมอนจิง และหอมมากนักรั้งกว่าน้ำที่นาง เคยดื่มกินมา นางรู้สึกมี
พลังกำลัง ความเหนียวอ่อนหายไปหมดสิ้น...

(สุชวิณะ วัวหลวง ฉบับไทใหญ่ : น.3)

2. ตอนนางเขมาดีสมาทานศีลเพื่อขอลาภสักการะจากเทวดา

คำประพันธ์ตอนนี้มีใจความว่า หลังจากที่นางเขมาดีกินผล ไม้ นั้นแล้วเกิดอาการ
กำซาบชานไปทั่วร่างกายจึงคิดว่าอาจจะ เป็นนิมิตหมายที่ดี นางจึงสมาทานศีลและขอลาภสักการะ
จากเทวดา

ฉบับไทยวน

...ในเมื่อเดือน 5 ออก 8 คำพร่ำว่า ได้วันพุธ คุก็ได้อีกยังหมากมอนจิงอันมีรส
อัสสัจจรัยทั้งหลายก็เกิดขึ้นมีแก่คุณะแล คุจักบูชาเอาลาภสักการะอันถูก เนื้อเพิงใจ
แก่คุณะ นางก็กระนิงใจตั้งนี้แล้วก็มาแต่ง เข้าตอกดอกไม้ นางก็มาไหวที่สสะ
ทั้ง 8 แล้วก็กล่าวแก่เทวบุตรเทวดาอันอยู่รักสำบ้านเมืองว่า ข้าก็มาอีกยังหมาก
มอนจิงลูก 1 ในวันนี้ อัสสัจจรัยก็มีแก่ข้าแล ข้าก็ขอพ้นจากพยาธิโรคาแก่ข้าพระองค์
เทอะ นางก็บูชาเทวดาทั้งหลายก็มีวันนั้นแล...

(สุชวิณะ วัวหลวง ฉบับไทยวน : น.25 ผูก 1)

ฉบับไทลื้อ

...ข้าแต่เทวดาทั้งหลายมวลหมู่ อันอยู่รักสำบ้านเมืองเป็นเค้า ต่อทำรอดเข้า
เจ้าอินทร์พรหม ของจุงปรารมย์ยังผู้ข้า อันก้มหน้าวันทานี้เทอะ อห้ อันว่าข้าแม่
กำพริ้า ทน่อหล้ายังเดียว ค้นว่าได้อีก หมากมอนเจียง อันหวานล้ำเลิศ ขออย่า
ได้บั้งเกิดเป็นอนธราย พายลุนจุงหื้อได้ ลาภสักการทานอันใหญ่ ใต้ฟ้าใฝ่ยันดี
แต่เทอะ ว่าอันแล้วนางทน่อแก้วใจบาน คีสมาทานเอาสิล 5 อยู่ในผ้าที่นอนตน
วันนั้นแล...

(สุชวิณะ วัวหลวง ฉบับไทลื้อ : น. 13-14 ผูก 1)

ฉบับโทเซ็น

... ข้าแต่เวทาทังหลาย อันอยู่รักสำบ้านเมืองเบนเค้า ต่อให้ารอดถึงพรหม ขอ
จุงปรารมภ์ยังข้า อันก้มหน้าหากอนขอนี้เทอ อหิ อันว่าข้า เป็นกำพำร่ายงเดี่ยว
ข้าค้ได้เก็บกิน หมายมอนเจียง หวานล้าเล็ส ขออย่าบังเกิดเป็นอนทราย พายลุน
จุงหื้อได้ลาถลักการะอันไหย ใต้ฟ้าไฝ่ยืนดีแต่เทอ ว่าอันแล้ว นางหน่อแก้วใจบาน
นางค้สมาทานเอาสิล 5 อยู่ในน้ำที่นอแห่งตน ค้มีวันนั้นแล...

(สัชวัดณะว้าวหลวง ฉบับโทเซ็น : น. 11 ผูก 1)

ฉบับไทใหญ่

... นาง ได้ก้มลงดื่มน้ำในหนองผักขมหนามนั้น น้ำนั้นเมียรอันหอมหวานด้วยกลิ่น
หมายมอนจิง และหอมหวานมากนักรยิ่งกว่าน้ำที่นางเคยดื่มกินมา นางก็คิดว่า
เวทตา ได้ให้ความเมตตาแก่นาง นางแม่หม้ายสิมาวัตติ ได้ตั้งห้องหลังจากดื่มน้ำ
ในหนองน้ำแห่งนี้ นางมีความปิติและคิดว่า เวทตา ได้ส่งผู้มีบุญมา เกิดในห้องของ
นาง นางสมาทานสิลตลอดระยะเวลาที่ตั้งห้อง...

(สัชวัดณะว้าวหลวง ฉบับไทใหญ่ : น. 3)

3. ตอนนางเขมาวติเล่าถึงการตั้งครรภ์ของตนให้หายเฒ่าสัง ไชยา

คำประพันธ์ตอนนี้มีใจความว่า นางเขมาวติได้เล่าให้หายเฒ่าสัง ไชยาที่มาตั้งชื่อ
ให้แก่ธิดาของนางว่านาง ได้กินผลไม้ที่เหลือจากพระยาวัวจิง ได้ตั้งครรภ์และให้กำเนิดธิดา

ฉบับไทรวน

...เมื่อนั้น นางเขมาวัตติแม่หม้ายผู้นั้นอันบอกแก่ย่าเฒ่าสัง ไชยา ค้กล่าววว่า
ข้าแก่ย่า เบนเจ้าเพย ส่วนว่าลูกยังข้าผู้คี้หากเป็นลูกอันเกิดมา เหนือออกแห่งข้า
ชะแล บ่มีชายผู้ใดแลจักมาสมสู่อยู่กับข้าค้บ่มีสักคนแล ข้าค้บอกหื้อแก่ย่า
เปนเจ้าแต่ตันรอดถึงปลายก่อนแล ยังมีในวัน 1 ข้าค้ได้ไพอาบน้ำชำระเนื้อตน
เสีย ในข้างฝั่งแม่น้ำ วันนั้นค้มีวังอุสุภราชค้เอาหมู่ปริวารแห่งตนมากินยังหมาย
มอนจิงข้างน้ำ อันนั้นมากนักรแล ยังมี หมายมอนจิง ลูก 1 หลุดออกจากปาก

พระอุงั่วอุสุภราชตัวนั้น ไหลน้ำมาที่ตลิ่งหน้าแห่งข้า ยามเมื่อข้ายังสร้างอาบ้ำน้ำ
ชำระเนื่อตนเสียตั้งอัน คั้นว่าข้ากินไฟในท้องแห่งข้าตั้งอันคือชะราบไฟหัวตนแห่ง
ข้า พอเส้นขนลุกชูเส้นคมีแล ตั้งแต่อันได้กิน หมากมอนจึง ชากพระอุงั่วอุสุภ
ราชวันนั้นคมีมาตั้งท้องแห่งข้าได้ 10 เดือนบัวร์รวมแล้วค้คลอตประสูติลูกยังข้าผู้
แล...

(สฺขวัณณะวัหวหลวง ฉบับไทยวน : น.10-11 ผูก 2)

ฉบับไทยลื้อ

...ข้าแก่ย่าเป็นเจ้า ข้าจ๊กบอกเล่า แต่เหง้าหัวที่ก่อนแล ยามนั้นยังมีพระอุงั่ว
อุสุภราชตัว 1 ค้ขาวปลอด ค้มารอดท้องบ้องเมืองเรา วัวขาวกล่าวองอาจ
ธรรมชาติขาวใส จึงเลียบไฟในฝั่งแม่น้ำ รอดทุกกล้าในส่วน วัวตัวนั้นค้กินยัง
หมากมอนเจียงลูก 1 บ่ทันข้าลวดจิ่งตคน้ำไหลมา ข้าค้ได้รับเอากิน ผาลาหวาน
มาก อันเป็นชากพระอุงั่วนั้นแล ส่วนว่าหมากมอนเจียงนั้น ยินลวดมากเหลือ
ปาน กินหวานใจหอมหลาก คั้นข้าก้าเข้าปากแล้ว ค้ชะราบทั้งตัว หนึ่งหัวพอง
ไว้ ๆ ลวดจิ่งทรงค้พะคะคมีมีมา เกิดได้ธิดาลูกเต้า ตั้งย่าเถ้ามาหันนี้แล...

(สฺขวัณณะวัหวหลวง ฉบับไทยลื้อ : น.13-14 ผูก 2)

ฉบับไทยเขิน

...ข้าแก่ย่าเป็นเจ้า ข้าจ๊กบอกแต่เค้าหัวที่ ก่อนแล ยามนั้นยังมีพระอุงั่ว อุสุภ
ราชตัว 1 ขาวปลอด ค้มารอดท้องเมืองเรา วัวเขางามองอาจ ธรรมชาติขาว
ใส จึงเลียบไฟด้วยข้างฝั่งแม่น้ำ รอดชุกกล้าในส่วน วัวตัวนั้นค้มากินหมากมอน
เจียงลูก 1 เป่าทันข้า หลุดตคน้ำไหลมา ข้าค้ได้เก็บกินผาลาหวานมาก อันเป็น
ชากพระอุงั่ว ส่วนหมากมอนเจียงลูกนั้น ค้มีรสอันหวานมาก คั้นว่าข้าเคี้ยว
เข้าปากแล้ว ค้ชะราบเสียงทั้งตัว หนึ่งหัวพองเซ ใช้ ลวดจิ่งได้ค้พะคะมีมา จึงจ๊ก
เกิดได้ทวาริกลูกเต้า เปนตั้งย่าเจ้าหากมาหันนี้แล...

(สฺขวัณณะวัหวหลวง ฉบับไทยเขิน : น. 4 ผูก 2)

ฉบับไทใหญ่

...คนในหมู่บ้านพากันสงสัยว่าชายผู้ใดเป็นพ่อของเด็กหญิงผู้นี้ ซึ่งนางแม่หม้ายก็ได้เล่าความจริงให้ฟังว่า นางได้กินน้ำในหนองผักขมหนามซึ่งมี หมากมอนจึงอันพระญาว้าวทำหลุดตกจากปากจนทำให้นางตั้งท้องและคลอดลูกเป็นผู้หญิง...

(สุชวิธะ วัวหลวง ฉบับไทใหญ่ : น.3)

4. ตอนนางเขมาดีเล่าถึงชาติกำเนิดของนางอุมมาทันตี

คำประพันธ์ตอนนี้มีใจความว่า นางเขมาดีได้เล่าถึงชาติกำเนิดของนางอุมมาทันตีผู้เป็นธิดา เนื่องจากนางอุมมาทันตีถูกหญิงสาวลูกท้าวพระยาพากันรุมด่าประจาน เพราะความอิจฉาริษยาที่มีชายหนุ่มให้ความสนใจนางอุมมาทันตีมากกว่าตน

ฉบับไทยวน

...แม่จ๊กเล่าแต่เค้าก็มีแก่เจ้าจุงจ๊กเชื้อ แต่เมื่อวันนั้นยังมีพระญาจวอสุภราชตัว 1 คีพาทอมาเมืองคน มันคีม่ากิน หมากมอนจึง ข้างฝั่งแม่น้ำที่นั่น แม่คี่ได้ไฟเก็บกิน หมากมอนจึง อันชากพระญาจวอตัวประเสีฐ แม่เท่า ได้กินเท่าในบ่เมินนาน แม่คี่จึง ได้มาห้ยังสรีบับานลูกเต้าแม่ส่ายใจนี้แล ...

(สุชวิธะ วัวหลวง ฉบับไทยวน : น.19-20 ผูก 2)

ฉบับไทลื้อ

...บัดนี้แม่จ๊ก ไชจาแต่เค้า ลูกเต้าจุงฟิงเอา ยิ่งค้ำแม่มาตาบอกเจ้าเทอะ เมื่อก่อนยังมีวอสุภราชตัว 1 ชาวปลอด เข้ามารอดเมืองแก้วยอดบุรี วัวตัวนั้นจึงมารอดคนที่แม่น้ำ รอดทุกกล้าในสวน มันคีม่ากินหมากมอนเจียงลูก 1 ในต้น บันทึซ้าคี่ลวดหลุดจากปาก ตกน้ำไหลมา ทัดคองตาที่ไกล แม่จิ้งได้เก็บกิน ยังหมากมอนเจียง อันเม็กถิ่นคันชะหวานมาก อันเป็นชากพระญาจวอตัวประเสีฐ คีลวดบังเกิดคัพพะขึ้นมา แม่จิ้งได้หันหน้า สรื่บับานกำพร้า ลูกหล้าแม่ยิงเดี่ยวนี้แล...

(สุชวิธะ วัวหลวง ฉบับไทลื้อ : น.22 -23 ผูก 2)

ฉบับไทเขิน

...บัดนี้แม่จ๊กจาแต่เค้า ลูกเต้าจุงตาฟิงเห่อ เมื่อก่อนยังมีพระญาวีวอุสุกราชตัว 1 ตูงามชาวปลอด ค้मारอดห้องเมืองเรา รูปเฟิงพาวองอาจ ธรรมชาติชาว พอน ค้มาเกิน หมากมอนเจียง ลูก 1 เบ้าพันซ้ำ ค้ลวดตกน้ำไหลมา ทัดคองตาที่ ากลิ้ แม่จั้งได้เก็บกิน ยังหมากมอนเจียง ซากวีวตัวประเสฐ ค้ลวดบั้งเกิดคัพพะ มีนาง แม่จั้งได้หันสรีบัวบานกำพริ้า ลูกหล้าแม่ยั้งเดี๋ยวนี้แล...

(สัชวณะวีวหลวง ฉบับไทเขิน : น.7 ผูก 2)

ฉบับไทใหญ่

...นางสิมาวัตติแม่หม้ายจึงเล่าความจริงให้ลูกฟังว่า นางได้กินน้ำในหนองผัก ขมหนามซึ่งมี หมากมอนจิง ที่พระยาวีวกินแล้วทำหลุดตกลงไปนั้นแล้วตั้งห้องและ ให้กำเนิดนางอุมมา...

(สัชวณะวีวหลวง ฉบับไทใหญ่ : น.4)

5. ตอนนางอุมมาหันคีติดตามไปพบกับพระยาวีวผู้เป็นบิดาในป่าดงพานด

คำประพันธ์ตอนนี้ ใจความว่า นางอุมมาหันคีติดตามไปพบกับพระยาวีวผู้เป็นบิดา แล้วได้เล่าความจริงทุกประการให้ฟังว่านางเป็นธิดาของพระยาวีว

ฉบับไทยวน

...ที่นั่นนางอุมมาหันคีตั้งจ๊กเล่าแต่เค้าถึงปลายว่า อติเต กาเส ในกาลเมื่อก่อนวันนั้น ส่วนอันว่าเจ้าคูค้เอาหมู่ปริวารเมื่อแล้วเมืองคนคือว่า ราชคนคอรที่ นั้น เพื่อว่าใครหันคนทั้งหลายตั้งอัน เจ้าค้มาเกิน หมากมอนจิง ทั้งหลายที่ข้างฝั่ง แม่น้ำอัน 1 ในเมืองราชคนคอรที่นั้น เมื่อตั้งอันยังมี หมากมอนจิง ลูก 1 อัน เจ้าคูกินแลเสหย้หลุดจากปากไฟนั้นค้ไหลล่องน้ำมา ส่วนอันว่าแม่แห่งซ้ำค้ลงไฟ ทำน้ำที่นั้น ได้เก็บเอา หมากมอนจิง อันหลุดจากปากแห่งเจ้ามาเกินด้วยอาจันต์ เहांนั้น ตั้งแต่นั้นมาค้บ่เมินนางแม่แห่งซ้ำค้ได้ทรงคัพพะ ได้ 10 เดือนบวรมวล ค้ ประสูติได้ยังซ้ำนี้แล... (สัชวณะวีวหลวง ฉบับไทยวน : น.14-15 ผูก 3)

ฉบับโหล้อ

...ยังมีพระยาว่าตัว 1 เล่า ผีบ่เส้าชาวพอน มารอดเมืองราชคชนครเรา
สร้าง ผัดแนวข้างตีนเวียง เลียบตูลึ่งชุกกล้า คีไพรอดข้างฝั่งแม่น้ำริมเวียง ว่า
ว่าตัวนั้นคี่ไฟกิน หมากมอนเจียง ลูก 1 บ่ทันซ้ำจึงหลุดปากตกน้ำไหลมา ยามนั้น
แม่มาตาแห่งซ้ำ อยู่หล้าน้ำยับได้เอากิน ยินหวานใจยิ่งโยชน์ คัพพะคีลวดเกิด
มีมา จึงประสูติคลาดคล้ายซ้ำ อันเป็นลูกหล้าแห่งพ่อแม่ทั้ง 2 นี้แล...

(สุชวิณะว่าหลวง ฉบับโหล้อ : น. 22 - 23 ผูก 3)

ฉบับไทเขิน

...ยังมีพระยาว่าตัว 1 ชาวปลอด คีมารอดเมืองแก้วยอด ราชคชนคร ว่าตัว
นั้นคี่มากิน หมากมอนเจียง ลูก 1 เบ้าทันซ้ำ ทอดตกน้ำไหลมา ยามนั้นแม่มาตา
แห่งซ้ำ อยู่หล้าน้ำรับกิน ยินเสียงหวานยิ่งโยชน์ คัพพะลวดบังเกิดมีมา จึง
ประสูติได้ยิ่งซ้ำ อันเป็นลูกหล้าแห่งพ่อแม่ทั้ง 2 นี้แล...

(สุชวิณะว่าหลวง ฉบับไทเขิน : น. 3 ผูก 3)

ฉบับไทใหญ่

ไม่ปรากฏการเล่าถึงกำเนิดของนางให้พระยาว่าตัวฟังแต่กล่าวไว้ว่านางได้ใช้การ
เลี้ยงหาย จนทราบความจริงว่านางกับพระยาว่าตัวนั้นเป็นพ่อลูกกัน ซึ่งฉบับอื่น ๆ
เหตุการณ์การเลี้ยงหายจะปรากฏก่อนการเล่าความจริงนี้ อันแสดงให้เห็นว่าใน
ฉบับไทใหญ่ได้เกิดการตัดความเหตุการณ์ในตอนนี้ออกไป

จากเหตุการณ์ในเรื่องจำนวน 5 ตอน ในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะว่าหลวง** ฉบับ
ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงชื่อผลไม้ซึ่งพระยาว่าตัวได้กินจนก่อให้เกิดการกำเนิดนางอุมาทันตี มีดังต่อไปนี้

ฉบับไทฮวน ได้แก่ หมากมอนจิง

ฉบับโหล้อ ได้แก่ หมากมอนเจียง

ฉบับไทเขิน ได้แก่ หมากมอนเจียง

ฉบับไทใหญ่ ได้แก่ หมากมอนจิง

จากชื่อผลไม้ที่ปรากฏในต้นฉบับต่าง ๆ ดังกล่าว แยกเป็น 2 ชนิด คือ หมายมอญ กับ หมายมอญเจียง อันแสดงให้เห็นความแตกต่างของเนื้อเรื่องเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1. ไทยวน กับ ไทใหญ่ 2. ไทลื้อ กับ ไทเขิน นั้น สามารถนำไปสู่การหาต้นฉบับหรือรูปแบบดั้งเดิม (Ur-form) และแหล่งกำเนิด ตามทฤษฎีระเบียบภูมิ - ประวัติ ได้ดังนี้

1. สุธวัณณะวัทหลวง : รูปแบบดั้งเดิม (Ur - form)

ผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัทหลวง ส่วนต่าง ๆ อีกจำนวน 7 ส่วน มาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อหารูปแบบดั้งเดิมของวรรณกรรมเรื่องนี้ ได้แก่

ฉบับไทยวน จำนวน 3 ส่วน เป็นส่วนนคราธรรมแบบร้อยแก้ว ได้แก่

1. สุธวัณณะวัทหลวง จ.ศ 1215 ฉบับวัดป่าซาง ต.ป่าซาง อ.แม่จัน จ.เชียงราย (แหล่งข้อมูลใบลานโดย พระครูอุปถัมภ์วารการ เจ้าอาวาสวัดป่าซาง ยืนยันว่าจารใน จ.ศ 1285)
2. สุธวัณณะวัทหลวง จ.ศ 1234 ฉบับวัดแม่กะ ต.แม่แตง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
3. สุธวัณณะวัทหลวง จ.ศ 1242 ฉบับวัดชัยชนะ ต.ทางตง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

(สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2529)

วรรณกรรมเรื่องนี้ทั้ง 3 ส่วนนั้น กล่าวถึงชื่อผลไม้ที่พระยาวิวกินไว้ตรงกันคือ หมายมอญ โดยกล่าวไว้ครบทั้ง 5 เหตุการณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเพียง 1 เหตุการณ์คือ ตอนนางเขมวาทิเล่าถึงชาติกำเนิดของนางอุมาทันที ดังนี้

...แม่จะเล่าแต่เค้าภายหลัง เจ้าจุงตาฟังแม่เหอะ ยังมีวันหนึ่งพระญาจัวตัว
ชาวพอน คืมายังฝั่งแม่น้ำกับหมู่ปรีวารแห่งนั้น มันคืมากินยังหมายมอญ แล้ว
หลุดปาก แม่คืได้ไฟเก็บกิน หมายมอญ หน่วยนั้นอันมีผลาหวานมากนั้ก แม่คื
จึงทรงคัพพะแล ได้หันสรีบขวานลูกรัก...

(ฉบับวัดป่าซาง : น.17 ผูก 2)

...อดีต กาเล ในกาลก่อนนั้น ยังมีพระญาจ้าวหนึ่งชาวพอน มันค้मारอด เมืองราชคชนคอรแล้วพาหมู่ปริวารมาเสียบข้างฝั่งแม่น้ำ มันค้ข้ากิน หมากมอนจิง ลูกหนึ่ง แม่ค้ข้าได้หุบกินยังซาก หมากมอนจิง ของพระญาจ้าว บ่ทัน เมินนานค้ ได้เห็นสรีบัวบานลูกยิงเดี่ยวของแม่...

(ฉบับวัดแม่กะ : น.21 ผูก 2)

...ศุรา นางหนุ่มน้อย เจ้าจุงจักพัง แม่จักเล่าแต่เค้าถึงปาย ยามนั้นยังมีพระญาสุภราชตัวชาวพอนลูกมาแต่ป่าหิมพานต์ มันค้ได้มากินยัง หมากมอนจิง ข้างฝั่งแม่น้ำข้าหลุดปาก แม่ค้หากไฟเก็บมากิน ผลาหวานมากนั้ก บ่ทัน เมินนานแม่ค้ทรงค้พะแลทันลูกเต้ายิงเดี่ยว...

(ฉบับวัดชัยชนะ : น.2 ผูก 3)

ฉบับไทเขิน จำนวน 3 ส่วนน ได้แก่

1. ส่วนนคร้าวธรรมแบบร้อยแก้วจำนวน 2 ส่วนน คือ

1. สุธวัณณะวัพลวง จ.ศ 1215 รหัส 7171 ศูนย์สนเทศภาคเหนือ ฝ่ายข้อมูล
ล้านนา สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(ฝ่ายข้อมูลล้านนา สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535)

2. สุธวัณณะวัพลวง จ.ศ 1320 ฉบับวัดสบรวก ต.เวียง อ.เชียงแสน
จ.เชียงราย

2. ส่วนร้อยกรองแบบร้อยกรองจำนวน 1 ส่วนน คือ

สุธวัณณะวัพลวง จ.ศ 1355 ฉบับวัดปางควาย ต.แม่คะ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

สุธวัณณะวัพลวง ส่วนนคร้าวธรรมแบบร้อยแก้ว ฉบับศูนย์สนเทศภาคเหนือและฉบับ

วัดสบรวก กล่าวถึงชื่อผลไม้ไว้ตรงกันคือ หมากมอนจิง โดยกล่าวไว้ครบทั้ง 5 เหตุการณ์เช่นกัน
หึ่งนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเพียง 1 เหตุการณ์คือ ตอนนางเขมาวดีเล่าถึงการตั้งครรรค์ของตนให้แก
ยายแต่กสังไชยา ดังนี้

...พระญาวิวอสุภราชตัวชาวพลอดमारอดยังเมืองเรา มันค้จิงเสียบไฟด้วย

ฝั่งแม่น้ำรอดชุกกล้า วิวตัวนั้นค้กินยัง หมากมอนจิง ลูก 1 เป้าทันข้าหมากค้

ตกน้ำไหลมา ราชได้กินผลหวานมากอันเป็นยังซากพระภูวาวนั้นเป่าพันนาน
ด้ทรงด้พะ ... (ฉบับศูนย์สันเทศภาคเหนือ : น.9 ผูก 2)

...พระภูวาวตัวขาวปลอดมารอดยังห้องเมืองเรากับเหล่าปรีวาร มันค้มา
เลียบฝั่งแม่น้ำกินผลหมุกหมากมอนจิง เป่าพันช้าลวดตกน้ำไหลมา ราชได้กิน
ยัง หมากมอนจิง ลูกนั้น ค้มีรสหวานมากน้ก เป่าพันนานค้ลวดทรงด้พะ...

(ฉบับวัดสบรวก : น.15 ผูก 2)

ส่วน สุธวัธะว้าวหลวง ส่วนนร้อยกรองแบบรายโษราม ฉบับวัดปางควาย กล่าวถึงชื่อ
ผลไม้วาคือ หมากมอนเจียง โดยกล่าวไว้ครบทั้ง 5 เหตุการณ์เช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอ
เหตุการณ์เดียวกันคือ ตอนนางเขมาวดีเล่าถึงการตั้งครรภ์ของตนให้แก่อย่าแก่สังไชยา ดังนี้

...ข้าแต่ย่า เป็นเจ้า ข้าจักบอกเล่า แต่เด้าหัวที่ก่อนแล ยามนั้นยังมีพระภู
วาวตัวขาวปลอด มันมารอดยังห้องเมืองเรา วัวเขางามองอาจ ธรรมชาติ
ขาวใส วัวจิงเลียบไฟข้างฝั่งแม่น้ำ รอดชุกกล้าในสวน วัวตัวนั้นค้ได้กินยัง
หมากมอนเจียง ลูก 1 เป่าพันช้า ลวกหลุดตกน้ำไหลมา ข้าค้ได้เก็บกินยัง
หมากมอนเจียง ลูกนั้น ยินหวานชะราบทิ้งตัว หนึ่งหัวพองชะ ใช้ ลวดจิงได้
ทรงด้พะมีมา เปนตั้งย่าเถ้าหากมาหันไ้มล ...

(ฉบับวัดปางควาย : น.7 ผูก 2)

ฉบับไทลื้อ จำนวน 1 ส่วนน เป็นส่วนนคร้าวธรรมแบบร้อยแก้ว คือ

สุธวัธะว้าวหลวง จ.ศ 1255 ฉบับวัดพระธาตุสายเมือง อ.ท่าซี้เหล็ก จ.เซียงตุง

ฉบับไทลื้อ วัดพระธาตุสายเมือง กล่าวถึงชื่อผลไม้วาคือ หมากมอนจิง โดยกล่าวไว้ครบ
5 เหตุการณ์เช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเหตุการณ์ ตอนนางเขมาวดีสมาทานศีลเพื่อขอลาสิก-
การะจากเทวดา ดังนี้

...ส่วนนางเขมาวดีผู้นั้น คั้นว่า ได้กิน หมากมอนจิง ลูกนั้นแล้วค้มารักษาสีล
5 ในใจตมแล้วค้มาตั้งแปงเครื่องบูชาในวันเดือนออก 2 ค่านางค้สมาทาน
เอาศีล 5 อยู่ในห้องที่นอนแห่งตน ค้หลับไฟหันแล...

(ฉบับไทลื้อ : น. 1 ผูก 2)

จากเนื้อเรื่องในต้นฉบับทั้งหมดจำนวน 11 ส่วนวน ที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ ชื่อผลไม้ที่กล่าวถึง คือหมากมอนจิง และ หมากมอนเจียง สามารถแยกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ส่วนวนที่ใช้คำประพันธ์ประเภทร่ายโวหารแบบร้อยแก้ว จำนวน 8 ส่วนวน ได้แก่ ฉบับไทยวน จำนวน 4 ส่วนวน, ฉบับไทใหญ่ จำนวน 1 ส่วนวน, ฉบับไทลื้อ จำนวน 1 ส่วนวน และ ฉบับไทเขิน จำนวน 2 ส่วนวน กล่าวถึงชื่อผลไม้ว่าคือ หมากมอนจิง

2. ส่วนวนที่ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยโคลง จำนวน 3 ส่วนวน ได้แก่ ฉบับไทเขิน จำนวน 2 ส่วนวน และ ฉบับไทลื้อ จำนวน 1 ส่วนวน กล่าวถึงชื่อผลไม้ว่าคือ หมากมอนเจียง

ผู้วิจัยได้พิจารณาต้นฉบับที่ใช้คำประพันธ์ประเภทร้อยโคลง จำนวน 3 ส่วนวน คือ ฉบับไทเขิน จำนวน 2 ส่วนวน และ ฉบับไทลื้อ จำนวน 1 ส่วนวน แล้วพบว่า ฉบับไทเขินทั้งสองส่วนวนนั้นมีความคล้ายคลึงกันเกือบทุกประการ ทั้งนี้ส่วนวนที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นฉบับได้แก่ ส่วนวนของ วัดหนองคำ ปรากฏวันเดือนปีที่จารในผูกที่ 7 ว่า จารเมื่อวันพุธ ขึ้น 11 ค่ำ ปีมะแม (ปีมะแม) จ.ศ 1353 (พ.ศ 2534) และ สันนิษฐานว่าส่วนวนวัดปางควาย กับ ส่วนวนวัดหนองคำ มีการคัดลอกซึ่งกันและกันเนื่องจากพระสิทธิ ธรรมธโร เจ้าอาวาสวัดปางควาย ได้รับต้นฉบับคัมภีร์เรื่องนี้มาจากพระอธิการอาณนัท อาทิตตสมุโณ เจ้าอาวาสวัดท่ากระดาศซึ่งนำมาจากวัดหนองคำ เมืองเชียงตุง อีกชั้นหนึ่ง และสำหรับ ฉบับไทลื้อ ส่วนวนวัดพระธาตุสายเมืองนั้น พระอาจารย์ทิพย์ ชุตติสมุโณ รองเจ้าอาวาสวัดพระธาตุสายเมือง (สัมภาสัน 8 สิงหาคม 2538) ให้ข้อมูลว่า คัมภีร์ฉบับนี้เพิ่งจะมีการสร้างถวายวัดเมื่อปี พ.ศ 2536 โดยผู้จารคือ สิทธิภิกขุ พระลูกวัด วัดกุนหลวง อำเภอน้ำขี้เหล็ก จังหวัดเชียงตุง ได้คัดลอกจากฉบับไทเขิน แต่ไม่ทราบแหล่งที่มา

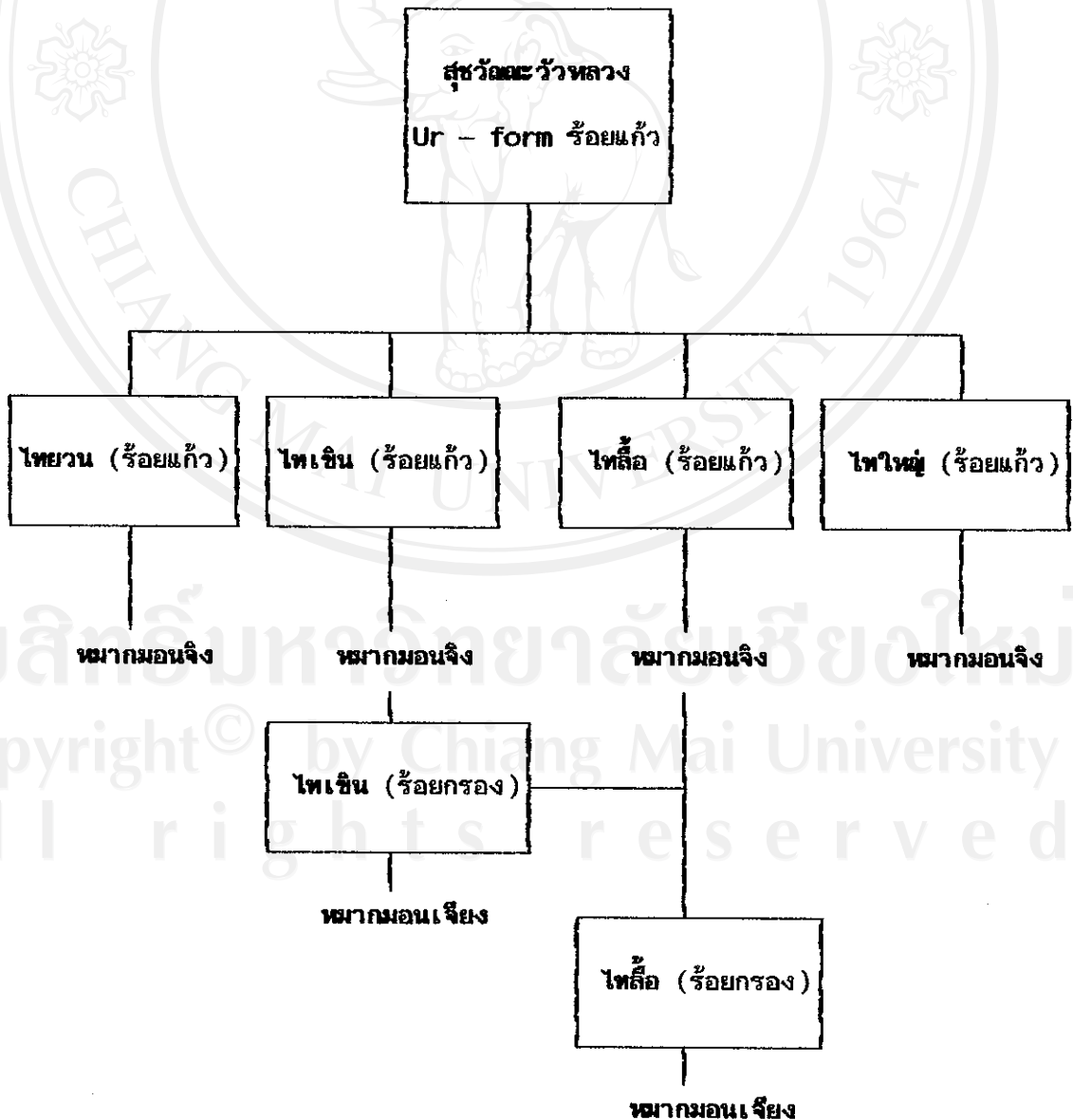
จากแนวความคิดของ ฟอน ซีโดว์ (อ้างแล้ว ในหน้า 20) ที่กล่าวว่า รูปแบบที่ง่ายที่สุดของส่วนวนต่าง ๆ ควรเป็นรูปแบบดั้งเดิม ส่วนรูปแบบที่สลับซับซ้อนเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนามาภายหลัง ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมนั้น คำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วจะเขียนได้ง่ายกว่าคำประพันธ์ประเภทร้อยโคลงที่ต้องใช้ทั้งความสามารถ และ ความประณีตในการเลือกสรรถ้อยคำให้เหมาะสม งดงามและถูกต้องตามฉันทลักษณ์ แม้ว่าคำประพันธ์นั้นจะเป็นเพียงร้อยโคลงซึ่งถือว่าเป็นคำประพันธ์ที่เขียนได้ง่ายที่สุดก็ตาม อนึ่งนักปราชญ์ในสมัยโบราณนิยมแต่ง

ชาติคนนอกนิบาตด้วยคร่าวธรรมแบบร้อยแก้วมาก (ถึงชะ วรรณสัย, 2523 : 21) อีกทั้งจากหลักฐานในเรื่อง เวลาที่จารหรือบันทึกของคัมภีร์ที่นำมา เป็นต้นฉบับในการศึกษาจำนวน 11 ส่วน เป็นส่วนร้อยแก้ว 8 ส่วน และส่วนร้อยกรอง 3 ส่วน พบว่าส่วนร้อยแก้วทุกส่วนมี การจารหรือคัดลอกเริ่มตั้งแต่ จ.ศ 1215 - จ.ศ 1326 (พ.ศ 2396 - พ.ศ 2507) ส่วน ส่วนร้อยกรองจำนวน 3 ส่วนนั้น มีการจารหรือคัดลอกในระยะเวลาและยุคสมัยที่ใหม่กว่า ส่วนร้อยแก้วทุกส่วนคือเพิ่งได้รับการจารเมื่อ จ.ศ 1353 - 1355 (พ.ศ 2534 - พ.ศ 2536) ทั้งนี้ พระมหายี่ อภิโชโต พระภิกษุชาวไทเขิน (อ้างแล้วในหน้า 22) ผู้มีประสบการณ์ และ เชี่ยวชาญในด้านคัมภีร์โบราณของไทเขินและ ไทลื้อ ได้ให้ข้อสังเกตว่าวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมล- ณะวิหหลวง** นี้ตามวัดต่าง ๆ ในเมืองเชียงตุงจะเป็นส่วนร้อยแก้วมากกว่าส่วนร้อยกรอง แต่ ในปัจจุบันวัดต่าง ๆ ในเมืองเชียงตุง เช่น วัดป่าแดง วัดจอมคำ และวัดหนองคำ เริ่มให้ความสนใจ ส่วนร้อยกรอง และนำมาใช้เทศน์ในประเพณีตั้งธรรม **สุชวิมล- ณะวิหหลวง** อันอาจจะเป็น เพราะส่วนร้อยกรองมีความไพเราะ ผู้เทศน์อ่านได้คล่อง และผู้ฟังก็ได้รับสุนทรียรสในการฟัง มากกว่าส่วนร้อยแก้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานั้น รูปแบบดั้งเดิมของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมล- ณะวิหหลวง** จึงได้แก่ส่วนคร่าวธรรมแบบร้อยแก้ว และผลไม้มัที่พระยาวิวกินที่ปรากฏในส่วน ร้อยแก้วได้แก่ **หมากมอนจิง** ส่วนส่วนร้อยโคลงเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาจากรูปแบบดั้งเดิม โดยมีกลุ่มชนชาว ไทเขินเป็นผู้เริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงนั้น ผลไม้มัที่พระยาวิวกินก็เกิดความแปลก โดยการเปลี่ยนแปลงเป็น **หมากมอนเจียง** การวินิจฉัยเรื่องความแปลกของอนุภาควิตุอันได้แก่ ผลไม้มัที่พระยาวิวกินดังกล่าวนี้พ้องกับจิตกรรมฝาผนังของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมล- ณะวิหหลวง** ใน เมืองเชียงตุงเช่นที่วัดจอมคำและวัดเชียงขุ่ม ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของเมืองเชียงตุง และมีภาพจิตร- กรรมฝาผนังของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่ปรากฏภาพนางเขมาวดีกำลังเก็บ **หมากมอนจิง** (แดงจิง) ซึ่งพระยาวิวกินทำหล่นจากปาก แต่ภาพวรรณกรรมเรื่องนี้ที่ปรากฏบนผนัง เพื่อจัดถวายเป็นพุทธบูชา ที่วัดป่าแดงเมืองเชียงตุง เมื่อ พ.ศ 2535 ในเหตุการณ์เดียวกันนี้นางเขมาวดีกำลังเก็บ **หมาก มอนเจียง** (สับปะรด) ซึ่งพระยาวิวกินทำหล่นจากปาก อันแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเมื่อคัมภีร์เกิด ความแปลก ภาพที่เกิดจากวรรณกรรมย่อมเกิดความแปลกตาม เนื่องจากผู้อ่านและผู้ฟังจะประมวล เงามโนทัศน์จากเรื่องที่ได้อ่านได้ฟังไปเป็นจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงาน ขณะนี้ความแปลก

เริ่มปรากฏบนพื้นตุง ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าในระยะ เวลาอีกไม่นานนัก จิตรกรรมฝาผนังจากวรรณกรรมเรื่องนี้จะ เริ่มมีความแปลกในอนุภาควัตถุ หากมีการสร้างจิตรกรรมฝาผนังใหม่ เพื่อทดแทนภาพที่ชำรุดเสียหาย หรือสร้างให้กับวัดที่สร้างขึ้นใหม่ของกลุ่มชนชาวไทเช่นอย่างแน่นอน

ผลการตรวจสอบหารูปแบบดั้งเดิมสามารถแสดงด้วยแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 แสดงรูปแบบดั้งเดิม และ สำนวนแปลก ของวรรณกรรมเรื่อง สุชวัลละวัทหลวง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

2. สัทธิศาสตร์วิพฤกษศาสตร์ : แหล่งกำเนิด

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง สัทธิศาสตร์วิพฤกษศาสตร์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่ม แล้วพบศัพท์เฉพาะของภาษาท้องถิ่นในอนุภาควิพฤกษศาสตร์ของเรื่อง อันได้แก่ชื่อผลไม้ 2 ชนิด คือ หมากมอนจิง และ หมากมอนเจียง นั้น นอกจากจะสามารถนำไปสู่การสืบค้นหารูปแบบดั้งเดิมของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าชื่อผลไม้ทั้งสองชนิดนี้เป็นศัพท์เฉพาะในภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทย เช่น โดยสามารถอธิบายรายละเอียดรวมทั้งข้อสังเกตบางประการของผลไม้ทั้งสองชนิดได้ดังนี้

1. หมากมอนจิง

หมากมอนจิง /หมาก - มอน - จิง/ เป็นไม้เถาเลื้อยอยู่ในวงศ์ Cucurbitaceae คือ แตงชนิดหนึ่งผลใหญ่กว่าแตงกวา (*Cucumis sativus* Linn.) มีลักษณะคล้ายกับแตงไทย (*Cucumis melo* Linn.) ปลูกให้เลื้อยตามพื้นดิน

หมากมอนจิง เป็นรูปคำที่ปรากฏในคำภีร์วรรณกรรมเรื่อง สัทธิศาสตร์วิพฤกษศาสตร์ ส่วนนวนร้อยแก้ว เรียกกันโดยทั่วไปในกลุ่มของชาวไทย เช่นว่า แตงจิง / แตง - จิง / แตงจิงเป็นพืชไร่ฤดูกลางที่เหมาะสมกับการปลูกคือในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาว จะมีขายในตลาดทั่วไปในเมืองเชียงใหม่ และเนื่องจากแตงจิงมีผลโต เนื้อมาก มีความกรอบ รวมทั้งสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้หลายประเภท จึงเป็นที่นิยมของชาวไทยมากกว่าแตงชนิดอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มชนชาวไทยวน ไทลื้อ ไทใหญ่ และไทเขิน ในเบื้องต้นปรากฏว่าชาวไทยวนในหลาย ๆ ท้องที่ เช่น อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และชาวไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ไม่มีผู้ใดรู้จักแตงชนิดนี้เลย และเมื่อสัมภาษณ์ชาวไทยลื้อที่กำเนิดในประเทศไทย เช่น นายเจริญ มาลาโรจน์ (อ้างแล้ว ในหน้า 20) จะได้คำตอบว่า ไม่รู้จักแตงชนิดนี้เช่นกัน แต่เมื่อสอบถามชาวไทยลื้อ และ ไทใหญ่ ซึ่งมาจากเมืองเชียงตุง หรือ อาศัยอยู่บริเวณชุมชนชายแดน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และชุมชนชายแดน

ภาพที่ 2 หมากมอนจิง (แตงจิง) และหมากมอนเจียง (สับประรด)

หมากมอนจิง (แตงจิง)

แตงที่ได้รับความนิยมของชาวไทเขิน
มีขายทั่วไปในตลาดเมืองเชียงตุง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

หมากมอนเจียง (สับประรด)

ชาวไทเขินเรียกสับประรดว่า หมาก
เจียง หรือหมากเกียง

อำเภอแม่เฒ่า, อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นบริเวณที่ชาวไทยในประเทศพม่าหลาย ๆ กลุ่ม อันรวมถึงชาวไทยเขินด้วย ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เช่น นางก่อง คำสือ ชาวไทลื้อ (สัมภาษณ์ 28 ตุลาคม 2538) และ นางเป็ง จะกะ ชาวไทใหญ่ (สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2538) ก็ได้รับคำตอบว่าแตงชนิดนี้เป็นแตงที่ชาวไทยเขินนิยมปลูก และใช้ประกอบเป็นอาหาร ทั้งนี้พระอริการ อินตา อินทวิโร พระภิกษุชาวไทใหญ่ จากรัฐฉาน ประเทศพม่า เจ้าอาวาสวัดป่าเป้า อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2538) กล่าวเพิ่มเติมว่า แตงชนิดนี้มีแหล่งปลูกในเชียงตุงและแพร่หลาย ไปถึงเมืองปั่น เมืองนายและเมืองหมอกใหม่ รัฐฉาน ประเทศพม่า

ผู้วิจัยได้รู้จักและรับประทานแตงจริง ในขณะที่ไปร่วมประเพณีตั้งธรรม สุขวิริยะวิหหลวง หลวง ของกลุ่มชนชาวไทยเขิน ที่วัดปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จึงทราบว่าแตงชนิดนี้เป็นที่รู้จักและนิยมของชาวไทยเขิน นอกจากจะนำแตงจริงมาประกอบเป็นอาหารแล้ว ชาวไทยเขินที่บ้านปางควายยังนำแตงจริงมาประดับหอผ้า (ธรรมมาสน์แบบสูงตกแต่งอย่างงดงามสำหรับพระใช้เป็นที่นั่งเทศนาธรรม) ด้วย อันอาจเป็นเพราะแตงจริงมีอยู่โดยทั่วไป หาง่าย และเป็นที่นิยมของกลุ่มชน ปัจจุบันนี้กลุ่มชนชาวไทยเขินและชาวเขาบางกลุ่มได้นำแตงจริงมาปลูกที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และในเขตชุมชนชายแดนที่มีชาวไทยเขินจากเชียงตุงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่

อาจเป็นด้วยสาเหตุที่ว่า แตงจริงเป็นที่รู้จักและนิยมของชาวไทยเขินเป็นอย่างมาก จนทำให้ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเลือกนำไปเป็นอนุภาควัตถุซึ่งทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมเรื่อง สุขวิริยะวิหหลวง กำเนิดขึ้นมา ความนิยมนั้นยังสะท้อนไว้ในจิตรกรรมฝาผนังของวรรณกรรมเรื่องนี้ตามวัดต่างๆในเมืองเชียงตุงซึ่งปรากฏภาพแตงจริงในเหตุการณ์ตอนนางเขมวดีกำลังเก็บผลไม้ที่หล่นจากปากพระยาวิ้ว

2. หมากมอนเจียง

หมากมอนเจียง / หมาก - มอน - เจียง / เป็นไม้ล้มลุกอยู่ในวงศ์ Bromeliaceae มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Ananas Comosus Merr. ภาษาไทยเรียกว่า สับปะรด

หมากมอนเจียง เป็นรูปคำที่ปรากฏในคัมภีร์วรรณกรรมเรื่อง สุขวิริยะวิหหลวง ส่วน

ร้อยกรองซึ่งเกิดจากความแปลกในอนุภาควิัตถุ เรียกกันโดยทั่วไปในกลุ่มของชาวไทเขินว่า **หมาก** **เกียง** /หมาก - เก็ง/ หรือ **หมากเจียง** /หมาก - เจ็ง/ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมศัพท์ภาษาท้องถิ่นของสี่ประวัติใน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ไท จากการสอบถามข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มชน ไว้ดังนี้

ไทววน	บะขนัด	/บะ - ขะ - นัด/
ไทลื้อ	บะขนัด	/บะ - ขะ - นัด/ หรือ บะขนต /บะ - ขะ - แหนต/
ไทใหญ่	บะ เกง	/บะ - เก็ง/
ไทเขิน	หมากเกียง	/หมาก - เก็ง/ หรือ หมากเจียง /หมาก - เจ็ง/

ข้อสังเกต ในกลุ่มชนชาวไทเขินและไทใหญ่ใช้คำที่เรียกสี่ประวัติใกล้เคียงกัน แต่เนื่องจากในคัมภีร์ของกลุ่มชนชาวไทใหญ่มิได้ปรากฏรูปคำว่า **หมากมอนเจียง** ในอนุภาควิัตถุของเรื่อง และคัมภีร์ต้นฉบับของวรรณกรรมเรื่องนี้ในกลุ่มชนชาวไทใหญ่นั้น จากการสำรวจข้อมูลทางเอกสารตลอดจนแหล่งข้อมูลทั้งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและรัฐฉาน ประเทศพม่า ปรากฏเพียง 1 ส่วนวนคือ ส่วนวนวัดปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้น อีกทั้งวรรณกรรมเรื่องนี้ ไม่มีบทบาทใดๆ ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทใหญ่ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ ไม่ได้มีสัมพันธภาพกับกลุ่มชนชาวไทใหญ่แต่อย่างใดเลย ดังนั้นการจะสรุปว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีแหล่งกำเนิดในกลุ่มชนชาวไทใหญ่ ด้วยเหตุผลว่า มีการออกเสียงของคำศัพท์ซึ่งปรากฏในคัมภีร์ต้นฉบับของกลุ่มชนชาวไทลื้อและไทเขินที่ใกล้เคียงกับการออกเสียงของกลุ่มชนชาวไทใหญ่เพียงประการเดียว ย่อมเป็นข้อสรุปที่มีความถูกต้องน้อยที่สุด

อนึ่ง รูปศัพท์ของคำว่า **หมากมอนเจียง** จะอ่านออกเสียงเป็น /หมาก - มอน - เจ็ง/ ซึ่งเป็นการออกเสียงสระเอีย เป็น สระเอ และจากการที่คำซึ่งใช้เรียกสี่ประวัติของชาวไทเขินปรากฏถึง 2 คำ คือ **หมากเกียง** /หมาก - เก็ง/ และ **หมากเจียง** /หมาก - เจ็ง/ นั้น สามารถใช้ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงของภาษามาอธิบายได้ดังนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2522 : 37-38) กล่าวถึง การออกเสียงของคนไทในรัฐฉาน ประเทศพม่า ว่า มีการออกเสียงที่เปลี่ยนไปให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ออกเสียงคำว่า "เขียด

แขก ซี้ แกง แคม" เป็น "เจด แลก ลี้ แจ้ง แซ่ม " อันมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้ง เสียงสระ และเสียงพยัญชนะ ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ มีฉันทนา เกียรติพงษ์ (2531 : 37 และ 48 - 49) กล่าวว่า เกิดจากสาเหตุของการกลายเสียง โดยการเปลี่ยนแปลง เสียงสระ และการแปลงเสียงพยัญชนะให้เป็นเสียงเพดานแข็ง โดยอธิบายว่า

1. การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ คือการที่เสียงสระเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมักจะเป็นการเปลี่ยนไปไม่มากนัก เช่น

สระกลางสูง	เปลี่ยนเป็น	สระกลางต่ำ
(อี อีอ)		(อะ อา)
สระประสม	เปลี่ยนเป็น	สระแท้กลาง
(เอียะ-เอีย เอือะ เอือ อัวะ อัว)		(เอะ เอ เออะ เออ โอะ โอ)

การเปลี่ยนแปลงเสียงสระในกลุ่มของชนชาวไทยเขินโดยส่วนใหญ่จะ เปลี่ยนสระประสมให้เป็นสระแท้กลาง เช่น

คำว่า	เสียง	จะออกเสียงเป็น	เสียง
ผ้าเมีย		"	โผเม
เมืองเหนือ		"	เมืองเหนือ
เพื่อนเพื่อน		"	เพิ่นเพิ่น

2. การแปลงเสียงพยัญชนะให้เป็นเสียงเพดานแข็ง

การกลายเสียงประ เภทนี้ มักจะเกิดขึ้นกับพยัญชนะที่เกิดจากเพดานอ่อน คือ /ก , ค / ประสมกับสระหน้า (อี, อี, เอะ, เอ, แอะ , แอ) หรือ พยัญชนะที่เกิดจากฐานปุ่มเหงือก /ฉ , ฐ , ท , ฒ , ณ/ ประสมกับสระหลัง (อุ , อู , โอะ , โอ , เอาะ , ออ) จะกลายเป็นเสียงเพดานแข็ง คือ /จ , ช, ย/

จากการรวบรวมคำศัพท์ที่เกิดจากการกลายเสียงของคนไทยในรัฐฉาน (บรรจบ, อ่างแล้ว ในหน้า 61 และ 62) พบว่า มีคำศัพท์ที่เกิดจากการแปลงเสียงพยัญชนะให้เป็นเสียงเพดานแข็ง

ในกลุ่มของชาวไทย โดยการกลายเสียงประเภทนี้มักเกิดขึ้นกับพยัญชนะที่เกิดจากเพดานอ่อนประสมกับสระหน้า เช่น การออกเสียงของกลุ่มชนชาวไทยในคำต่อไปนี้

เก็ต	กลายเสียง เป็น	เจ็ต
เค็ม	"	เจ็ม
แก้วแสง	"	แจ้วแสง
สนอง (ตอบแทน)	"	สยอง

อนึ่ง ในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (อุดม รุ่งเรืองศรี ผู้รวบรวม, 2533 : 102) ปรากฏคำศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะที่เกิดจากเพดานอ่อนให้เป็นเสียงเพดานแข็งในคำว่า เกียง ดังนี้

เกียง น. เดือนอ้าย ประมาณเดือนตุลาคม เดือนเจียง ก็ว่า

ผู้วิจัยอาศัยความรู้เรื่องการกลายเสียงดังกล่าวมาแล้วนั้น ร่วมกับแนวเทียบของคำว่า เกียง ซึ่งกลายเสียงเป็น เจียง ในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง มาเป็นเหตุผลเพื่ออธิบายคำว่าหมากมอนเจียง ในวรรณกรรมเรื่อง สู้ชวัญระวีหลวง ฉบับไทเขินสำนวนร้อยกรองกับ คำว่า หมากเจียง และ หมากเกียง ที่ใช้กันโดยทั่วไปในภาษาไทยเขิน ได้ดังนี้

หมากมอนเจียง ออกเสียงเป็น /หมาก - มอน - เจ็ง/ หมายถึงลับประด มีปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง สู้ชวัญระวีหลวง สำนวนร้อยกรอง ฉบับไทเขินและไทลื้อ แต่ในภาษาไทยเขินโดยทั่วไปตัดคำว่า มอน ออกไป เหลือเพียง หมากเจียง ออกเสียงเป็น /หมาก - เจ็ง/ และหมากแก้ง ออกเสียงเป็น /หมาก - เก็ง/

การที่ออกเสียง เจียง และ เกียง เป็น /เจ็ง/ และ /เก็ง/ นั้น เนื่องมาจากการเปลี่ยนเสียงสระประสมให้เป็นเสียงสระแท้ ส่วนที่มีการออกเสียงพยัญชนะแตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะนั้น อธิบายได้ว่า ชาวไทเขินรุ่นเก่าออกเสียงเป็น /เจ็ง/ เนื่องมาจากการกลายเสียง

พญฺญชนะ โดยเปลี่ยนเสียงพญฺญชนะ เพดานอ่อนเป็นเสียงพญฺญชนะ เพดานแข็ง ในขณะที่ชาวไทเขิน
รุ่นใหม่ออกเสียงเป็น /แก้ง/ ตามฐานกรณ์ได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากมีโอกาสทางการศึกษาและ
การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น ๆ

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง **สุชวณฺเฑวฬหลวง** ที่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์
ไท 4 กลุ่ม เพื่อหาลักษณะเฉพาะทางภาษา ตามแนวคิดเรื่องการตรวจสอบรูปแบบเฉพาะท้องถิ่น
ของทฤษฏีระเบียนภูมิ-ประวัติ นั้น ผู้วิจัยไม่สามารถพบลักษณะเฉพาะทางด้านภาษาจากการศึกษา
เปรียบเทียบคำในหมวดหลักและการใช้ของคำศัพท์ดังกล่าว เนื่องจากความเป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาถิ่น
ตระกูลไทเหมือนกันของกลุ่มชนทั้ง 4 กลุ่ม จึงทำให้มีศัพท์พื้นฐานที่ใช้ร่วมกันเป็นจำนวนมากอีกทั้ง
มีการปรับเปลี่ยนคำศัพท์นั้น ๆ อยู่เสมอในแต่ละฉบับ หรือหากพบคำศัพท์เฉพาะของกลุ่มชนใดกลุ่ม
ชนหนึ่งก็จะปรากฏเฉพาะในคัมภีร์ของกลุ่มชนนั้น ๆ โดยมีได้ปรากฏในฉบับอื่น ๆ ให้สามารถนำมา
เป็นหลักฐานทางภาษาที่จะใช้อ้างอิงถึงแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้ แต่ผู้วิจัยพบคำศัพท์
ซึ่งเป็นอนุภาควิัตถุของเรื่องจำนวน 2 อนุภาค ที่มีความถี่ในการปรากฏของคำศัพท์อย่างสม่ำเสมอ
ในคัมภีร์ต้นฉบับของทุกกลุ่มชน คือ **หมากมอนจิง** และ **หมากมอนเจียง** ผลไม้ซึ่งพระยาวิวกินแล้ว
ทำหล่นจากปากจนเป็นสาเหตุแห่งการกำเนิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิงของเรื่อง อันเกิดจากความ
แผลกของเนื้อเรื่อง ซึ่งสามารถนำไปสู่การหารูปแบบดั้งเดิมของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้ รูปแบบ
ดั้งเดิมของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แก่ **สุชวณฺเฑวฬหลวง** ส่วนวันที่เขียนด้วยคร่าวธรรมแบบร้อยแก้ว
มี **หมากมอนจิง** เป็นอนุภาควิัตถุ ส่วนรูปแบบใหม่ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากรูปแบบดั้งเดิมได้แก่
สุชวณฺเฑวฬหลวง ส่วนวันที่เขียนด้วยร้อยกรองแบบร้อยบาท มี **หมากมอนเจียง** เป็นอนุภาควิัตถุ
ที่เกิดจากความแผลกของเนื้อเรื่อง และยังพบว่า ผู้ที่เริ่มพัฒนาให้เกิดรูปแบบใหม่ซึ่งมีความแผลกใน
อนุภาควิัตถุได้แก่กลุ่มชนชาวไทเขิน แล้วถ่ายทอดรูปแบบใหม่นั้นให้แก่กลุ่มชนชาวไทลื้อ ในเมือง
เชียงตุงด้วย นอกจากนั้นจากการศึกษารูปศัพท์ของ **หมากมอนจิง** และ **หมากมอนเจียง** พบว่า
หมากมอนจิง ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น เป็นผลไม้ที่รู้จักและได้รับความนิยมเป็น
อย่างมากของกลุ่มชน ซึ่งกลุ่มชนชาวไทลื้อและไทใหญ่ในเขตชุมชนชายแดน และไทใหญ่ในรัฐฉาน
ประเทศพม่า ต่างก็ประจักษ์ถึงการเป็นแหล่งผลผลิตและความนิยมของแตงจิงในกลุ่มชนชาวไทเขินใน
เมืองเชียงตุง ส่วน **หมากมอนเจียง** ซึ่งเป็นรูปศัพท์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ในสำนวนร้อย-

กรองของกลุ่มชนชาวไทเขินและไทลื้อนั้น เมื่อศึกษาจากรูปศัพท์และการออกเสียงพบว่า เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้ในภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขิน

เมื่อนำข้อสรุปที่ว่ารูปแบบดั้งเดิมของวรรณกรรมเรื่องนี้คือ สำนวนร้อยแก้ว และผู้ที่พัฒนาให้เกิดรูปแบบใหม่ ได้แก่กลุ่มชนชาวไทเขินมาพิจารณาร่วมกับลักษณะเฉพาะทางภาษาที่พบว่า มีการปรากฏของศัพท์เฉพาะในภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขินในคัมภีร์ต้นฉบับของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ไทก็น่าจะเป็นข้อสรุปได้ว่ากลุ่มชนชาวไทเขินเป็นแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬวหลวง** เป็นเจ้าของรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่กระจายวรรณกรรมเรื่องนี้ไปสู่กลุ่มชนอื่น ๆ อีก 3 กลุ่มชนคือ ไทยวน ไทลื้อ และ ไทใหญ่ โดยกลุ่มชนชาวไทลื้อได้รับการแพร่กระจายทั้งรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ ในการคัดลอกคัมภีร์ของแต่ละกลุ่มชนอาจจะมีการปรับเปลี่ยนในด้านคำศัพท์และการใช้ไวยากรณ์ ก็เป็นธรรมชาติของภาษาที่ย่อมมีพัฒนาการอยู่เสมอ รวมทั้งอาจจะมีความเปลี่ยนแปลงในด้านเนื้อเรื่อง ไปบ้างก็ถือว่าเป็นธรรมชาติของการแพร่กระจายที่ย่อมมีความแตกต่างกันเสมอเช่นกัน แต่การคงไว้ซึ่งอนุภาควัตถุซึ่งทางคติชนวิทยาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้เล่า หรือผู้บันทึก ไม่สามารถที่จะข้ามหรือหลงลืมไปได้ไว้ในคัมภีร์ต้นฉบับของทุกกลุ่มชนโดยที่อนุภาควัตถุนั้นเป็นศัพท์เฉพาะซึ่งใช้ในภาษาท้องถิ่นและมีความนิยมในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นภาพการกำเนิดและการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้อย่างคร่าว ๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยถือว่าหลักฐานทางภาษาที่พบเป็นเพียงข้อสนับสนุนเบื้องต้นซึ่งต้องอาศัยการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องนี้ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขินอย่างละเอียดลึกซึ้งว่ามี **สัมพันธภาพและกลไกแห่งความสัมพันธ์** นั้นอย่างไร เป็นข้อสนับสนุนร่วมในการพิจารณาถึงแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬวหลวง** ต่อไป

ข. บริบททางสังคม : สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

ทรงศักดิ์ ปรากฏคำขวัญกุล (2529 : 1) กล่าวว่า วรรณกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นนั้น ไม่ว่าจะด้วยมุขปาฐะหรือลายลักษณ์ก็ตาม ย่อมจะมีสัมพันธภาพอันแนบแน่นกับวิถีประชา และแสดง

ถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความคิด โลกทัศน์ จินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนสะท้อนถึงสังคมของกลุ่มชนผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมนั้น ๆ การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นการศึกษาวัฒนธรรมแบบหนึ่งของมนุษย์และ เป็นสื่อสืบทอดวัฒนธรรมของมนุษย์ด้วย

จากการศึกษารูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นแล้วพบหลักฐานทางภาษาเป็นข้อสนับสนุนเบื้องต้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** น่าจะมีแหล่งกำเนิดในกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาบริบททางสังคมที่พบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีสัมพันธภาพกับกลุ่มชาวไทเขินมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ ซึ่งมีวรรณกรรมเรื่องนี้ปรากฏอยู่ จึงน่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้งถึงสัมพันธภาพนั้นอันอาจจะสามารถใช้เป็นข้อสนับสนุนร่วมในการพิจารณาแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่องนี้ได้อย่างสมเหตุสมผล

สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** กับกลุ่มชนชาวไทเขิน เชื่อมโยงกันด้วยสัญลักษณ์ที่กล่าวไว้ในเนื้อเรื่อง โดยจะปรากฏรูปปั้นตัวตนของตัวละครเอก 3 ตัว คือ พระยาวิ้ว สุชวิมล นางอุมมาทันดี รวมถึงปราสาทเส้าเดียว ในประเพณีและพิธีกรรมอันเนื่องมาจากวรรณกรรมเรื่องนี้ในกลุ่มชนชาวไทเขินเมือง เชียงตุง และชาวไทเขินอพยพบ้านปางควาย อ่าเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จากการบันทึกภาพประเพณีและพิธีกรรมการตั้งธรรม **สุชวิมลเวฬว** ในเมืองเชียงตุง โดยพระมหาแสง ฐิตธมฺโม และพระบุญสม อุดฺธมฺโม พระภิกษุชาวไทเขิน จากการเข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวของผู้วิจัย และจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มชนชาวไทเขินทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านจะให้ความสำคัญต่อประเพณี พิธีกรรม รวมทั้งสัญลักษณ์ดังกล่าวมากเกินกว่าที่จะเป็นเพียงการให้ความสำคัญต่อตัวละครในวรรณกรรมเท่านั้น อันแสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์เหล่านั้นมีความหมาย ความสำคัญและสัมพันธ์กับกลุ่มชนอย่างแนบแน่น จนก่อให้เกิดการยอมรับและมีธรรมเนียมปฏิบัติสืบมาแต่โบราณกาล

Alan Dundes (อ้างใน ผ่องพรรณ, 2529 : 77-79) กล่าวว่า ในการแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น ควรศึกษาลักษณะประจำชาติ หรือ ประจำกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากสัญลักษณ์ที่ปรากฏนั้น ใช้แทนความคิด อารมณ์ และจิตใจของกลุ่มชน และ Hymes and Gumperz (อ้างใน ศิราพร, 2537 : 76) กล่าวว่า ในการศึกษาวรรณกรรม ควรพิจารณา

ภาพที่ 3 สัญลักษณ์ 4 ประการจาก สุชวันะว้าวหลวง : สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมกับ
กลุ่มชนชาว ไทเขิน

พระยาวิ้ว	สัญลักษณ์แห่ง	บรรพบุรุษและความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มชน
สุชวันะ	"	พระ โทษีสัตว์ของกลุ่มชนชาว ไทเขิน
นางอุมมาพันดี	"	หญิงสาวชาว ไทเขิน
ปราสาทเส้าเตียว	"	หนทางสู่นิพพาน

แง่มุมต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ สถาบันทางสังคม บทบาท บุคลิกภาพ ประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมในสังคมนั้นประกอบไปด้วย

แนวคิดในการศึกษาและแปลความหมายของสัญลักษณ์ซึ่งปรากฏในวรรณกรรมของนักคติชนวิทยา ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นแนวทางสำคัญที่ผู้วิจัยใช้ในการแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่มาจากเนื้อเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์วิหหลวง** ซึ่งปรากฏเป็นรูปธรรมในกลุ่มชนชาวไทยชนให้ถูกต้องหรือใกล้เคียงกับเจตนารมณ์ของผู้สร้างสรรค์ซึ่งต้องการสื่อเรื่องราวของกลุ่มชนชาวไทยชนผ่านวรรณกรรมชาดกนอกนิบาตเรื่อง **สุทนต์วิหหลวง** มาสู่ผู้อ่าน ผู้ฟัง และ ผู้ใช้วรรณกรรม อันได้แก่กลุ่มชนผู้เข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมอันเนื่องมาจากวรรณกรรม

สัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมกับสังคม มีดังต่อไปนี้

1. พระยาวิ : สัญลักษณ์แห่งบรรพบุรุษและความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มชน

พระยาวิอุสุภราชในวรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์วิหหลวง** เป็นพระยาวิที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ในบทบาทแห่งความเป็นผู้นำนั้น พระยาวิมีคุณธรรมแห่งการเป็นผู้นำที่รักห่วงใยและไม่ทอดทิ้งบริวาร ส่งผลให้ฝูงวิบริวารเคารพศรัทธา จนยอมเสียสละอวัยวะส่วนตนอันได้แก่เขี้ยว เพื่อสร้างปราสาทเสาเดียวให้แก่อีตดาของพระยาจำฝูง ส่วนในบทบาทแห่งความเป็นบิดานั้น พระยาวิเป็นผู้ให้กำเนิดแบบบริสุทธิ์แก่อีตดาคือไม่ได้มีการผสมยุ่งยัก และอีตดาของพระยาวินั้นเป็นสตรีที่ครบล้วนด้วยคุณสมบัติ จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั้งหลายในเนื้อเรื่องและในกลุ่มชนชาวไทยชนผู้ได้อ่านได้ฟังวรรณกรรมเรื่องนี้ได้นำเอาเรื่องราวของนางอุมมาพันที อีตดาของพระยาวิ ไปใช้ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนให้หันมาเยี่ยงอย่างความประพฤติของอีตดาผู้นี้เป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติตน

บทบาทของพระยาวิจากวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นบทบาทของผู้สร้าง อันได้แก่ การสร้างจิตสำนึกของการเป็นผู้นำที่ดี สร้างบุตรธิดาที่มีคุณภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นพระยาวิตัวนี้ จึงไม่น่าที่จะมีความหมายเพียงเป็น วิวที่ใช้ โถนาหรือวิวต่างที่ใช้บรรทุกสินค้า ไปจำหน่ายตาม

ชุมชนและหัวเมืองต่าง ๆ ในสมัยก่อน พ.ศ. 2475 ของกลุ่มชนชาวไทยเขิน อีกทั้งมิใช่วัวไน้ที่ราช (โคอสุกราช) ซึ่งเป็นพาหนะของพระอิศวรตามความเชื่อในเรื่องเทวดาพระเวท

ความสำคัญของ วัว มีกล่าวไว้อย่างมากมาย ทั้งในเรื่องของความเชื่อ และวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น วัวเป็นปีหนึ่งใน 12 ปีนักษัตร พระอินทร์เคยทรงสภาวะเป็นวัวมาก่อน (อุดมรุ่งเรืองศรี, 2523:96) พระพุทธเจ้าเคยเสวยพระชาติเป็นวัวถึง 5 พระชาติ (เจลิ้ม มากนวล, 2518 : 89) และวัวเป็นสัญลักษณ์แทนโคตมะในวรรณกรรมชาดกเรื่อง กาเผือก อันเป็นที่มาของประเพณีการทานตุงของชาวไทยวน ไทลื้อ และไทเขิน (ทรงศักดิ์, 2538 : 68)

ในเทพปกรณัมของกรีก-โรมัน ได้กล่าวถึงวัวในบทบาทของผู้สร้างไว้ว่า วัวเป็นสัญลักษณ์แห่งความแข็งแรงแห่งบุรุษเพศและความอุดมสมบูรณ์ ผู้นำของกลุ่มชนเช่น กษัตริย์แห่งซูเมเรีย จะสวมเขาวัวไว้บนศีรษะ เพื่อสร้างความมั่นใจและความเข้มแข็งแห่งการเป็นผู้นำ การสร้างกรุงโรมใช้วัวตัวผู้และตัวเมียลากคันไถเพื่อบอกอาณาบริเวณ ส่วนในสแกนดิเนเวีย มีความเชื่อว่าแม่วัวได้ให้นมแก่ยักษ์ ต่อมา ส่วนต่าง ๆ ของยักษ์ กลายเป็นโลกและจักรวาล

ในเทพปกรณัมของอินเดีย กล่าวถึงวัวในบทบาทของผู้สร้างไว้ใน นารายณ์ลิลิตบาง ตอน กฤษณาวตาร ซึ่งพระนารายณ์อวตารเป็นพระกฤษณะ โดยใช้ชีวิตในวัยทารกจนถึงวัยหนุ่มในสภาพของชายโคบาล ต่อมาได้ละสภาพจากชายโคบาลมาเป็นผู้สร้าง และครอบครองเมืองจันทรวงศ์ (มาลีหัตถ์ พรหมหัตตเวที, 2530:35 และ 71)

กลุ่มชนชาวไทยเขินผู้เป็นเจ้าของวรรณกรรมเรื่องนี้ ได้แสดงทัศนะต่อรูปปั้นอันเป็นสัญลักษณ์แห่งพระยาว่าในเรื่อง สุธวัณณะวัวหลวง ไว้ดังนี้

1. วัว คือ สัตว์ที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์
2. วัว คือ สัตว์ของพระเจ้า
3. วัว คือ พระโพธิสัตว์
4. วัว คือ โคตมะในชาดกเรื่อง พระเจ้า 5 ตน (กาเผือก)
5. วัว คือ ชายเลี้ยงวัว ผู้สร้างเมืองเชียงตุง
6. วัว ไม่ทราบว่าเป็นอะไร เขาไหว้เราก็ไหว้ตาม

ทัศนะที่ 4 และ 5 มีความน่าสนใจ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชนชาวไทเขิน แต่ทัศนะที่ 4 นั้น มิใช่ทัศนะที่ใกล้เคียงกับการวินิจฉัยบุคคลลักษณะเฉพาะของพระยาวั้ว ซึ่งมีบทบาทในฐานะผู้สร้าง ดังนั้นทัศนะที่ 5 น่าจะได้รับการศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง ด้วยสาเหตุที่ว่าบรรพบุรุษคนแรกที่กล่าวไว้ใน ตำนานเมืองเชียงตุง คือ ชายโศบาล ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีและเป็นต้นเค้าที่ทำให้เกิดเมืองเชียงตุงขึ้นมา (ทวี สว่างปัญญางกูร, 2527 : 1) นอกจากนั้น วั้วยังเป็นบรรพบุรุษซึ่งให้กำเนิดลัทธิผู้สร้างบ้านแปงเมือง เชียงตุงอีกด้วย (อ่านรายละเอียดในหน้า 125)

แม่ฮื้อยวอล คำฮื้อย (ฮื้อย คือ สรรพนามที่ใช้เรียกคนแก่) อายุ 85 ปี ชาวไทเขินที่อพยพมาจากเมืองหลวย เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2538) เล่าว่า เมื่อฮื้อยยังเป็นเด็ก พ่อฮื้อยแม่หม่อง (ปู่ย่าตาพวด) เล่าให้ฟังว่า การบูชาเช่นไหว้พระยาวั้ว สุธวิณะ และนางอุมมาทันดี มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระยาวั้วหลงผู้เป็นพ่อจะปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขพ้นจากภัยพิบัติต่างๆ พิธีพิธีฮื้อยฮื้อยอาหารจะอุดมสมบูรณ์ ส่วนสุธวิณะและนางอุมมาทันดีก็จะทำให้ผู้คนตั้งตนอยู่ในศีลธรรม ซึ่งคำบอกเล่านี้ พระปัญญา โภคะ พระภิกษุชาวไทเขินเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2538) กล่าวเพิ่มเติมว่า ประเพณีการบูชาเช่นไหว้ดังกล่าวนี้ในกลุ่มชนชาวไทเขินเมืองเชียงตุง จะทำเป็นประจำทุกครั้งที่มีการตั้งธรรม สุธวิณะวั้วหลง

ในทางคติชนวิทยาถือว่า คติชาวบ้านนั้นจะถ่ายทอดด้วยการบอกเล่า และข้อมูลทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งจะถูกถ่ายทอดด้วยการบอกเล่า (Maranda Kongas อ้างใน ศิราพร, 2537:63) และด้วยแนวคิดนี้ คำบอกเล่าของสมาชิกในกลุ่มชนทั้งสองบุคคล จึงมีน้ำหนัก เป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยประสพการณ์ในเรื่องสัญลักษณ์แห่งพระยาวั้วได้อย่างเหมาะสม

พิธีกรรมเกิดขึ้นจากความเชื่อ การบวงสรวง เช่น ไหว้โดยทั่วไปไม่กระทำต่อบรรพบุรุษซึ่งอยู่ในฐานะและบทบาทของผู้สร้าง เพื่อต้องการให้ได้รับความคุ้มครองจากดวงวิญญาณของบรรพบุรุษนั้น ๆ เป็นพิธีกรรมที่ทำกันมาตั้งแต่สังคมอารยะตราบจนกระทั่งถึงสังคมอารยะ เช่นปัจจุบันนี้ ทั้งในสังคมถิ่นและสังคมเมือง ดังเช่น พิธีกรรมการบวงสรวงดวงพระวิญญาณของสามกษัตริย์ อันได้แก่ พระภูมามังราย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช และพ่อขุนงำเมือง ผู้ร่วมกันก่อสร้างเมืองเชียงใหม่

อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ที่ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกกลางเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และการก่อสร้างได้สำเร็จเมื่อปีพุทธศักราช 2525 จึงมีพิธีบวงสรวงเช่นไหว้เพื่ออัญเชิญดวงพระวิญญาณของกษัตริย์ทั้งสามพระองค์มาสถิตและปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง ชาวเชียงใหม่และชาวล้านนา ในวันที่ 25 ตุลาคม 2525 พิธีกรรมดังกล่าวนี้ได้ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ (ล้านนาไทย อนุสรณ์พระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสรณ์สามกษัตริย์, 2526 : 7)

อนึ่ง มักจะมีการกล่าวถึงความสำคัญของสัตว์ใหญ่เช่น วัวและควาย ในฐานะสัตว์ที่ใช้ในพิธี เช่นสังเวียงสังเวียงเหนือธรรมชาติ เพื่อหวังความอุดมสมบูรณ์และความผาสุกไว้ในงานวรมกรรมของกลุ่มชนเช่น **ตำนานปู่ย่าและ** ฝับริพรบุรุษของชาวลัวะในดินแดนล้านนาซึ่งได้รับการเช่นสังเวียงในช่วงก่อนฝนห่าปี โดยฝัปยูสะจะได้รับการเช่นสังเวียงด้วย **ควายเผือกเขาคำ** (ลูกควายเผือกซึ่งมีเขาสีเหลืองยาวเพียงหู) ในบริเวณเชิงดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนฝัย่าสะจะได้รับการเช่นด้วย **ควายดำเขากีบฝั่ง** (ลูกควายดำซึ่งมีกีบดินสีคล้ายขี้ผึ้ง) ในบริเวณเชิงดอยคำ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (กิติ แก่นจ่าปี, 2525 : 102 และ โกรศรี นิรมานเขมินท์, 2530:14) **ตำนานผีลาดเสาสะกั้ง** ฝัประจำเสาหลักบ้านของชาวลัวะในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้รับการเช่นสังเวียงด้วยควาย (ธนจรรย์ สุระมณี, 2522) **ตำนานผีขุนน้ำ** ฝัประจำขุนน้ำของชาวกิ่งอำเภอแม่วาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการเช่นสังเวียงด้วยควาย (สถาบันวิจัยสังคม, 2521) และ **ตำนานผีตบุงข้าว** ฝัที่บันดาลความอุดมสมบูรณ์ให้แก่กลุ่มชนชาวไทยเขินซึ่งได้รับการเช่นสังเวียงด้วยวัวหรือควาย (สัมภาษณ์ พระอธิการอาณนัท อาทิตตธมฺโม, 11 กรกฎาคม 2539) **ตำนานเหล่านี้เป็นที่มาของพิธีกรรมอันยิ่งใหญ่ที่สำคัญ มีคุณค่า และมีความหมายต่อผู้คนในท้องถิ่นมาโดยตลอด**

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จากคำบอกเล่า จากการให้คุณค่าความสำคัญต่อสัญลักษณ์วัว โดยการเช่นไหว้ในประเพณี และพิธีกรรมการตั้งธรรม **สุขวัดละวัวหลวง** ของกลุ่มชนชาวไทยเขินจากแนวปฏิบัติรวมทั้งความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมการบวงสรวงเช่นไหว้บรรพบุรุษเพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษ การให้ความสำคัญต่อวัวหรือควายในฐานะ เป็นสัตว์ที่นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มชน เป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยลงความเห็นว่าสัญลักษณ์แห่ง วัว ในวรมกรรมเรื่อง **สุขวัดละวัวหลวง** น่าจะหมายถึงบรรพบุรุษ และเครื่องหมายแสดงความถึงอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มชน

2. สุธวัณณะ : สัญลักษณ์แห่งพระโพธิสัตว์

สุธวัณณะ หรือ สุธวัณณจักกกุมาร ในวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะว่าทรวง นั้น กล่าวไว้ในเนื้อเรื่องอย่างชัดเจนว่า คือ พระโพธิสัตว์ ผู้ได้รับการอัญเชิญจากพระอินทร์ให้ลงมาปฏิสนธิในพระครรภ์ของนางสุธวัณณมา มเหสีของพระยาชมพูเอกราชแห่งเมืองเชตุดรนคร จะขึ้นพฤติกรรมของสุธวัณณะที่ปรากฏในเรื่อง จึงเป็นพฤติกรรมแห่งพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งสั่งสมบารมี เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งจะสามารถชี้แนะหนทางไปสู่นิพพานให้แก่สัตว์โลกได้ ในพระชาตินี้พระโพธิสัตว์ เน้นทานบารมี โดยการให้ทานเลือดเนื้อ อวัยวะ และแม้กระทั่งดวงตา ที่เรียกว่าอชฌัตติกทาน อันถือเป็นทานปรমัตตบารมี ก่อนที่จะถือเนกขัมมบารมีโดยการออกบวชในป่าหิมพานต์พร้อมกับคۇบารมี คือนางอุมมาทันทีในตอนท้ายเรื่อง

ความเชื่อในด้านพุทธศาสนาของกลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงตุงนั้น ในระยะเริ่มแรกกล่าวไว้ในตำนานพระเจ้าเสียบโลก ว่า ลัวะผู้ปกครองเมืองเชียงตุงได้รับศีล 5 จากพระพุทธเจ้า ต่อมาเมื่อพระญามังรายทรงรบชนะพวกลัวะแล้วส่งเชื้อพระวงศ์ไปปกครองเมืองเชียงตุงโดยลำดับ เหตุการณ์ทางพุทธศาสนากล่าวว่า ในสมัยที่พระเจ้าผายูส่งเจ้าเจ็ดพันผู้เป็นราชบุตรไปปกครองเมืองเชียงตุง ในปี พ.ศ. 1882 นั้น ได้นำพระเถระและพุทธศาสนิกายทนายางกวงไปเผยแผ่ มีการสร้างวัดถึง 60 วัด ในปี พ.ศ. 1989 พระมหาเถรธรรมคัมภีร์แห่งเชียงใหม่ได้ส่งพระโสมจิตเถระ ไปเผยแผ่พุทธศาสนาในทนายางกวงในสมัยพระยาสิริชัยมจพญาเป็นเจ้าฟ้าครองเมืองเชียงตุง ต่อมาพระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายคือ ทนายางกวงกับทนายางแดง เกิดการทะเลาะวิวาทกัน เนื่องจากเกิดความไม่พอใจในวัตรปฏิบัติของอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้ที่สามารถประนีประนอมการทะเลาะวิวาทนี้ลงได้เมื่อปี พ.ศ. 2052 คือ พระเมืองแก้วกษัตริย์แห่งเชียงใหม่ ผลที่เกิดจากการประนีประนอมครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์แต่ละนิกายยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ แต่จะร่วมในพิธีกรรมสำคัญ ๆ ด้วยกัน

เมืองเชียงตุงเป็นเมืองพุทธศาสนา จะพบวัดสร้างติดกันในถนนสายเดียวกันหลายวัด แต่ละวัดจะตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงาม ภายในวิหารจะมีตุ่งที่ทำอย่างสวยงามห้อยลงมาเป็นสาย (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และ รัตนพร เศรษฐกุล, 2538: 10-13 และ 34) ชาวไทเขิน

ในเมืองเชียงตุง เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความเคารพเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างเปี่ยมล้น อยู่เคียง
ข้างโค่ว (อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ผู้เคยเข้า
ร่วมศาสนพิธีกับกลุ่มชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2538) กล่าวว่า ชาว
ไทเขินจะให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา มาก มีผู้คนเฝ้าแน่นเต็มพระวิหารเพื่อร่วมกัน
ประกอบศาสนพิธี มีการแยกนั่งคนละฟากระหว่างชาย-หญิง อีกทั้งบรรยากาศในการฟังธรรมะ
จากพระสงฆ์นั้นเป็นบรรยากาศที่น่าชื่นชมยินดี ทุกคนจะมีอาการสงบเรียบร้อย ตั้งใจฟังด้วยดี เป็น
ภาพที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาของกลุ่มชนชาวไทเขิน

กลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง ก็เหมือนกับพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปที่มีความเชื่อใน
เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด การสั่งสมบารมี พระโพธิสัตว์ พระพุทธเจ้า และพระนิพพาน เมื่อ
ตั้งคำถาม ถามว่า รูปปั้นสุชวัณณะ หมายถึงใคร คำตอบอันแสดงถึงทัศนะของชาวไทเขิน มีดังนี้

1. สุชวัณณะ คือ สวามีของนางอุมมาทันตี
2. สุชวัณณะ คือ ตนบุญ พระโพธิสัตว์ หน่อพุทธชั่งกูร
3. สุชวัณณะ คือ พระพุทธเจ้าองค์ต่อไป
4. สุชวัณณะ คือ พี่ชายของพระเวสสันดร

คำตอบที่ 1 นั้น แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบใช้ข้อเท็จจริงจากในเรื่องเป็นข้อมูลโดยมิได้มีการ
แปลความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น คำตอบที่ 2 และ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบมีความรู้ความเข้าใจ
ในเรื่องการสั่งสมบารมีและศาสตร์แห่งการเป็นพระพุทธเจ้าพอสมควร ส่วนคำตอบที่ 4 นั้น เป็น
คำตอบที่น่าสนใจคือการศึกษาวิเคราะห์ว่า เหตุใดผู้ตอบจึงมีแง่มุมมองเช่นนั้น

นายยีน ชันคำ อายุ 82 ปี ชาวไทเขิน บ้านหนองกุ่ม เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 18
กันยายน 2538) ผู้มีทัศนะว่า สุชวัณณะคือพี่ชายของพระเวสสันดร ให้เหตุผลว่า เนื่องจากบุคคล
ทั้งสอง (สุชวัณณะ และ พระเวสสันดร) ต่างก็เป็นลูกพระยาเจ้าเมืองเจ็ดตู่ระ (เซตตู่ระนคร)
เหมือนกัน เวลามีเทศน์พระยาจ้าวหลวง (สุชวัณณะจ้าวหลวง) ก็จะมีเทศน์เวสสันดร (เวสสันดร)
เหมือนกัน

ผู้วิจัยให้ความสนใจในแง่มุมมองของชาวไทเขินผู้เฒ่ามาก เนื่องจากเป็นมุมมองที่เกิดขึ้นจากการเป็นคนช่างสังเกตสิ่งเล็กๆ น้อยๆ นับตั้งแต่ชื่อเมือง จนถึงเรื่องใหญ่คือประเพณี พิธีกรรมว่ามีระบบระเบียบอย่างไร ทั้ง ๆ ที่ โดยความเป็นจริงแล้ว สุธวัณณะกับพระเวสสันดร นั้นไม่ใช่พี่น้องกันอย่างแน่นอน แต่ก็มีคล้ายคลึงและความแตกต่างในหลาย ๆ ประเด็น ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตัวละครและวรรณกรรมทั้งสองเรื่องไว้ดังนี้

สุธวัณณะ กับ พระเวสสันดร

1. เป็นพระโพธิสัตว์ เหมือนกัน
2. เป็นโอรสของกษัตริย์แห่งเขตทรนคร เหมือนกัน
3. ได้รับการอัญเชิญจากพระอินทร์ให้ลงมากำเนิดในเมืองมนุษย์ เหมือนกัน
4. มีการประกาศให้ชัษต์ติกทานเหมือนกัน
5. มีการออกบวชในตอนท้ายเรื่อง เหมือนกัน
6. การนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชนจะ เสนอเป็นบทบาทคู่ทั้งสององค์ ทั้งในเรื่องของจิตกรกรรมผาผนึก และ ประเพณี

สุธวัณณะวัฬหวง กับ เวสสันดรชาดก

เวสสันดรชาดก เป็นชาดกหนึ่งของ มหานิบาตชาดก ใน พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ในขณะที่ สุธวัณณะวัฬหวง เป็นชาดกนอกนิบาตที่ตั้งขึ้นในกลุ่มของชนชาวไทเขิน ดังนั้น พระเวสสันดร จึงจัดเป็นพระโพธิสัตว์แบบฉบับของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ส่วน สุธวัณณะวัฬหวง เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น ดังนั้น สุธวัณณะ จึงจัดเป็นพระโพธิสัตว์ในอุดมคติของกลุ่มชนชาวไทเขินผู้สร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่องนี้ขึ้นมา

3. นางอุมมาทัศน์ : สัญลักษณ์แห่งหญิงสาวชาวไทเขิน

นางอุมมาทัศน์ ในวรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์ระวีवलวง** เป็นธิดาของพระยาวิ้ว กับ นาง **เขมาวดี** นางเป็นผู้มีกำเนิดแบบพิเศษเนื่องจากมารดา ได้กินผลไม้ที่เหลือจากพระยาวิ้ว เนื้อเรื่อง กล่าวไว้ แต่เดิมนางคือสนมของพระอินทร์และได้รับบัญชาให้ลงมาปฏิสนธิในครรภ์ของนางเขมาวดี พร้อมด้วยพร 5 ประการ คือ พรประการแรก ให้นางกำเนิดในครรภ์นางเขมาวดี มีอายุพันปี มีผิวงามและพันอันคงทน พรประการที่สอง เมื่ออายุได้ 7 ปี ขอให้นางมีความงามอย่างที่สุดและมีความสามารถในการทอหูกปั่นฝ้ายเพื่อนำรายได้มาเลี้ยงมารดา พรประการที่สาม เมื่ออายุได้ 16 ปี ขอให้นางได้อยู่ปราสาทแก้วและมีสวามีเป็นพระโพธิสัตว์ พรประการที่สี่ ขอให้นางได้เป็นอัครมเหสี และพรประการสุดท้าย ขอให้นางมีโอรสผู้ประเสริฐและขอให้นางมีชื่อว่า อุมมาทัศน์

ตรีศิลป์ บุญขจร (2530 : 212-225) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วนางเอกหลักแบบฉบับจะเป็นสตรีซึ่งมีรูปสมบัติ มีชาติกำเนิดเป็นนางกษัตริย์หรือมีกำเนิดพิเศษ เป็นผู้มีความดี มีคุณสมบัติของความ เป็นสตรีและศรีภรรยา ซึ่งเมื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมของนางอุมมาทัศน์จากเนื้อเรื่องจะพบว่า นางอุมมาทัศน์นี้มีลักษณะเป็นนางเอกแบบฉบับ กล่าวคือ มีกำเนิดพิเศษ มีรูปสมบัติ มีคุณสมบัติอันน่ายกย่องทั้งในบทบาทของ ลูก ภรรยา มารดาและสมาชิกที่ดีของสังคม รวมทั้ง เป็นผู้หญิงที่มีความเป็นเลิศในด้านการทอหูกปั่นฝ้าย จนอาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ บทบาทของนางอุมมาทัศน์ มีความเด่นมากกว่าตัวละครทุกตัว คุณสมบัติของนางเป็นที่พึงปรารถนาของบุคคลในทุกสถานะ ไม่ว่าจะ เป็น บิดามารดา สามี บุตรธิดาและสมาชิกในสังคม

สัญลักษณ์ที่ปรากฏด้วยรูปปั้นของนางอุมมาทัศน์ เป็นตัวแทนของสิ่งใดนั้น ทศนะที่ได้จากการสอบถามส่วนใหญ่จะมีความใกล้เคียงกันมากกับข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์ในเบื้องต้นของผู้วิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของนางอุมมาทัศน์ เนื่องจากสัญลักษณ์นี้ค่อนข้างจะมีความชัดเจนอยู่ในตัว แต่ทศนะที่นำสนใจศึกษาวิเคราะห์มี 2 ทศนะ คือ

1. นางอุมมาทัศน์ คือ เจ้านางแห่งการทอผ้า (ราชินีแห่งการทอผ้า)

การแปลความหมายของสัญลักษณ์แห่งนางอุมมาทัศน์ว่า คือ เจ้านางแห่งการทอผ้า นั้นเป็น

ความหมายที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้หญิงชาวไทยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทอผ้า ไม่แพ้ผู้ชายชาวไทยอื่น ๆ ในกลุ่มชาติพันธุ์ไท

ทรงศักดิ์ บราวน์วัฒนากุล (2537 : 2) กล่าวว่า วิถีชีวิตของผู้หญิงชาวไทยจะมีความผูกพันกับการทอผ้าอย่างใกล้ชิด สถาบันครอบครัวที่มีแม่ ยาย และญาติผู้ใหญ่ที่เป็นหญิงจะคอยอบรมสั่งสอนหน้าที่กุลสตรี งานบ้านงานเรือน และการทอผ้าแก่ผู้หญิงชาวไทยตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นก่อนออกเรือน ในอดีตนั้น ผ้าทอจะมีความหมายต่อผู้หญิงในฐานะ เป็นสิ่งอันแสดงถึงคุณค่าของแม่ เรือนผู้หญิงที่ทอผ้า เก่ง ฝีมือประณีต มีผ้าชิ้นผืนงามนุ่ง ไปหาบุญยอมเป็นที่หมายปองของชายหนุ่ม ผ้าทอยังเป็นสื่อรักแค้นใจของชายหญิง เช่น การที่หญิงสาวให้ชายหนุ่มยืมผ้าคลุมตัวที่เรียกว่า ผ้าคลุม เพื่อว่าชายหนุ่มจะได้ใช้กันหนาว เวลาเดินทางกลับบ้านในกลางดึกแล้วนำมาคืนให้ในวันต่อไป รวมทั้งการทอผ้า เช็ด ผืนงามให้แก่มชายนรักไว้ใช้พาดบา ไปวัด หรือ ทอถุงย่ามให้ใส่ข้าวของสะพายติดตัว เป็นต้น

ความสามารถในการทอผ้าของผู้หญิงชาวไทย เช่นที่นอกเหนือ ไปจากการทอ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังหมายรวมถึงการทอตุ่งเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และที่สำคัญที่สุดคือการทอผ้าจุกฐิน (จุกฐิน คือ กฐินประเภทหนึ่ง ที่จะต้องจัดทำผ้ากฐินให้เสร็จสิ้นภายใน 1 วัน) ปัจจุบันนี้ในกลุ่มของชาวไทย - ไทลื้อ ยังคงอนุรักษ์ประเพณีทอผ้าจุกฐินนี้ไว้ในกลุ่มของตน และได้มีการเผยแพร่ประเพณีและวัฒนธรรมดังกล่าวเข้ามาในล้านนาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา โดยมีประเพณีทอผ้าจุกฐินของกลุ่มชาวไทย เช่น เมืองเชียงตุง และชาวไทยลื้อ จากมณฑลสิบสองพันนา จัดขึ้นที่วัดท่ากระดาศ อําเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 ครั้ง คือ วันที่ 6-7 พฤศจิกายน 2535 วันที่ 13-14 พฤศจิกายน 2536 และ วันที่ 12-13 พฤศจิกายน 2537 และจัดขึ้นที่วัดผาสุการาม (ไม้ลุงชน) อําเภอ แม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 28 - 29 ตุลาคม 2538

ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้าร่วมประเพณีทอผ้าจุกฐินของกลุ่มชนชาวไทย และ ไทลื้อ ซึ่งจัดขึ้นที่วัดผาสุการาม (ไม้ลุงชน) จึงประจักษ์ในการให้ความสำคัญต่อการทอผ้า ความชำนาญในกรรมวิธีต่าง ๆ ของการทอผ้า การร่วมแรงร่วมใจที่เกิดจากความศรัทธาในพุทธศาสนา รวมทั้งการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่นับวันแทบจะ ไม่หลงเหลือในสังคมท้องถิ่น

ภาพที่ 4 ประเพณีจุดเทียนของกลุ่มชนชาวไทเขิน - ไทลื้อ ณ วัดมหาสุการาม อำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย ปี 2538

การทอผ้านอกจากจะมีความสำคัญยิ่งต่อหญิงชาวไทเขินในอดีตในฐานะ เครื่องหมายแห่งความเป็นแม่ เรือนม ล้วนยังเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ครอบครัวซึ่งสะท้อนให้เห็นในวรรณกรรมเรื่อง **สุขวัฒน์ะ วัวหลวง** ซึ่งกล่าวถึงนางอุมาทันตีทอผ้าเพื่อนำรายได้มาเลี้ยงมารดา การทอผ้าจึงมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงและกลุ่มชนชาวไทเขินในอดีต แม้ว่าในปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่จะไหลบ่าเข้าสู่สังคมจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมในหลายๆประการ ทำให้การทอผ้าของกลุ่มชนชาวไทเขินลดปริมาณลงไป แต่ร่องรอยแห่งวัฒนธรรมในอดีตยังคงปรากฏอย่างเด่นชัดในวรรณกรรมของกลุ่มชน

นักอนุรักษ์นิยม ผู้ที่รักและสนใจในงานสักทอ ได้พยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าอย่างเต็มที่ ดังเช่น นางแสงดา บันสิทธิ์ ชาวไทยวน แห่งบ้านไร่ไผ่งาม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้อนุรักษ์ค้นคว้า และพัฒนาการทอผ้าเมืองเหนือมาตลอดชีวิต ส่งผลให้ได้รับการคัดเลือกให้เป็น ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (การทอผ้า) ประจำปีพุทธศักราช 2529 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และ นางสาวณีย์ บันสิทธิ์, 2536 : 24)

การที่นางแสงดา บันสิทธิ์ หญิงไทยในยุคปัจจุบันผู้นักอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าที่มีมาแต่โบราณและกำลังจะล่มสลายลง เพราะกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นมรดกของกลุ่มชน ได้รับการยกย่องและให้เกียรติอย่างสูงจากสังคม แม้เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว ผู้คนก็ยังระลึกถึงคุณงามความดีในฐานะผู้สืบทอดวัฒนธรรมด้านสิ่งทออยู่จันใด นางอุมาทันตี นางในวรรณกรรมตัวแทนของหญิงชาวไทเขินผู้ได้รับพรจากสวรรค์ให้มีความเป็นเลิศในด้านการทอผ้าเพื่อเลี้ยงดูมารดาในยุคสมัยที่ผ้าทอมีคุณค่าและผูกพันกับวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทเขินอย่างลึกซึ้ง ก็ย่อมจะได้รับการยกย่องและยอมรับอย่างสูงสุดจากกลุ่มชนในฐานะ **ราชินีแห่งการทอผ้าผู้เลิศด้วยกตัญญู กตเวทิต์** จนมีการบูชา เช่น ให้อุทิศความดีของผู้นำจิตวิญญาณในการทอผ้าของกลุ่มชนชาวไทเขินนั่นเอง

2. นางอุมาทันตี : ผู้หญิงที่ทำให้เกิดประเพณีจุลกฐิน

นางคำอี ชาวไทเขิน จากบ้านเข้มา เมืองเชียงตุง ผู้นั่งเรือข้ามฟากจากฝั่งพม่าบริเวณท่าขี้เหล็กมายังฝั่งแม่สาย จังหวัดเชียงราย พร้อมด้วยญาติและเพื่อนบ้านกลุ่มใหญ่ เพื่อร่วมงาน

จุลกฐิน (สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2538) กล่าวว่า นางอุมมาทันทิคือผู้หญิงที่ทอผ้าเก่ง และเป็นผู้ที่ทำให้เกิดประเพณีจุลกฐินขึ้นในกลุ่มของชาวไทเขิน และ ไทลื้อ

คำบอกเล่าของนางคำอีซึ่งเป็นตัวแทนหนึ่งของกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น เป็นที่สนะที่ผู้วิจัยให้ความสนใจว่าเหตุใดชาวไทเขินผู้ซึ่งมีความคิดเช่นนี้ เนื่องจากเหตุการณ์ในพุทธประวัติ กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ในครั้งพุทธกาล ผู้หญิงคนแรกที่ทอผ้ากฐินและทำให้เกิดประเพณีการทอดกฐินคือ นางวิสาขา แต่นางอุมมาทันทิในวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมละวิพลวง** ไม่ได้อยู่ในสมัยพุทธกาล รวมทั้งวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นเพียงชาตกนอกนิบาตเท่านั้น ไม่น่าที่จะมีความเกี่ยวเนื่องกับประเพณีดังกล่าวเลย เมื่อผู้วิจัยได้ขอให้นางคำอี อธิบายเพิ่มเติมถึงเรื่องราวของนางอุมมาทันทิในที่สนะดังกล่าวก็ได้รับคำตอบว่า รายละเอียดในนางไมทราบ พ่ออู๊ยมแม่หม่อน (ปู่ย่าตาทวด) เล่าให้ฟังนางก็จดจำไว้เท่านั้น

ศาสตราจารย์มณี พยอมยงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ในงานประเพณีจุลกฐินของกลุ่มชนชาวไทเขิน ไทลื้อ ณ วัดผาสุการาม (ไม้ลุงชน) อําเภอมแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้กล่าวก่อนการเวหนาน (เวหนาน คือ กล่าวนำ การถวายทาน มีทำนองคล้ายการแห่ เพื่อพรรณนาถึงการทำทานและเครื่องไทยทานก่อนจะถวายทานแก่พระสงฆ์) เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2538 ว่า นางอุมมาทันทิ จาก **อุมมาทันทิชาตก** ใน **ปัญญาสนิบาต พระสุตตันตปิฎก** เป็นผู้ที่ทำให้เกิดความเชื่อในอานิสงส์ของการให้ทานผ้าจุลกฐินโดยมีเรื่องเล่าว่า ในชาติก่อนการกำเนิดเป็นนางอุมมาทันทินั้น นางเกิดในครอบครัวที่ยากจน ต่อมา นางปรารถนาผ้าทอไว้นุ่งห่มจึง ไปรับจ้างทำงานเป็นเวลานานจนได้ผ้ามาผืนหนึ่ง แต่ครั้งเมื่อนางได้พบกับพระปัจเจกพุทธเจ้าซึ่งถูกโจรขโมยผ้ากาสาว่าฬัศตร์จนต้องนุ่งห่มใบไม้ นางจึงถวายผ้าผืนนั้นแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วอธิษฐานขอให้อานิสงส์แห่งการให้ทานเป็นผลให้นางเกิดในตระกูลที่ร่ำรวยและมีความงามจนชายที่พบเห็นเกิดความลุ่มหลงมัวเมา ในชาติต่อมานั้นคืออัฐิฐานของนางก็สัมฤทธิ์ผล อานิสงส์แห่งการให้ทานผ้าด้วยใจศรัทธาของนางอุมมาทันทิทำให้เกิดความเชื่อและการปฏิบัติตาม (อ่านเพิ่มเติมได้ใน มณี, 2533 : 224 - 225)

ที่สนะของนางคำอี และความเชื่อในเรื่องอานิสงส์ของการถวายผ้ากาสาว่าฬัศตร์ของนางอุมมาทันทิ จาก **อุมมาทันทิชาตก** เมื่อใช้ความรู้ในเชิงคติชนวิทยาเข้ามาวิเคราะห์ จะเห็นอย่าง

ชัดเจนว่า ได้เกิดการผนวกเรื่อง อุมมาทันตีชาติก ใน พระสุตตันตปิฎก กับ สุขวัณณะวัฬหลง เข้าด้วยกัน เนื่องจากชื่อของตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีความพ้องกัน และมีเหตุการณ์ที่กล่าวถึงผ้าทอเหมือนกัน ผู้วิจัยเชื่อว่าชาวไทเขินและชาวไทลื้อจำนวนมากมีความเชื่อและเข้าใจ เช่นเดียวกับนางคำอี คือเชื่อว่า นอกจากนางอุมมาทันตีจะเป็นราชินีแห่งการทอผ้าแล้ว นางก็ยังเป็นผู้ที่ทำให้เกิดประเพณีจุลกรฐิน ประการสำคัญคือกลุ่มชนดังกล่าวคงไม่สามารถแยกแยะที่มาของชื่อนี้ได้ อีกทั้งมีความเชื่อว่าตัวละครทั้งสองเป็นตัวละครตัวเดียวกัน อย่างไรก็ตามคำบอกเล่านี้ได้สร้างแนวทางในการวิเคราะห์ที่มีประโยชน์ต่อผู้วิจัย เกี่ยวกับที่มาของนางอุมมาทันตีในวรรณกรรมเรื่อง สุขวัณณะวัฬหลง ซึ่งจะนำเสนอในลำดับต่อไปในเรื่องของที่มาและกระบวนการปรับเปลี่ยน

บทบาทแห่งความเป็นยอดหญิงของนางอุมมาทันตีนั้น เป็นที่ยอมรับของกลุ่มชนชาวไทเขิน จะมีการสรรเสริญคุณงามความดีของนางในรูปแบบของการอือมาตอุมมาทันตี (อือมาต คือการอ่านคำประพันธ์ประเภทหนึ่งซึ่งคล้ายกับบร่ายยาวของไทยด้วยท่วงทำนอง) ในกลุ่มชนชาวไทเขินเพื่อเป็นการสอนบทบาทสตรีโดยมีพฤติกรรมของนางอุมมาทันตีเป็นตัวอย่าง (สัมภาษณ์ อนุชา โทล โรเจอร์ เบ็ลดีเยร์, 28 ตุลาคม 2538) และนางผัด คำวาว ช่างเลิน (เลิน คือเพลงพื้นบ้านของไทเขิน มีทำนองเดียว ใช้ซิงหรือปี่เล่นคลอ -ประสิทธิ์ เลียวสิริพงศ์, 2538 : 70) ผู้มีชื่อเสียงแห่งบ้านเตา เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 28 ตุลาคม 2538) กล่าวว่า เลินเรื่อง นางอุมมาทันตีเป็นบทเลินที่ได้รับความนิยมของชาวไทเขินมีไม่น้อย เป็นการสอนความประพฤติของผู้หญิงสาวชาวไทเขินให้เป็นคนที่มีความกตัญญูรู้คุณและวางตัวอย่างเหมาะสมในทุกบทบาท

จากทัศนคติและแนวคิดมุมมองของชาวไทเขินและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่านางอุมมาทันตีเป็นผู้หญิงในอุดมคติที่กลุ่มชนชาวไทเขินพึงพอใจและให้การยอมรับ จนกล่าวว่า นางอุมมาทันตีเป็นสัญลักษณ์ของหญิงสาวชาวไทเขินที่มีคุณสมบัติอันครบถ้วนที่ผู้หญิงชาวไทเขินพึงมีและพึงเป็น

อีกประการหนึ่ง การที่กลุ่มคนไทมีความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่เรียกกันว่าผีปู่ย่า โดยจะเคารพร่วมกันทั้งตระกูลเรียกว่าผีเดียวกันอันเป็นความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติซึ่งสืบสืบตามสายผู้หญิง กล่าวคือ สมาชิกของตระกูลผู้มีผีเดียวกันจะนับสายตระกูลฝ่ายมารดาอันหลังลงไป 4-5ชั่วอายุคน มีขนาดตั้งแต่ 7-20 หลังคา และถือว่าผู้หญิงคือผู้สืบสายพันธุ์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์ และฉลาดชาย รมิตานนท์, 2531 : 1) นัยนี้ สัญลักษณ์ของนางอุมมาทันตีซึ่งได้รับการสักการะ

เช่น โห้วจากกลุ่มชนโดยพร้อมเพรียงกันในประเพณีตั้งธรรม **สุชวัณณะวัทหลวง** อาจหมายถึง หญิงผู้เป็นตัวแม่แห่งการสืบสายพันธุ์ตามความเชื่อ เรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชนก็เป็นได้

4. ปราสาทเสาเดียว : สัญลักษณ์แห่งหนทางสู่นิพพาน

ปราสาทเสาเดียวในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะวัทหลวง** คือปราสาทที่พระยาวัวยาวสร้างให้เป็นที่อยู่ของนางอุมมาทันตี เนื่องจากนางได้ติดตามมาปรนนิบัติพระยาวัวยาวผู้เป็นบิดาตั้งแต่อายุ 7 ขวบ โดยอาศัยนอนบนมุ้งห่มกันไถ่ ๆ บริเวณที่อยู่ของพระยาวัวยาวและบริวาร ต่อมาเมื่อนางอายุ 16 ปี พระยาวัวยาวเกรงว่าจะถูกตำหนิติเตียนจากเหล่า เทวดาในเรื่องที่หักอกอาศัยของนางอุมมาทันตีผู้เป็นธิดา วัวยาวทั้งหลายที่เป็นบริวาร จึงพากันถอดเขาของตนให้ทานแก่พระยาวัวยาวเพื่อใช้สร้างปราสาทให้แก่นาง โดยทานบารมีในครั้งนั้นมุ่งหวังพระนิพพานเป็นเป้าหมาย และพระยาอินทร์ได้ลงมา เนมรมิตปราสาทแก้ว เขาควาเป็นปราสาทเสาเดียวให้แก่นางอุมมาทันตี

ถ้าตั้งคำถามว่าทำไมที่พำนักจึงเป็นปราสาทเสาเดียวแทนที่จะเป็นเพียงบ้านหลังเล็ก ๆ ก็อาจจะตอบได้ว่า เนื่องด้วยพรข้อที่ 3 ซึ่งพระอินทร์ประทานให้นางว่า อายุ 16 ปี ขอให้ได้อยู่ในปราสาทแก้วและมีสามีเป็นพระโพธิสัตว์เป็นตัวบังคับลักษณะของที่พัก แต่ถ้าวิเคราะห์โดยอาศัยหลักจิตวิทยาแล้วจะพบว่า เทพนิยายหรือนิทานพื้นบ้านของทั่วโลก บิดามารดาหรือผู้ปกครองผู้มีฐานะทางสังคมในระดับสูง เช่น ผู้นำกลุ่มหรือผู้มีฐานะร่ำรวย ที่มีบุตรหลานเป็นเพศหญิงและอยู่ในวัยสาว บุคคลเหล่านั้นจะเก็บบุตรหลานของตนไว้บนปราสาทที่มีความสูง หรือซ่อนไว้ในสิ่งต่าง ๆ เช่น ในโพรงต้นไม้ ในกลอง เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่า การสร้างปราสาทสูงให้เป็นที่อยู่อาศัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ปรากฏในเทพนิยาย หรือนิทานพื้นบ้านโดยทั่วไป เช่น นิทานยุโรป เรื่อง ลิลลี่หญิงสาวบนปราสาทสูง มีเนื้อเรื่องย่อว่า ลิลลี่เป็นธิดาเลี้ยงของหญิงผู้มีเวทมนตร์ เมื่ออายุ 12 ขวบ นางสร้างปราสาทสูงซึ่งไม่มีบันได ไม่มีประตู มีเพียงหน้าต่างบานเล็ก ๆ เพียงบานเดียว ให้เป็นที่อยู่ของลิลลี่ในใจกลางป่าใหญ่ ลิลลี่มีเสียงอันไพเราะและ เธอมักจะขับร้องเพลงในขณะที่อยู่ตามลำพัง เมื่อมารดา

เสียงมายืนตรงบริเวณเชิงปราสาทแล้วส่งเสียงเรียก เธอก็จะหย่อนผมอันยาวลงมาให้นางได้ขึ้นไปบนปราสาท และด้วยวิธีการเดียวกันนี้ เจ้าชายผู้หลงป่าซึ่งได้ยินเสียงเพลงอันไพเราะจนมีความปรารถนาที่จะได้พบกับเจ้าของเสียงนั้นได้เลียนแบบจึงสามารถได้ขึ้นไปอยู่บนปราสาท และได้ลึลลี้เป็นชานา ต่อมาทั้งคู่คิดหาวิธีที่จะหนีกลับบ้านเมือง แต่มารดาเลี้ยงทราบเรื่องจึงพาเธอไปซ่อนไว้และดักทำร้ายเจ้าชาย จนทำให้ตาทั้งสองข้างของพระองค์บอดลง แต่ในที่สุดทั้งคู่ก็ได้พบกัน น้ำตาของลึลลี้ทำให้ดวงตาของเจ้าชายกลับคืนมาดีเหมือนเดิม (อักษรพร. ผู้รวบรวม, 2536 : 53 - 59)

วรรณกรรมล้านนาที่ปรากฏเรื่องของปราสาทเส้าเดียว ในวรรณกรรมเรื่อง โคลงอมรา มีเนื้อเรื่องย่อว่า เศรษฐีมีลูกสาวผู้เลอโฉมชื่ออมรา บิดาได้สร้างปราสาทเส้าเดียวให้เป็นที่อาศัยของนาง ต่อมานางได้พบเห็นพระชินะที่กำลังรับบิณฑบาตในบริเวณลานบ้านของบิดาแล้ว เกิดหลงรักพระรูปนั้นจนล้มป่วยลง เศรษฐีผู้เป็นบิดาพยายามเกลี้ยกล่อมให้พระลาสิกขาบท เพื่อมาอยู่ร่วมกับนางอมรา แต่พระชินะมุ่งที่จะปฏิบัติธรรมมากกว่าจึงปฏิเสธ ทำให้นางอมราตรอมใจตาย นอกจากนั้นปราสาทเส้าเดียวยังปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง ช้างโพรงนางผมหอม มีเรื่องย่อว่าพระยาช้างได้สร้างปราสาทไม้เส้าเดียวให้เป็นที่อยู่แก่นางผมหอมผู้เป็นธิดา ต่อมานางผมหอมนำเส้นผมใส่ผอบลอยน้ำเพื่อเสี่ยงทายหาคู่ ท้าวบังเกิดเป็นผู้พบผอบนั้นแล้วออกติดตามหาจนพบและได้นางเป็นชายา ทั้งคู่หนีออกจากป่าจนทำให้พระยาช้างเสียใจจนถึงกับอกแตกตาย

การสร้างปราสาทสูงในนิทานพื้นบ้าน และ เทพนิยาย นี้ เป็นพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ กันในทุกถิ่นนี้ สามารถใช้ทฤษฎีว่าด้วยหลักแบบฉบับ (Archetypes) ของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) มาอธิบายเหตุแห่งพฤติกรรมที่เกิดซ้ำ ๆ ได้ดังนี้

จุง (อ้างใน ชลธีรา สัตยาวัฒนา, 2513 : 31 - 33) กล่าวว่า ความรู้สึกนึกคิด และสัญชาตญาณของมนุษย์ที่แสดงออกมาด้วยรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะด้วยจินตนาการ ความฝัน ความเชื่อ หรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึง รักโลกโกรธหลง นั้น คือ จิตไร้สำนึกส่วนรวมของมนุษยชาติ (Collective unconscious) เป็นประสบการณ์ที่ซ้ำๆ กัน ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และยังคงมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกันอยู่เสมอแม้เวลาจะผ่านไปหลายพันปีก็ตาม บางครั้งอาจแปรรูปไปเป็น สัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิด ความกลัว ความเกลียด ความรัก และความเชื่อถือต่าง ๆ สิ่ง

เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์แทนจิตไร้สำนึกส่วนรวมที่มีลักษณะ เป็นแบบฉบับที่เกิดขึ้นซ้ำกันอยู่เสมอ ไม่จำกัด เวลาและสถานที่ นั่นคือ หลักแบบฉบับ (Archetypes)

จากแนวคิดของ จุง สามารถอธิบายเหตุผลในการสร้างปราสาทเส้าเดี่ยวให้แก่ตัวละคร เอกฝ่ายหญิงได้ว่า เกิดจากจิตไร้สำนึกร่วมของผู้ที่อยู่ในฐานะ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ที่มี ความรัก ความหวังและความห่วงใยในตัวของบุตรหลานที่เป็นเพศหญิง โดยเฉพาะในวัยสาวนั้น มี อันตรายซึ่งเกิดจากสัญชาตญาณทางเพศ บุคคลเหล่านี้จึงสร้างปราสาทสูงมีเส้าเพียงเส้าเดียวซึ่ง โอกาสที่จะเป็นฝ่ายขึ้นไบนั้นมีน้อยและยากลำบาก ปราสาทสูงนี้อาจจะหมายถึงการตีกรอบพฤติกรรม และการจำกัดบริเวณให้แก่บุตรหลานเพศหญิง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในตอนท้ายเรื่องนั้น ตัวละคร เอกฝ่ายหญิงก็หนีไม่พ้นสัญชาตญาณทางเพศจึงได้พบคู่ เช่น นางอมราพบเห็นพระชินะแล้วหลงรัก หวัง ๆ ที่ตนเองอยู่บนปราสาทเส้าเดี่ยว ส่วนนางผมหอมนำผมอันมีกลิ่นหอมของตนใส่ในผอบลอยน้ำ ไปเพื่อเสี่ยงทายหาคู่ ลิลลี่ใช้เสียงอันมีเสน่ห์นำเจ้าชายให้มาพบกับเธอ รวมทั้งนางอูมมาทันตีซึ่ง เยี่ยมหน้าต่างปราสาทมาพบกับสุวัณณะ เป็นครั้งแรกก็เกิดความรัก และกล่าวว่า ถ้าหากพระองค์ สามารถขึ้นสู่ปราสาทเส้าเดี่ยวที่ไม่มีบันไดได้ นางจึงจะรับไมตรี ขอสิ่งเกิดต่อไปคือ ชายที่เข้ามา ผูกพันกับตัวละครเอกฝ่ายหญิงเหล่านี้มักจะเป็นชายที่มียศ อำนาจ คุณความดี และมีความเพียร พยายามหาหนทางที่จะขึ้นสู่ปราสาทเส้าเดียวนั้นจนได้ นับว่าปราสาทเส้าเดี่ยวที่บิดามารดา และ ผู้ปกครองสร้างให้แก่บุตรหลานเพศหญิงของตน มีส่วนช่วยทำให้หญิงเหล่านั้นมีคุณค่ามากขึ้น จนวิถี ชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดี ยกเว้นนางอมราในวรรณกรรมเรื่อง โคลงอมรา ที่ตรอมใจตาย เพราะ ไม่สมหวังในความรักอันเกินวิสัยที่จะเป็นไปได้

การสร้างปราสาทเส้าเดี่ยวของพระยาว่าวในวรรณกรรมเรื่อง **สุวัณณะวิหหลวง** นั้น มีความแปลกกว่าวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากเป็นการสร้างด้วยเขาว่าว อันเกิดจากทานปรมัตถบารมี คือการให้ทานอวัยวะเลือดเนื้อส่วนตนของบริวารแห่งพระยาว่าว แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของบริวารที่มีต่อพระยาจำฝูง ผู้มีความปรารถนาที่จะปกป้องคุ้มครองชีวิตของตนให้พ้นจากภัย อันตรายทั้งปวง อีกทั้งนางอูมมาทันตีผู้เป็นธิดาของพระยาว่าวเป็นหญิงที่เกิดด้วยคุณสมบัตินี้ จึงเปรียบ เปรียบเหมือนสิ่งมีค่าที่พึงเก็บรักษา ไว้ในที่อันสูงและปลอดภัย การเสียสละอวัยวะเลือดเนื้อส่วนตนเพื่อ สงวนรักษาสิ่งที่มีคุณค่าต่อสิ่งคมถือเป็นการกระทำที่สูงส่งด้วยคุณธรรมแห่งการเสียสละอันน่ายกย่อง

ดังนั้นเป้าหมายที่ผู้วิจัยรวบรวมปรารภนา เป็นอันสงฆ์ได้แก่พระนิพพานนั้นจึง ไม่เกินวิสัยที่จะตั้งความปรารภนา

นายบุญ หนอง อาย 75 ปี ชาวไทเขิน บ้านกุงถุน เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2538) กล่าวว่า ในประเพณีการตั้งธรรมที่วัดกุงถุน ตนเคยทำปราสาทเสาเดียวถวายการทำปราสาทเสาเดียวนั้น ใช้ไม้ไผ่ทำโครง ห่อหุ้มตัวปราสาทและมุงหลังคาด้วยกระดาษสีส่วย ส่วนเสานั้นใช้ไม้ไผ่ที่มีความยาวตั้งแต่ 1 คอกขึ้นไป แล้วใช้ไม้ที่มีความหนาพอสมควรเป็นฐานยึด เพื่อให้ปราสาททรงตัวได้ในกรณีที่ทำปราสาทเสาเดียวนั้นหลังใหญ่และสูง นายบุญ กล่าวต่อไปอีกว่า ชาวบ้านบางคนอาจจะปกรูปปราสาทเสาเดียวลงบนผืนตุงแล้วนำมาถวายทาน โดยมีความเชื่อว่าอันสงฆ์ที่พึง ได้มีความเท่าเทียมกับการให้ทานปราสาทเสาเดียวนั้นเอง

แนวคิดและการวิเคราะห์ในเรื่อง ปราสาทเสาเดียว จากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** หลวง ที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วนั้น หากใช้ความรู้ทางพุทธศาสนา เข้าตีความหมายของปราสาทเสาเดียว ปราสาทเสาเดียวอาจเป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึง **หนทางอันบริสุทธิ์สู่นิพพาน** (เอส มกุโค วิสุทธยา) อันเป็นการสั่งสอนโดยนัยให้ผู้ประสงค์นิพพานประพฤติตนชอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อย่างเป็นสมานฉันท์ เพื่อมุ่งสู่นิพพานก็เป็นได้ ดังนั้นกลุ่มชนชาว ไทเขินจึงนิยมสร้างปราสาทเสาเดียวเพื่อถวายในประเพณีตั้งธรรม **สุชวิมลเวฬว**

สัญลักษณ์ จากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** ที่ปรากฏเป็นรูปธรรมในประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มชนชาว ไทเขิน ที่กล่าวมาทั้งสี่ประการนั้น มีสัมพันธภาพอันแนบแน่นกับวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาว ไทเขิน นอกจากจะได้รับการยอมรับ จนแสดงออกในรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมแล้วกลุ่มชน ยังสามารถประมวลความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อวรรณกรรมเรื่องนี้ ออกมาเป็นรูปธรรมในงานจิตรกรรมฝาผนังอันงดงามและมีความแพร่หลายตามวัดต่าง ๆ ในเมืองเชียงตุง กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬว** มีสัมพันธภาพกับกลุ่มชน เป็นอิทธิพลก่อให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ และเป็นสื่อสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาว ไทเขิน ได้อีกโสดหนึ่งด้วย

ค. **สัญวิมลภาวะวาทหลวง : ที่มาและกระบวนการปรับเปลี่ยน**

วินัย กู่ระหงษ์ (2520 : 1) กล่าวว่า ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมโดยทั่วไปมักผูกโครงเรื่อง โดยอาศัยเรื่องราวที่มีมาก่อนแล้วมากกว่าที่จะคิดผูกโครงเรื่องขึ้นมาใหม่ด้วยตนเองทั้งหมด เรื่องราวที่นิยมใช้เป็นพื้นฐานได้แก่ พงศาวดาร นิทานพื้นบ้าน ชาดกและวรรณกรรมต่างประเทศ เป็นต้น และนิยะดา เหล่าสุนทร (2538:275) ซึ่งศึกษาถึงประวัติและที่มาของชาดกใน ปัญญาสชาดก พบว่า ที่มาของชาดกในปัญญาสชาดกมีหลายแหล่ง เช่น วรรณคดีพุทธศาสนา นิทานพื้นบ้าน พงศาวดารพื้นเมือง โดยมี อรรถกถาชาดก เป็นแหล่งที่มาที่สำคัญที่สุดของชาดกเหล่านั้น

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่อง **สัญวิมลภาวะวาทหลวง** แล้วพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นชาดกนอกนิบาตที่มีบทบาทกับวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก** ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขิน จึงน่าจะได้รับการศึกษาวิเคราะห์ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก** และ/หรือวรรณกรรมเรื่องใด มาผูกเป็นโครงเรื่องตามแนวคิดที่กล่าวไว้เบื้องต้น

นับตั้งแต่พุทธศาสนาแพร่ขยายเข้ามายังสุวรรณภูมิ พระธรรมวินัยก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ในดินแดนนี้ พุทธศาสนิกชน ได้ยกย่องเทิดทูนพระ ไตรปิฎก เป็นวรรณกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ พระไตรปิฎกประกอบด้วย 3 ปิฎก คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และ พระอภิธรรมปิฎก (เฉลิม มากนวล, 2527 : 6 และ 9) กล่าวกันว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่ผู้ใดก็ตามจะทรงยกเอาหลักธรรมและนิทานอิงหลักธรรมะเกี่ยวกับเรื่องราวของพระพุทธองค์เมื่อครั้งเสวยพระชาติต่าง ๆ ก่อนการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้ามาเป็นตัวอย่าง จนเกิดเป็นชาดกซึ่งได้รับการรวบรวมไว้ใน **พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย** จำนวน 547 เรื่อง และในจำนวนนั้น **ทศชาติ** ใน **มหานิบาตชาดก** จะได้รับความนิยมจากประชาชน เนื่องจากเป็น 10 พระชาติสุดท้ายก่อนการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **เวสสันดรชาดก** ชาดกลำดับที่ 10 ของ **ทศชาติ** จะได้รับความนิยมอย่างสูงสุด เนื่องจากเป็นพระชาติสุดท้ายที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็น **พระเวสสันดร** ก่อนประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

ในประเทศไทยนั้น **เวสสันดรชาดก** หรือ **มหาชาติ** วรรณกรรมจาก **พระสุตตันตปิฎก** ได้รับการรจนาจากนักปราชญ์ราชบัณฑิตให้เป็นวรรณกรรมราชสำนักและก่อให้เกิดพระราชพิธีหลวง

ที่เรียกว่า พระราชกุศลเทศนามหาชาติ ในส่วนของห้องถื่นก็ได้ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้อย่างแพร่หลาย รวมทั้งมีประเพณีราชภัฏที่เรียกว่า ประเพณีเทศน์มหาชาติ ในทุกภาคของประเทศ ในส่วนของดินแดนล้านนา นั้น จากการสำรวจของ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ และโครงการศึกษาวิจัยคัมภีร์ใบลานภาคเหนือ ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่ามีคัมภีร์ใบลาน มหาชาติสัณวนล้านนา จำนวนมากกว่า 120 สัณวน ชาวล้านนาให้ความสำคัญกับประเพณีเทศน์มหาชาติมากเหมือนกัน กับพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป เพราะมีความเชื่อว่า การฟังมหาชาติให้ครบ 13 กัณฑ์ภายใน 1 วัน อาานิสงส์สูงสุดคือการได้พบศาสนาพระศรีอารีย์ (ประดอง นิมมานเทวินท์, 2519 : 4-5 และ 9) นอกจากนี้ภาพจิตรกรรมฝาผนังชุดเวสสันดรชาดก ก็ได้รับความนิยมอย่างสูงสุดด้วย ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจจิตรกรรมฝาผนังของวัดในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างวันที่ 1 - 15 กุมภาพันธ์ 2537 จำนวน 63 วัด พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่อยู่ในความความนิยมของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสารภีเป็นอันดับแรก ได้แก่ ภาพชุดเวสสันดรชาดก โดยมีภาพชุดพระเจ้าสิบชาติ และ พุทธประวัติ เป็นภาพชุดที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต่อมา

ตั้งที่ผู้วิจัยกล่าวได้ไปแล้วว่า พระพุทธศาสนาเผยแพร่จากดินแดนล้านนาไปสู่กลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง ในสมัยท้าวผายุกษัตริย์แห่ง เชียงใหม่ส่งเจ้าเจ็ดพันตูผู้เป็นราชบุตรไปครองเมืองเชียงตุง พระเถระผู้ใหญ่ พระไตรปิฎกและวรรณกรรมต่าง ๆ จากล้านนาได้เข้าไปเผยแพร่และมีบทบาทในดินแดนแห่งนี้ ดังนั้น เวสสันดรชาดก จึงเข้าไปมีบทบาททั้งในความเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ ประเพณีที่สำคัญและจิตรกรรมฝาผนังยอดนิยมในกลุ่มของชนชาวไทเขินด้วย

คาร์ล ฟอน ซีโดว์ (Carl Von Sydow) (อ้างแล้วในหน้า 32 - 33) กล่าวว่า การที่วรรณกรรมเรื่องใด ๆ ก็ตาม ที่แพร่เข้าไปในท้องถิ่นมักจะมีการปรับเปลี่ยนโดยกระบวนการปรับให้เป็นท้องถิ่นโดยการเพิ่มเติม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นเข้าไปในวรรณกรรมจนทำให้วรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มีความเป็นท้องถิ่น

การปรับให้เป็นท้องถิ่นนี้ เกิดจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มสังคมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นตลอดเวลา เมื่อมีการสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรม เจ้าของวัฒนธรรมจะรับและปรับเปลี่ยน

วัฒนธรรมที่รับมาให้เข้ากับระบบและความนิยมของกลุ่มชนในวัฒนธรรมนั้น กระบวนการปรับเปลี่ยนวรรณกรรมที่รับจากภายนอกให้เป็นท้องถิ่น เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจมาก (ศิราพร, 2537:131 และ 152) เพราะหากวรรณกรรมที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนนั้นได้รับการยอมรับจากกลุ่มชนมากเท่าใด ก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงอัจฉริยะของผู้สร้างสรรค์ที่สามารถนำวรรณกรรมที่รับมาผสมผสานกับเรื่องราวของท้องถิ่นที่ตนต้องการนำเสนอได้อย่างแนบเนียนและเข้าถึงจิตใจของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดีด้วย

วรรณกรรม **เวสสันดรชาดก ฉบับล้านนา** ซึ่งเข้าไปมีบทบาทสำคัญในกลุ่มชนชาวไทเขินเมืองเชียงตุง ก็ได้รับการปรับเปลี่ยนให้เป็นท้องถิ่น แต่เป็นการปรับเปลี่ยนที่น้อยมากดังที่ โปพุทธย์พรหมวิจิตร (2537:18) ได้เปรียบเทียบวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก ฉบับล้านนา** กับฉบับไทเขินแล้วพบว่า **เวสสันดรชาดก** ทั้งสองฉบับมีความคล้ายคลึงกันมาก มีการปรับเปลี่ยนเฉพาะถ้อยคำเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ในขณะที่การปรับให้เป็นท้องถิ่นของวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก** ปรากฏอย่างชัดเจนในตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งได้รับการปรับเปลี่ยนบทบาทให้เป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลละวีवलวง**

ทั้งนี้ จากการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อเรื่องของวรรณกรรมเรื่อง **เวสสันดรชาดก** กับ **สุชวิมลละวีवलวง** แล้วพบว่า วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลละวีवलวง** ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก** โดยผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลละวีवलวง** นำเอาคุณลักษณะ คุณสมบัติและบทบาทของตัวละครสำคัญจำนวนหนึ่ง อนุภาค เหตุการณ์และศิลปะการใช้ถ้อยคำสำนวนจากวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก** มาปรับเปลี่ยนเป็นพื้นฐานหลักในการสร้างสรรค์วรรณกรรมแล้วนำคุณลักษณะบางประการของตัวละครเอกฝ่ายหญิง รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญบางเหตุการณ์จาก **อุมมาทันตีชาดก** ชาดกหนึ่งใน **ปัญญาสันนิบาตชาดก** **ชุททกนิทาย** และ **ตำนานเมืองเชียงตุง** ที่ว่าด้วยบรรพบุรุษของกลุ่มชนเข้ามาเพิ่มเติม ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนให้มีความเป็นท้องถิ่นได้ปรากฏในคุณสมบัติของนางอุมมาทันตี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลละวีवलวง** ซึ่งได้รับการปรับเปลี่ยนบทบาทมาจากพระนางมุสดี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรม **เวสสันดรชาดก** โดยผู้สร้างสรรค์นำเอาความเป็นท้องถิ่นในด้านวัฒนธรรมการทอผ้า ซึ่งมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับวิถีชีวิตของผู้หญิงและกลุ่มชนชาวไทเขินเข้ามาเพิ่มเติม เป็นคุณสมบัติพิเศษของตัวละครเอกฝ่ายหญิง

วรรณกรรมทั้งสามเรื่อง ได้รับการปรับเปลี่ยนผสมผสานกันอย่างแนบเนียน โดยยึดความเป็นพื้นบ้าน เป็นหลักในการปรับเปลี่ยน จนเกิดเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง **สุชวณะวิวหลวง** ขึ้นมา

การปรับเปลี่ยนผสมผสานของวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ **เวสสันดรชาดก อุมมาพันธุชาดก** และ **ตำนานเมืองเชียงตุง** จนเกิดเป็นวรรณกรรมเรื่อง **สุชวณะวิวหลวง** มีกระบวนการดังนี้

1. เวสสันดรชาดก

แม้ว่า **เวสสันดรชาดก** จะเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา แต่การนำเสนอเรื่องราวและ ศิลปะการประพันธ์อื่นได้แก่ การรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำในการบรรยายด้วยภาษาที่ง่ายและตรง ความ ละเมียดละไมในการใช้คำสรรพนาม ศิลปะในการโน้มน้าวให้เกิดจินตนาการร่วมด้วยกลวิธีต่าง ๆ ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้มีความดีเด่นทั้งความเป็น **มหาชาติ** และ **สุนทรียภาพ** (ประดอง, 2519 : 105-132)

ความดีเด่นของเรื่อง ความงดงามของภาษา รวมทั้งการเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา ที่สำคัญและยิ่งใหญ่ของ **เวสสันดรชาดก** อาจเป็นอิทธิพลที่ทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอา คุณลักษณะ คุณสมบัติและบทบาทของตัวละคร อนุภาค เหตุการณ์และศิลปะการใช้ถ้อยคำสำนวนจาก **เวสสันดร ชาดก** มาปรับใช้ เป็นพื้นฐานในงานวรรณกรรมของตน ดังต่อไปนี้

1.1 คุณลักษณะ คุณสมบัติและบทบาทของตัวละคร

จากการศึกษาคุณลักษณะ คุณสมบัติและบทบาทของตัวละครในวรรณกรรม **เวสสันดร ชาดก** และ **สุชวณะวิวหลวง** พบว่า มีตัวละครที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 3 ตัว ได้แก่

1. พระเวสสันดร กับ สุชวณะ

ความคล้ายคลึงของตัวละครทั้งสอง มีดังต่อไปนี้

พระเวสสันดร	สุชวิมล
1. เป็นพระโพธิสัตว์ประทับบนสวรรค์ชั้นดุสิต แล้วได้รับการอัญเชิญลงมา เกิดในมนุษยโลก	1. เหมือนกัน
2. เป็นโอรสองค์เดียวของ พระนางผุสดี กับ พระเจ้าสุทัชชัย แห่ง เขตุดรนคร	2. เป็นโอรสองค์ที่ 3 ของพระนางสุวิมลกุมมา และ พระยาชมพูเอกราช แห่ง เขตุดรนคร
3. เน้นทานบารมี มีการประกาศให้อชฌัตติกทาน	3. เหมือนกัน
4. ทานบารมีที่สูงที่สุดคือ บุตรภรรยาทาน	4. ทานบารมีที่สูงที่สุดคือ อชฌัตติกทาน
5. ออกบวชเพราะประชาชนขับไล่เนื่องจากให้ทานช้างคู่บ้านคู่เมือง ภายหลังกลับมาครองเมือง	5. ออกบวชเนื่องจากประสงค์เนกขัมมบารมีในวัยชรา เป็นการออกบวชโดยไม่กลับคืนสู่เมือง

ข้อสังเกต

จากการเปรียบเทียบจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า โดยส่วนใหญ่แล้วคุณสมบัติของตัวละครทั้งสองจะมีความคล้ายคลึงกันเพียงแต่ **สุชวิมล** วัทหลวง จะมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องชื่อของตัวละคร และลำดับของโอรสซึ่งกล่าวว่า **สุชวิมล** เป็นโอรสองค์ที่ 3 (องค์สุดท้าย) อันเป็นไปตามกฎของวรรณกรรมพื้นบ้านของ Axel Olrik (Dundes, 1965 : 136-137) ที่มักจะให้ความสำคัญของตัวละครลำดับสุดท้าย ปรับเปลี่ยนสาเหตุและช่วงระยะเวลาการออกบวชให้ต่างกันออกไป ที่สำคัญที่สุดคือ การปรับเปลี่ยนทานบารมีของ**สุชวิมล**มีให้เท่า เทียมกับ**พระเวสสันดร**

2. พระนางผุสดี พระนางมีหรี นางอมิตตดา กับ นางอุมมาทันตี

ผู้วิจัยได้พิจารณาบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติของนางอุมมาทันตี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมล** วัทหลวง แล้วพบว่า ผู้สร้างสรรค์ได้นำบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติของ

พระนางผุสดี พระนางมีทรี และ นางอมิตตดา มาผสมผสาน และปรับเปลี่ยนกันจนกลายเป็นนาง อุมมาหันทิ โดยสามารถแยกให้เห็นการผสมผสานและการปรับเปลี่ยนดังนี้

<p style="text-align: center;"><u>พระนางผุสดี</u></p> <p>- เป็นมเหสีของพระอินทร์ เมื่อจะหมดอายุขัย พระอินทร์ได้บัญชาให้ลงมา กำเนิด พร้อมพร 10 ประการ</p>	<p style="text-align: center;"><u>นางอุมมาหันทิ</u></p> <p>- เป็นสนมของพระอินทร์ เมื่อจะหมดอายุขัย พระอินทร์ได้บัญชาให้ลงมา กำเนิด พร้อมพร 5 ประการ</p>
<p style="text-align: center;"><u>พระนางมีทรี</u></p> <p>- เป็นมเหสีของพระ เวสสันดร มีโอรส และธิดา 2 องค์ เมื่อพระเวสสันดร ออกบวช ได้ขอติดตามออกบวชด้วย ภายหลัง โอรสและธิดาก็แยกสมรส กัน</p>	<p style="text-align: center;"><u>นางอุมมาหันทิ</u></p> <p>- เหมือนกันแต่ต่างกันตรงชื่อตัวละคร เท่านั้น</p>
<p style="text-align: center;"><u>นางอมิตตดา</u></p> <p>- มีความเป็นแม่ เรือนดีเลิศ จนถูกหญิง ชาวบ้านรุมตำประจาน จึงได้แนะนำ ให้ชูชก ไปขอกัณฑ์และชาลีจากพระ พระ เวสสันดร เพื่อนำมา เป็นข้าช่วงใช้</p>	<p style="text-align: center;"><u>นางอุมมาหันทิ</u></p> <p>- มีความงามเป็นเลิศ จนถูกหญิงสาว ลูกท้าวพระยา รุมตำประจานทำให้ ทราบถึงชาติกำเนิดของตน จึงออก ติดตามไปรับใช้พระยารั้วผู้เป็นบิดา</p>

ข้อสังเกต จะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์ได้เลือกเอาจุดเด่น และ พฤติกรรมที่น่าสนใจ ของ ตัวละครแต่ละตัวใน เวสสันดรชาดก มารวมกันเป็น นางอุมมาหันทิ จึงทำให้นางเป็นตัวละครที่มี คุณลักษณะและคุณสมบัติเด่นหลาย ๆ ประการ อย่างไรก็ตามข้อสังเกตที่พบต่อไปได้แก่ ในการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติของพระนางผุสดีมา เป็นนางอุมมาหันทินั้น มีการปรับไม่ให้เท่าเทียมกับพระนางผุสดี คือให้นางอุมมาหันทิ เป็นเพียงนางสนมของพระอินทร์ ในขณะที่พระนางผุสดีอยู่ในตำแหน่งมเหสีและ พรที่ได้รับจากพระอินทร์มีจำนวนน้อยกว่าพระนางผุสดีถึง 5 ข้อ ทั้งนี้เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาถึง

ถึงการปรับเปลี่ยนให้สวัณณะบำเพ็ญทานบารมีที่ไม่ยิ่งใหญ่เท่า เทียมกับทานบารมีของพระ เวสสันดร จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้สร้างสรรค์ให้การยกย่องและยินยอมให้ เวสสันดรชาติก มีศักดิ์ศรีแห่ง วรรณกรรมที่เหนือกว่าวรรณกรรมซึ่งตนสร้างสรรค์ขึ้นมา โดยใช้ เวสสันดรชาติก เป็นพื้นฐานหลัก

3. หญิงชาวบ้าน กับ ลูกสาวท้าวพระยา

หญิงชาวบ้านใน เวสสันดรชาติก เกิดความไม่พอใจนางอมิตตดาภรรยาสาวรูปงามของ ชูชกที่ปฏิบัติหน้าที่แม่เรือนได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่องหึ่ง ๆ ที่ชูชกเป็นชายแก่อัปลักษณ์และมีกิริยาอัน น่ารังเกียจ การประพฤติดนเป็นแม่เรือนที่ดีทำให้ผู้ชายในหมู่บ้านเกิดการเปรียบเทียบภรรยาของ ตนกับภรรยาสาวของชูชก และพบว่า ภรรยาของตนนั้นมีความบกพร่องในหน้าที่จึงกล่าวตำหนิหรือม ช้แฉว่าควรเอาเยี่ยงอย่างวัตรปฏิบัติของนางอมิตตดา หญิงเหล่านั้นเมื่อถูกสามีตำหนิก็เกิดความ ไม่พอใจนางอมิตตดา ดังนั้นเมื่อนางมาตักน้ำที่หน้าน้ำจึงพากันรุมด่าประจาน

บทบาทของหญิงชาวบ้านในเหตุการณ์ตอนนี้ นับ เป็นการสร้างปัญหาที่ช่วยให้ เหตุการณ์สำคัญของ เรื่องดำเนินต่อไปกันได้แก่ การให้บุตรทานของพระ เวสสันดรแก่ชูชกซึ่งทำตามคำแนะนำของ นางอมิตตดาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ผู้สร้างสรรค์ได้นำบทบาทของหญิงชาวบ้านในวรรณกรรม เวสสันดรชาติก ไปปรับเปลี่ยน เป็นบทบาทของลูกสาวท้าวพระยาที่พากันรุมด่าประจานนางอุมมาทันตีเนื่องจากนางมีความสวยเด่น มากกว่าตน จนทำให้ชายหนุ่มลูกท้าวพระยาสนใจและรุมล้อมเกี่ยวพาราถึงนางอุมมาทันตีแต่เพียงผู้ เดียว สร้างความอิจฉาริษยาและไม่พอใจแก่พวกเธอจนไม่สามารถที่ระงับอารมณ์นั้นได้ นางอุมมา ทันตีจึงทราบถึงชาติกำเนิดของตนแล้วออกติดตาม ไปปรนนิบัติพระยาวิฑูเป็นผู้เป็นบิดาในป่าหิมพานต์ ผู้ วิจัยพบว่าในบทพระสุวาหนั้น ผู้สร้างสรรค์ไม่ได้ปรับเปลี่ยนคำพูดของตัวละครให้ลดความรุนแรงลง เหมือนกับที่ปรับความเด่นของตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่อง สวัณณะวิฑูหลวง ไม่ให้มีความเท่า เทียมกับตัวละครเอกในวรรณกรรม เวสสันดรชาติก แต่กลับเพิ่มความรุนแรงให้มากขึ้นหึ่ง ๆ ที่ผู้ กล่าวถ้อยคำเหล่านี้มีฐานะทางสังคมที่เหนือกว่าหญิงชาวบ้านในวรรณกรรม เวสสันดรชาติก คือ เป็นถึงลูกสาวของท้าวพระยา แต่ไม่สามารถข่มอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวได้ มีการแสดงกิริยา และวาจาที่ไม่สุภาพต่อหน้าสาธารณชน มีการด่าพาดพิงถึงพ่อแม่ของนางอุมมาทันตี มีการขู่ทำร้าย

ร่างกายนางอุมาทันตีด้วยอาวุธ รวมทั้งกล่าวถึงเรื่องเพศที่ผิดธรรมชาติเช่น **สมสู่กับสัตว์เดรัจฉาน** ดังคำประพันธ์ที่ว่า

..อันว่าอาการแห่งมึงนาง คีควรไฟเพลิงกับด้วยวีวสุสุกราช อันเปนเชื้อชาติแห่งมึงนาง ..

(**สุชวิณะวัพลวง** : น.6 ผูก 2)

William R. Bascom (Dundes,1965 :286 - 287) กล่าวว่า หน้าที่ประการหนึ่งของวรรณกรรมพื้นบ้านได้แก่การตอบสนองอารมณ์ของกลุ่มชน กล่าวคือ ในขณะที่สังคมพยายามที่จะอบรมสั่งสอนโดยมีข้อห้ามต่าง ๆ อย่างมากมายรวมทั้งข้อห้ามทางเพศด้วยนั้น ผู้คนอาจจะเกิดความคับข้องใจและมีความขัดแย้งระหว่างอารมณ์กับกฎเกณฑ์ของสังคม ทางออกประการหนึ่งได้แก่การระบายอารมณ์นั้น ๆ ไว้ในงานวรรณกรรมต่าง ๆ อย่างมีอิสระโดยไม่มีความผิด ฉะนั้น การที่ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวัพลวง** เฝ้ามความรุนแรงแห่งอารมณ์โกรธอันเกิดจากการอิจฉาริษยาทางเพศให้กับลูกสาวทำพระยาด้วยการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมกับฐานะทางสังคมและการกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางเพศที่ผิดธรรมชาติก็อาจจะอยู่ในแนวคิดของ Bascom สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์นั้นไม่ว่าจะอยู่ในฐานะหรือบทบาทใด ๆ แท้จริงแล้วก็มีพื้นฐานอารมณ์เช่นเดียวกันเพียงแต่ว่าใครจะสามารถอดกลั้นได้เพียงใด เท่านั้นเอง

1.2 อนุภาค (Motif)

อนุภาค (Motif) คือ องค์ประกอบย่อยในวรรณกรรม เปรียบได้กับ อนุ สาร หรือธาตุ ที่ผสมอยู่ในเนื้อวัตถุ อนุภาคจะต้องมีความพิเศษพิสดาร ซึ่งมีใช้ธรรมดาสามัญ อันจะทำให้ ผู้เล่า ผู้ฟังนิทานเรื่องนั้น ๆ จดจำและนำไปถ่ายทอดในฐานะส่วนสำคัญอันไม่สามารถข้ามไปได้ อนุภาคประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ตัวละคร ได้แก่ ตัวละครสำคัญในเรื่องจะมีลักษณะแปลกพิสดารกว่าตัวละครอื่น ๆ ทั้งที่มา คุณลักษณะ และคุณสมบัติ

2. ข้อสำคัญหรือสิ่งสำคัญ ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ ความเชื่อ หรือขนบธรรมเนียม ที่จะเป็นตัวเหตุให้นิทานเรื่องนั้นเกิดขึ้นหรือดำเนินต่อไป

3. เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์ที่สำคัญและมีความแปลกพิเศษอันจะทำให้เรื่องนั้นเกิดขึ้น และดำเนินต่อไป (Thompson, 1958 : 415-416 และ ผ่องพรรณ, 2529 : 119-120)

อนุภาคจากวรรณกรรม เวสสันดรชาดก ที่ผู้สร้างสรรค้นำมาปรับเปลี่ยนใช้ในวรรณกรรม เรื่อง **สกุณวิมลฉวีवलาง** มี 3 อนุภาค ได้แก่

1. อนุภาคเหตุการณ์ตอนนางมุสดี กับ นางอุมาทันตี ผู้เป็นเทพีตากำลังจะหมดอายุขัย อนุภาคเหตุการณ์ตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินเรื่องที่มีความพิเศษคือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงกำลังจะลงไปกำเนิดในโลกมนุษย์ตามคำบัญชาของพระอินทร์ อนุภาคเหตุการณ์ตอนนี้ใน เวสสันดรชาดก มีใจความว่า พระอินทร์ทราบนางมุสดี ผู้เป็นแม่เหล็กกำลังจะหมดอายุขัยจึงชวนนางเข้าไปในอุทยานเพื่อบอกความจริง นางตัดท้อพระอินทร์ ว่าตนหาความผิดประการใด พระองค์จึงขับไล่นางให้พ้นไปจากสวรรค์ พระอินทร์ได้ตรัสอธิบายจนเป็นที่เข้าใจ นางจึงยอมรับความจริงและรับพร 10 ประการจากพระอินทร์ ดังคำประพันธ์ว่า

"...เมื่อนั้น พระญานันท์มีอำนาจ รู้แจ้งเหตุราชเทวี จึงเอานางมุสดี
โพล้ส่วนอุณยาน กับด้วยปรีวารอันมาก ยิงนางแก้วราชมุสดี ท้อนอนเหนือที่
อันมีสิริสวัสดิ์ปรีไร้ ตนอินทน์นั่งอยู่ใกล้แห่งนาง จึงกล่าวว่าดูราชมุสดี พึงจักถือ
พอรสืบประการ จุงเอาพอรผู้้น จากสำนักคูพี่เทอะว่าอันแล้ว ตนแก้วดี
ถือพอรสืบประการ

นางมุสดีรู้ภาวะอันตนจักตาย จึงกล่าวเป็นคาถาว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า
กริยาอันไหว้แห่งข้า จงมีแก่มหาราชเทอะ บาบกัมมอันใด อันข้าได้กะทำไป
บ่ขอบหอรทัยแห่งเจ้า จึงกำจัดถือข้าเจียรจาก พรากเทวโลก เหมือนดัง
ลมอันเปิกพัดต้นไม้ อันได้เกิดเหนือหน้าพสุธาถือท่าวโพ้นชา

พระยาอินทร์รู้ยังสภาวะ อันนางบ่ประหมาท บ่รู้คลาดจากเมืองสวรรค์
จักเดือนสตนางตั้งอัน จึงกล่าวว่า ดูราชมุสดี กัมมอันใดบ่ขอบหอรทัยที่
คืบมีลักอัน กริยาอันราจักได้พลัดพรากจากกันนี้ คีจักมีแท้แล จุงเอาพอร

บวรลึงประการ แก่สำนักแห่งคู้พี่ อันจักบอกแจ้งแก่เจ้าชู้ฉนี้เพอะ

นางราชผุสดี ได้ยินคำอินทราชา คีร์ยังสภาวะอันตนจักตาย เพียงแท้
บ่สงสัย...

(มหาชาติภาคพายัพ : 34-35)

ผู้สร้างสรรคัวรรณกรรม ได้นำเอาอนุภาคเหตุการณ์ตอนนางผุสดีกำลังจะหมดอายุขัย มา
ใช้เป็นอนุภาคเหตุการณ์ในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะวัพลวง** ที่กล่าวถึงนางอุมมาทันตีนางสนม
ของพระอินทร์กำลังจะหมดอายุขัย คำประพันธ์มีดังนี้

... จึงเลี้ยงดูยังนางอุมมาทันตี เทวดาน้อยนาง อันจักจุติคลาดจากวิมาน
จึงจักชวนนาง เข้าไฟสู่สวนอุญญาจรอดแล้ว ตนมแก้วลวดเจระจาว่า ภูเท
ตุรา นางอุมมาทันตีหนุ่มน้อย มิงจักได้คล้อยคลาดจากดวงบน จักได้พรากตน
คูอินทเจ้าฟ้า จักได้เมื่อเกิดในแหล่งหล้าเมืองคนพุนชะแล เหตุตั้งอันนาง
จูงมารับเอาพอร 5 ประการในสำนักคู้พี่แล้ว นางแก้วจุงไฟเกิดเมืองคนพุน
เพอะว่าอัน

ที่นั่น นางหนุ่มหน้าชิดา บรูตจนจักมรณคลาด นางจึงไหวอินท
ธิดาตนผัว ว่าข้าแต่พระเหนือหัวเฮยเจ้าช้อย ช้าน้อยนี้มิโทษจันใด เบ่าพึง
ใจแห่งทำว จักถือข้าคลาดจากตัวดวงสวัระคี่นี้ชา

ที่นั่น พระยาอินท์กล่าวว ตุรานางเหยหนุ่มน้อย เบนที่ห้อยจิตใจ
โทษอันใดคี่เบ่ามีแก่นอง เบ่ากึ่งช้องจันใด เท่าว่าอายุขัยนางเลี้ยง นาง
นาลใช้เพียงจักตาย ที่จักอุบายบอกกล่าว ที่อนางได้รู้ข่าวกรียาเพื่ออันแล
ที่นั่นนางอุมมาทันตีรู้แล้ว นางแก้วลวดขอพอร เบนบวรอันประเลฐ ...

(สุชวัณณะวัพลวง : น.1 ผูก 2)

คำประพันธ์บทนี้ มีใจความว พระอินทร์ทราบว นางอุมมาทันตีผู้เป็นนางสนมกำลังจะ
หมดอายุขัย จึงชวนนางเข้าไปในอุทยานเพื่อบอกความจริง นางตัดพ้อพระอินทร์ว ตนทำความผิด
ประการใด พระองค์จึงขับไล่นางให้พ้นไปจากสวรรค์ พระอินทร์ได้ตรัสอธิบายจนเป็นที่เข้าใจแล้ว
นางจึงยอมรับความจริงและรับพร 5 ประการจากพระอินทร์

ข้อสังเกต อนุภาคเหตุการณ์ของวรรณกรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันมาก แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาอนุภาคเหตุการณ์นี้จากวรรณกรรม เวสสันดรชาดก มาใช้ในวรรณกรรมเรื่อง สุชวิมลเวฬุหลวง โดยมีการตัดแปลงถ้อยคำสำนวนเพียงเล็กน้อย ปรับเปลี่ยนฐานะให้นางอุมมาทันตีเป็นสนมของพระอินทร์แทนการเป็นแม่เหล็กเหมือนพระนางมุสดี และลดจำนวนพรที่ได้รับจากพระอินทร์ของนางอุมมาทันตีให้เหลือเพียง 5 ประการ เหตุการณ์ย่อยๆ ที่ถูกตัดออกไปโดยไม่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง สุชวิมลเวฬุหลวง ได้แก่ ตอนพระอินทร์จัดให้นางมุสดีนอนเหนือพระแท่นในอุทยาน อันอาจเกิดจากการตัดเหตุการณ์ที่ไม่สำคัญออกไปก็เป็นได้

2. อนุภาค การขอพรจากพระอินทร์ของ นางมุสดี กับ นางอุมมาทันตี

อนุภาคนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากพรที่พระอินทร์ประทานให้กับตัวละครเอกฝ่ายหญิงทั้งสองนี้เป็นเงื่อนไขหลักซึ่งทำให้เรื่องราวในวรรณกรรมดำเนินไปตามลำดับ การปรับให้เป็นท้องถิ่นของวรรณกรรมเรื่อง สุชวิมลเวฬุหลวง ก็ปรากฏอย่างชัดเจนในอนุภาคนี้ด้วย

นางมุสดี ได้ขอพร 10 ประการ จากพระอินทร์ ปรากฏตามคำประพันธ์ดังนี้

...คันทายจากพราภ พระราชเจ้าไพสว ขอหื้อข้าได้ไฟเกิด ในตระกูลอัน
ล้ำเลิศ คือตระกูลพระยามัทธา มีรูปโฉมงามอาจ ถีบหกขบเข้าวิสสา ขอหื้อได้
มาเกิด เปนอัคคมเหล็กล้ำเลิศแห่งพระยาสิวีราช ในปราสาทราชมณเฑียร เกิด
มาเปนคน ขอหื้อมีตาและลิ้วอันเขียวก่องงาม ตุงตั้งตาลูกเนื้อ และขอหื้อข้ามีชื่อ
ว่ามุสดี อันหนึ่งขอหื้อมีลูกชายตนประ เลิศ อันควรเลิศในทางทาน เปนที่เข้าไฟ
สู้หา แห่งยาจกวิมลผกคนขอ เปนที่ชุ่มนุชชาท้าวพระยา และลือชาราภฏ ทรง
ยศมากนิก นิ่งเหนือหน้าแผ่นดิน ประการหนึ่งเมื่อข้าทรงคัพพะลูกข้า ท่วมกลาง
ห้องแห่งข้า อย่าหื้อสวดพันประหมาม เหมือนดังชาธนู อันช่างผู้ฉลาดหากเหล่า
หื้อกลมเกลี้ยงงาม อันหนึ่งถานาณแห่งข้า อย่าหื้อยานลงพักแพ่ง อันหนึ่งขอหื้อ
ผมแห่งข้า คาบรสุทธิเป็นมันงาม ตุงตั้งสิบกม่งทับคา อันหนึ่ง ขอหื้อข้ามีลิ
เนื้อเกลี้ยงอ่อนนุ่มมาล เปนประตุงตั้งสีค่างามผ่องแผ้ว บ่มีอันเสร้างหมอง อัน
หนึ่งคนมีโทษทุจริตกรรม อันต้องราชทัณฑ์ เช่นข้า ขอหื้อข้าได้ปล่อยหื้อพันจาก

อันตาย อันพอรบรทั้งหลาย ลิปประการฝูงนี้ จุ่งมีแต่ข้าเฑาะ...

(มหาชาติภาคพายัพ : 36 - 37)

อนุกาการขอพร 10 ประการซึ่งพระนางมุสดีได้ขอจากพระอินทร์นี้ ผู้สร้างสรรค์ได้นำมาใช้เป็นอนุกาการขอพร 5 ประการซึ่งนางอุมาทันตีขอจากพระอินทร์ ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

... คันจุดิจากปากฟ้า หวายหน้าสู่เมืองคน จุ่งหื้อข้าได้เอาตนไฟเกิด ในห้องนางแก้วผู้ประเสฐ ชื่อเขมวดีนั้นเฑาะ หสมาเส คันว่าลิปเดือนคลาคลาด อย่าหื้อข้าได้เบเนพาธิสักอัน มีอายุพอพันเที่ยงเฑาะ มีเนื้อหนังอย่างหม่นเสฐาเสฐาวรรณ หนุดา มีเขี้ยวพันอันมั่นเที่ยงเฑาะรอดถึงเฑาะชีวัง ยิงปฐมพลอยยังย้อย ข้าน้อยหากขอเอาเฑาะแล สกุโก ข้าแต่มหาราชเบเนเจ้า ตนปราบเหง้าดวงสวรรค์ อหิ อันว่าตนแห่งข้า คันว่าใหญ่ถ้วนหน้า 7 ปี จุ่งหื้อมีผิวพรรณดีเสมอดั่งแต่มีงามยิ่งแยมผิวดำ จลาตด้วยอันกะท่าทอทุกแลบั้นฝ้าย ต่าทุกด้ายไหมดำ ตอกใยท่ากอดเกี้ยว นกสอดเสี้ยวโฆมา กะท่าโฆขายเลี้ยงพระมาตาเบเนเจ้า ทั้งเฑาะแก่วงคำ แด่เฑาะ หุตियวรี อันว่าพอรถ้วนสองนี้โสด ข้าน้อยลวดขอเอาเฑาะแล วาสโก ข้าแต่มหาราชเบเนเจ้า อหิ ส่วนตนข้านี้ คันว่ามีอายุแก่กล้าขึ้นใหญ่ได้ 16 ปี จุ่งหื้อมีสิริสวัสดิ์เลิศแล้ว ได้อยู่ปราสาทแก้วเรื่องไร แก้วมณียายโยล้าเลิศ หื้อได้ผู้ประเสฐ เบนหน่อพุทชังกูรแต่เฑาะ สุขุมปตติ ข้าแต่มหาราชเบเนเจ้า ตนปราบเหง้าเหวดา อหิ อันว่าข้า เกิดใต้ฟ้าเบเนดี จุ่งหื้อข้าได้เบเนอัคคมเหสีเหวียงอาจ เบนใหญ่กว่านางนาฏสนมทั้งหลาย อันได้หมั้นหักพัน สมบัติทันเป่าข้า กับด้วยผิวแห่งข้า ตามสุขแต่เฑาะ จตุถวรี เบนพอรดีถ้วน 4 หื้อได้หื้อเมืองคนแต่เฑาะ เทวานันโท ข้าแต่มหาราชเบเนเจ้า ตนเบื่องเกล้าบนหัว อหิ อันว่าตัวแห่งข้า ไหว้เจ้าฟ้าขอพอร ยอนเอาลูกชายผู้ประเสฐ เกิดมาแต่กลางอกแต่เฑาะ นามิ อันว่าชื่อแห่งข้า จุ่งหื้อได้ชื่อว่า นางหน่อหล้าอุมาทันตี จุ่งมีเฑาะ ปญจมวรี เบนพอรดี 5 เยื่อง ไว้เบเนเครื่องอสังการ ในสงสารแหล่งหล้า ข้าคิขอซึ่งพระเจ้าฟ้า จุ่งกรุณาแต่เฑาะ ...

(สุพรรณาวาหลวง : น. 2 ผูก 2)

ผู้วิจัยจะนำเสนอการเปรียบเทียบพระของพระนางมุสดีกับพระของนางอุมมาห์นดีเพื่อให้
เห็นถึงวิธีปรับเปลี่ยนอนุภาคการขอพรของผู้สร้างสรรคัวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวิหหลวง** ดังนี้

พร 10 ประการ ของพระนางมุสดี	พร 5 ประการ ของนางอุมมาห์นดี
1. ขอให้กำเนิดในตระกูลพระยามัทราชด้วย รูปโฉมอันงดงาม	1. ขอให้กำเนิดในครรภ์ของนาง เขมาวดี มีอายุยืนถึงพันปี มีผิวงามและพันอันคง ทน
2. อายุ 16 ปี ให้ได้อยู่ในปราสาทในตำแหน่ง อัศรม เหลีของพระยาสีวีรัฐ	2. อายุ 7 ปี ให้มีความงาม และมีความ สามารถในการทอทุกปั่นฝ้ายเพื่อเลี้ยง มารดา
3. ขอให้มิดีอันโคงและตาอันงามดุจดตาของลูก เนื้อ	3. อายุ 16 ปี ให้ได้อยู่ปราสาทแก้ว มี สามีเป็นพระโพธิสัตว์
4. ขอให้มิดีชื่อว่ามุสดี	4. ขอให้ได้เป็นอัศรม เหลี
5. ขอให้มิดีโอรสผู้ประ เสรรัฐ ผู้เปี่ยมด้วยทาน บารมี มียศอำนาจ	5. ขอให้มิดีโอรสผู้ประ เสรรัฐและขอให้นาง ได้ชื่อว่า นางอุมมาห์นดี
6. ในขณะที่ทรงครรภ์ ขออย่าให้ห้องนุออกมมา	
7. ขออย่าให้ถันหย่อนยาน	
8. ขอให้มิดีงาม	
9. ขอให้มิดีผิวพรรณงาม	
10. ขอให้มิดีอำนาจในการสั่งปล่อยนั้กโทษ	

ข้อสังเกต เมื่อพิจารณาพร 10 ประการที่พระนางมุสดีทูลขอจากพระอินทร์นั้นจะ เป็นพร
ที่เน้นคุณลักษณะ เจเพาะตนในด้านรูปโฉมโฉมพรรณถึง 5 ข้อใหญ่ ได้แก่ ข้อที่ 3,6,7,8,9 และ
ยังปรากฏรวมในพรข้อที่ 1 อีกด้วย อันอาจจะเป็นเพราะพระนางมุสดีจะกำเนิดเป็นนางกษัตริย์จึง
ต้องมีรูปโฉมที่งดงามในทุกส่วนของร่างกาย ในขณะที่พร 5 ประการของนางอุมมาห์นดีนั้นกล่าวถึง

ลักษณะ เฉพาะตนด้านรูปโฉมโฉมพรรณแทรกไว้ในพรข้อที่ 1 และ 2 เท่านั้น เมื่อนำเอาพรของนางผุสดีกับนางอุมมาทันตีมารวบรวมหมวดหมู่เข้าด้วยกันจะ เห็นถึงความคล้ายคลึงและแตกต่างดังนี้

พรของพระนางผุสดี	พรของนางอุมมาทันตี
1. คุณลักษณะ เฉพาะตน (ข้อ 1,3,6,7,8,9)	1. คุณลักษณะ เฉพาะตน และความสามารถในการทอผ้า เพื่อเลี้ยงมารดา
2. เกิดในตระกูลพระยามัทราช	2. เกิดในครรภ์นางเขมาวดี
3. ให้มีชื่อว่า ผุสดี	3. ให้มีชื่อว่า อุมมาทันตี
4. อายุ 16 ปี ให้ได้อยู่ในปราสาทในตำแหน่ง อัครมเหสีของพระยาสิวีรัฐ	4. อายุ 16 ปีให้ได้อยู่ปราสาทในตำแหน่ง อัครมเหสีของพระโพธิสัตว์
5. ขอให้มีลูกชายผู้ประเสริฐ เลิศด้วยทานบารมี	5. ขอให้มีลูกชายผู้ประเสริฐ
6. ขอให้มีอำนาจปลดปล่อยนักโทษ	

จากการจัดรวบรวมพรเป็นหมวดหมู่ดังกล่าวจะพบว่า ผู้สร้างสรรคได้ปรับเปลี่ยนอนุภาคการขอพรจาก เวสสันดรชาดก มาใช้ในวรรณกรรมเรื่อง สุชวันณะวิหหลวง โดยการตัดพรข้อที่ 6 คือ ขอให้มีอำนาจในการปลดปล่อยนักโทษออกไป อาจจะเป็นเนื่องจากว่า นางอุมมาทันตีมิได้กำเนิดเป็นนางกษัตริย์ พรข้อนี้จึงไม่เหมาะสมและไม่จำเป็น แต่การที่นางอุมมาทันตีกำเนิดเป็นธิดาของหญิงม่ายและมีความเป็นหญิงชาวบ้าน ดังนั้นผู้สร้างสรรคจึงได้เพิ่มพรสรรคในด้านการทอผ้า อันเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีความผูกพันกับหญิงสาวและกลุ่มชนชาวไทเช่นอย่างลึกซึ้ง ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปโดยละเอียดในหน้า 76 รวมทั้งคุณธรรมด้านความกตัญญูตเวทีต่อบุพการีอันเป็นจริยธรรมหลักของท้องถิ่นให้กับนางอุมมาทันตีไว้ในพรข้อที่ 1 แทนพรข้อที่ 6 ของพระนางผุสดีที่ตัดออกไป นอกจากนั้น ยังได้มีการปรับเปลี่ยนให้นางอุมมาทันตีอยู่ในบทบาทชายาของพระโพธิสัตว์ ในขณะที่พระนางผุสดีอยู่ในบทบาทมารดาของพระโพธิสัตว์

อย่างไรก็ตาม อัจฉริยภาพของผู้สร้างสรรควรรณกรรมเรื่อง สุชวันณะวิหหลวง ปรากฏอย่างชัดเจน จากวิธีการปรับเปลี่ยนพรที่เกี่ยวกับลักษณะ เฉพาะตนในด้านความงาม ซึ่งมีจำนวนถึง

5 ข้อใหญ่ กับอีก 1 ข้อย่อย ใน เวทีสันดรชาดก ให้เหลือเพียง 2 ข้อย่อย แต่สามารถเลือกใช้ชื่อตัวละครเอกแทนการขอพรดังกล่าวคือชื่อ อุมมาพันดี มีความหมายว่า นางผู้ที่ทำบุรุษหลงใหล คล้ายคนบ้าแทนพรแห่งความงามที่ตัดออกไปทั้งหมด นับว่าผู้สร้างสรรคัศจรรย์เรื่องนี้เป็นผู้ที่มีอัจฉริยะในการใช้ภาษาเป็นอย่างดี

3. อนุภาคเหตุการณ์ตอนนางอมิตตา กับ นางอุมมาพันดี ถูกรุมต่าประจาน

ผู้วิจัย ได้กล่าวถึงบทบาทของหญิงชาวบ้านที่ถูกรุมต่าประจานนางอมิตตา เนื่องจากไม่พอใจที่นางปฏิบัติหน้าที่แม่เรือนมาแล้วโดยละเอียดในหน้า 91 คำประพันธ์ที่กล่าวถึงอนุภาคเหตุการณ์นั้นมีดังต่อไปนี้

...ดูรา นางอมิตตาเฮย พ่อแม่มีงรอยว่า ขงชวายหาผ้าหื้อมีงบ่ได้ ไร้ผู้ชาย
หนักหนา เท้าหาผ้าผู้เดียวมาหื้อมีงนางยังบ่ได้ จึงได้หื้อนางแก่พราหมณ์ถ้อยไร้
หาทางงามบ่ได้สักอัน นางจูงหนึ่ดินเรือนแห่งพ่อแม่ จักสนุกด้วยพราหมณ์ถ้าแก่
ดังหรือดี นางพราหมณ์ทั้งหลายคี่ด่า คำร้ายว่านางอมิตตา นางบ่สมัตถาอยู่ได้
คี่ร้องให้ตีวน้ำริบมา เรือน....

(มหาชาติภาคพายัพ : 111)

(นางอมิตตา พ่อแม่ของนางคงหาผู้ชายให้นางไม่ได้ จึงยกนางให้แก่พราหมณ์แก่อัปสัถย์

นางจงกลับไปอยู่กับพ่อแม่อย่า ได้อยู่สมสู่กับพราหมณ์แก่ นางอมิตตาเมื่อได้ยินคำต่าประจานเช่นนี้
ก็ไม่อาจจะทนได้จึงหิ้วน้ำและร้องไห้กลับบ้าน)

ผู้สร้างสรรคัศจรรย์เรื่อง สุทธิธรรมะวิหหลวง ได้นำอนุภาคเหตุการณ์นี้ไปปรับใช้เป็น
อนุภาคเหตุการณ์นางอุมมาพันดีถูกหญิงสาวลูกท้าวพระยารุมต่าประจานเนื่องจากความริษยาอันเกิด
จากการที่ชายหนุ่มให้ความสนใจนางอุมมาพันดีมากกว่าตน ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

... ดูรา นางกาลกัณิ ผู้มีไชยะตระกูลเปนลัตต์ป่า ตัวถ้อยข้าหนักหนา มีงนางนี้
ก็เป็นวงศาเชื้อวีรเถื่อน ดังตาเป้าไฟเพลิงด้วยเพื่อนฝูงวีร พ้อยมาเมามัวกับลูก
ขุนผู้ใหญ่ คู่จักหะคือน้ำใส่หัวมีงชาแล ดูรา ลูกแม่หม้าย คิงซึกข้าขุนซิง ดังหรือยัง
เป้าอายุตัวเก่า พ้อยมาปากด้านเล่าฝูงชายนี้ชา อันว่าอาการแห่งมีงนาง คี่ควร

โพล่งกับด้วยว้าวอุสุภราช อันเป็นเชื้อชาติแห่งมิ่งนางนั้นแล มิ่งนี้เป็นลูกสัตว์ ตัว
มีเขาเงยงางาง้าง ทั้งเมืองเพิ่นกล่าวอ้างว่าเป็นว้าว มิ่งนางบ่ควรเอาตัวเข้า
มาสู่ ที่หมู่เหล่าแม่โหรสนี่ ส่วนอันว่านางอุมาทันตี คียินหมองใจเดือตใหม่ นาง
คืให้เรรน จังเอาตนคืนพอก..

(สัษวณะว้าวหลวง : น.6 ผูก 3)

(นางอุมาทันตีผู้มีชาติตระกูลเป็นสัตว์ป่า คนทั้งเมืองทราบถึงชาติกำเนิดอันต่ำช้าของนาง
หาไมนางไม่ไปสมสู่และอยู่ในฝูงว้าว เหตุไฉนนางจึงเข้ามาสมาคมกับชายผู้มีเกียรติในงานแม่โหรสน
แห่งนี้ พฤติกรรมของนางน่าที่จะได้รับการท้ร้าย นางอุมาทันตีเมื่อได้ยื่นคำดำประจานนี้ก็ร้องไห้
คร่ำครวญกลับบ้าน)

ข้อสังเกต แม้ว่าเหตุการณ์ทั้งสองนี้จะมิใช่ เหตุการณ์เดียวกันแต่สาเหตุเกิดจากความไม่
พอใจที่อีกฝ่ายเหนือกว่าตนเหมือนกัน อีกทั้งลีลาในการดำประจานมีส่วนคล้ายคลึงกันคือ มีการดำ
พาดพิงถึงพ่อแม่และกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางเพศอย่างเปิดเผย ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ถ้อยคำที่มี
ความรุนแรงกว่าเดิม เพื่อแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่มีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง อันอาจ
เกิดจากการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการลดความคับข้องใจดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้ว และที่
สำคัญคือ หลังจากการดำของหญิงชาวบ้านกับหญิงสาวลูกของท้าวพระยาเสร็จสิ้นลง ตัวละครเอก
ของเรื่องก็ได้ทำให้เหตุการณ์สำคัญของเรื่องเกิดขึ้นกล่าวคือ พระเวสสันดรได้ให้บุตรทาน และ
นางอุมาทันตีได้แสดงกตัญญูทเวต่อพระยาวิ้วผู้เป็นบิดา

1.3 เหตุการณ์

จากการศึกษาเนื้อเรื่องวรรณกรรมเรื่อง สัษวณะว้าวหลวง พบว่า ผู้สร้างสรรค์นำเอา
เหตุการณ์จากวรรณกรรม เวสสันดรชาดก มาปรับใช้ในวรรณกรรมของตน ดังต่อไปนี้

1. เหตุการณ์ตอนนางเขมาวดีเตรียมถุ้งห่อข้าวให้กับนางอุมาทันตี กับ ตอนนางอมิตตา
เตรียมถุ้งห่อข้าวให้กับชุก

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า เมื่อนางอุมมาหันตีทราบถึงชาติกำเนิดของตนจึงขออนุญาตนาง
เขมาวดีผู้เป็นมารดาออกติดตามไปปรนนิบัติพระยาวิฑูเป็นผู้เป็นบิดาในป่าหิมพานต์ นางเขมาวดีไม่อาจ
ทัดทานความตั้งใจจริงของธิดา ได้จึงอนุญาต ด้วยความรักและห่วงลูก นางจึงได้จัดเตรียมห่อข้าว
ไว้ให้กับนางอุมมาหันตีเพื่อใช้เป็นเสบียงขณะเดินทาง ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...ยามนั้น นางค้มาแต่งแปลง ยังเข้าไ้เข้าถง เอาหังเข้าสะตุผง แลเข้าสะตุ
ก้อน ...

(สุชวิณะวิหหลวง : น.8 ผูก 2)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ตอนนางอมิตตดา เตรียมห่อข้าวไว้กับชุกกให้ใช้เป็นเสบียงขณะ
เดินทาง ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...ที่นั่น นางอมิตตดา ค้มะโนมะนา แต่งดาชะใช้ ยังเข้าไ้เข้าถง หังเข้าสะตุ
ผง แลเข้าสะตุย่อย...

(มหาชาติภาคพายัพ : 123)

ข้อสังเกต จากคำประพันธ์ดังกล่าวจะเห็นว่า เหตุการณ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน ตรงที่
มีการเตรียมห่อข้าวไว้ให้ตัวละครซึ่งกำลังจะกระทำภารกิจสำคัญ คือ ชุกกกำลังจะเดินทาง ไปขอสอง
กุมาร และนางอุมมาหันตีกำลังจะเดินทางออกไปติดตามปรนนิบัติพระยาวิฑูผู้เป็นบิดา แสดงให้เห็น
ว่า ผู้สร้างสรรค์เลียนแบบเหตุการณ์จากวรรณกรรม เวสสันดรชาดก มาใช้ในวรรณกรรมเรื่อง
สุชวิณะวิหหลวง

2. เหตุการณ์ตอนพระอินทร์แปลงกายเป็นชายหนุ่มไปยังที่อยู่ของพระยาวิฑู กับ ตอนพระ
อินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์ไปขอพระนางมัทรี

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า เมื่อสุชวิณะแสดงความปรารถนาที่จะกลับคืนสู่บ้านเมืองพร้อมกับ
นางอุมมาหันตีแต่นางตอบปฏิเสธ เพราะ เป็นห่วงพระยาวิฑูผู้เป็นบิดา และแม้สุชวิณะจะอ้อนวอนให้
พระยาวิฑูกลับไปพร้อมกับพระองค์และนางอุมมาหันตี พระยาวิฑูก็ปฏิเสธเนื่องจากเป็นห่วงบริวาร
พระอินทร์จึงแปลงกายเป็นชายหนุ่มมาช่วยเหลือในการขนย้ายปราสาทเส้าเตี้ย พระยาวิฑูและ
บริวารกลับสู่เขตตรนนคร การแปลงกายของพระอินทร์ กล่าวไว้ดังนี้

...มฆวาตนผ่านแล้ว เล็งรู้ด้วยตาแก้วทิพย์จักขุญาณ คือรู้ว่าเจ้าสุชัฏฉะ จักกกุม
มารตนเส็ดแล้ว มักใคร่ได้ยังปราสาทแก้ว แลว่าอุสุภราชเมื่อเมือง พระญา
อินทร์คำเครื่องใจแห่งโพธิ์สัตต์เจ้า ตมแก้วจึงเสด็จลงมา จากดาวดึงส์สามหลัง
หล้า กลับเพสหน้าเป็นคน นาดนไฟสุพระญาวิ้วแล้ว เอาทั้งน้ำต้นแก้วคั้นที มีน้ำ
ทิพย์ดีไหลหลั่ง

(สุชัฏฉะวิ้วหลวง : น.9 ผูก 5)

(พระอินทร์เสด็จทิพยญาณทราบว่สุชัฏฉะปรารถนาที่จะนำปราสาท พระยาวิ้วและกลับไป
สู่บ้านเมืองจึงแปลงกายเป็นคนลงมาจกสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เข้าสู่ที่อยู่ของพระยาวิ้วพร้อมกับคนโท)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ตอนพระอินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์ เพื่อขอพระนางมัทรีจากพระ
เวสสันดรเนื่องจากเกรงจะมีชายผู้หยาบช้าจะมาขอนาง ไป ดั่งคำประพันธ์ที่ว่า

...พระญาอินทร์นวิเสส รู้แจ้งเหตุหอรทัยคีระนิงใจว่า ท้าวผู้สร้างโพธิ์สมพาร
คือพระญาภูบาลเวสสันดรนถ ทือสองลูกแก้วราชกุมมาร แก่พราหมณาจารย์
ด้วยง่าย ในกาลบัดนี้จักมีชายผู้ใดผู้หนึ่ง มีเชื้อชาติอันถ้อยช้า เข้า โส่สำนักพระ
ญาเวสสันดรแล้ว ขอเอานางแก้วมัทรี คันคูอินท์ลุ่มฟ้า กลายกลับเพสหน้าเป็น
พราหมณ์ เข้าสู่อารามพระฤาษีเส็ดแล้ว ขอเอานางแก้วราชมัทรี..

(มหาชาติภาคพายัพ : 281)

(พระยาอินทร์ทราบว่พระ เวสสันดรทรงให้สองกุมารเป็นทานแก่พราหมณ์ก็เกรงว่จะมีชาย
ผู้ต่ำช้ามาขอพระนางมัทรี จึงแปลงกายเป็นพราหมณ์ เข้า ไปสู่ที่อยู่ของพระ เวสสันดรเพื่อขอพระนาง
มัทรี)

ข้อสังเกต จากคำประพันธ์ดังกล่าว จะเห็นว่าเหตุการณ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันตรงที่
พระอินทร์ทราบถึงความปรารถนาของสุชัฏฉะและพระ เวสสันดรจึง ได้แปลงกายลงมาช่วยเหลืออัน
ทำให้สุชัฏฉะ ได้ปราสาทและพระยาวิ้วกลับสู่เขตดุทรนครพร้อมกับพระองค์และนางอุมมาทันตี ส่งผล
ให้พระองค์ได้กระทำอัชฌักติกทานและออกบวชในที่สุด ส่วนพระ เวสสันดรก็ได้บริจาคพระนางมัทรี
อันทำให้ทานบารมีของพระองค์ครบ 5 ประการ

3. เหตุการณ์ตอนการรับสัจขันธกุมารและสังขารกุมารีเมื่อแรกประสูติ กับ ตอนการรับชาติ และกัณฑ์เมื่อแรกประสูติ

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่ เมื่อนางอุมมาทันตีประสูติสัจขันธกุมารและสังขารกุมารี นางสนม ได้นำผ้า 2 ชนิดมารับเอากุมารและกุมารี ดังคำประพันธ์ที่ว่า

..ส่วนนางเหวิงามแง คีหรงคัพพะแก่บัวรมวม สิบเดือนควรประสูติได้ ยังลูก
หน่อ ใ้บุตตา ผุงกัณญาหนุ่มหน้า รับด้วยฝ่าดอกคำ ญาตีหังหลายคักะทำใส่ชื่อว่
สัจขันธกุมารว่าอันหันแล ยามเมื่อสร้องคัคราญ พอย่างเทียวได้ เมื่อนั้นนาง
หน่อ ใ้อุมมาทันตี เหวคี่ข้าหรงคัพพะ สิบเดือนดีบัวรมวมแล้ว คีประสูติได้นาง
แก้วกุมมาสี รูปโฉมดีไซ้ช่า ปานตั้งนางฟ้าอันอยู่ตุลิตา ผุงกัณญาแต่งถ้ารับด้วยฝ่า
ผืนขาว ญาตีขาวเอาเป็นเหตุ จึงใส่ชื่อนางแก้วผู้วิเสสสังขารี่ ว่าอันคี่มีแล...

(สุขวิณะวิหหลวง : น.9 ผูก 6)

(นางเหวิหรงครรค์ครบ 10 เดือน ก็ประสูติราชโอรสโดยเหล่านางสนมรับโอรสนั้นด้วย
ฝ่าดอกคำ พระญาตีถวายนามว่าสัจขันธกุมาร เมื่อพระโอรสดำเนินได้ นางก็หรงครรค์และประสูติ
พระราชธิดา เหล่านางสนมรับธิดานั้นด้วยฝ่าผืนขาว พระญาตีถวายนามว่าสังขารี่)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ตอนพระนางมัทรีประสูติชาติและกัณฑ์ก็ได้มีการรับกุมารและกุมารี
ด้วยผ้า 2 ชนิด ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...ส่วนนางมัทรีนุชนาญ คีประสูติลูกกรักราชบุตตา ส่วนญาตีการคี่รับรองเอา
กุมารนั้นด้วยช่าคำ เหตุตั้งอันจึงใส่ชื่อกุมารนั้นว่าชาติ ในเมื่อเจ้าชาติลูกให้
พอย่างได้โงมา พระมาดาประสูติได้บุตตี คนทั้งหลายคี่รับรองด้วยหังหมี่ผืนดำ
ใหญ่ เขาจึงใส่ชื่อราชบุตตีลูกแก้ว งามเลิศแล้วว่กัณฑ์ชานา นันแล...

(มหาชาติภาคพายัพ : 48)

(นางมัทรีประสูติพระราชโอรส พระญาตีนำผ้าช่าคำมารับจึงถวายนามว่าชาติ ต่อมาเมื่อ
พระโอรสดำเนินได้ นางก็ประสูติพระราชธิดา พระญาตีนำหังหมี่สีดำมารับจึงถวายนามว่ากัณฑ์)

ข้อสังเกต จากคำประพันธ์ดังกล่าว จะเห็นว่าเหตุการณ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน คือ
นางอุมมาทันตีมีโอรสและธิดาในเวลาไล่เลี่ยกันเหมือนพระนางมัทรีตลอดจนเวลาที่ประสูติ ก็มีการ

รับโอรสและธิดาด้วยผ้าชนิดต่าง ๆ แล้วให้ชื่อตามผ้าที่นำมารับนั้น มีข้อสังเกตว่าผู้แต่ง **สุชวิมล** **วิหหลวง** ตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนและเลียนแบบเหตุการณ์ **เวสสันดรชาดก** เช่น การเปลี่ยนผู้ที่ใช้ผ้ารับพระโอรสและธิดาจากพระญาติเป็นนางสนม แต่ไม่ได้คำนึงความถูกต้องของความหมายการตั้งชื่อที่สอดคล้องกับผ้าที่นำมารับโอรสและธิดา เนื่องจากชื่อของสุคันธกุมารและสังขารมีความหมายไม่สอดคล้องกับผ้าที่นำมารับเหมือนชื่อของชาลีและกัณหา

4. เหตุการณ์ตอนนางอุมาทันตีขอติดตาม**สุชวิมล**ออกบวช กับ ตอนพระนาง**มัทรี**ขอติดตามพระ **เวสสันดร**ออกบวช

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า หลังจากที่**สุชวิมล**ให้ชัณฑ์เด็กทานและราชาภิเษก**สุคันธกุมาร**เป็นกษัตริย์ครองเขตสุวรรณครแล้วจึงตัดสินพระทัยออกบวชในป่าหิมพานต์ นางอุมาทันตีได้ขอติดตามออกบวชด้วย ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...ข้าแต่มหाराชเช เบนเจ้า ดนปราบเหง้าชมพู จุงอินดูข้าน้อย จักขอไพชอม
พระยอดสร้อยบวชเพนชี แม้นมีสุขแลทุกข์หลายมาก ข้าเบ้าพรากตนคำ กะทำ
เพียรออกบวช ข้าน้อยลวดไพชอมชะแล ขอพระราชเจ้าอย่าหลอนละไว้ หื้อข้าได้
เบนทุกข้อยู่ลุนหลัง กรียาอันเปนม่อร้างแม่หม้าย โลกว่าร้ายดูแคลน ท้าวต่างแดน
คักจักประมาท ผางร้ายเสียงขนาดบุนกั้ว ยามเมื่อนางแฝงผิวแก่นไฉ้ เขาบ
ไหว้หลายที ยามผิวหนีพรากข้าง เขาลวดอว้ยหน้าลวดมายา มีวาจาเยาะ
หยอก ต้านคำพอกหลวงหลาย ยินสะอายแก่โลก ยินทุกข์โศกเหลือใจ

(**สุชวิมล** **วิหหลวง** : น.6 ผูก 7)

(ข้าแต่มหाराช ขอได้ทรงโปรดให้ข้าติดตามออกบวชพร้อมกับพระองค์ ให้ข้าได้ร่วมทุกข์
ร่วมสุขด้วย อย่าทอดทิ้งให้ข้าเป็นหญิงม่ายให้คนทั้งหลายดูแคลน ยามไร้อิงสวามีเคียงข้าง ชายทั้ง
หลายที่เคยเกรงใจก็จะหยอกเย้า เล้าโลมเล่น)

เมื่อพิจารณา เหตุการณ์หลังจากที่พระ **เวสสันดร** ได้บริจาคช้างคู่บ้านคู่เมืองจนถูกชาวเมือง
ขับไล่ออกจากเขตสุวรรณคร พระองค์ตัดสินพระทัยออกบวชในป่าหิมพานต์ พระนาง**มัทรี**ได้ขอติดตาม
พระ **เวสสันดร**ออกบวชด้วย คำประพันธ์ตอนนี้กล่าวว่า

...สภาวะอันเปี่ยมล้ำงามด้วย เป็นที่กัลป์ก่อกองในโลกรุญชัณได้โศกเหลือใจ
ข้าจักไปอยู่ ขอไฟเป็นคู่ลูกพระราชเจ้าทั้งสอง พายุลุนเขารู้ว่านางนั้นเปี่ยม
ร้าง ทุกปากอ้างชิงกัน ยามเมื่อผ้าได้เสวยราชสมบัติ เป็นพระรัตนไพบย ยิงผู้
นั้นคือปรากฏ ทรงยศเป็นดีด้วยกับผัวตนตั้งอัน ยิงผู้นั้นเวทาคัสลักเส้นเอ็นยอ ว่า
ยิงผู้นั้นกะทำการอันทำยาก เมื่อผัวทุกข์ยากคือบ่ละเสี่ย เหตุนั้นข้าขอลาตบลดผ้า
กาสิไปนุ่งผ้าเปลือกไม้ตามผัว

(มหาชาติภาคพายัพ : 80-81)

(สภาพของแม่มาลัยยอม เป็นที่หัวหน้าของหญิงทั่วโลก เพราะยอมถูกคนจ้องนินทา อีกประ
การหนึ่ง ยามที่สามีมีอำนาจหญิงนั้นก็ยึดคักคักตามสามี แม้เมื่อสามีตกทุกข์ได้ยากหญิงนั้นก็ไม่ต้องหึง
เหล่าเวทาคยอมให้การสรรเสริญ ดังนั้นข้าขอติดตามพระองค์ออกบวชด้วย)

ซึ่งสิ่งเกิด จากคำประพันธ์ดังกล่าว จะเห็นว่าเหตุการณ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน คือ
นางอุมาทันตีและพระนางมัทรีขอติดตามสวามีของตนออกบวชด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกันคือ เกรง
ว่าเมื่อสวามีออกบวชแล้ว ตนเองซึ่งตกอยู่ในสภาพของแม่มาลัยจะถูกผู้คนดูแคลน อีกประการหนึ่งคือ
ต้องการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสวามี

5. เหตุการณ์ตอนสุทนต์เข้าสู่บรรณศาลา กับ ตอนพระเวสสันดรเข้าสู่บรรณศาลา

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า เมื่อสุทนต์ตัดสินพระทัยออกบวชพร้อมนางอุมาทันตีก็ได้เสด็จสู่
ป่าหิมพานต์ พระอินทร์ให้ขลุ่ยกรรมเนรมิตศาลาพร้อมเครื่องอัฐบริขารเตรียมไว้ให้ สุทนต์เมื่อ
ทอดพระเนตรเห็นจึงเสด็จเข้าสู่บรรณศาลาหลังนั้น ดังคำประพันธ์ที่ว่า

...ดูราเหยนางเจ้าพี่ เจ้าจูงยังอยู่นี้ก่อน พิจักหย่อนโศก ยิ่งศาลากุ่มแก้ว มีเจ้า
อยู่แล้ว รู้ว่าบ่มีอันชา ว่าอันแล้วตนแก้ว ลวดเสียบเข้าสู่พายใน คีโพพันยัง
เครื่องบริขารนักบวช เจ้าคือรู้แจ้งลวดในใจ จึงซ้ำไซหนังสือมาอ่าน เจ้าคือรู้ว่า
อินทาเจ้าฟ้าผ่านปลงทาน เจ้าคือมาสมาทานเอาตนเป็นนักบวช ลวดจึงแก้ผ้ากาสิ
กับดาบสิริกัญไชยปลงไว้ เจ้าคือมานุ่งผ้าเปลือกไม้ของคา ขอตชภูหมวดเกล้า
ถือไม้เท้าทัณฑา เทียวสาลาผัดรอบ เจ้ากล่าวครอบนิพพานว่า อันสุขในนิพพาน

อันประเล่ห์ คีหากกล้าเลิสดว่าสุขทั้งมวลแท้แล ว่าอันแล้วตนแก้วออกมานอกสภา
คีเข้าไฟสู่นางอุมมาทันตีราชเทวีทันแล ส่วนอันว่านางราชเทวี คีหันมหาสัดต์เจ้า
อันเข้าเครื่องนักบวชเบเนซี นางยีนตีกราบไหว้ ชะใช้กล่าววิณณาว่า ข้าแต่มหา
ราชเจ้า ส่วนตนพระราชเจ้าคีหากได้ พ้นจากทุกข์โศกเสร้างามวล แท้แลว่าอัน
แล้ว เจ้าคีลวดบวช นางแก้วราชเทวี ทือเปนนรสถินมาล ไซ้ สองเจ้าคีอยู่สร้าง
ป่า ไม้ภาวนา ..

(สฺขวิณณะวัทหลวง : น.8 ผูก 7)

(สฺขวิณณกุมาริให้นางอุมมาทันตีหยุดพักแล้วพระองค์จึงเสด็จเข้าไปในบรรณศาลาพหนังสือที่
แจ้งให้ทราบว่พระอินทร์ได้เนรมิตศาลาและเครื่องอัฐบริขารให้จึงเปลื้องเครื่องทรงออกแล้วทรง
เครื่องนักบวชออกเดินจงกรม จากนั้นเสด็จไปบอกแก่นางอุมมาทันตี นางมีความยินดีและบวชเป็นซี
รักษาศิลภาวนาอยู่ร่วมกันในป่า)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ที่พระเวสสันดร พระนางมัทรี และสองกุมาร ซึ่งเดินทางเข้าสู่ป่า
หิมพานต์และพบบรรณศาลาที่พระอินทร์เนรมิตไว้ให้ พระเวสสันดรจึงเสด็จเข้าสู่บรรณศาลาหลังนั้น
ตั้งคาประพันธ์ที่ว่า

... มหาสัดต์เจ้า คีเข้าไฟด้วยทหนทางเทียว พอผู้เดียวเทียวได้ได้ คีไว้เบื้อง ไซ้
แลราชบุตรดา เข้าไฟสู่นภมสภาในแล้ว ตนแก้วจึงรำเพิงใจว่า ที่นี่เป็นที่อาสรัย
แห่งนักบวช สร้างผนวชภาวนา เจ้าคีไซ้บถสภาเข้าสู่ ในแก้วกู่พายใน เล็ง
ไฟทันหนังสือ อันวิสสุกัมม์เขียนไว้ ท้าวไซ้ลวดยินดี ว่าคูนีมาอยู่ป่า อินหาเจ้าฟ้า
หากรู้ทัน ท้าวทันคุจกทุกขยากลำบากด้วยภาวนา จึงทือวิสสุกัมม์มาแปลงแต่ง ยัง
แห่งห้องบถสภา มีชะแล ว่าอันแล้วเจ้าคีวางศรักัญไชย แลธนูตำมแก้ว แล้ว
คีนกัฝ้าขาวไว้ นุ่งฝ้าเปลือกไม้พาดหนังสือ ขอดชญาไว้เหนือเกล้า เอาเพส
เปนเจ้าตาบสารสี มีมือถือไม้เท้า เจ้าคีออกมาจากสภา เทียวโฆมาในจงกรม
แล้ว คีออกมาสู่ลูกแก้วแลราชมัทรี มีอินทรีอันร้ายจับเสร้าง่า เปนดังปัจเจกพุทธะ
เจ้าตนบุญในแล มั่นว่าราชมัทรี ทรงตนดีสุภาพ คีก็มกราบแทบดิน แห่งพระ
มุเนนทร์เปนเจ้า แล้วคีเข้าสู่บถสภา เอาเพสเปนตาบสารสีขึ้นช้อย แล้วทือ

กุมमारน้อยทั้งสององค์ ทรงตนเป็นนักบวช สร้างผนวชเป็นชี ขัตติยรสีพ้อมแม่แล
ลูกเต้า คืออยู่ในห้องเขาวงกตศิรี วันนั้นแล ...

(มหากาติภาคพายัพ : 103-105)

(พระ เวสสันดรให้นางมีหรีกับสองกุมารหยุดพักแล้วพระองค์เสด็จเข้าสู่บรรณศาลาพหนังสือ
ที่แจ้งให้ทราบว่พระอินทร์ได้เนรมิตศาลาและ เครื่องอัฐบริขารไว้ให้จึง เป็ลื่องเครื่องทรงออกแล้ว
ทรงเครื่องนักบวชออกเดินจงกรม จากนั้นได้ไปบอกแก่นางมีหรี นางมีความยินดีและบวชพร้อมกั
สองกุมาร ทั้งสี่พ้อมแม่ลูกก็อยู่ในป่าแห่งนี้)

ข้อสังเกต เหตุการณ์การเข้าสู่บรรณศาลาของตัวละครเอกทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันทุก
ประการ นับตั้งแต่การให้ช้ยาหยุดพักรออยู่นอกบรรณศาลาแล้วเข้าไปสำรวจดู มีการพหนังสือที่
วิษณุกรรมเขียนแจ้งให้ทราบ และลำดับขั้นตอนของการบวช เพียงแต่วรรณกรรม เวสสันดรชาดก
มีตัวละครในเหตุการณ์นี้ 4 ตัวละคร ขณะที่วรรณกรรมเรื่อง สุชวีณะวิวหลวง มีการปรับเปลี่ยน
ตัวละครเป็น 2 ตัวละคร เท่านั้น

6. เหตุการณ์ตอนสัตว์ป่าอาศัยต่อการกลับเข้าเมืองของสุชวีณะและนางอุมมาพันตี กับ
พระเวสสันดรและพระนางมีหรี

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า เมื่อสุชวีณะและนางอุมมาพันตีจะกลับเข้าสู่เขตนครนร บรรดา
สัตว์ป่าทั้งหลายที่เคยเข้ามาพึ่งบรมสมโพธิญาณต่างพากันโศกเศร้า เหวงหวอย ดังคำประพันธ์ที่ว่า

..ดูราเจ้าทั้งหลายเฮยมวลหมู แต่สองเจ้ามาอยู่สร้างบารมี เรายินดีมีวนรื่อง
สัตตต่างห้องนานา ค้เป่ามาเบียดเบียนกะทำร้าย ในวันพรุกนี้เจ้าสุชวีณะจักก
กุมमार แลนางอุมมาพันตี สองพี่น้องเจ้า ค้จักหนีพรากห้องอวาสาเมื่อเมือง
ละเราอยู่เทศห้องเถื่อนกว้าง ยินหมองนึกแลว่าอัน ค้ขบเขาเหงาอยู่ เป่ามี
รื่องสาสูวอนเสียง ขบคอเหนียงปีกเลื้อยค้มีแล...

(สุชวีณะวิวหลวง 2536 : น.10-11 ผูก 5)

(เมื่อสองกษัตริย์อยู่สร้างบารมีในป่า บรรดาสัตว์ทั้งหลายต่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่ง
กันและกัน ในวันพรุกนี้สองพระองค์จะกลับสู่เมืองทึ่งให้สัตว์ทั้งหลายอยู่ในป่า บรรดานกทั้งหลายพา

กันเศร้าโศกเสียใจไม่ส่งเสียงร้องเหมือนเช่นเคย)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ที่พระ เวสสันดรและพระนางมัทรีจะกลับเข้าสู่เขตนคร บรรดา สัตว์ทั้งหลายก็ได้แสดงความเศร้าโศกเสียใจ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

... ตนทรวงศ์ลีโลบรียาพ เบนขีณาสวชาติอรหันตา อันว่าหมู่มีคคามวลมาก เต็ม
ทุกมากหิมพานต์ มีใจบานชมชื่น ตัวใหญ่น้อยยืนยงดี บราลีเคียดกล้า บ่กะหาโหล
ข้าเบียดเบียนกัน ด้วยเดชเมตตาธรรมมมวลมาก ทุกตัวหากเสถียร บ่บีบเบียด
เคียดกล้า บ่กะหาร้ายล้าหิงสา หมู่มีคคาในถิ่น สองตัวเพื่อนพากัน ในหิม
พานต์ปากกว้าง สัตต์สิ่งอ้างอาสรัย เนื้อน้อยมีใจชบเซาอยู่ บ่ร้องชู่ชานกัน สยบ
นั้นร่าร้อง ปีกปกหัวช่องมัวเมา ปางเมื่อพระหิมเพาเวสสันดรราช เจียรจาก
อาวาสเมื่อเมือง...

(มหาชาติภาคพายัพ : 377-378)

(พระ เวสสันดรเป็นที่พึ่งของสัตว์ป่า สัตว์ใหญ่่น้อยทั้งหลายในป่าหิมพานต์ต่างมีความสุขไม่
เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อพระ เวสสันดรจะกลับสู่เมือง สัตว์เหล่านั้นพากันโศกเศร้าเหงาหงอย
ฝูงนกไม่ส่งเสียงร้องเช่นเคย)

ข้อสังเกต เหตุการณ์ตอนสัตว์ป่าอาศัยต่อการกลับสู่เมืองของสุชัวัณณะและนางอุมมาทันที
มีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่สัตว์ป่าอาศัยการกลับเข้า เมืองของพระ เวสสันดรและพระนางมัทรีที่
กล่าวว่าเมื่อพระองค์ประทับในป่านั้น สัตว์ทั้งหลายต่างไม่เบียดเบียนกัน แต่ เวสสันดรขาดก เน้น
บารมีของพระ เวสสันดร ในขณะที่ สุชัวัณณะวิหลวง จะเน้นบารมีของสุชัวัณณะและนางอุมมาทันที
เท่า ๆ กัน

7. เหตุการณ์ตอนการประกาศให้ชัวัณณิกทานของสุชัวัณณะ กับ พระเวสสันดร

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่า สุชัวัณณะมีความปรารถนาจะให้ชัวัณณิกทาน คือ ให้ทานเลือดเนื้อ
อวัยวะและดวงตา จึงประกาศว่า

...อันว่าบุคคลผู้ใด มีใจบังเกิด มาขอเอาชิ้นเนื้อเลือดไขมัน คุ้งกัพันเกลือ
ปาด ยกขาดน้ำทานไฟ ผู้ใดแลมาขอเอาตาแห่งคุณดวงแก้ว คุ้งกัชวัคออกแล้วขอ

ทานชะแล...

(สุชวัณณะวิหหลวง : น.9 ผูก 6)

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ที่พระ เวสสันดรปรารถนาจะให้ชัณฐิกทานก็ได้ประกาศว่า
..ผู้ว่าคนทั้งหลายผู้ใด มาขอเอาหัวใจตั้งอัน คุณจักเอาหัวใจอันนั้น ทือเป็น
ทานไฟ แก่คนทั้งหลายผู้ชัณชะแล ผู้ใดมาขอตาทั้งคู่ คุณจักขวัักตาออกทือเป็น
ทาน ผู้ใดมาขอขึ้นเถื่อนไผ่มน คุณจักทือเขาพันเถื่อนแกก ขึ้นมันแยกยกทาน...

(มหาชาติภาคพายัพ : 46)

ข้อสังเกต เหตุการณ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกันคือ เป็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงความตั้งใจจริง
ในการให้ทานอวัยวะ เลือดเนื้อและดวงตาของตัวเองละคร แต่ผู้สร้างสรรค์ได้ปรับเปลี่ยนให้ตัวละครใน
วรรณกรรมของตน คือ สุชวัณณะประกาศให้ทานในวัยชรา ในขณะที่พระ เวสสันดรประกาศให้ทาน
เมื่อพระชนมายุได้ 8 พรรษา

1.4 ศิลปะในการใช้ถ้อยคำสำนวน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า วรรณกรรมเรื่องใดก็ตามถ้ามีศิลปะในการใช้ถ้อยคำสำนวน
ได้ดี จงก่อให้เกิดรสคำและรสความ ย่อมเป็นที่ชื่นชมและประทับใจของผู้อ่าน ผู้ฟัง ส่งผลให้มีการ
จดจำหรือนำไปเลียนแบบไว้ในงานวรรณกรรมของตน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การคัดลอกหรือ
ดัดแปลงดั่งเช่น ผู้แต่ง นิราศนรินทร์ เลียนแบบ กวีสรวลโคลงดั้น ด้วยการใช้ถ้อยคำสำนวน
ที่มีความคล้ายคลึงกันมาก หรือจากการศึกษา มหาภคย์เรื่องท้าวบาเจือง ของประคอง นิม-
มานเหมินท์ (2530 : 352- 355) ในด้านลักษณะการใช้ถ้อยคำสำนวนแล้ว สันนิษฐานว่า ผู้แต่ง
วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ผาแดงนางไอ่ คงจะมีความประทับใจในบทชมธรรมชาติและบทนิราศใน
มหาภคย์เรื่องท้าวบาเจือง จึงเลียนแบบทั้งด้วยวิธีการคัดลอกและดัดแปลงถ้อยคำสำนวนไปใช้ใน
งานวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ผาแดงนางไอ่ จนสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่อง สุชวัณณะวิหหลวง พบว่า นอกจากผู้สร้างสรรค์จะนำ
เอาบทบาทตัวละคร อนุภาคและเหตุการณ์จากวรรณกรรม เวสสันดรชาดก มาปรับเปลี่ยนใช้ใน

ในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันละวาทหลวง** แล้ว ในด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำสำนวน วรรณกรรมเรื่อง **สุชวันละวาทหลวง** สำนวนที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นฉบับ ยังมีความคล้ายคลึงกับ **มหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร** ในหลาย ๆ บทประพันธ์ซึ่งใช้บรรยายเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง เช่น ตอนนางอุมมาทันตีกำลังจะหมดอายุขัย ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนั้น การใช้ถ้อยคำสำนวนในเรื่องนี้ คล้ายคลึงกันยังปรากฏจนสังเกตเห็นได้อีกหลายเหตุการณ์ ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นบางส่วนดังต่อไปนี้

1. การใช้ถ้อยคำสำนวนบรรยายการแปลงกายเป็นพราหมณ์เฒ่าของพระอินทร์ กับ การบรรยายรูปร่างของชุกก

จากเนื้อเรื่องกล่าวถึง พระอินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์เฒ่า เพื่อรับอัฐมรดกจาก **สุชวันละ** ดังคำประพันธ์ว่า

..ยามนั้น พราหมณ์เฒ่าจึงเข้ามาแผว มีเกษาขาวหงอก หนวดออก
แก้มพอกเหลือง ตามันเหมือนหลับหลิว มีหน้ากึ่งทั้งคาง มีรูปร่างอัน
ผางร้าย ย่างย้ายเข้ามาชู...

(**สุชวันละวาทหลวง** 2536 : 163)

การใช้ถ้อยคำสำนวนบรรยายรูปร่างของพราหมณ์เฒ่ามีความคล้ายคลึงกับการบรรยายรูปร่างของชุกกที่ว่า

..พราหมณ์ผู้นั้น มีรูปร่างอันผางร้ายปูนกล้วเช่นแล ริมปากเก้ายานยาบ
ยานหาบคานปกคาง ตามันพายบนหลับหลิว พายไต้ตีสานลาน หนวดมันแดง
จ๊กก็ ๆ เหมือนดังหนวดกุ้งจี้เปียวไฟ...

(**มหาชาติภาคพายัพ** 2498 : 203)

ข้อสังเกต การใช้ภาษาบรรยายรูปร่างของพราหมณ์เฒ่าในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันละวาทหลวง** มีความคล้ายกับการบรรยายถึงรูปร่างของชุกกคือใช้ถ้อยคำว่า **มีรูปร่างอันผางร้าย** เหมือนกัน และใช้การบรรยายลักษณะของดวงตาที่พิการ คือ **ตามันเหมือนหลับหลิว** กับ **ตามันพายบนหลับหลิว** ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน

2. ศิลปะการใช้ถ้อยคำสำนวนบรรยายอนุโมทนาการต่ออัครธิดิกทาน

จากเนื้อเรื่องกล่าวว่ เมื่อสุชัฒณะให้อัษธัฒิกทาน ธรรมชาติได้แสดงอนุโมทนาการด้วย ลักษณะอาการดังนี้

...อันว่ โกลาหลเกิดก้อง คือว่ แผ่นดินร้องดอยคราง เปนดังดอยจักเกลื่อน
เกลื่อนจักพังชูหน้า สายฟ้าแมบเรื่อไร สมุทท์ไหลเข้าเขือก น้ำหุมเพือกตีฟอง
ท่าผนนองย้าวยัด เมฆะครีตบนหัว เขาสิเนโรเนือกน้อม อ้วนอ่อนค้อมไผมา...
(สุชัฒณะวัวหลวง : น.12 ผูก 6)

อนุโมทนาการดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับอนุโมทนาการตอนพระ เวสสันดรประกาศให้อัษธัฒิกทาน ดังคำประพันธ์ว่

...ยามนั้น แผ่นดินหนาสังขยา ว่ ได้สองแสนสี่หมื่นโยชนะคณา คีร้องไหว
ก้องไผมา เขาสิเนรูปพพา อันเปนพระญาแกดอยทั้งหลาย คือว่ายหน้าสะเพาะ
เชิงเวียงเขตตุรนคอร แล้วค้อนน้อมค้อมไผมา เหมือนดังยอดหวายท่าสนไฟ
ไกวกวัดแกว่งไผมา ท่าผนเมฆชลาตีไหลหลังถึงตกลงมาต่อหน้า อันว่สายฟ้าบ่
ควรมแมบ คีแมบอยู่รวยเรื่อ เหลือองอยู่ชุกถ้าชูปาย แม่น้ำสมุทท์ทั้งหลาย คีเข้า
เขือก ย้าวยะเขือก ตีฟองนองเต็มฝั่ง....
(มหาชาติภาคพายัพ : 46-47)

ข้อสังเกต ศิลปะในการใช้ถ้อยคำสำนวนบรรยายลักษณะอาการของธรรมชาติที่ร่วมอนุ-
โมทนาต่อทานบารมีของสุชัฒณะ กับ ทานบารมีของพระ เวสสันดรนั้นมีความคล้ายคลึงกันโดยกล่าว
ถึงแผ่นดินไหว ภูเขาสิเนรุโอนอ่อนไปมา ฟ้าแลบ ผนตกอย่างหนักและคลื่นในมหาสมุทรมีความแรง
มาก แต่ใน เวสสันดรชาดก จะกล่าวละเอียดกว่า สุชัฒณะวัวหลวง

3. ศิลปะการใช้ถ้อยคำสำนวนที่มีความคล้ายคลึงกันในการบรรยายโดยทั่ว ๆ ไป

นอกจากจะมีศิลปะในการใช้ถ้อยคำที่คล้ายคลึงกันในเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้ว ก็ยังปรากฏการใช้ถ้อยคำสำนวนบางบทประพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น

3.1 การบรรยายการจัดเตรียมห้องชั่วคราวของนางเขมวดี กับ นางอมิตตดา
...ยามนั้น นางก็มาแต่งแปง ยังเข้าไ้เข้าถง เอาหังเข้าสะตุง และเข้า
สะตูก่อน ...

(สุชวิณะวิหหลวง : น.8 ผูก 2)

...ที่นั้น นางอมิตตดา คิมะ โนมะนา แต่งดาชวะไซวี ยังเข้าไ้เข้าถง
และเข้าสะตอย้อย...

(มหาชาติภาคพายัพ : 123)

3.2 การบรรยายภาพพระอินทร์แปลงกายเป็นชายหนุ่ม กับ ตอนพระอินทร์แปลงกาย
เป็นพราหมณ์

...ตนแก้วจึงเสด็จมา จากดาวดึงส์แหล่งหล้า กลับเพสหน้าเปนตน น้ำตน
ไฟสุพระญาวแล้ว เอาหังนำตันแก้วคันท...

(สุชวิณะวิหหลวง : น.9 ผูก 5)

...คันทคูอินท์ลุ่มฟ้า กลายกลับเพสหน้าเปนพราหมณ์ เข้าสู่อารามพระฤาษีเสสิ
แล้ว ขอเอานางแก้วราชมัทรี...

(มหาชาติภาคพายัพ : 281)

3.3 การบรรยายความรู้สึกของนางอมมาพันดีและพระนางมัทรี ขณะขอติดตามสวามีออก
บวช

...กรียาอันเปนแม่ร้างแม่หม้าย โลกกว่าร้ายดูแคลน...

(สุชวิณะวิหหลวง : น.6 ผูก 7)

...พายลุนเขารู้ว่านางนั้นเปนแม่ร้าง ทุกปากอ้างซิงซัง...

(มหาชาติภาคพายัพ : 80)

3.4 การบรรยายฝูงวัวบริวาร กับ ฝูงสุนัขของพรานเจตบุตร

...ที่นั่น วัวทั้งหลายก็มาแวดล้อม แหม่มห้อมเจ้าแห่งตน ตัวหนึ่ง เป็นเสนาข้างกล้าซ้าย ยกย่างย้ายโหมผง ตัวหนึ่งชื่อค้ำมุงแดงเหลือหมู ตัวหนึ่งอยู่ห่างข้างพายกวา ได้ชื่อว่าแก้วพวงไฟ โปทางไครบข้าง เป้าหือห่างสักวัน ตัวอันเป็นเสนาตามหลัง ชื่อว่าคำกล้า ใจเคียดกล้าเหลือขุม...

(สุขวิมลฉะวาทหลวง : น.1 ผูก 3)

...จังกกล่าวชื่อหมาทั้งหลาย อันนายพรานเจตบุตรเลี้ยงไว้ ตัวหนึ่งชื่อผู้ตูปแก้ว แก้วนเชื้อชบเชื้อคาบ ตัวหนึ่งชื่อว่าผู้ตาบ มันช่างสาบขอมรอย ตัวหนึ่งชื่อว่าผู้ค้ำมอย ปกทางครางไฟหัวป่า ตัวหนึ่งชื่ออ้ายหุริหางดอก ตัวหนึ่งชื่อว่าผู้พอก มันช่างเซาะชอกในรอม...

(มหาชาติภาคพายัพ : 127)

ข้อสังเกต นอกจากความคล้ายคลึงของศิลปะในการใช้ถ้อยคำสำนวนแล้ว ความคล้ายคลึงอีกประการหนึ่งของวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลฉะวาทหลวง** สำนวนร้อยกรองที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นฉบับกับ **มหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร** ได้แก่ การเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบดั้งเดิมเหมือนกัน อันนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่า ในเมื่อ **สุขวิมลฉะวาทหลวง** สำนวนร้อยแก้วซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิม ได้รับอิทธิพลมาจาก **เวสสันดรชาดก** รูปแบบดั้งเดิม จนมีบทบาทคู่กันในการรับบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขิน ดังนั้น **สุขวิมลฉะวาทหลวง** สำนวนร้อยกรองก็น่าจะได้อิทธิพลในการพัฒนารูปแบบมาจาก **มหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร** ด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุที่ทั้งสองเป็นสำนวนที่มีความใหม่เหมือนกัน กล่าวคือ **มหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร** เพิ่งจะได้รับการชำระมาจกสำนวนหึงแก้วมโนเนื่อง สำนวนแม่กุและสำนวนไม้ไผ่แฉ่ เรียวแดง เมื่อ พ.ศ. 2498 และได้รับความนิยมจากวัดต่าง ๆ ในล้านนา เนื่องจากมีความไพเราะ (ประคอง, 2519 : 14) ส่วน **สุขวิมลฉะวาทหลวง** สำนวนร้อยกรองก็กำลังเริ่มได้รับความนิยมจากวัดต่างๆในเชียงตุง แหน่นสำนวนร้อยแก้ว เนื่องมาจาก มีความไพเราะและ เพิ่งจะปรากฏความแมกในสำนวนเกี่ยวกับอนุภาควัตถุบนเนินตุงที่วัดป่าแดงเมืองเชียงตุง เมื่อ พ.ศ. 2535 อันแสดงถึงการเป็นสำนวนที่มีความใหม่ซึ่งน่าจะใหม่ยิ่งกว่า **มหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร** อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ข้อสันนิษฐานจากการอนุมานนี้ คงจะต้องได้รับการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบเกี่ยวกับระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ จากสำนวนร้อยแก้วเป็นสำนวนร้อยกรอง ของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวันละวันหลวง** เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับอายุของ **มหาชาติภาคพายัพ** ฉบับร้อยสังกร ซึ่งมีความแน่นอนอยู่แล้ว จึงจะสามารถยืนยันข้อสันนิษฐานดังกล่าวนี้ได้

2. อุมมาทันตีชาต

พศชาติ ใน **มหานิบาตชาต** อันมี **เวสสันดรชาต** เป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ นอกจากจะได้รับความนิยมเลื่องลือจนอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไททั้งในประเพณี พิธีกรรม และจิตรกรรมฝาผนังแล้ว ชาตกใน **ปัญญาสนิบาตชาต** ลำดับที่ 527 ที่ชื่อ **อุมมาทันตีชาต** ก็ได้รับความนิยมในกลุ่มของชนชาวไทมิใช่น้อย ในส่วนของกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น พระยีนวล ญาณธมฺโม พระภิกษุชาวไทเขิน เจ้าอาวาสวัดจอมคำ เมืองเชียงตุง (สัมภาษณ์ 5 พฤศจิกายน 2538) กล่าวว่า ทุกครั้งที่มีประเพณีทอดกฐินหรือจุลกฐินในเมืองเชียงตุง พระสงฆ์ หรืออาจารย์ (มรรคนายก) ผู้ทำหน้าที่เวหนทานการทอดถวายกฐินหรือจุลกฐินมักจะทำกล่าวถึงชาตเรื่องนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้ตระหนักถึงอานิสงส์ของการให้ทานผ้ากาสาว่า ผู้ที่ถวายผ้าแก่พระสงฆ์ด้วยความศรัทธาอันจะมีผลทำให้ความปรารถนาที่ตั้งไว้สัมประสงค์ดังเช่น นางอุมมาทันตีในชาตเรื่องนี้ที่ให้ทานผ้าอันมีค่าในอนันตปางปัจเจกพระพุทธเจ้า แต่ผ้านั้นได้มาจากหยาดเหงื่อแรงงานของตน และการให้ทานนั้นเปี่ยมไปด้วยศรัทธาอันแรงกล้า

นอกจาก **อุมมาทันตีชาต** จะเป็นที่รู้จักของกลุ่มชนชาวไทเขินในด้านความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการให้ทานกฐินหรือจุลกฐินแล้ว ชาตเรื่องนี้ยังมีจุดเด่นในด้านของตัวละครเอกฝ่ายหญิงคือ นางอุมมาทันตี ผู้มีความหมายของชื่อว่า นางผู้ทำให้บุรุษหลงใหลคล้ายคนบ้า อีกทั้งพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องที่เป็นชายโดยทั่วไปและชายผู้เป็นพระโพธิสัตว์ที่กำลังสั่งสมบารมีเพื่อนำไปสู่การเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งไม่สามารถควบคุมสติได้เมื่อพบเห็นนางอุมมาทันตี เป็นส่วนทำให้ชาตเรื่องนี้มีความน่าสนใจมิใช่น้อย **อุมมาทันตีชาต** ใน **ปัญญาสนิบาตชาต** มีเนื้อเรื่องย่อต่อไปนี้

หญิงทุดตะ เชื้อใจผู้หนึ่งอาศัยอยู่ในเมืองพาราณสี นางปรารถนาผ้าทอที่ย้อมด้วยดอกคำไว้สำหรับนุ่งห่มเวลาออกงาน แต่บิดามารดา ไม่สามารถจัดหาให้ได้ เพราะความยากจน นางจึงไปรับจ้างทำงานเป็นเวลาเกือบ 3 ปี จนได้ผ้าที่ปรารถนานั้นมาครอบครอง ขณะที่นาง เดินทางกลับบ้านก็ได้พบกับปัจเจกพระพุทธเจ้าซึ่งถูกโจรขโมยจิวรจนต้องนุ่งห่มใบไม้ นางจึงถวายผ้าผืนนั้นให้พร้อมกับตั้งความปรารถนาว่า ในชาติต่อไปขอให้นางเกิดในตระกูลที่ร่ำรวยและมีความงามจนชายที่พบเห็นหลงใหลคล้อยคนบ้า ชาติต่อมาความปรารถนาของนางสัมฤทธิ์ผล นางเกิดเป็นธิดาของเศรษฐีแห่งเมืองอริฏฐบุรี มีความงามเป็นเลิศ และมีชื่อว่า นางอุมมาทันตี เศรษฐีผู้เป็นบิดา ได้เข้ากราบทูลเพื่อถวายนางให้เป็นชายาของกษัตริย์สิริ พระองค์ส่งพราหมณ์ไปดูลักษณะของนาง แต่พราหมณ์เหล่านั้นเมื่อได้พบเห็นนางอุมมาทันตีแล้วก็ไม่สามารถควบคุมสติของตนได้จึงเกิดความอาย และเปิดเผยว่านางเป็นหญิงกาลกิณีไม่สมควรต่อตำแหน่งชายาของพระองค์ สิวิ कुमारโปรดให้ระงับการสู่ขอนางอุมมาทันตี สร้างความเจ็บแค้นและพยายามทำให้นางต่อมานางสมรสกับอภิปารกะผู้เป็นเสนาบดีของสิวิ कुमार จนกระทั่งวันหนึ่งมีงานมหรสประจาเมือง ขบวนเสด็จของสิวิ कुमारจะต้องผ่านบ้านของอภิปารกะ เขาสั่งให้ภรรยาอยู่แต่ในบ้าน เนื่องจากเกรงว่าสิวิ कुमारจะพบเห็นนาง แต่นางต้องการแก้แค้น ดังนั้นเมื่อขบวนเสด็จผ่านบ้านอภิปารกะ สิวิ कुमारจึงทอดพระเนตรเห็นนางอุมมาทันตียืนหิงบานหน้าต่างโปรยดอกไม้ให้พระองค์ สิวิ कुमार ไม่อาจจะดำรงสติไว้ได้เมื่อเห็นนางต้องตรัสให้นายสารถีกลับรถคืนสู่พระราชสถานและไม่สามารถประกอบพระราชกิจใด ๆ ได้เลย อันเนื่องจากความเมาเมี้ยวที่มีต่อนาง อภิปารกะเสนาบดีเมื่อทราบเหตุการณ์ก็เกรงว่าบ้านเมืองจะเดือดร้อน จึงถวายนางให้เป็นชายา แต่ในที่สุดสิวิ कुमारก็สามารถใช้ขันติบารมีและปัญญาบารมีข่มซึ่งกิเลสแห่งความปรารถนานั้นได้

(อรรถกถาปัญญาสาสนีบาต อุมมาทันตีชาดก : 46-76)

ความงามของนางอุมมาทันตีที่กล่าวไว้ใน **อุมมาตันตีชาดก** บรรยายให้เห็นอย่างชัดเจน
ว่านางเป็นผู้ที่งดงามและมีเสน่ห์แก่บุรุษเพศผู้พบเห็นยิ่งนัก

...ในคืนเดือนเพ็ญ นางผู้มีนัยน์ตาสีดำคล้ายเนื้อทราย ร่างกายมีสีเหมือนดอก
บุดพริก นั่งอยู่ใกล้หน้าต่าง ในคืนนั้นเราได้เห็นนางนุ่งห่มผ้าสีแดงเหมือนเห่านก
พิราบ สำคัญว่าพระจันทร์ขึ้นส่องดวงคราวใด นางมีหน้ากว้างขาวสะอาด ประ-
เล้าประโลมอยู่ด้วยอาการอันงดงาม ชม้อยชม้ายชำเลื่องดูเรา ดังจะปลิ้นเอา
ดวงใจของเรา ไปเสียเลย เหมือนนางกินนรเกิดบนภูเขาในป่าจะนั้น ก็คราวนั้น
นางผู้หญิง เพราะมีตัวเป็นสีทอง สวมกุดทลแก้วมณี ผ้านุ่งผ้าห่มท่อนเดียว ชำเลื่อง
ดูเราประดุจนางเนื้อทรายมองดูนายพรานจะนั้น เมื่อไรหนอ นางผู้มีเล็บแดง มี
ขนงาม มีแขนงุ่มนึ่งลูปไล้ด้วยแก่นจันทร์ มีนิ้วมือกลมเกลี้ยง มีกระบวนชดช้อย
งามตั้งแต่ศีรษะจัก ได้ย้วยวนเรา เมื่อไรหนอ ธิดาของท่านเศรษฐีตรีภิวัจจะผู้มี
ทับทรวงอันกระทำด้วยชายทอง แอวกกลม จักกอดรัดเราด้วยแขนทั้งสองอันงุ่มนึ่ง
ประดุจเถายานทรายรวบรัดต้นไม้ที่เกิดในป่าใหญ่จะนั้น เมื่อไรหนอนางผู้มีผิวอัน
แดงดั่งน้ำครั่ง มีถันเป็นปรมณฑลตั้งพองน้ำ มีอวัยวะด้วยผิวหนังเปล่งปลั่งดั่ง
ดอกบุดพริก จักจรดปากด้วยปากกะเรา เหมือนดั่งนักเลงสุราจรดจอกสุราให้แก่
นักเลงสุราจะนั้น ในกาลใด เราได้เห็นนางผู้มีร่างกายทุกส่วนอันนำรื่นรมย์ใจ
ยืนอยู่ ในกาลนั้น เราไม่รู้สึกอะไร ๆ แก่จิตของตนเลย เราได้เห็นนางอุมมา
ทันตีผู้สวมสอดกุดทลแก้วมณี ถ้วนอนไม่หลับทั้งกลางวันและกลางคืนเหมือนแพักษาศึกมา
ตั้งพันครั้ง ถ้าทำวสัถกะพึงประทานพรให้แก่เรา ขอให้เราพึงได้พรนั้นเถิด อภิ
ปารกเสนาบดีพึงรื่นรมย์อยู่กับนางอุมมาทันตีคืนหนึ่งหรือสองคืน ต่อจากนั้น พระ
เจ้าสิริราชพึงได้รื่นรมย์บ้าง

(อรรถกถาปัญญาสนิบาต **อุมมาตันตีชาดก** : 54-55)

ความงามของนางอุมมาทันตีที่บรรยายไว้ใน **ปัญญาสนิบาตชาดก** คงมีส่วนทำให้ผู้อ่านและ
ผู้ฟังเกิดความประทับใจมิใช่น้อย กวีชาวล้านนาและกวีชาวไทเขิน จึงสร้างสรรค์ **สมาสอุมมาทันตี**

ขึ้นมา (สมาส คือ คำประพันธ์ชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายฉันท - ลิงฆะ, 2523 : 87) เพื่อเล่าถึง
เรื่องราวและความงามของนางอุมมาทันตี ดัง **สมาสอุมมาทันตี** ที่กล่าวว่า

...อุมมาทันตี	เป็นสาวศรีสวรสว่างหน้า
ปานสร้อยฟ้า	ขุนไคร่เรียงรมย์
ทรงลักษณะมือไซหอม	เป็นจีจ่อมชินชื่นหน้า
งามเงื่อนฟ้า	สีเทียมองค์
ปานดั่งกินนารี	บ่เพียงสรียามอย่างย้าย
ยอดดงค้อวร	พระคุณควร
ศรีสว่างสร้อย	เหยาะหย่องก้อย
หน้าชื่นช้อย	เงื่อนงามงอน
ปานคำบอ	เป็นจักรไพลหล่อเบา
เรียงรูปเจ้า	แมทกเทียมเทิง
สิ่งเป็นถึง	โฉมพอเพิงเพียงรูปแต่้ม
หน้ายว้ายแยม	โยดเององค์
นางอุมมาทันตี	เป็นจักรีเมืองลุ่มฟ้า
เลาใช้ซ้ำ	โยดบุญธัมม์
นางได้ทานผ้าดอกคำ	บุญกัมมัชู้ขึ้นไล่
ไหมใหม่ไหม้	ชู้อันอัน
สีตาลง	ปานสาวสวรรค์ขึ้นชู้ห้อง
เหยาะหย่องหย่อง	ที่เบงชอร
พระราชารเรนกาย	เอาบ่ได้
แสนโสภใหม่	ชู้นาที่...

(สมาสอุมมาทันตี : 1-4)

(นางอุมมาทันตีผู้มีความงามดั่งนางฟ้า ยามเยื้องกายอ่อนช้อยดั่งกินนรี รูปร่างของนางดั่ง
หล่อหลอมจากทอง นางมีความงามเนื่องจากอาณิสย์แห่งการให้ทานผ้า ยามที่นางเยื้องหน้าต่าง

ออกมาทำให้พระราชาก็เกิดความเศร้าโศก เพราะความปรารถนาในตัวนาง)

การให้ทานผ้าซึ่ง ได้จากหยาดเหงื่อแรงงานด้วยศรัทธาอันแรงกล้าจนเกิดเป็นความเชื่อในเรื่องอาถรรพ์ของการทอดกฐินและจุลกฐินในกลุ่มชนชาวไทเขิน ตลอดจนความงามอันเป็นเลิศของนางอุมมาทันตี อาจเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเลื่องลือเธอ นางอุมมาทันตีจาก **ปัญญาสมาคมนานาชาติ** มาเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในผลงานของตนโดยยังคงชื่อ นางไว้ตามเดิม แล้วนำอนุภาคการขอพร คุณลักษณะ คุณสมบัติและบทบาทของตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงจาก **เวสต์อินเดียนชาติ** อนุภาคการกำเนิดแบบพิเศษของตัวละครเอก **วัฒนธรรมท้องถิ่น** ในด้านการทอผ้า รวมทั้งคุณธรรมด้านความกตัญญูมาเพิ่มเติม เป็นคุณลักษณะและคุณสมบัติให้แก่นางอุมมาทันตีจนทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลละ วัวหลวง** มีความเด่นทั้งรูปลักษณ์และคุณสมบัติอันเป็นแบบฉบับของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมชาติโดยทั่วไป

นอกจากจะนำชื่อและความงามของนางอุมมาทันตีใน **อุมมาทันตีชาติ** มาเป็นบุคลิกลักษณะของนางเอกในวรรณกรรมของตนแล้ว ผู้สร้างสรรค์ยังนำเหตุการณ์สำคัญของเรื่องคือ ความงามเป็นเหตุได้แก่ ตอนที่สิริกุมารเสด็จสู่งานมหรสพแล้ว ได้พบเห็นนางอุมมาทันตีจนเกิดความเมามัว ไม่สามารถควบคุมพระสติและประกอบราชกิจได้ ก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญคือ อภิปรายเสนาบดีต้องถวายนางให้เป็นชายา แต่พระองค์ทรงสามารถใช้ขันตีบารมีและปัญญาบารมีพิจารณาไตร่ตรองจนสามารถตัดความปรารถนาในตัวนางอุมมาทันตีได้สำเร็จ มาปรับใช้ในวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลละ วัวหลวง** คือ เหตุการณ์ตอนนางอุมมาทันตีไปเที่ยวงานมหรสพ ความงามของนางเป็นเหตุให้ลูกชายของท้าวพระยาที่มาเที่ยวงานนั้นพากันเมามัวในตัวนาง ตั้งคำประพันธ์ที่ว่า

...ในกาละเมื่อนั้น นางอุมมาทันตีหนุ่มหน้า หันชายผู้งูเจ้าและหลาน
พระญา มีวาจาต้านต่อ นางด้ช้ายตาผ่องชาย ชุมเขาหลายปันน้ำ ผัดเข้า
กว่าในมันคี่มี...

(**สุขวิมลละ วัวหลวง** : น.6 ผูก 2)

(นางอุมมาทันตีเมื่อเห็นบรรดาลูกชายท้าวพระยา เข้ามาพูดคุยกับนาง นางก็ขม้อยขม้ายตามองทำให้ชายเหล่านั้นเข้ามาล้อมนางด้วยความพึงพอใจ เป็นอย่างมาก)

เหตุการณ์นี้สร้างความโกรธแค้นให้กับหญิงสาวลูกของท้าวพระยา หญิงสาวเหล่านั้น

พากันรุมด่าประจานจนนางทราบถึงชาติกำเนิดและ ได้ออกติดตาม ไปปรนนิบัติพระยาว่าวผู้เป็นบิดาในป่าหิมพานต์ จนผลแห่งกตัญญูเกิดเวทีนั้นทำให้ชีวิตของนางประสบความสำเร็จในทุกด้าน และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั้งหลายในเรื่องรวมทั้งผู้ที่ได้อ่าน ได้ฟัง วรรณกรรมเรื่องนี้

กล่าวได้ว่า อุมมาทันตีชาติก ใน ปญญาสนิบาตชาติก ขุททกนิกาย คือชาติกที่ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาคุณลักษณะของตัวละครเอกฝ่ายหญิงและ เหตุการณ์สำคัญบาง เหตุการณ์มาปรับเปลี่ยนใช้ในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะว่าวหลวง** โดยเพิ่มเติมอนุภาคการขอพร บทบาทและพฤติกรรมที่ดีเด่นของตัวละครใน **เวสสันดรชาติก** การกำเนิดแบบพิเศษ คุณธรรมด้านความกตัญญูและ วัฒนธรรมของท้องถิ่นในด้านการทอผ้าจนทำให้นางอุมมาทันตีตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะว่าวหลวง** กลายเป็นผู้หญิงชาว ไทเขินผู้ถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติและคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของกลุ่มชนชาวไทเขิน

3. ตำนานเมืองเชียงตุง

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2527 : 23) กล่าวว่า ตำนานมีลักษณะ เป็นผลผลิตทางจินตนาการที่เกิดจากความคิดและความเชื่อที่ต้องการความเข้าใจแบบหนึ่งโดยเฉพาะ การแสดงออกของตำนานมักจะเป็น ไปในรูปของสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมาจากลักษณะความคิดทางสังคม

จากการให้ความหมายสัญลักษณ์ของว่าว และจากการให้ความสำคัญของสัตว์ใหญ่ เช่นว่าว และความในตำนานของกลุ่มชนว่าหมายถึงบรรพบุรุษและ สัตว์นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มชน (กล่าวไว้ในหน้า 71) อาจเป็นแนวคิดที่ผู้สร้างสรรค์ เลื่อนนำเอาว่าว เป็นสัญลักษณ์แทนชายโคบาล บรรพบุรุษคนแรกใน **ตำนานเมืองเชียงตุง** และ/หรือ สัญลักษณ์ของสัตว์นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ให้เป็นตัวละครสำคัญในวรรณกรรมเรื่อง **สุชวัณณะว่าวหลวง**

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ เลื่อนนำ **ว่าว** ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนชายโคบาลบรรพบุรุษคนแรกใน **ตำนานเมืองเชียงตุง** มาเป็นตัวละครสำคัญในวรรณกรรมเรื่องนี้ อาจจะเกิดจากความภาคภูมิใจในความเป็นมาและสำนึกในบุญคุณบรรพบุรุษของกลุ่มชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำ **ตำนานเมืองเชียงตุง** ในยุคแรกมากล่าวถึง โดยสังเขปดังนี้

ชายโคบาลผู้หนึ่งเลี้ยงวัวอยู่ในเมืองพาราณสี เขาเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี โดยทุก ๆ ครั้งที่ท่านข้าวเขาจะแบ่งก้อนข้าวไว้ให้แก่ฝูงกาเสมอ ต่อมาเจ้าเมือง ประจันตคามสวรรคตและไม่มีองค์รัชทายาท ฝูงกาเหล่านั้นประสงค์ที่จะตอบแทน บุญคุณชายโคบาลจึงถามว่าเขาต้องการเป็นพระราชหรือไม่ ชายโคบาลตอบรับ ฝูงกาจึงให้เขาทำกรงไม้ไผ่และให้เขาเข้าไปนั่งในกรงไม้ แล้วช่วยกันหามกรง ไม้ไผ่นั้นไปสู่เมืองประจันตคาม ชายโคบาลจึงได้เป็นพระยาภาหุมาครอบครองเมือง ประจันตคามโดยให้สัญญากับฝูงกาว่าจะให้ควายปีละ 1 ตัวเป็นอาหาร แต่ต่อมา เขาสืมคำสัญญา ฝูงกาเกิดความโกรธแค้นจึงหลอกพาเขาไปปล่อยไว้ที่เกาะแห่ง หนึ่ง ส่วนเมืองประจันตคามถูกน้ำท่วมกลายเป็นหนองน้ำ ชายโคบาลเมื่อสิ้นชีวิต ลง ด้วยดวงจิตที่ยังคงผูกพันต่อเมืองประจันตคามทำให้เขาเกิดเป็นพระยาปูอยู่ใน หนองน้ำแห่งนั้น ต่อมา มีฤๅษีชื่อตุงคฤๅษีได้ใช้ไม้เท้าระบายน้ำออกจากหนองน้ำ หลังจากน้ำแห้งจึงสร้างเป็นเมือง และให้ชื่อเมืองตามนามของฤๅษีว่า เชียงตุง (ทวี สว่างปัญญางกูร, 2527 : 1-25)

การที่ผู้สร้างสรรคปรับเปลี่ยนชายโคบาลให้อยู่ในบทบาทของพระยาแก้ว การปรับเปลี่ยน ดังกล่าวอาจเกิดจากแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 ในสังคมบุพกาล กลุ่มชนมีความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติจนเห็นความสำคัญ จึงมีศาสนาบูชาธรรมชาติโดยตรง (Simple Nature Worship) และเกิดลัทธิบูชาธรรมชาติ ขึ้นมา เช่น การบูชาต้นไม้และป่า การบูชาท้องฟ้าและแผ่นดิน และการบูชาสัตว์ เป็นต้น ความเชื่อเรื่องลัทธิบูชาสัตว์ (Animal Worship) ปรากฏในกลุ่มชนทั่วโลก เนื่องจาก มีความเชื่อว่า สัตว์บางชนิดคือตัวแทนของพระเจ้าหรือบรรพบุรุษ เช่น ชาวอียิปต์มีความเชื่อว่า เทพีเฮเธอร์มีรูปร่างเป็นวัวตัวเมีย เทพีเชลก็มีรูปร่างเป็นสตรีมีหัวเป็นแมงป่อง เทพีเจ้าฮอกุส มีรูปร่างเป็นคนมีหัวเป็นเหยี่ยว ชาวอินเดียมีความเชื่อว่าพระพิฆเนศวรมีรูปร่างเป็นคนมีเศียรเป็น ช้าง นอกจากนี้ยังถือว่ามีสัตว์บางชนิดเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควรแก่การเคารพบูชา เช่น ชาวกรีก และ อียิปต์โบราณจะบูชาวัวตัวผู้ เพราะถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ และความแข็งแรงแห่ง

บุรุษเพศอันมาจากพลังของเทพเจ้า ชาวเยอรมันจะถือว่านกเค้าแมวเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ชาวอินเดียจะบูชาวัวและแมวเพราะถือว่าวัวเป็นพาหนะของพระอิศวร และแมวเป็นพาหนะของเทพเจ้าผู้ดูแลการเกิด ชาวฮินดูจะบูชางูที่อาศัยอยู่ในบ้านเพราะเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษอาจจะสิงสถิตอยู่ในร่างของงู เป็นต้น (กุสุมา ชัยวินิตย์, 2531:22-23 และแสง จันทร์งาม, 2534:226 และ 231)

ความเชื่อเรื่องลัทธิบูชาสัตว์ซึ่งปรากฏในกลุ่มชนทั่วโลกนี้ ได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและวรรณกรรมของกลุ่มชนในสังคมบุพกาล จึงมีเรื่องราวของสัตว์เข้ามาปะปนอยู่เสมอทั้งยังมีพบาติดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันด้วย เช่น ในกลุ่มชนชาวไทยยังคงมีความเชื่อเรื่องสัตว์ประจำปีเกิดหรือ 12 ปีนี้กษัตริย์ คนไทยยังถือว่าช้างเผือกเป็นสัตว์สิริมงคล นอกจากนี้ในกลุ่มชนมักใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม เช่น นกอินทรีเป็นสัญลักษณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา หมิวขาวเป็นสัญลักษณ์ของประเทศสหภาพโซเวียต รุสเซีย ช้างเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย สำหรับเมืองเชียงตุงนั้น ในสมัยของเจ้าเจ็ดพันตู่ พระองค์ได้เลือกใช้สัญลักษณ์สิงหาราชเป็นตราประจำเมืองแทนตัวพระองค์ผู้ทรงปกครองและพัฒนาเมืองเชียงตุงทั้งในด้านอาณาจักรและพุทธจักร (กุสุมา, 2531 : 22 - 23 และ ทวี, 2527 : 65)

ความเชื่อในเรื่องศาสนาบูชาธรรมชาติโดยตรง และลัทธิบูชาธรรมชาติที่ว่าด้วยการบูชาสัตว์ของกลุ่มชนนั้น ในทางมานุษยวิทยาว่าด้วยทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงคลาสสิกถือว่าเป็นความเชื่ออันเกิดจากรากฐานความคิดเดียวกันที่เรียกว่าเอกภาพทางจิตที่เหมือนกัน (psychic unity) ของมนุษยชาติ กล่าวคือ มนุษย์ทุกกลุ่มมีความสามารถทางจิต มีขั้นตอนและระบบของความคิด ความเชื่อ และมีการสร้างสรรค์อย่างอิสระที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน (งามพิศ สัตย์สงวน, 2535 : 35)

กลุ่มชนในทั่วโลกได้สะท้อนความเชื่อเรื่องลัทธิบูชาสัตว์ไว้ในงานวรรณกรรม ด้วยพื้นฐานความเชื่อที่ว่าสัตว์คือตัวแทนของพระเจ้าหรือบรรพบุรุษของกลุ่มชน อันเกิดจากเอกภาพทางจิตที่เหมือนกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีพหุกำเนิดและการแพร่กระจายตามทฤษฎีการตกทอด ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในหน้า 28 และ 30 และ ฮอมบ์สัน (1946 : 316) กล่าวไว้ในเรื่องของนิทานพื้นบ้านในสังคมบุพกาลที่เกี่ยวกับอนุภาคของเทพปรกัมว่า โดยทั่วไปแล้วนิทานพื้นบ้านในสังคมบุพกาลที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับ การกำเนิดของโลก การกำเนิดของกลุ่มชน บรรพบุรุษของกลุ่มชนและผู้นำทางวัฒนธรรม มักจะนำเสนอด้วยเรื่องราวของสัตว์

เมื่อมีการสร้างสรรค์วรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขิน และผู้สร้างสรรค์ประสงค์ที่จะนำเสนอเรื่องราวของบรรพบุรุษ ก็อาจจะใช้แนวคิดเรื่องลัทธิบูชาธรรมชาติที่ว่าด้วยการบูชาสัตว์มาเป็นแนวคิดในการเลือกนำสัญลักษณ์ วัว ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงมากที่สุดมาเป็นสัญลักษณ์แทนชายโคบาลบรรพบุรุษคนแรกในตำนานเมืองเชียงตุงก็เป็นได้

ประการที่ 2 นอกเหนือจากความเชื่อที่ว่า วัว เป็นสัญลักษณ์แทนโคตมะ ในวรรณกรรมเรื่อง กาเผือก อันเป็นที่มาของประเพณีการทานตุงของกลุ่มชนชาวไทเขินแล้ว (อ้างแล้วในหน้า 69) ในสภาพสังคมเกษตรกรรมของกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น วัว เป็นสัตว์ที่มีความสำคัญไม่น้อย ชาวไทเขินทั้งในอดีตและปัจจุบันใช้วัวและควายในการไถนาจนได้มาซึ่งข้าวที่ใช้เลี้ยงปากท้องของกลุ่มชน การขนย้ายหรือซื้อขายผลผลิตภายในหมู่บ้านนั้นใช้วัวเทียมเกวียน (วัวล้อ) เป็นพาหนะมาโดยตลอด และชาวบ้านต่างเมืองเชียงตุง ก็ได้รับการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการค้าของล้านนา เชียงตุง พม่าและมณฑลยูนนาน (อ่านรายละเอียดในหน้า 131-132) วัว จึงเป็นสัตว์ที่ทำให้กลุ่มชนในสังคมเกษตรกรรมดังเช่นกลุ่มชนชาวไทเขินได้มาซึ่งเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างครบถ้วน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2527 : 16) กล่าวว่า ในสังคมเกษตรกรรมนั้น สัตว์เลี้ยงเช่น วัวและควายถือได้ว่าเป็นเครื่องแสดงสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มชนใดที่มีสัตว์เลี้ยงจำนวนมาก เท่ากับเป็นการสะสมทรัพย์ อันแสดงถึงความมั่งคั่งสมบูรณ์ของสังคมนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวรรณกรรมเรื่อง สุขวิมล วัวหลวง กล่าวว่า พระยาว่าวมีวัวบริวารถึง 8 หมื่นตัว ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าผู้สร้างสรรค์ซึ่งเป็นบุคคลในท้องถิ่นมีความปรารถนาอันลุ่มลึกที่จะเห็นสังคมเมืองเชียงตุงมีความมั่งคั่งสมบูรณ์ทั้งในด้านอำนาจและทรัพย์สิน

ในเมื่อวัว เป็นสัตว์ที่มีคุณทั้งในแง่การนำมาซึ่ง เครื่องอุปโภคบริโภครวมทั้งเป็นสัตว์ที่แสดงถึงสถานภาพของสังคม และตำนานเมืองเชียงตุงยังได้กล่าวถึงบรรพบุรุษคนแรกก็คือชายโคบาลผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมอาจเล็งเห็นความสำคัญของวัวตามแนวคิดดังกล่าว จึงได้นำสัญลักษณ์ วัว มาเป็นตัวแทนของชายโคบาลผู้นั้นโดยให้ความสำคัญในฐานะของผู้สร้าง รวมทั้งกำหนดบทบาทให้นางอุมมาพันดีเป็นธิดาผู้มีความกตัญญูต่อพระยาว่าวผู้เป็นบิดา อันแสดงให้เห็นว่านางอุมมาพันดีผู้เป็นตัวแทนของกลุ่มชนมีความกตัญญูรู้คุณต่อ วัว - สัตว์มีคุณต่อสังคมเกษตรกรรม ก็เป็นได้

ภาพที่ 5 วัวต่าง และวัวลื้อ (เกวียน) พาหนะที่ใช้บรรทุกผลผลิตในเมืองเชียงตุง

ประการที่ 3 กลวิธีในการนำเสนอตัวละครสำคัญด้วยลักษณะพิเศษที่เรียกว่า อนุภาค ตัวละครจะสร้างความรู้สึกพิเศษ น่าสนใจและน่าติดตามแก่ผู้อ่านและผู้ฟังได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ จะมีการปรับเปลี่ยนให้ชายโคบาลอยู่ในบทบาทของพระยาวิ้วแล้ว ผู้สร้างสรรคดียังเพิ่มเติมคุณสมบัติ ด้านคุณธรรมของความเป็นพระยาจำเริญ การให้กำเนิดแบบพิเศษ และคุณธรรมของความเป็นบิดา ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งเป็นสตรีที่ถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติและคุณสมบัติ จนทำให้พระยาวิ้วมีความ พิเศษน่าประทับใจกว่าการที่จะให้บรรพบุรุษคนแรกในตำนานมีบทบาทเป็นเพียงชายเลี้ยงวิ้วเท่านั้น อนึ่ง การนำเสนอตัวละครสำคัญด้วยสัญลักษณ์เป็น ปม ที่ท้าทายวิจารณ์ของผู้อ่าน ผู้ฟังและผู้ใช้ วรรณกรรม ในอันที่จะพยายามแปลหรือค้นหาความหมายของสัญลักษณ์จากวรรณกรรมซึ่งปรากฏใน ประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มชนว่า คืออะไร มีความหมายและสัมพันธ์ต่อกลุ่มชนอย่างไร ถือได้ ว่าเป็นสื่อทางปัญญาและอารมณ์ระหว่างผู้สร้างสรรคกับผู้ใช้วรรณกรรม อันทำให้วรรณกรรมมีคุณค่า อย่างครบถ้วนทั้งด้านเนื้อหาสาระ ปัญญา อารมณ์และคุณค่าทางสังคมด้วย

ส่วนกรณีที่ผู้สร้างสรรคให้ความสำคัญต่อวิ้วในฐานะ เป็นสัตว์ที่นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่กลุ่ม ชนโดยเลือกให้เป็นตัวละครสำคัญของวรรณกรรมนั้น มีข้อน่าสังเกตว่าสัตว์ใหญ่ที่มักได้รับการกล่าว ถึงทั้งในแง่การใช้แรงงานและการขนส่ง เว้นเพื่อหวังความอุดมสมบูรณ์ ความผาสุกของกลุ่มคนไท ที่ปรากฏในวรรณกรรมและพิธีกรรมของท้องถิ่นต่างๆได้แก่ ควาย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ โดยทั่วไปแล้ว คนไทยจะเลี้ยงควายไว้ใช้ในงานเกษตรกรรมจึงให้ความสำคัญต่อควายจนสะท้อนไว้ ในวรรณกรรมของกลุ่มชนเช่น การกล่าวถึงควายในฐานะสัตว์ส่งเวียงถึงเหนือธรรมชาติเพื่อความ อุดมสมบูรณ์ของกลุ่มชนใน ตำนานปู่สะย่าสะ ตำนานผีลาดเสาสะกั้ง ตำนานผีขุนน้ำ และตำนาน ผีคงปู่ข้าว (กล่าวไว้ในหน้า 71) หรือแม้แต่ตำนานพระธาตุ เช่น ตำนานพระธาตุเขาควาย อำเภอมะเอนก จังหวัดเชียงราย ก็ให้ความสำคัญต่อควายในฐานะสัตว์ควรเคารพบูชา สำหรับความ นิยมในการใช้ควายเป็นสัตว์ขนส่งเวียงถึงเหนือธรรมชาติเพื่อหวังความอุดมสมบูรณ์นั้น อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ผู้มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญด้านตำนานและประวัติศาสตร์ล้านนา (สัมภาษณ์ 11 ก.ค 2539) ให้ความเห็นว่า อาจมีสาเหตุสำคัญจากการรับอิทธิพลของลัทธิชนเผ่าพื้นเมืองซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับกลุ่มคน ไทมาแต่ดั้งเดิมมาใช้ในกลุ่มของตน โดยลัทธิธรรมนิยมว่าการขนส่งเวียงในพิธีใหญ่ระดับหมู่บ้าน

จะใช้ควาย และพิธีเถลิงระดับครอบครัวจะใช้ไก่เป็นเครื่องเซ่น แต่การที่ผู้สร้างสรรคัศจรรย์กรรม
เรื่อง สู้ขวิดและวัวหลวง ให้ความสำคัญต่อ วัว และเลือกนำ วัว มาเป็นตัวละครสำคัญแทน ควาย
สัตว์ที่คนไทโดยทั่วไปให้ความสำคัญนั้น อาจเกิดจากการนำประสบการณ์เกี่ยวกับกำเนิดของ ลัวะ
ผู้สร้างบ้านแปงเมืองเชียงตุง มาเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรคั

ตำนานเมืองเชียงตุง บันทึกไว้ว่า ... หลังจากพระยาากาหาม (ชายโคบาล) ถูกฝูงกา
หลอกพา ไปปล่อยเกาะ เพราะผิดคำสัญญา เมืองประจันตคามถูกน้ำท่วมกลายเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่
ต่อมาตุงคฤาษีใช้ไม้เท้าระบายน้ำออกจากหนอง เมืองนั้นได้ชื่อใหม่ว่า เชียงตุง ชาวลัวะรวมตัว
กันสร้างบ้านแปงเมืองเชียงตุง และอาศัยอยู่ที่นั่นก่อนถูกพระญามังรายแย่งชิงบ้านเมือง ...

(ทวี ,2527 : 7 และ 25)

การกำเนิดของลัวะนั้น ตำนานต่าง ๆ เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ (แสง มนวิฑูร(ผู้แปล),
2517:87-89) ตำนานมูลศาสนา (บำเพ็ญ ะวิน (ผู้ปริวรรต),2538:89-90) และ จามเทวี
วงศ์ (พระยาปรีดีธรรมธาดา และพระญาณวิจิตร (ผู้แปล),2510:9-10) กล่าวไว้ตรงกันว่า
ลัวะชายหญิง 3 คู่แรก เกิดจากรอยเท้าช้าง รอยเท้าแรด และรอยเท้าวัว

วิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทเขินมีความเกี่ยวข้องผูกพันกับ วัว มาโดยตลอด ชาวไทเขินให้
ความสำคัญต่อ วัว ทั้งการเป็นสัตว์ในงานเกษตรกรรม และการเป็น วัวต่าง ในการซื้อขายแลกเปลี่ยน
เปลี่ยนผลผลิตระหว่างเชียงตุง - ล้านนา อีกทั้งกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียงเช่น กลุ่มชนชาวไทใหญ่ใน
รัฐจานก็ให้ความสำคัญต่อวัว ไม่น้อยไปกว่ากลุ่มชนชาวไทเขิน และร่วมขนวนพ่อค้าวัวต่างกับกลุ่มชน
ชาวไทเขินมาโดยตลอด ความสำคัญของวัวสะท้อนไว้อย่างชัดเจนใน ตำนานเมืองเชียงตุง โดย
กล่าวว่าสัตว์เลี้ยงของบรรพบุรุษคนแรกคือวัวฝูงใหญ่ สำหรับชาวไทเขินแล้ว วัว ถือได้ว่าเป็นสัตว์
ที่นำความสุข ความอุดมสมบูรณ์มาสู่กลุ่มชน ที่สำคัญคือความเชื่อที่ว่า วัวเป็น 1 ใน 3 ของสัตว์
ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของลัวะผู้สร้างบ้านแปงเมืองเชียงตุง วัว จึงถือเป็นบรรพบุรุษและผู้มีพระคุณต่อ
เมืองเชียงตุงซึ่งมีชาวไทเขินเป็นชนกลุ่มใหญ่ ฉะนั้น เมื่อมีการสร้างสรรคัศจรรย์กรรม วัว สัตว์ซึ่ง
มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มชนชาวไทเขิน ทั้งในตำนานและในชีวิตจริง จึงได้รับการ

เลือกสรรให้เป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง

ไม่ว่าจะเป็นบรรพบุรุษผู้ใด หรือแนวคิดใดก็ตามซึ่งได้รับการหยิบยกและปรับเปลี่ยนใช้ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาความเป็นท้องถิ่นเข้ามาเพิ่มเติมโดยกำหนดให้พระยาวัชซึ่งเดินทางเข้ามาในเมืองราชคชนครได้เลือกกิน แดงจิง แดงที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยึดถือของกลุ่มชนชาวไทเขิน จนกลายเป็นอนุภาควัตถุซึ่งทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงกำเนิดขึ้นมา

จากการศึกษา **สุชวณะวัชหลวง** ในเชิงวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้สร้างสรรค์ขึ้นมาจากการนำวรรณกรรมจำนวน 3 เรื่องมาผสมผสานกัน ผู้สร้างสรรค์เลือกนำเอาเวสสันดรชาดก อันเป็นวรรณกรรมชาดกที่พุทธศาสนิกชนรู้จักและยอมรับเป็นอย่างดีมาเป็นพื้นฐานหลักในการนำเสนอแล้วนำเอา **อุมมาทัตตีชาดก** ใน **ปัญญาสนิบาตชาดก** อันเป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันดีในกลุ่มชนชาวไทเขิน **ตำนานเมืองเชียงตุง** ที่กล่าวถึงบรรพบุรุษในตำนาน มาเป็นตัวเพิ่มเรื่อง โดยวรรณกรรมทุกเรื่อง ตัวละครทุกตัวและเหตุการณ์ทุกเหตุการณ์ที่เลือกมาผสมผสานกันนั้นได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความเป็นพื้นบ้านและการเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งปรากฏวัฒนธรรมประจำถิ่นอย่างชัดเจนจึงทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับความนิยมยอมรับจากกลุ่มชน นอกจากนั้น กลุ่มชนยังใช้วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นสื่อของวัฒนธรรมท้องถิ่น สื่อแนวทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในท้องถิ่นได้นั้น ธิดา สาระยา (2529:67) กล่าวว่าถึงนั้น ๆ บุคคลนั้น ๆ จะต้องทรงคุณลักษณะพิเศษเป็นที่นิยมชมชอบและรับรู้ของกลุ่มชนจนมีการส่งต่อจากปากต่อปาก จากใจถึงใจ การที่วรรณกรรมเรื่อง **สุชวณะวัชหลวง** ได้รับการยอมรับ จนมีประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมผานั่งซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขินสืบมาแต่โบราณกาลนั้น ย่อมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีคุณลักษณะพิเศษ อันเนื่องมาจากเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากสิ่งที่มีสัมพันธ์กับวิถีชีวิตซึ่งได้รับการเลือกสรรแล้วจากกลุ่มชน โดยกลุ่มชนและเพื่อกลุ่มชน

2.5 **สุชวณะวัชหลวง** : วรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทเขิน

วรรณกรรมเรื่อง **สุชวณะวัชหลวง** ที่มีความแพร่หลายในกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่ม ได้แก่ ไทยวน ไทลื้อ ไทเขินและไทใหญ่ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดตามทฤษฎีระเบียบภูมิ - ประวัติ

ศึกษารูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นในด้าน ลักษณะเฉพาะทางภาษาและบริบททางสังคม เพื่อหาแหล่งกำเนิด รูปแบบดั้งเดิม สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมกับท้องถิ่น และการปรับให้เป็นท้องถิ่นของวรรณกรรมเรื่องนี้

การศึกษาลักษณะเฉพาะทางภาษาโดยวิธีศึกษา เปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนี้ที่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่มพบว่า คัมภีร์แต่ละฉบับนั้นมีการบันทึกด้วยตัวอักษรประจำกลุ่มชน ภาษาย่อยที่ใช้บันทึกคือภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชนซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมาก อันเนื่องจากเป็นภาษาถิ่นตระกูลไทเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ามรดกภาษาท้องถิ่นที่ใช้เฉพาะกลุ่มชนชาวไทเขินจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นอนุภาควัตถุของเรื่องปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต้นฉบับของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ไท อันเป็นหลักฐานทางภาษาซึ่งถือเป็นข้อสนับสนุนเบื้องต้นว่า วรรณกรรมเรื่องนี้น่าจะมีแหล่งกำเนิดในกลุ่มชนชาวไทเขิน นอกจากนี้ จากการศึกษาคัมภีร์ต้นฉบับ ผู้วิจัยยังพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มี 2 ส่วน คือ ส่วนร้อยแก้วประเภทร่ายธรรมและส่วนร้อยกรองประเภทร่ายโบราณ จากแนวคิดของ ฟอน ซีโดว์ ตามทฤษฎีระเบียนภูมิ-ประวัติ ที่กล่าวว่า รูปแบบดั้งเดิมของนิทานพื้นบ้านควรเป็นรูปแบบที่ง่ายที่สุด รูปแบบที่สลับซับซ้อนเป็นรูปแบบที่ได้รับการพัฒนามาทีหลัง รวมทั้งประเพณีนิยมในการสร้างสรรคงานวรรณกรรมชาดกนอกนิบาตของนักปราชญ์โบราณซึ่งนิยมสร้างสรรคผลงานด้วยคำประพันธ์ร่ายธรรมประเภทร้อยแก้วเป็นแนวคิดและข้อมูลที่น่าไปสรุปได้ว่าวรรณกรรมเรื่อง สุชวันฉะวีทหลวง ส่วนร้อยแก้วเป็นรูปแบบดั้งเดิม และผู้ที่พัฒนาให้เกิดรูปแบบใหม่อันได้แก่ สุชวันฉะวีทหลวง ส่วนร้อยกรองประเภทร่ายโบราณซึ่งมีความแปลกในอนุภาควัตถุได้แก่กลุ่มชนชาวไทเขิน และได้ถ่ายทอดรูปแบบใหม่นี้ให้แก่กลุ่มชนชาวไทลื้อในเมืองเชียงตุงด้วย

การศึกษาบริบททางสังคมของวรรณกรรมเรื่องนี้ในกลุ่มชาติพันธุ์ไท 4 กลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเรื่อง สุชวันฉะวีทหลวง ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขินและไทใหญ่ นั้น วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นที่รู้จักของกลุ่มชนเพียงความเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะเท่านั้น ไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติใด ๆ ในกลุ่มชน แต่วรรณกรรมเรื่องนี้ในบริบททางสังคมของกลุ่มชนชาวไทเขินนั้นมีความเด่นชัดมากที่สุด กล่าวคือ มีประเพณี พิธีกรรมและจัดกรรมอันเนื่องมาจากวรรณกรรมเรื่องนี้ปรากฏในวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ กลุ่มชนชาวไทเขินยังเป็นผู้ถ่ายทอดประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวให้แก่กลุ่มชนชาวไทลื้อในเมืองเชียงตุงอีกด้วย ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้รับ

จากการใช้ประสบการณ์ร่วมในประเพณีและพิธีกรรม การตั้งธรรมสู่ขวัญะวืวหลวง ของกลุ่มชนชาวไทเขินอพยพบ้านปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างวันที่ 16 - 18 กันยายน 2538 และ ประเพณีจุลกฐิน ของชาวไทเขินและไทลื้อ ที่จัดขึ้น ณ วัดผาสุการาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในระหว่างวันที่ 28- 29 ตุลาคม 2538 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งพระสงฆ์และชาวบ้าน ข้อมูลจากการบันทึกภาพประเพณี พิธีกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง ในเมืองเชียงตุง ซึ่งจัดเก็บโดยพระภิกษุชาวไทเขินมาศึกษาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา คติชนวิทยา ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วรรณกรรม พุทธศาสนาและปรัชญาเป็นเครื่องมือในการศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างวรรณกรรมเรื่องสู่ขวัญะวืวหลวง กับกลุ่มชนชาวไทเขิน

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า วรรณกรรมเรื่อง สู่ขวัญะวืวหลวง กับกลุ่มชนชาวไทเขิน มีสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกันโดยมีสัญลักษณ์จากวรรณกรรมที่ปรากฏใน ประเพณี และ พิธีกรรมเป็นสื่อกลาง ทั้งนี้ในกลุ่มชนชาวไทเขินมีผู้ให้ข่าวสำคัญ (key - information) อันได้แก่ สมาชิกของกลุ่มชนซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี (งามพิศ, 2531 : 35) เป็นจำนวนมาก อันทำให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมแนวคิดในการให้ความหมายของสัญลักษณ์ดังกล่าวของกลุ่มชน ไว้ได้ดังนี้

พระยาวิ้ว	คือ	บรรพบุรุษ และ เครื่องหมายแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์
สู่ขวัญะ	คือ	พระ โปธิสัตว์ของกลุ่มชนชาว ไทเขิน
นางอุมมาทันตี	คือ	ตัวแทนของผู้หญิงชาว ไทเขิน
ปราสาทเสาเดียว	คือ	หนทางสู่นิพพาน

ผลการวิเคราะห์ความหมายของสัญลักษณ์จากวรรณกรรมที่ปรากฏในวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีสัมพันธ์ภาพกับกลุ่มชนชาว ไทเขิน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สู่ขวัญะวืวหลวง ในเชิงวรรณกรรมแล้วพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจากเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นวรรณกรรมชาดกที่พุทธศาสนิกชนรู้จักและให้การยอมรับเป็นอย่างดี โดยผู้

สร้างสรรค์ได้นำวรรณกรรมเรื่องนี้มาเป็นพื้นฐานหลัก แล้วนำ อุมมาพันธุชาตก ใน ปัญญาสันนิบาตชาตก ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในกลุ่มชนชาวไทเขิน และ ตำนานเมืองเชียงตุง ที่กล่าวถึงบรรพบุรุษของกลุ่มชนมาผสมผสาน วรรณกรรมทุกเรื่องที่น่ามาผสมผสานกันได้ผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนให้เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างชาญฉลาดจากผู้สร้างสรรค์ และปรากฏการปรับให้เป็นท้องถิ่น โดยการเพิ่มเติมวัฒนธรรมการทอผ้าอันเป็นวัฒนธรรมที่มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่อกลุ่มชน ไว้ในบทบาทของตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่ง เป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่นที่สุดของวรรณกรรมเรื่องนี้ นอกจากนี้ ผู้สร้างสรรค์ยังได้นำ แดงจิง อันเป็นพืชพันธุ์ที่ได้รับความนิยมและรู้จักดีในวิถีชีวิตของกลุ่มชนมา เป็นอนุภาควัตถุของเรื่อง

จากการศึกษารูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นในเรื่องลักษณะเฉพาะทางภาษาแล้วพบว่า มีศัพท์เฉพาะ ซึ่งเป็นที่รู้จักและใช้ในกลุ่มของชนชาวไทเขินจำนวนหนึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต้นฉบับ วรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวิวหลวง ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททุกกลุ่ม จากการศึกษาบริบททางสังคมที่พบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีสัมพันธภาพกับกลุ่มชนชาวไทเขินอย่างแนบแน่น โดยมีสัญลักษณ์จากวรรณกรรมเป็นสื่อเชื่อมโยงและกลุ่มชนสามารถให้ความหมายของสัญลักษณ์นั้นได้อย่างใกล้เคียงกับวิถีชีวิตของตน อีกทั้งการศึกษาในเชิงวรรณกรรมยังพบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้สร้างขึ้นมาจากเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับท้องถิ่นและมีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นปรากฏอย่างชัดเจน จึงทำให้กลุ่มชนชาวไทเขินให้การยอมรับวรรณกรรมเรื่องนี้ในฐานะสื่อ นำทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้านประเพณี พิธีกรรม และจิตรกรรมฝาผนัง ผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าวมาแล้วนั้น ย่อมเป็นข้อสนับสนุนซึ่งน่าเชื่อว่า สุธวัณณะวิวหลวง เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีแหล่งกำเนิดในกลุ่มชนชาวไทเขิน และมีสัมพันธภาพกับวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทเขินมาแต่โบราณกาล มีการแพร่กระจายทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ ไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์ไทอีก 3 กลุ่ม มีการถ่ายทอดประเพณี-พิธีกรรมอันเนื่องมาจากวรรณกรรมเรื่องนี้ ไปสู่กลุ่มชนชาวไทลื้อในเมืองเชียงตุง นอกจากนี้ กลุ่มชนชาวไทเขินยังเป็นผู้พัฒนารูปแบบใหม่ซึ่งมีความแปลกในอนุภาควัตถุในเรื่อง รูปแบบที่พัฒนาแล้วนั้นกลุ่มชนชาวไทลื้อในเมืองเชียงตุง เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปจากกลุ่มชนชาวไทเขินเช่นกัน

2.6 สุธวัณณะวัทหลวง : การแพร่กระจาย

นักมานุษยวิทยามีความเห็นที่เห็นว่า วัฒนธรรมมีลักษณะที่ไม่หยุดนิ่ง จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นได้ทั้งโดยภายในและภายนอก การเปลี่ยนแปลงภายในเกิดขึ้นเพราะการค้นพบหรือประดิษฐ์การ ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายนอกเรียกว่า การแพร่กระจายและการยืม (มงคล หวังสุขใจ, 2538 : 38)

ในขณะเดียวกัน นักคติชนวิทยามีความเห็นที่ว่าการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติธรรมดา เมื่อมีความสัมพันธ์ติดต่อกันไม่ว่าจะด้วยการค้า ศาสนา หรือการเมืองก็ตาม (ศิราพร, 2537 : 43)

การแพร่กระจาย เกิดจากการที่กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งกระจายวัฒนธรรมในเรื่องของขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ จิตกรรรม ประติมากรรม เป็นต้น ไปยังกลุ่มชนอื่น ๆ ในระยะแรกที่วัฒนธรรมนั้น ๆ เข้ามาในกลุ่มชน อาจเรียกได้ว่าเป็นการยืมวัฒนธรรม แต่เมื่อเวลาผ่านไป การยืมนั้นก็กลายเป็นการรับ เนื่องจากเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมที่รับมาให้เป็นวัฒนธรรมของตัวเอง (อมรา, 2535 : 32-33)

วรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัทหลวง เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทยเขินที่นอกจากจะได้รับความนิยม จนถึงเป็นลือเลื่องทางวัฒนธรรมสืบมาแต่โบราณกาลของกลุ่มชนแล้ว ก็ยังแพร่กระจายทั้งความเป็นวรรณกรรม และประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนจิตกรรรมฝานัง ไปสู่กลุ่มชนอื่น ๆ อีกด้วย

การแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นการแพร่กระจายไปยังกลุ่มชนซึ่งมีพื้นฐานทางภาษาและวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นกลุ่มชนที่นับถือพุทธศาสนาและใช้ตัวอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนาและความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งมีการตัดลอกคัมภีร์เหล่านั้นทั้งในแง่การคัดลอกต่อเนื่องกันในท้องถิ่นและข้ามท้องถิ่น จึงนับเป็นการแพร่กระจายในวงจำกัดคือ นอกเหนือจากกลุ่มชนชาวไทยเขิน เมืองเชียงตุงและกลุ่มชาวไทยเขินอพยพในเขตชุมชนชายแดนแล้ว มีการแพร่กระจายไปยังกลุ่มชนอื่นอีกเพียง 3 กลุ่มเท่านั้น ได้แก่ กลุ่มชนชาวไทยวน ไทลื้อและ ไทใหญ่

แนวคิดของทฤษฎีระเบียบภูมิ-ประวัติ กล่าวว่า การแพร่กระจายของนิทานนั้น มักจะมีการแพร่กระจายไปตามเส้นทางการค้าและการติดต่อทางวัฒนธรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ อันเป็นไปตามธรรมชาติของกลุ่มชนที่ย่อมต้องมีการสังสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น ๆ ด้วยวิธีการและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวันระวีวาทอง ไว้ดังต่อไปนี้

2.6.1 การแพร่กระจายตามเส้นทางการค้า

ในอดีต เชียงตุง เป็นศูนย์กลางการค้า เนื่องจากเป็นทางผ่านและเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าของกองคาราวานพ่อค้าจีนจากมณฑลยูนนานและพ่อค้าไทใหญ่จากรัฐฉาน เส้นทางการค้าจะเริ่มต้นจากมณฑลยูนนานคือ เมืองลาฮ่อ (คุนหมิง) ผ่านซือเหมา เชียงรุ่ง เมืองฮาย เมืองฮุน เมืองชาน เชียงล้อ (ท่าล้อ) เข้าสู่ชายแดนรัฐฉาน ผ่านเข้ามาทางเมืองลา เมืองเชียงตุง เมืองพะยาก แม่ส่าย เชียงราย แม่สรวย เวียงป่าเป้า ดอยสะเก็ด ถึงเชียงใหม่ ลำปาง ตาก แม่สอด มะละแหม่ง มังทะเลย์และย่างกุ้ง โดยพ่อค้าบางกลุ่มจะแยกจากเชียงรายไปเชียงของ แล้วล่องเรือไปค้าขายที่หลวงพระบาง

แม้ว่าจะ เป็นศูนย์กลางการค้า แต่ลักษณะ การค้าของ เชียงตุง นั้นกลับมีความคล้ายคลึงกับล้านนา เนื่องจากการผลิตสิ่งของในชุมชนทั้งของ เชียงตุงและล้านนา นั้น เป็นการผลิตเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มชนเท่านั้น กล่าวคือผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง การติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าจะใช้ระบบการแลกของต่อของ โดยจะนำผลผลิตของชุมชนไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตของกลุ่มชนอื่นซึ่งไม่มีในกลุ่มชนของตนแล้วนำกลับมาขายให้กับกลุ่มชนในท้องถิ่น และจะเป็นที่ทราบกันในกลุ่มชนต่าง ๆ ว่า ผลผลิตที่ตนต้องการอยู่ในแหล่งใด เช่น ชุมชนที่สูงของอำเภอแม่แตง อำเภอเชียงดาวและอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จะผลิตเมี่ยง เชียงรายและพะเยาจะมีปลาแห้ง แพร่จะผลิตยาสูบ น่านจะมีบ่อเกลือ ลำปางจะมีเครื่องปั้นดินเผา และ เชียงตุงจะมีของป่า เช่น เปลือกไม้ที่ใช้ย้อมผ้า ยางไม้และครั่ง เป็นต้น

อาชีพหลักของชาวเชียงตุงคือเกษตรกรรม อาชีพรองคือการทอผ้า การทำเครื่อง-
เขิน เครื่องจักสาน เป็นต้น ในฤดูแล้งประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงพฤษภาคม จะเป็นช่วงที่พ่อค้า
วัวต่างซึ่งเป็นชาวนาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ รวมตัวกันเป็นขบวนวัวต่าง ในขบวนหนึ่งอาจจะมี
วัวต่างประมาณ 50-60 ตัว แล้วรวบรวมผลผลิตในชุมชน เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่นๆ
แต่เมื่อถึงฤดูฝนก็จะหยุดกิจการนี้และกลับมาทำนาเหมือนเดิม

พ่อค้าวัวต่างชาวไทเขิน เมืองเชียงตุงจะไม่ขึ้นไปค้าขายในมณฑลยูนนาน เนื่องจาก
ข้อจำกัดในเรื่องทุน ตลาดและพาหนะที่เป็นเพียงวัวต่าง มีโซ่มี้า ล้อ หรือวัวต่างกลุ่มใหญ่ประมาณ
100 ตัว เหมือนของพ่อค้าจีนและไทใหญ่ ซึ่งทำการค้าเป็นอาชีพหลัก แต่จะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยน
กันภายในชุมชนใกล้เคียง ในกรณีที่จะมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับดินแดนล้านนา นั้น ขบวนพ่อค้า
วัวต่าง จะเดินทางจากเชียงตุงตามเส้นทางที่พ่อค้าอาชีพใช้กันเข้าสู่ดินแดนล้านนาและเดินทางไป
ยังจังหวัดต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิตของตนกับแหล่งนั้นๆ แล้วนำผลผลิตเหล่านั้นกลับมาจำหน่าย
ให้กับผู้คนในเชียงตุงต่อไป

ศูนย์การแลกเปลี่ยนสินค้าที่ใหญ่ที่สุดของล้านนาได้แก่ เชียงใหม่ รองลงมาคือลำปาง
ส่วนเมืองอื่นๆ ก็มีฐานะเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้าเช่นกัน (รวบรวมจาก ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2523
: 39, 2527 : 352 และอรุณรัตน์, 2529 : 137-142)

ลักษณะประการหนึ่งของชาวล้านนาคือ มีจิตใจที่ชอบกาพย์กลอน ชอบคำพูดที่มีเสียง
คล้องจองกัน มีสัมผัสอักษร สัมผัสสระ และมีคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ไว้ใช้ในกลุ่มชนเช่น คร่าวขอ
โคลงและกาพย์ เป็นต้น (ประคอง, 2517 : 7) นอกจากนั้นชาวล้านนายังเป็นพุทธศาสนิกชนที่
เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ประเพณีหนึ่งซึ่งชาวล้านนาถือปฏิบัติ เพื่อค้าชูและสืบทอดพุทธศาสนา
ได้แก่ การสร้างธรรมถาวรวัด โดยมีความเชื่อว่าจะได้อานิสงส์สูงสุดคือพระนิพพาน

มณี พยอมยงค์ (2529 : 132) กล่าวว่า ในล้านนานั้นคำประพันธ์ประเภทคร่าว
ไม่ว่าจะเป็นคร่าวธรรม คร่าวขอ คร่าวรำ และคร่าวใช้ จะได้รับความนิยมมากตั้งแต่ พ.ศ.
2300 เป็นต้นมา เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่บ้านเมืองพ้นจากการปกครองของพม่า โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง ระหว่าง พ.ศ. 2494 - 2500 นั้น คร่าวขอจะได้รับความนิยมแพร่หลายที่สุดเนื่องจาก
โรงพิมพ์ของนายเมืองใจ ชัยนิลพันธ์ ได้พิมพ์คร่าวขอวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ออกจำหน่ายโดยใช้

ทั้งอักษรไทยวนและอักษรไทยกลาง นอกจากนั้นยังมีประเพณีนิยมในการเล่าคร่าวหรืออ่านคร่าวในชุมชนต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

อำนวยการ กล่าวคือ ผู้มีภูมิลำเนาในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่และเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดรายการคร่าวรำล้านนาทางวิทยุกระจายเสียงซึ่งออกอากาศไปทั่วภาคเหนือตอนบน (สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2538) กล่าวว่า เมื่อประมาณ 50 ปี (ประมาณ พ.ศ. 2488) ย้อนหลังลงไปนั้น ในตลาดของชุมชนต่าง ๆ จะมีการนำวรรณกรรมคร่าวขอและคร่าวธรรมเรื่องต่าง ๆ มาวางจำหน่าย โดยผู้จำหน่ายซึ่งมักจะเป็นเจ้าของผลงานและเป็นน้อยหรือนาน (น้อย คือ ผู้สืบทอดจากการเป็นแฉกร นาน คือ ผู้สืบทอดจากการเป็นพระ) หรือผู้ที่พอจะมีความรู้ความสามารถในการแต่งคร่าวและอ่านคร่าว และเจ้าของผลงานเชื่อถือไว้วางใจให้ทำหน้าที่แทน จะใช้วิธีเรียกความสนใจจากลูกค้าด้วยการอ่านคร่าวในท่วงทำนองต่าง ๆ เช่น โกงเรียวบง ม้าย่าไฟและวิงวอนที่ไพเราะด้วยน้ำเสียงซึ่งสอดคล้องอารมณ์ของผู้อ่านหรือมีการเล่าเรื่องย่อ โดยมักจะเน้นบทบาทของตัวละครสำคัญในเรื่อง ความสามารถดังกล่าวของผู้แต่งหรือผู้อ่านคร่าว ทำให้เกิดผลพลอยได้ที่นอกเหนือไปจากการขายคร่าวตามมาคือ การมีลูกค้า ซึ่งเป็นคนในชุมชนหรือนอกชุมชนมาว่าจ้างให้เขียนคร่าวรำ คร่าวใช้ รวมถึงธรรมผูก (คัมภีร์ชาตค) เพื่อจัดถวายตามประเพณีนิยมในการสร้างธรรมระหว่างเข้าพรรษาของชาวล้านนา

น้อย นานหรือภิกษุสามเณรผู้รับจ้างเขียนธรรมจะพยายามสรรหาชาตคเรื่องใหม่ ๆ ที่ไม่ปรากฏในวัดหรือชุมชนของผู้ว่าจ้าง เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ อันเป็นกลวิธีหนึ่งซึ่งสามารถเรียกคะแนนนิยมจากลูกค้า และจะปรับทัศนเรื่องนั้น ๆ ให้กับผู้ว่าจ้าง ได้ตัดสินใจเลือกด้วย

เมื่อตลาดเป็นที่พบปะของบุคคลต่างๆ ทั้งในเชิงการค้าเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องประโลมใจ รวมทั้งเรื่องของการสร้างธรรมถวาย ตลาดจึงเป็นอีกแหล่งหนึ่งนอกเหนือจากวัดในการสรรหาชาตคเรื่องแปลกใหม่ อันเนื่องมาจากตลาดเป็นที่รวมของกลุ่มชนจากท้องถิ่นต่างๆ ย่อมมีความหลากหลายของข้อมูล พ่อค้าต่างถิ่นที่เข้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในหมู่บ้าน ซึ่งพักค้างคืนตามวัดหรือในหมู่บ้านก็อาจเป็นเป้าหมายหนึ่งในการสืบเสาะหาชาตคเรื่องแปลกใหม่ของกลุ่มผู้ผลิต เพื่อสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลผู้เป็นกลุ่มลูกค้า กล่าวได้ว่าการสร้างธรรมนี้เป็นกิจกรรมสองเชิงคือ เป็นทั้งธุรกิจและการสืบทอดวัฒนธรรม และยังเป็นกระบวนการ 2 ทาง คือ ในขณะที่

ชุมชนนั้นๆ ได้ขาดกเรื่องแปลกใหม่มา ก็อาจจะต้องแลกเปลี่ยนขาดกเรื่องเด่นของชุมชนของตนไปกับการได้มานั้น อันเป็นการช่วยทำให้ขาดกมีการแพร่กระจายในวงกว้างยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า หากมีการแลกเปลี่ยนขาดก ไม่ว่าจะ เป็นลายลักษณ์หรือมุขปาฐะ ในระหว่างชาวล้านนากับชาวไทเขิน เมืองเชียงตุงนั้น วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมล** **ว้าวหลวง** ย่อมต้องเป็นขาดกเรื่องหนึ่งที่ได้รับการแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้มีความดีเด่นทั้งในด้านเนื้อเรื่องและความนิยมในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมของชาวไทเขิน แต่การที่วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่ได้รับความนิยมจากกลุ่มชนชาวล้านนาเท่าเทียมกับกลุ่มชนชาวไทเขินนั้น อาจจะมีสาเหตุมาจากชาวล้านนารับเอา เฉพาะความเป็นคัมภีร์ที่สร้างถวายวัดตามประเพณีนิยมเท่านั้น

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางเอกสารของชาวไทลื้อและชาวจีน ในมณฑลยูนนาน ซึ่งไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้ แต่วรรณกรรมเรื่องนี้ได้ปรากฏในกลุ่มชนชาวไทลื้อ อาเภอท่าซี้เหล็ก จังหวัดเชียงตุง และมีความแพร่หลายในจังหวัดต่าง ๆ ของดินแดนล้านนาเช่น เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ และแม่ฮ่องสอน เป็นต้นนั้น จะเห็นได้ว่า มีความพ้องกับเส้นทางการค้าของพ่อค้าวัวต่างชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง ที่ไม่ขึ้นไปซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในมณฑลยูนนาน แต่มาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในดินแดนล้านนา ฉะนั้นแนวคิดเรื่องการแพร่กระจายของวรรณกรรมตามเส้นทางการค้าตามทฤษฎีระเบียนภูมิ - ประวัติ ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา จึงน่าจะมีความเป็นไปได้สูง

ข้อสังเกตที่พบในการติดตามการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่องนี้คือ แหล่งข้อมูลที่ไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้โดยส่วนใหญ่แล้ว จะไม่สามารถบอกได้ว่า คัมภีร์ใบลานธรรม **สุชวิมล** **ว้าวหลวง** ที่มีอยู่นั้น เข้ามาสู่ชุมชนได้โดยวิธีใด คำตอบที่ได้จากแหล่งข้อมูลนั้น เกือบจะเป็นคำตอบเดียวกันคือ มีเจ้าศรัทธาสร้างถวายให้แก่วัด โดยที่อาจจะ มีเฉพาะชื่อผู้จาร ชื่อผู้สร้าง หรือวันเดือนปีที่จาร ปรากฏในท้ายคัมภีร์ใบลานและได้รับการคัดลอกต่อ ๆ กันมาเท่านั้นเช่น กรณีของครูบาอินแก้ว อนินุชโณ เจ้าอาวาสวัดวาลุการาม (ป่าแงะ) ตำบลตลาดขวัญ อาเภอดอยสะเก็ด หรือ พระใบฎีกาอินสอน นริสโร เจ้าอาวาสวัดแม่กะ ตำบลแม่แตง อาเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2538) และพระปลัดปิยะศักดิ์ ปญฺหิโต เจ้าอาวาสวัดปางหมู ตำบลปางหมู อาเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ไม่สามารถหาคำยืนยันจากแหล่งข้อมูลได้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ที่แพร่กระจายมาตามเส้นทางการค้านั้นคือฉบับใด อยู่แห่งใด ตามแนวคิดของทฤษฎีทางคติชนวิทยา และเส้นทางการค้าในอดีตของพ่อค้าวัวต่างชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์มาแล้ว แต่นับได้ว่า การศึกษาถึงการแพร่กระจายตามแนวคิดนี้ มีส่วนช่วยให้ภาพการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวิวหลวง** ปรากฏโดยหลักการที่มีความเป็นไปได้สูง

2.6.2 การแพร่กระจายโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรม

นอกจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิณะวิวหลวง** จะมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มชนชาวไทเขินในเมืองเชียงตุงแล้ว วรรณกรรมเรื่องนี้ยังมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มชนชาวไทลื้อจากมณฑลสิบสองพันนาซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ อำเภอท่าซี้เหล็ก จังหวัดเชียงตุง และกลุ่มชนชาวไทใหญ่จากรัฐฉาน ประเทศพม่า ซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อันเป็นการแพร่กระจายที่มากกว่าเฉพาะความเป็นวรรณกรรม ดังที่กลุ่มชนชาวไทยวนในดินแดนล้านนา และกลุ่มชนชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับไปจากกลุ่มชนชาวไทเขินเมืองเชียงตุง ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะได้รับการแพร่กระจายตามเส้นทางการค้าซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้ว ในข้อ 1

พระใส่หลวง พระภิกษุชาวไทเขิน ผู้เป็นประธานในการบูรณะซ่อมแซมและก่อสร้างวัดเกตุ วัดร้างในอำเภอท่าซี้เหล็ก จังหวัดเชียงตุง จากการร้องขอของชาวไทลื้อที่อพยพมาจากมณฑลสิบสองพันนา จนสามารถก่อตั้งเป็น **วัดพระธาตุสายเมือง** ศูนย์รวมแห่งจิตใจชาวไทลื้อกลุ่มใหญ่ที่สุดในเมืองเชียงตุง และต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสได้นำวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวไทเขินเมืองเชียงตุง นับตั้งแต่คัมภีร์ไบเบิล ขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรม อันรวมถึงประเพณีการตั้งธรรม มหาชาติ และ **สุชวิณะวิวหลวง** มาถ่ายทอดให้กับกลุ่มชนชาวไทลื้อดังกล่าว โดยในเวลาต่อมา พระสิทธิแสงหัตถ์ ธมฺมสิริ พระภิกษุชาวไทลื้อ เจ้าอาวาสรูปที่ 2 ของวัดพระธาตุสายเมืองและคณะศรัทธาได้ตัดบางส่วนของพิธีกรรมออกไปและนำวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนเข้าไปแทน ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้โดยละเอียดในหน้า 21-22 ไปแล้วนั้น ผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มชน

ชาวไทลื้อวัดพระธาตุสายเมือง ได้ถ่ายทอดความนิยมในวรรณกรรมเรื่อง สามสมสี่พัน ไปสู่กลุ่มชนชาวไทเขินวัดกุงถุน อำเภอท่าซี้เหล็ก ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับวัดพระธาตุสายเมือง โดยปรากฏการเทศนาธรรมเรื่องนี้ในประเพณีการตั้งธรรมของชาวไทเขินวัดกุงถุน

สามเณรนวล พรหมปัญญา สามเณรชาวไทใหญ่ พระลูกวัด วัดสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เดิมจำพรรษาอยู่วัดร่องลึก รัฐฉาน ประเทศพม่า (สัมภาษณ์ 28 ตุลาคม 2538) กล่าวกับผู้วิจัยในงานจุลกรรมที่วัดมหาสุการาม ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ว่า วัดสบรวก มีภาพจิตรกรรมฝาผนังวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลระวีवलวง** อยู่ในพระวิหาร รวมทั้งมีประเพณีการตั้งธรรม **สุขวิมลระวีवलวง** ด้วย และในประเพณีตั้งธรรมเมื่อปี 2535 สามเณรนวลเป็นผู้เทศน์ **สุขวิมลระวีवलวง** ผูกที่ 1

วัดสบรวกเป็นวัดของชาวไทใหญ่ซึ่งอพยพมาจากรัฐฉาน ประเทศพม่า ปัจจุบันมีพระอธิการตาล อุตตสาโร พระภิกษุชาวไทใหญ่ เป็นเจ้าอาวาส พระอธิการตาล (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2538) กล่าวว่า วัดสบรวกมีคัมภีร์ใบลานวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลระวีवलวง** บันทึกด้วยอักษรไทเขิน จำนวน 10 ผูก ซึ่งจารเมื่อ จ.ศ 1320 (พ.ศ 2501) ทดแทนฉบับเก่าที่ชำรุด นอกจากนั้นยังมีการตั้งธรรม **สุขวิมลระวีवलวง** อันเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีตั้งธรรม มหาชาติ มาโดยตลอด แต่ไม่มีพิธีกรรมการเช่นไหว้ตัวละครในประเพณีนี้ นอกจากนี้ยังมีจิตรกรรมฝาผนังชุด **สุขวิมลระวีवलวง** จำนวน 22 ภาพ อยู่ที่ฝาผนังด้านตะวันออกของพระวิหาร ฝาผนังด้านเหนือจะเป็นจิตรกรรมฝาผนังชุด **มหาชาติ** จำนวน 10 ภาพ และฝาผนังด้านใต้จะเป็นจิตรกรรมฝาผนังชุด **เวสสันดรชาดก** จำนวน 30 ภาพ

พระชันคำ กตบุญโญ พระภิกษุชาวไทใหญ่ รองเจ้าอาวาสวัดสบรวก (สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2538) กล่าวว่า วัดสบรวกมิได้มีเฉพาะคัมภีร์และประเพณีที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่อง **สุขวิมลระวีवलวง** เท่านั้น คัมภีร์ใบลานทุกผูกทุกชุดของวัดบันทึกด้วยอักษรไทเขินทั้งสิ้น และภิกษุสามเณรทุกรูปสามารถเขียนและอ่านภาษาไทยเขินได้อย่างคล่องแคล่ว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในยุคแรกของการสร้างวัดแห่งนี้กล่าวกันว่า เจ้าอาวาสวัดสบรวกผู้มีเชื้อสายไทใหญ่ให้ความเชื่อถือศรัทธาพระผู้ใหญ่ว่าวชาวไทเขินรูปหนึ่ง จึงได้ขอคำแนะนำในด้านวัฒนธรรมประเพณี พระชาวไทเขินรูปนั้นจึงนำคัมภีร์ใบลานและวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รวมถึงคัมภีร์

ภาพที่ 6 จิตรกรรมฝาผนังวรรณกรรมเรื่อง สู้ชั้วต๊ะแว่วหลวง วัดสักราก อําเภอสายแอม จังหวัดเชียงราย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright of Chiang Mai University
All rights reserved

โบราณ ประเพณี พิธีกรรมและจิตรกรรมฝาผนังที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์และวิฬหวง** มาถ่ายทอดให้กับชาวไทใหญ่กลุ่มนี้ สำหรับพิธีกรรมการเซ่นไหว้ตัวละคร ที่ปัจจุบันไม่ปรากฏใน ประเพณีนี้ พระชันคำมีความเห็นว่า ในระยะแรก ๆ นั้น อาจจะถูกปฏิบัติกัน แต่ต่อมากงมีการตัด ออกไปเพราะไม่จำเป็น

พระชันคำกล่าวต่อไปว่า ประเพณีการตั้งธรรม มหาชาติ และ **สุทนต์และวิฬหวง** เป็นที่ยอมรับของชาวไทใหญ่ซึ่งเป็นศรัทธาโดยส่วนใหญ่ โดยมีชาวไทเขิน ไทยวน และชาวเขา จำนวนหนึ่ง เป็นศรัทธาร่วม สาเหตุที่วัดสบบรมมีศรัทธาหลายกลุ่มชนนั้น เนื่องมาจากบริเวณสาม เหลี่ยมทองคำอันเป็นที่ตั้งของวัดมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์นั่นเอง อย่างไรก็ตามทางวัดก็ มิได้ละทิ้งวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชน โดยจะมีประเพณีของชาวไทใหญ่เช่น ปอยเทียน ต่างซ่อมต้อบีน (ถวายเป็นมธุปายาส ไปกับโคมลอย) และยังมีสลากภัตต์ของชาว ไทยวนปรากฏร่วม กันไปแล้วแต่ความเหมาะสม

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่กลุ่มชนชาวไทลื้อและ ไทใหญ่ ที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมอันเนื่องมาจากวรรณกรรมเรื่อง **สุทนต์และวิฬหวง** ของกลุ่มชนชาวไทเขินมา ใช้ในกลุ่มของตนนั้น ต่อมาจะมีการตัดบางส่วนของประเพณีนั้นออกไป พร้อมกับกับการนำวัฒนธรรม ประเพณีประจำกลุ่มของตนเข้ามาทดแทนและผสมผสานจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากนั้นก็มีการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมประจำกลุ่มตนไปให้กับกลุ่มชนเจ้าของวัฒนธรรมที่ตนรับมา ดังเช่น กลุ่มชนชาว ไทลื้อถ่ายทอดความนิยมวรรณกรรมเรื่อง **สามสมถ์ทัน** ใ้แก่กลุ่มชนชาวไทเขินวัดกุงถุน กลุ่มชน ชาวไทใหญ่ถ่ายทอดประเพณีปอยเทียน ต่างซ่อมต้อบีน ใ้แก่กลุ่มชนชาวไทยวนและไทเขิน ซึ่งอยู่ ร่วมในกลุ่มด้วย กล่าวได้ว่า เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation)

มงคล หวังสุขใจ (2538 : 39) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดจาก การที่กลุ่มชนยอมรับเอาวัฒนธรรมซึ่งมิใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมาใช้ในกลุ่มตน พร้อม ๆ กับการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมของกลุ่มตน ไปสู่กลุ่มชนเจ้าของวัฒนธรรมที่ตนรับมาด้วย ถือเป็นกระบวนการสอง ทาง (two-way-process) อันจะก่อให้เกิดความพอดีหรือสมดุลกัน การผสมผสานทางวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน

นับได้ว่า ผู้นำของกลุ่มชนชาวไทลื้อวัดพระธาตุสายเมืองและไทใหญ่วัดสบรวก เป็นผู้ที่มีความสามารถปรับเปลี่ยน ผสมผสาน ยอมรับ อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดีจนเกิดสันติสุขในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนซึ่งมีสมาชิกมาจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์

2.6.3 การแพร่กระจายโดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนชายแดน

บริเวณชุมชนชายแดนหรือที่เรียกกันว่า บริเวณชายขอบ จะเป็นที่รวมของบุคคลหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์ อันอาจเกิดจากการอพยพข้ามถิ่นเพื่อตั้งถิ่นฐานด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น การหนีภัย หนีความแร้นแค้นจากถิ่นเดิม การค้า หรือการแต่งงานกับบุคคลที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว เป็นต้น

บริเวณชุมชนชายแดนอำเภอแม่สายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของประเทศพม่า ลาว จีนและไทยซึ่งเป็นเจ้าถิ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน ปัจจุบันกลุ่มนักธุรกิจ สื่อมวลชน ผู้สนใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทย และผู้สนใจในด้านวัฒนธรรม เรียกชุมชนชายแดนบริเวณดังกล่าวว่า สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรม

ศเนศวร์ เจริญเมือง (2538 : 18) กล่าวว่า บริเวณสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรมเป็นแผ่นดินของชาวไทจำนวนมากซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แม้ว่าระบบเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองจะทำให้ประเทศทั้งสี่ ไม่ได้มีมิตรต่อกันมาเป็นเวลานานในอดีต แต่คนไทจากดินแดนชายแดนเหล่านี้มีการติดต่อกันมาโดยตลอด ไม่ว่ารัฐบาลของฝ่ายใดจะมีปัญหาภัยฝ่ายใดก็ตาม

เมื่อมีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์เช่นนี้ ก็ย่อมต้องมีการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม บางครั้งก็อาจจะมีการติดตามกลุ่มชนนั้น ๆ เข้าไปในดินแดน อันเป็นที่อยู่เดิมของเขา และเกิดความประทับใจในวัฒนธรรมของดินแดนนั้น ๆ จนมีการเลียนแบบ หยิบยืม และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันเพราะเห็นว่างามน่าชื่นชม ตัวอย่างของชุมชนที่มีวัฒนธรรมของทั้ง ไทย-พม่า-จีน-ลาว อยู่อย่างครบถ้วนในบริเวณ สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรมที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดได้แก่ชุมชนวัดพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัด

เชียงราย ซึ่งมี พระครูไพศาลพัฒนาวีรรัต พระภิกษุชาวลาว เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา (สัม-
ภาษณ์ 25 ธันวาคม 2538) เป็นผู้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชน
เหล่านี้ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมของประเทศทั้งสี่ไว้ด้วยกัน

วัฒนธรรมประเพณีอันเนื่องมาจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุหลวง** ซึ่งมีการแพร่
กระจายโดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนชายแดนปรากฏที่วัดป่าซาง ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นวัดของชาวไทยของผู้มีบรรพบุรุษเป็นชาวเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า
และถูกพระยาภาววิเสทกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน แต่ได้อพยพกลับไปตั้ง
ถิ่นฐานที่บ้านป่าซาง ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เนื่องจากความแห้งแล้งของ
หมู่บ้านที่อำเภอป่าซาง การอพยพกลับของชาวไทยของกลุ่มนี้ใช้เส้นทางหลวงสายลำปาง พะเยา
เชียงรายและแม่สาย ซึ่งเป็นทางหลวงที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นใน
รัชกาลของพระองค์ (ไกรศรี นิรมานเหมินท์, 2521:56) ปัจจุบันชาวไทยของกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตที่
เหมือนกับชาวไทยวนแทบทุกประการ ยกเว้นสำเนียงพูดในกลุ่มของคนชราเท่านั้นที่ยังคงหลงเหลือ
ไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยของกลุ่มนี้

พระครูอุปถัมภ์วรการ พระภิกษุชาวไทยอง เจ้าอาวาสวัดป่าซาง (สัมภาษณ์ 1 และ
2 ธันวาคม 2538) กล่าวว่า ที่วัดป่าซางมีคัมภีร์โบราณวรรณกรรม **สุชวิมลเวฬุหลวง** จารด้วย
อักษรไทยวน จำนวน 10 ผูก (สถาบันวิจัยสังคมถ่ายไมโครฟิล์มเก็บไว้ อ้างแล้วในหน้า 52)
โดยครูบาบุญมา เตโช เจ้าอาวาสรูปที่ 5 ของวัด ได้นำธรรมเรื่องนี้มาจากเมืองเลน จังหวัด
เชียงตุง และมอบหมายให้ภุญญิกขุพร้อมกับพระลูกวัดรูปอื่น ๆ เป็นผู้คัดลอกจากอักษรไทเขินเป็น
อักษรไทยวน ต่อมาครูบาบุญมี ภุญญิกขุ เจ้าอาวาสรูปที่ 6 ของวัด ได้นำมาให้พระลูกวัดเทศน์
ในระหว่างเข้าพรรษา และเมื่อวันที่ 12-14 กุมภาพันธ์ 2538 เจ้าอาวาสรูปที่ 7 ของวัด คือ
พระครูอุปถัมภ์วรการร่วมกับศรัทธาประชาชนได้นิมนต์พระสงฆ์ชาวไทเขินกลุ่มหนึ่งจากเมืองเชียง-
ตุง นำโดยพระเชมจาร์ สังฆนายกนครเชียงตุง เจ้าอาวาสวัดราชฐานหลวงเชียงยี่น มาดำเนินการ
การประเพณีตั้งธรรมตามแบบฉบับของชาวไทเขินเมืองเชียงตุง มูลเหตุจุดจูงใจที่ทำให้เกิดประเพณี
การตั้งธรรมขึ้นในครั้งนี้ เกิดจากการที่ศรัทธาของวัดกลุ่มหนึ่งเกิดความประทับใจในประเพณีการ
ตั้งธรรมของชาวไทเขินซึ่งปรากฏที่วัดไทเขินในอำเภอแม่สาย คือ วัดคูหาสวรรค์ และวัดถ้ำพางม

รวมทั้งศรัทธาบางกลุ่ม ได้พบเห็นประเพณีการตั้งธรรมที่เมืองเชียงตุง จึงรวมตัวกันจัดให้มีประเพณีดังกล่าว และนิมนต์พระสงฆ์ชาวไทเขินจากเมืองเชียงตุง ผู้เป็นเจ้าของแบบฉบับประเพณีดังกล่าว มาดำเนินการ โดยพระสงฆ์ทั้งชาวไทยอง ไทยวนและ ไทเขิน ที่มาร่วมงานต่างมีบทบาทร่วมกันทั้งในด้านศาสนพิธีและการเทศนาธรรมตลอดระยะเวลา 3 วัน นับเป็นกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่สร้างความแปลกใหม่ให้แก่ชุมชน และยังก่อให้เกิดวิสัยทัศน์มุมมองน่านับการ จากการมีบทบาทร่วมกันของพระสงฆ์และชาวบ้านของทั้งสามกลุ่มชนดังกล่าว อนึ่ง ผู้วิจัยได้รับคำยืนยันจากพระอธิการ อานนท์ อาทิตตธมฺโม พระภิกษุชาวไทเขิน เจ้าอาวาสวัดท่ากระดาศ ผู้เข้าร่วมประเพณีการตั้งธรรมของวัดป่าซาง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2538) ซึ่งกล่าวว่า ประเพณีการตั้งธรรมที่จัดขึ้นในวัดแห่งนี้มีความครบถ้วนในทุกขั้นตอนเหมือนประเพณีที่จัดในเมืองเชียงตุง และพระครูอุปถัมภ์วารการ กล่าวว่า ศรัทธาของวัดมีความชื่นชมในประเพณีดังกล่าว และเห็นพ้องกันว่าจะจัดประเพณีนี้อีกครั้งหนึ่งหากมีความพร้อม

เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มชาวไทยองในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เช่น ที่บ้านหวาย บ้านมะกอก บ้านสะปึ่งหลวง และบ้านนางข้าวน้อยนั้น พระครูสิทธิธาดา เจ้าอาวาสวัดมะกอก (สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2538) กล่าวว่า ไม่ปรากฏคัมภีร์ใบลานและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง สุขวิมล ในชาวไทยองอพยพกลุ่มนี้เลย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่ปรากฏทั้งคัมภีร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในกลุ่มชาวไทยองอพยพบ้านป่าซาง อำเภอแม่จันนั้น อาจมีสาเหตุมาจากการที่ชุมชนไทยองกลุ่มนี้อยู่ใกล้กับชุมชนชายแดน ซึ่งมีชาวไทเขินอพยพอาศัยอยู่ จึงมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน แต่กลุ่มชาวไทยองอำเภอป่าซาง อยู่ห่างไกลจากชุมชนเหล่านั้น จึงไม่ได้รับการแพร่กระจายด้วยวิธีการดังกล่าว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเห็นว่าการแพร่กระจายซึ่งเกิดขึ้นที่วัดป่าซางนี้ เป็นเพียงการยืมวัฒนธรรม ซึ่งต้องติดตามผลในระยะยาวต่อไปว่า การยืมวัฒนธรรมนั้นจะ เปลี่ยนเป็นการรับวัฒนธรรมหรือไม่

สำหรับชุมชนชายแดน อำเภอเชียงแสน มีการแพร่กระจายด้วยวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในข้อ 2.6.1 และที่ชุมชนชายแดนอำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ติดตามการแพร่กระจายด้วยวิธีดังกล่าวนี้ที่วัดท่าตอนและวัดแม่ฮาดหลวงแล้ว ไม่ปรากฏการแพร่กระจายด้วยวิธีนี้ แต่พบการแพร่กระจายโดยนักปราชญ์ที่วัดนิวาสถานซึ่งจะกล่าวในข้อ 2.6.6

และที่อำเภอฝางพบการแพร่กระจายโดยพระสงฆ์ชาวไทเขินในล้านนา ซึ่งจะกล่าวในข้อ 2.6.4
ต่อไป

2.6.4 การแพร่กระจายโดยพระสงฆ์ชาวไทเขินในล้านนา

ในฐานะสาวกของพระพุทธเจ้าผู้สืบทอดพุทธศาสนา โดยการสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ประพฤติดีปฏิบัติชอบแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นผู้สั่งสมและผู้นำในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนอีกโสดหนึ่งด้วย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าบริเวณชุมชนชายแดนของประเทศไทยคืออำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สายและอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีกลุ่มชนชาวไทเขินซึ่งอพยพมาจากเมืองเชียงตุงเพื่อตั้งถิ่นฐาน โดยในบริเวณชุมชนชายแดนอำเภอแม่สาย มีจำนวนชาวไทเขินอพยพมากเป็นอันดับแรก และอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนชาวไทเขินอพยพเป็นอันดับสอง

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทเขินอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนดังกล่าวนี้ได้แก่การหนีจากการถูกกดขี่ข่มเหงของรัฐบาลพม่า เนื่องจากเชียงตุงตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าหลายครั้งด้วยกันคือ ใน พ.ศ 2107-2317, พ.ศ 2356-2432 และ พ.ศ 2490 จนถึงปัจจุบัน (รัตนพร, 2538 : 35-50) ประชาชนจะถูกทหารพม่ากดขี่ข่มเหง ผู้ชายจะถูกใช้แรงงานอย่างหนักในการเป็นลูกหาบของทหารพม่าซึ่งสู้รบกับชนกลุ่มน้อย การตั้งข้อบังคับอย่างมากมาย สภาพของการครองชีพที่แร้นแค้น รวมไปถึงการทำลายล้างศูนย์รวมแห่งจิตใจของชาวไทเขิน กล่าวคือ การที่รัฐบาลพม่ามีคำสั่งให้รื้อหอคำหรือพระราชวังของเจ้าฟ้าไทเขินทิ้ง โดยอ้างว่าจะใช้สถานที่สร้างโรงแรมเพื่อรับนักท่องเที่ยวเมื่อ พ.ศ 2534 นั้น ถือได้ว่าเป็นการล้มสลายทั้งจิตใจของชาวไทเขินและอาณาจักรเชียงตุงอย่างแท้จริง (ไพฑูริย์, 2537 : 42)

ชาวไทเขินอพยพในชุมชนชายแดนได้รวมตัวกันอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ และร่วมกันสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ชาวไทเขินรวมตัวกันเป็นผู้คอยชี้แนะและอบรมสั่งสอนตลอดจนส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีประจำกลุ่มชน

คัมภีร์ไบเบิลที่บันทึกด้วยอักษรไทเขิน การเทศนาธรรมด้วยความชัดเจนในอักษรวิธี และท่วงทำนองการเทศน์อันเป็นลักษณะ เฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของพระภิกษุและสามเณร ชาวไทเขิน สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์ของ ไทเขินมีความชัดเจนในอักษรวิธีนั้น เนื่องมาจาก การที่กลุ่มชนชาวไทเขินยังคงใช้อักษรวิธีของกลุ่มชนมา โดยตลอด ในขณะที่กลุ่มชนอีกหลายกลุ่ม ชนเช่น กลุ่มชนชาวไทยวนเลิกใช้อักษรประจำกลุ่ม ไปใช้อักษรที่กำหนดโดยรัฐบาลของประเทศ จน ส่งผลให้อักษรประจำกลุ่มเกือบจะกลายเป็นอักษรที่ตายแล้ว

วัฒนธรรมอันสืบเนื่องมาจากวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิธนะ วิวหลวง** ได้ปรากฏในกลุ่มชน ชาวไทเขินด้วยวิธีการแพร่กระจายโดยพระสงฆ์ชาว ไทเขินในล้านนาที่วัดคูหาสวรรค์ วัดลำพางจม ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ วัดปางควาย ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

วัดคูหาสวรรค์ มีพระพรหมมา สุ่มงุคโล พระภิกษุชาวไทเขิน เป็นเจ้าอาวาส มี ศรัทธาชาวไทเขินเป็นศรัทธาหลัก ชาวไทใหญ่ ชาวไทลื้อและ ไทยวนเป็นศรัทธาร่วม พระสิทธิสัง ฆมมิมิราช พระภิกษุชาวไทเขิน (สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2538) กล่าวว่า ทุก ๆ ปี ในช่วงเดือน 12 เฝิง คณะสงฆ์วัดคูหาสวรรค์และศรัทธาจะร่วมกันจัดประเพณีตั้งธรรม มหาชาติ และ **สุชวิธนะ วิวหลวง** ขึ้น โดยมีขั้นตอนของประเพณีที่เหมือนกับประเพณีซึ่งจัดในเมืองเชียงตุงทุกประการ และ จะนิมนต์พระสงฆ์ชาว ไทเขินที่จำพรรษาตามวัดต่างๆ ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่เมาะ อำเภอฝาง และอำเภอท่าลี่เหล็ก จังหวัดเชียงตุง พร้อมกับศรัทธาของวัดนั้น ๆ มาร่วมงานด้วย

วัดลำพางจม มีพระครูเกษม วรกิจ พระภิกษุชาวอีสาน เป็นเจ้าอาวาส มีชาว ไทเขินเป็นศรัทธาหลัก มีชาวไทใหญ่ ไทลื้อ และ ไทยวน เป็นศรัทธาร่วม พระชูชัย กตบุญโญ พระภิกษุชาวใต้ พระเลขาณุกการของวัด (สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2538) กล่าวว่า ที่วัดผางจมแห่งนี้ ได้สืบทอดประเพณีการตั้งธรรม มหาชาติ และ **สุชวิธนะ วิวหลวง** มาจากเมืองเชียงตุง ตั้งแต่ใน ระยะเวลาของการจัดสร้างวัดนี้ โดยมีขั้นตอนของประเพณีทุกขั้นตอนเหมือนประเพณีซึ่งจัดในเมือง เชียงตุง โดยจะจัดก่อนหรือหลังประเพณีการตั้งธรรมของวัดคูหาสวรรค์ประมาณ 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ เพราะจะต้องเข้าร่วมประเพณีดังกล่าวของวัดคูหาสวรรค์ด้วย พระชูชัยกล่าวต่อไปว่า เจ้าอาวาส ของวัดโดยส่วนใหญ่จะเป็นพระภิกษุชาวไทเขิน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันจะเป็น

ชาวอีสาน แต่ในฐานะผู้นำทางศาสนาของกลุ่มชนชาวไทเขินก็ได้ให้การอนุรักษ์ส่งเสริมและสืบทอด ประเพณีดังกล่าวของกลุ่มชนชาวไทเขินด้วยดี

วัดปางควาย มีพระอธิการสิทธิ ธรรมธโร พระภิกษุชาวไทเขิน เป็นเจ้าอาวาส นายโสภณ ไชยวัง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลแม่คะ (สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2538) กล่าวว่า วัดแห่งนี้เพิ่งจะเริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2537 เนื่องจากกลุ่มชนชาวไทเขินและไทใหญ่ ซึ่งอพยพมาจาก เมืองเชียงตุง และรัฐฉาน ประเทศพม่า มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณหมู่บ้านปางควาย ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ต้องการมีศูนย์รวมแห่งจิตใจ โดยมีพระอธิการอนันท์ อาทิตฺตธมฺโม พระภิกษุชาวไทเขิน เจ้าอาวาสวัดท่ากระดาศ ร่วมกับ นายอุ้นตา จองแสง ชาวไทใหญ่อพยพ เป็นผู้ประสานงานในการก่อสร้าง

พระอธิการสิทธิ เจ้าอาวาสวัดปางควาย (สัมภาษณ์ 16 และ 17 กันยายน 2538) กล่าวว่า แม้ว่าวัดจะอยู่ในระยะเริ่มแรกของการก่อสร้างที่มีเพียงวิหารและกุฏิไม้ไผ่หลังคามุงใบคา และชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ความสมัครสมานกันในงานกิจกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา ตลอดจนการอยู่ร่วมกันนั้นเป็นไปด้วยดี คณะสงฆ์และศรัทธาได้ร่วมมือกันจัดประเพณีการตั้งธรรมขึ้น มา โดยมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีของกลุ่มชนชาวไทเขินอพยพซึ่งหวงหา ประเพณีดั้งเดิมของตน และนำรายได้จากปัจจัยไทยทานสมทบการก่อสร้างศาสนสถานของวัด ทั้งนี้ ในฐานะของเจ้าอาวาสที่มีศรัทธาถึง 2 กลุ่มชนอยู่ร่วมกัน พระอธิการสิทธิกล่าวว่า มิได้มุ่งอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดเฉพาะวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวไทเขินเท่านั้น แต่ได้อนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอด วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวไทใหญ่ด้วย โดยจะจัดประเพณีปอยเทียนของกลุ่มชนชาวไทใหญ่ขึ้นที่ วัดแห่งนี้ ในวันที่ 22 ตุลาคม 2538 สำหรับประเพณีการตั้งธรรมที่วัดปางควายนี้ ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ชาวไทเขินในเขตชุมชนชายแดนทุกแห่ง พระสงฆ์ชาวไทเขินจากอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ชาวไทเขินอพยพอำเภอแม่สาย อำเภอแม่สาย ตลอดจนชาวไทเขินอำเภอท่าลี่เหล็ก และเมืองเชียงตุงที่ได้รับการส่งข่าวได้พากันมาร่วมงาน เพื่อเป็นการสนับสนุนให้วัดที่สร้างขึ้นใหม่ของกลุ่มชนชาวไทเขินอพยพกลุ่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งเป็นการรวมตัวกันเพื่อส่งเสริมประเพณีของกลุ่มชนด้วย

ภาพที่ 7 พระอริการอนันท์ อาทิตตธมฺโม กับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวไทเขิน
ในรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังวัดท่ากระดาศ อําเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

วัดท่ากระดาศ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีพระอธิการอนันต์ อาทิตตธมฺโม เป็นเจ้าอาวาส พระอธิการอนันต์เป็นพระภิกษุชาวไทเขินซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับของชาวไทเขิน ไทลื้อและไทยวน ทั้งในส่วนของพระสงฆ์และชาวบ้าน ทั้งนี้สื่อมวลชนที่ติดตามบทบาทรวมทั้งผลงานกล่าวว่า นอกจากจะเป็นพระนักพัฒนาแล้ว ท่านยังเป็นนักอนุรักษ์นิยมผู้มีความเพียรพยายามในการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมของชาวไทเขิน ไทลื้อ และไทยวน เก็บไว้ในรูปแบบของสถาปัตยกรรม ศิลปวัตถุ ตลอดจนจิตรกรรมฝาผนัง ทั้งยังให้การส่งเสริม สืบทอด และอนุรักษ์ประเพณีจลฐนของกลุ่มชนชาวไทเขิน-ไทลื้อ โดยประสานงานกับกลุ่มชนทั้งสองจนก่อให้เกิดประเพณีดังกล่าวในดินแดนล้านนาอย่างต่อเนื่องกัน ตั้งแต่ ปี พ.ศ 2535 เป็นต้นมา (อัจฉราวดี นพรัตน์, 2536:1 และอุตร วงศ์ทับทิม, 2535:1) และที่วัดท่ากระดาศมีคัมภีร์ใบลานวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬวหลวง** ความยาว 11 ผูก บันทึกด้วยอักษรไทเขิน อันเป็นส่วนหนึ่งที่เบ็ดเตล็ดใช้สอบทานการปริวรรตวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬวหลวง** เมื่อปี พ.ศ 2536

2.6.5 การแพร่กระจายโดยชาวไทเขินที่ถูกกวาดต้อนในสมัยพระยาภาววิละ

ประวัติศาสตร์ล้านนากล่าวว่า ในปี พ.ศ 2339 พระยาภาววิละสามารถยึดเมืองเชียงใหม่คืนมาจากพม่าได้ แต่เมืองเชียงใหม่ในยุคนั้นร้างผู้คน ดังนั้นพระองค์จึงดำเนินนโยบาย **เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง** โดยเริ่มกวาดต้อนชาวเมืองเชียงใหม่ที่หลบหนีเข้าป่าให้กลับสู่เมือง และกวาดต้อนผู้คนจากสิบสองปันนา ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง และไทเขิน เข้ามาไว้ในล้านนา โดยชาวไทเขินนั้น ได้นำไปตั้งถิ่นฐานตามแหล่งต่าง ๆ เช่น ถนนวัวลาย อำเภอมือง, บ้านทรายมูล บ้านสันกำแพง บ้านออนกลาง อำเภอสันกำแพง, บ้านต้นเกี๋ยด บ้านป่าสัก บ้านป่าลาน บ้านต้นกอก บ้านต้นแหหลวงและบ้านต้นแหหน้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ทวี, 2527:7 และอรุณรัตน์, 2529:51) โดยที่ **สุชวิมลเวฬวหลวง** เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ได้รับ ความนิยมจากชาวไทเขินมาแต่โบราณกาล ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ น่าจะปรากฏในกลุ่มชนชาวไทเขินที่ถูกกวาดต้อนบ้าง ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์หรือมุขปาฐะก็ตาม

จากการสำรวจข้อมูลการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลว้าวหลวง** ในกลุ่มชนชาวไทเขินที่ถูกกวาดต้อนดังกล่าวทั้งในอำเภอเมือง อำเภอสันกำแพงและอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่นั้น ตัวแทนของกลุ่มชนได้แก่ พระครูสิทธิรัตนสุนทร เจ้าอาวาสวัดนันทาราม และพระปลัดอรุณคินทร์ อินทปัญญา เจ้าอาวาสวัดช้างเผือก (สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2538) พระมหาสุชคำ สุภาจาโร เจ้าอาวาสวัดทรายมูล และ พระอธิการอดิศักดิ์ ปญญาวุธ เจ้าอาวาสวัดสันกำแพงปลา (สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2538) และพระอธิการเชาว์ ชวโน เจ้าอาวาสวัดต้นแหวนหลวง (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2538) กล่าวตรงกันว่า ไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลว้าวหลวง** ในกลุ่มชนชาวไทเขินเหล่านี้ ทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์และมุขปาฐะ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่วรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลว้าวหลวง** อันเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมในกลุ่มชนชาวไทเขิน ไม่ปรากฏในกลุ่มชนชาวไทเขินที่ถูกกวาดต้อน อาจจะมีสาเหตุมาจาก ในสถานการณ์ที่กำลังถูกกวาดต้อน ชาวไทเขินเหล่านั้นคงไม่มีความคิดหรือเวลาที่จะจัดเตรียมคัมภีร์ใบลานของวรรณกรรมเรื่องนี้ล่วงหน้าติดตัวมาด้วย ในคนรุ่นแรก ๆ นั้น อาจจะมีการกล่าวถึงวรรณกรรมเรื่องนี้บ้าง แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในดินแดนล้านนาพร้อมกับกลุ่มชนชาวไทเขิน มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ อีกทั้งการผสมผสานทางเผ่าพันธุ์ อาจมีผลทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนรวมถึงวรรณกรรมท้องถิ่นยอดนิยม เริ่มสูญหาย และไม่ปรากฏในคนรุ่นหลังอีกต่อไป

2.6.6 การแพร่กระจายโดยนักปราชญ์วัฒนธรรมคัมภีร์ใบลาน

อุดม รุ่งเรืองศรี (2528:12-14) กล่าวว่า อักษรไทยวน ซึ่งมีพัฒนาการมาจากอักษรมอญโบราณ ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในดินแดนล้านนาเมื่อประมาณ พ.ศ 1974 โดยใช้จารลงในใบลานเพื่อบันทึกคัมภีร์ต่างๆ ทางพุทธศาสนา ต่อมาใน พ.ศ 2379 คณะมิชชันนารีชาวอเมริกันที่ต้องการเผยแผ่คริสต์ศาสนา ได้คิดประดิษฐ์ตัวพิมพ์อักษรไทยวนขึ้น และจัดตั้งโรงพิมพ์เพื่อพิมพ์เอกสารทางศาสนาเผยแผ่ และเมื่อ พ.ศ 2469 คณะมิชชันนารีกลุ่มนั้นได้ขายโรงพิมพ์ให้แก่ นายเมืองใจ ชัยนิลพันธุ์ ซึ่งนายเมืองใจได้รับจ้างพิมพ์เอกสารต่าง ๆ รวมทั้งพิมพ์คร่าวชอออกจำหน่าย

รัฐบาลไทยเริ่มใช้นโยบายรวมหัวเมืองล้านนาเข้าสู่ส่วนกลางเมื่อ พ.ศ. 2427 และกำหนดให้ใช้อักษรไทยกลางเป็นภาษาราชการในล้านนาเมื่อ พ.ศ. 2436 ทำให้การเรียนอักษรไทยวนเสื่อมลงโดยลำดับ โดยเฉพาะในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการประกาศใช้รัฐนิยมว่าด้วยภาษาและหนังสือกับหน้าที่พลเมืองเมื่อ พ.ศ. 2483 ก็ยิ่งทำให้สถานภาพของอักษรไทยวนเสื่อมลงยิ่งกว่าเดิม เริ่มมีการพิมพ์คร่าวขอด้วยอักษรไทยกลางเมื่อ พ.ศ. 2495 และใน พ.ศ. 2502 ก็ได้เริ่มมีการปฏิวัติคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาไทยกลาง ปัจจุบันอักษรไทยวนมีสอนเฉพาะในวัดต่างๆ ในกลุ่มผู้สนใจ และในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาบางแห่งเท่านั้น

การปฏิวัติคัมภีร์ไบเบิลเป็นตัวอักษรไทยกลางนั้น นับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมวรรณกรรมล้านนาประการหนึ่ง อันเนื่องจากความสามารถในการอ่านคัมภีร์ต้นฉบับที่จารด้วยอักษรไทยวนในหมู่พระสงฆ์และคนรุ่นใหม่ของล้านนานั้น ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร กล่าวกันว่า หากจะต้องมีการเทศน์ธรรมจากคัมภีร์ไบเบิล ภิกษุหรือสามเณรจะต้องมีการเลียบธรรม (สำรวจหรือหัดอ่านก่อนเทศน์) เป็นเวลาด่วงหน้าหลายวันเพื่อป้องกันความผิดพลาดในขณะเทศน์ ดังนั้นปัจจุบันนี้วัดโดยทั่วไปจึงนิยมเทศน์ธรรมที่ได้รับปฏิวัติเป็นอักษรไทยกลางแล้วมากกว่าเทศน์จากคัมภีร์ไบเบิล ส่วนคัมภีร์รุ่นก่อน ๆ จะถูกเก็บไว้ในหอธรรม อันอาจจะสืบเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครอง ที่ทุกระบบจะต้องขึ้นกับส่วนกลาง จึงส่งผลให้สภาพการณ์ของคัมภีร์ไบเบิลตกอยู่ในลักษณะดังกล่าว

ในระยะเริ่มแรกที่มีการปฏิวัติคัมภีร์ไบเบิลออกเป็นอักษรไทยกลางนั้น หวี เชื้อนแก้ว (ป.ช 7 พ.ม) เป็นนักปฏิวัติคัมภีร์ไบเบิลผู้หนึ่งซึ่งมีความรู้ความสามารถในด้านนี้ จนเป็นที่รู้จักและนิยมอย่างกว้างขวางในหมู่พระสงฆ์และชาวล้านนา ผลงานการปฏิวัติของหวีมีมากมายหลายประเภทเช่น บทสวดมนต์ไหว้พระ ชาดกทั้งในและนอกนิบาต รวมถึงแบบเรียนอักษรไทยวนในด้านชาดกนั้น หวีจะคัดเลือกชาดกที่มีความดีเด่นทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และความไพเราะของสำนวนโวหารมาปฏิวัติปีละ 1 เรื่อง ทั้งนี้จะเลือกชาดกที่มีความยาวไม่เกิน 10 ผู้ก เนื่องจาก การปฏิวัติชาดกมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อให้ประชาชนได้นำคัมภีร์ชาดกที่ปฏิวัติแล้วนั้นไปถวายวัดตามประเพณีนิยมในการสร้างธรรม และใช้เทศน์ในระหว่างเข้าพรรษา ซึ่งชาดกนั้นจะต้องไม่ยาว

หรือสิ้นเกินไป ผลงานการปริวรรตคัมภีร์ชาดกของทวิ มีจำนวนหลายเรื่องเช่น **หมาขนคำ นางหมากพินคำ และ นางสุวรรณ์จจา (ปลาในคำ) เป็นต้น**

เมื่อ พ.ศ 2524 ทวิ ได้เลือกนำคัมภีร์ใบลานชาดกเรื่อง **สุจีระวิณะ - พระยาจัวเขาคำ** จากวัดปลายนาหลวง ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอมะเมือง จังหวัดลำปาง มาปริวรรตเป็นภาษาไทยกลางจำนวน 10 ผูก โดยจัดพิมพ์ที่โรงพิมพ์ศิลปะการพิมพ์ สยามศรีสุข ถนนพหลโยธิน อำเภอมะเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 2,000 ชุด (20,000 ผูก)

ทวิชัย เชื้อนกแก้ว บุตรชายของทวิ เชื้อนกแก้ว (สัมภาษณ์ 1 ธันวาคม 2538) กล่าวว่า เมื่อผลงานการปริวรรตได้รับการพิมพ์เรียบร้อยแล้ว จะมีตัวแทนจำหน่ายรับไปจำหน่ายเป็นบางส่วน นอกเหนือจากนั้น เขาจะนำไปจำหน่ายให้กับวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศเหนือเป็นประจำทุกปีก่อนการเข้าพรรษา เพื่อให้วัดได้จัดเตรียมธรรมไว้สำหรับพุทธศาสนิกชนที่เป็นศรัทธาของวัดนั้น ๆ ได้บูชาเป็นการสืบทอดประเพณีการสร้างธรรมถวายวัดดังที่ปฏิบัติสืบมาแต่โบราณ อันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศเหนือและถือ เป็นกลวิธีขยายสินค้าของธุรกิจด้านนี้ประการหนึ่ง

ในปี พ.ศ 2524 ทวิชัยได้นำคัมภีร์ชาดก **สุจีระวิณะ-พระยาจัวเขาคำ** ไปจำหน่ายให้แก่วัดต่างๆ ดังที่เคยปฏิบัติมาทุกปี ทวิชัยกล่าวว่าวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศเหนือตอนบน เป็นลูกค้าประจำของเขา โดยจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูนและลำปางจะมีตัวแทนรับไปจำหน่าย ตัวแทนและวัดที่ทวิชัยได้นำคัมภีร์ชาดกเรื่องนี้ไปจำหน่าย มีดังต่อไปนี้

จังหวัดเชียงใหม่	มีตัวแทนจำหน่าย	คือ ร้านอึ้งจันท์ และร้าน ส.ปัญจวรรณ
จังหวัดลำพูน	"	คือ ร้านศรีจำปา และร้านชมพูนุท
จังหวัดลำปาง	"	คือ ร้านลำปางสังฆภัณฑ์
จังหวัดแพร่	นำไปจำหน่ายตามวัดต่างๆ เช่น	วัดพระบาทมิ่งเมือง วัดห้วยอ้อ วัดเมธังกราวาส และวัดเขตนวัน
จังหวัดน่าน	"	เช่น วัดช้างค้ำ วัดภูมินทร์ วัดแม่จรม และวัดท่าวังผา
จังหวัดเชียงราย	"	เช่น วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์และวัดเชียงยืน

จังหวัดพะเยา " เช่น วัดศรีโคมคำ วัดศรีบุญเรือง
และวัดมฤคทายาราม

จังหวัดแม่ฮ่องสอน " เช่น วัดกลาง และวัดพระธาตุแม่เย็น

ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างกลุ่มลูกค้าที่รับซื้อวรรณกรรมเรื่อง **สุจีระวิมล - พระยาจัวเขาคำ** (สุจีระวิมล วาหลวง) ฉบับปริวรรตเป็นภาษาไทยกลาง ผลงานของทวี เชื้อนกแก้ว ทั้งร้านค้าที่รับไปจำหน่ายและวัดต่างๆ ในภาคเหนือตอนบนเช่น ร้านอิ๋จิ้นหลี ร้านชมพูนุทและร้านลำปางสังฆภักดิ์ ก็ได้รับคำยืนยันตรงกันว่า งานปริวรรตไม่ว่าจะเป็นหนังสือสวดมนต์ไหว้พระหรือคัมภีร์ชาดกนั้น มีผู้จัดทำจำนวนหลายคนเช่น อินสม ไชยชมภู, บุญคิด วัชรศาสตร์ และ ทวี เชื้อนกแก้ว สำหรับผลงานการปริวรรตของทวี นั้น เป็นที่รู้จักและได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากลูกค้า ทั้งในอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกของจังหวัด เจ้าของร้านทั้งสาม กล่าวตรงกันว่าคัมภีร์ชาดกเรื่อง **สุจีระวิมล - พระยาจัวเขาคำ** ได้จำหน่ายไปหมดสิ้นแล้ว

ในส่วนของวัดต่าง ๆ นั้น วัดนิเวศสถาน ตำบลท่าตอน อำเภอแม่ฮวย จังหวัดเชียงใหม่ โดยพระชัยสิทธิ์ มะลิกา เจ้าหน้าที่จัดเตรียมธรรมสำหรับเทศน์ในระหว่างเข้าพรรษาของวัด (สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2538) กล่าวว่า คัมภีร์ชาดกเรื่องนี้ ผู้สร้างธรรมถวายได้แก่ พ่อมาและแม่ตา บ้านต้นหม้อง อำเภอแม่ฮวย ซึ่งทางวัดได้เทศน์ฉลองศรีทศาเมื่อปี 2524 ไปแล้ว นอกจากนั้น พระธรรมรัตนากร รองเจ้าคณะภาค 6 เจ้าอาวาสวัดพระบาทมิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ (สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2538) กล่าวว่า นอกเหนือจากธรรมที่ปริวรรตแล้วนั้น วัดพระบาทมิ่งเมือง ยังมีคัมภีร์ใบลานวรรณกรรมเรื่อง **สุจีระวิมล วาหลวง** ซึ่งจารด้วยอักษรไทยวน แต่อยู่ในสภาพชำรุดเนื่องจากอุทกภัย และพระสมพล สุธมฺโม เจ้าอาวาสวัดสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2538) กล่าวว่า คัมภีร์ชาดกงานปริวรรตของทวี นั้น ที่วัดสารภีมีจำนวนหลายเรื่อง รวมทั้งวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วย แต่ส่วนใหญ่จะ ไม่ได้รับการรักษาเท่าที่ควรจึงอยู่ในสภาพชำรุดเสียหาย มีจำนวนไม่ครบถ้วน อันอาจเป็นเพราะว่าธรรมที่ได้รับการปริวรรตแล้วนั้น หาซื้อได้ง่ายและมีเจ้าศรีทศาถวายธรรมชุดใหม่ทุกปี แม้แต่คัมภีร์ใบลานซึ่งเป็นสิ่งที่ยากก็ยังไม่ได้รับการดูแลรักษาเท่าที่ควร ยกเว้น มหาชาติ เท่านั้นที่จะได้รับการจัดเก็บเป็น

พิเศษ เนื่องจากจะต้องใช้เทศนาในทุกเดือนยี่เพ็ง พระสมพลซึ่งเพ็งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแทน
เจ้าอาวาสรูปก่อนที่มรณภาพไปกล่าวว่า จะพยายามจัดเก็บรักษาทั้งคัมภีร์ใบลานและคัมภีร์ที่ได้รับ
การปฏิวรรตของวัดให้เป็นระบบระเบียบกว่าที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตาม จากการติดตามการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่องนี้ ทำให้ผู้วิจัย
ทราบว่า การที่สถาบันวิจัยสังคมและสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดส่ง
เจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจ ทำความเข้าใจ จัดหมวดหมู่และถ่ายไมโครฟิล์มคัมภีร์ใบลานของวัดต่างๆ
ในเขตภาคเหนือตอนบน อันเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่คัมภีร์ใบลานแก่ผู้สนใจโดยทั่ว ไปนั้น ได้
สร้างความพึงพอใจแก่แหล่งข้อมูลเหล่านี้เป็นอย่างมาก

ชาวต่างชาติอีกผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมไทเขินได้รับการเผยแพร่อย่าง
กว้างขวางและเป็นระบบระเบียบ ได้แก่ อนุโตล โรเจอร์ เบ็ลตีเยร์ นักวิชาการจากสถาบัน
ฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ เบ็ลตีเยร์มีความสนใจวรรณกรรมไทเขิน โดยได้รวบรวมทั้งวรรณกรรม
ที่เป็นคัมภีร์ต้นฉบับและวรรณกรรมที่คัดลอกจากคัมภีร์ต้นฉบับที่บันทึกด้วยอักษร ไทเขินจำนวนหนึ่ง จัด
ทำบัญชีและรหัสประจำของวรรณกรรมแต่ละเรื่องแล้วรวบรวมไว้ในห้องสมุด อนุโตล โรเจอร์
เบ็ลตีเยร์ และจัดทำเรื่องย่อพร้อมรหัสของวรรณกรรมจำนวน 271 เรื่องไว้ในหนังสือ วรรณ-
กรรมไทเขิน เพื่อให้ผู้สนใจโดยทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้า นอกจากนั้นแล้ว เบ็ลตีเยร์ ยังได้ปฏิวรรต
วรรณกรรมไทเขินจำนวนหนึ่งเช่น กาลาชา เครือดอก อลองเจ้าสามล่อ คร่าวขอเมืองเชียงตุง
และ เจ้าบุญหลง เป็นภาษาไทยปัจจุบัน ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส โดยทุกเรื่องจะมีอักษร
ไทเขินกำกับไว้ด้วย

ระหว่างที่เบ็ลตีเยร์ เดินทางเข้าไปศึกษาค้นคว้าและรวบรวมคัมภีร์ในเมืองเชียงตุง
เขาได้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมเรื่อง สุธวัณณะวัฬหลง ที่ปรากฏในวัฒนธรรมท้องถิ่นของ
กลุ่มชนชาวไทเขิน ตลอดจนความนิยมในวรรณกรรมเรื่องนี้ทั้งในกลุ่มของพระสงฆ์และชาวบ้าน จึง
ได้ตัดสินใจปฏิวรรตวรรณกรรมเรื่องนี้ และพิมพ์เผยแพร่ในงานจุลกรรมของชาวไทเขิน-ไทลื้อ ที่จัด
ขึ้นที่วัดท่ากระดาศ อ่าเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2536 จำนวน
2,000 ฉบับ ซึ่งผู้มาร่วมงานในครั้งนั้น ประกอบด้วยกลุ่มชนทั้งในและนอกท้องถิ่นล้านนา รวมทั้ง
ชาวต่างชาติด้วย นอกจากนั้น เบ็ลตีเยร์ยังมอบวรรณกรรมไทเขินที่ได้รับการปฏิวรรตแล้วทุกเรื่อง

ไว้แก่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่สนใจวรรณกรรม ไทยขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง กล่าวได้ว่า ผลงานการปริวรรตวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** ของ เบ็ลติเยร์ มีส่วนทำให้การแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

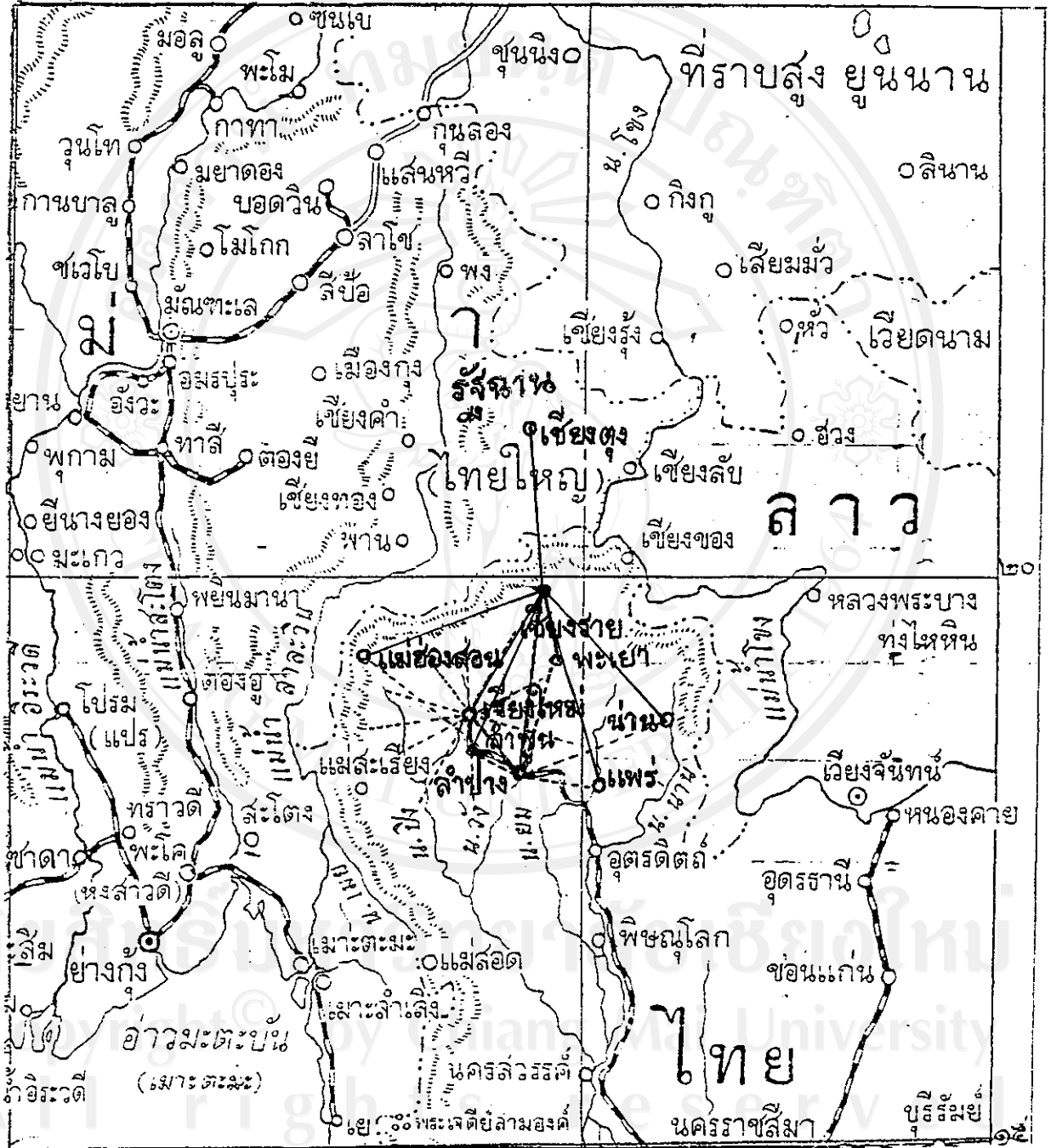
ภาพรวมของการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของชาว ไทยและมีแหล่งกำเนิดในเมือง เชียงตุง โดยวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น การแพร่กระจายตามเส้นทางการค้า เป็นการแพร่กระจายโดยหลักการที่ทำให้เห็นภาพการแพร่กระจายของวรรณกรรมโดยไม่สามารถหาคำยืนยันจากแหล่งข้อมูลได้ อันอาจจะมีสาเหตุจากรยะเวลาที่ผ่านมาเป็นเวลานานจึงไม่สามารถสอบสวนข้อมูลได้ ส่วนการแพร่กระจายโดยชาว ไทยที่ถูกกวาดต้อนในสมัยพระยาкарวิระนั้น ไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้ในกลุ่มชนดังกล่าว แต่กลับปรากฏในหมู่ชาวไทยอง ที่วัดป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมชุมชนชายแดน

สำหรับการแพร่กระจายโดยการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยพระสงฆ์ชาว ไทยขึ้นในล้านนา โดยนักปริวรรตคัมภีร์ใบลาน และโดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนชายแดนนั้น มีความครบถ้วนของข้อมูลตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ผลการศึกษาการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** ปรากฏตามตารางแสดงการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง **สุชวิมลเวฬุ** ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สุชวันและวันหลวง

กลุ่มชาติพันธุ์	สถานที่	คัมภีร์	ประเพณี	พิธีกรรม	จิตรกรรม
ไทเขิน เมืองเชียงตุง แหล่งกำเนิด	วัดต่าง ๆ ในเมืองเชียงตุง เช่น วัดหนองคำ วัดเชียงขุ่ม วัดหัวข่วง วัดป่าแดง วัดจอมคำ	/	/	/	/
ไทเขิน ในล้านนา	1. วัดคูหาสวรรค์และวัดถ้ำผาจม อ.แม่สาย จ. เชียงราย 2. วัดปางควาย อ.ฝาง จ. เชียงใหม่	/	/	/	
ไทใหญ่	1. วัดสบรวก อ. เชียงแสน จ. เชียงราย 2. วัดปางหมู อ. เมือง จ. แม่ฮ่องสอน	/	/	/	/
ไทลื้อ	วัดพระธาตุสายเมือง อ. ห่าขี้เหล็ก จ. เชียงตุง	/	/	/	
กลุ่มไทที่ถูกละ กวาดต้อน	วัดป่าซาง (ไทยอง) อ. แม่จัน จ. เชียงราย	/	/	/	
ไทยวน	วัดต่างๆ ในภาคเหนือตอนบน เช่น วัดวาลุการาราม วัดชัยชนะ วัดนิวาสถาน จ. เชียงใหม่ วัดพระบาทมิ่งเมือง จ. แพร่ วัดภูมินทร์ วัดช้างค้ำ จ. น่าน	/			

แผนที่ 1 แสดงการแพร่กระจายของวรรณกรรมเรื่อง สู้วัวธนะวัวหลวง
๑๖๕ ๑๖๐

มาตราส่วน : 1 : 3

ที่มา : ปรับปรุงมาจาก ทองใบ แดงน้อย, แผนที่ภูมิศาสตร์, 2534, หน้า 49.

เส้นทึบ : แสดงการแพร่กระจายตามเส้นทางการค้าและการติดต่อทางวัฒนธรรม

เส้นประ : แสดงการแพร่กระจายโดยการปรัววรรณคดี